

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BİR KÜLTÜREL DİPLOMASİ ÖRNEĞİ OLARAK
TRT AVAZ

Elif Hilal TAŞÇI

2501200336

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Murat ÖZGEN

İSTANBUL-2023

ÖZ

BİR KÜLTÜREL DİPLOMASİ ÖRNEĞİ OLARAK TRT AVAZ

ELİF HİLAL TAŞCI

Bir ülkenin kültürü, dış politikası ve siyasi değerlerinden beslenen yumuşak güç ve ortaya çıkan kamu diplomasisi kavramları uluslararası güç anlayışında değişimlere sebebiyet vermiştir. En basit tabirle bir ülkenin kültür öğelerinin kullanımı yoluyla sağlanan uygulamaların diğer ülkelere aktarılmasıyla yabancı halklara hitap etmek ve uluslararası alanda fark yaratmak amacıyla diplomasi faaliyetlerinin sürdürülmesi şeklinde tanımlanabilecek kültürel diplomasi, birçok çalışmada kamu diplomasisinin içinde incelense de özellikle Türkiye'nin zengin kültürel diplomasi potansiyeli sebebiyle çalışmanın temel konusu olarak ayrıca incelenmiştir.

Bu çalışmada diplomasi, kamu diplomasisi, yumuşak güç ve kültürel diplomasi gibi kavramlarla oluşturulan kavramsal çerçeveye ek olarak; kültürel ve tarihi birikimiyle kültürel diplomasi potansiyeli oldukça güçlü olan Türkiye'nin kültürel diplomasi kurum ve araçları, medyanın kültürel diplomaside kullanımı, Türkiye'nin uluslararası arenaya açılan penceresi olan TRT ve kendini 'bir kültür kanalı' olarak tanıtarak kültür, sanat, dil, ve tarih gibi pek çok konuda yayınlar yapmak yoluyla Türkiye'nin kültürel diplomasisine katkı sağlayan TRT Avaz kanalında yayınlanan içeriklerle Türkiye'nin kültürel diplomasisine olan katkısı üzerinde durulmuştur.

Çalışmada, TRT Avaz tarafından Nevruz Bayramı özelinde yayınlanan içeriklerin içerik ve söylem odağında Türkiye'nin kültürel diplomasisine katkısının ölçülmesi amaçlanmıştır. TRT Avaz tarafından 21 Mart 2018- 21 Mart 2023 tarihlerini kapsayan süreçte Türk dünyasının ortak kültürel değeri olan Nevruz Bayramı özelinde yaptığı yayınlarda yer alan söylemler söylem analizi yoluyla analiz edilmiş ve sözü edilen yayınların Türkiye'nin kültürel diplomasisine olan katkısı ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kamu Diplomasisi, Yumuşak Güç, Kültürel Diplomasi, TRT Avaz, Nevruz, Söylem

ABSTRACT

TRT AVAZ AS AN EXAMPLE OF CULTURAL DIPLOMACY

ELİF HİLAL TAŞCI

Soft power, which is fed by a country's culture, foreign policy and political values, and the concepts of public diplomacy that emerged in this context have led to changes in the understanding of international power. In the simplest terms, cultural diplomacy can be defined as the continuation of diplomatic activities to appeal to foreign peoples and create a difference in the international arena by ensuring the transfer of practices provided by the use of cultural elements of a country to other countries, is studied in public diplomacy in many studies, but it is also studied as the main subject of the study, especially due to Turkey's fertile cultural diplomacy potential.

In this study, in addition to the conceptual framework created with concepts such as diplomacy, public diplomacy, soft power and cultural diplomacy; cultural diplomacy institutions and instruments of Turkey, whose cultural diplomacy assets are quite strong with their cultural and historical characteristics, the use of media in cultural diplomacy, TRT, Turkey's window to the international arena, and TRT Avaz channel, which promotes itself as a cultural channel' and contributes to Turkey's cultural diplomacy by broadcasting on many subjects such as culture, art, language, and history, are examined.

This study, it is aimed to measure the contribution of the content broadcasted by TRT Avaz on Nevruz to Turkey's cultural diplomacy in the focus of content and discourse. The discourses in the broadcasts made by TRT Avaz in the period between March 21, 2018 and March 21, 2023, which is the common cultural value of the Turkic world, Nevruz, were analyzed through discourse analysis and the contribution of these broadcasts to Turkey's cultural diplomacy was revealed.

Keywords: Public Diplomacy, Soft Power, Cultural Diplomacy, TRT Avaz, Nevruz, Discourse

ÖNSÖZ

Türkiye'nin geçmişinden aldığı kültürel mirasının yanı sıra bugün de sınırları içerisinde birçok farklı desene sahip çeşitli kültürel motiflerle bezeli bir ülke olduğu şüphesiz ortadadır. Türkiye'nin sözü edilen kültürel zenginliğini kullanarak kültürel diplomasi uygulamaları ise Türkiye için önemli bir yere sahiptir. Tez çalışması da Türkiye'nin kültürel zenginliğini kaynak edinen kültürel diplomasisine odaklanarak Türkiye'nin sahip olduğu kültürel zenginliği sınırları dışına ulaştıran TRT Avaz'ın yaptığı yayınlarla Türkiye'nin kültürel diplomasisine katkısının ortaya çıkarılması gayesiyle oluşturulmuştur.

Tez sürecine başlamadan önce eğitim gördüğümüz ders dönemi boyunca pandeminin sebebiyet verdiği güçlüklerle rağmen bizleri yetkinlikleri ve ilgileriyle geliştiren İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı'nda yer alan bütün hocalarıma destekleri için sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Hem ders döneminde hem de tez çalışmasını sürdürdüğüm süre boyunca benden desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, her zaman yol gösteren ve her cümlesiyle ufku genişleten danışmanım Prof. Dr. Murat ÖZGEN'e minnettarım.

Eğitimimin her aşamasında benden desteğini esirgemeyen sevgili babam, annem, kardeşim ve halama, motivasyonlarıyla her zaman desteklerini hissettiğim arkadaşlarıma yürekten teşekkür ederim.

Elif Hilal TAŞÇI

İstanbul- 2023

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLO LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	ix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

DİPLOMASİ

1.1.Diplomasi Kavramı ve Diplomasinin Tarihsel Gelişimi.....	6
1.2. Geleneksel Diplomasinden Yeni Kamu Diplomasisine Dönüşüm.....	9
1.3. Kamu Diplomasisi.....	12
1.3.1. Kamu Diplomasisi Teknikleri.....	13
1.3.1.1. Dinleme.....	14
1.3.1.2. Savunuculuk.....	15
1.3.1.3. Kültürel Diplomasi.....	16
1.3.1.4. Mübadele Diplomasisi.....	16
1.3.1.5. Uluslararası Yayıncılık.....	17
1.3.2. Yumuşak Güç.....	18
1.3.3. Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç İlişkisi.....	23
1.4. Kültürel Diplomasi.....	24
1.4.1. Kültürel Diplomasinin Gelişimi.....	32
1.4.2. Kültürel Diplomasi Uygulamaları ve Araçları.....	36

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’NİN KÜLTÜREL DİPLOMASİSİ

2.1. Türkiye’nin Yumuşak Gücü.....	41
2.1.1. Türk Kültür Yapısı.....	43

2.1.2. Türkiye'nin Kültür Potansiyeli.....	44
2.2. Türkiye'de Kültürel Diplomasinin Gelişimi.....	47
2.3 Türkiye'nin Kültürel Diploması Kurumları.....	59
2.3.1. T.C. Dışışleri Bakanlığı.....	60
2.3.2. T.C. İletişim Başkanlığı.....	61
2.3.3. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.....	63
2.3.4. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı.....	64
2.3.5. Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı.....	65
2.3.6. Yunus Emre Enstitüsü.....	67
2.3.7. Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı.....	68
2.4. Türkiye'nin Kültürel Diploması Faaliyetleri	69
2.4.1 Kültür- Sanat Faaliyetleri.....	70
2.4.2. Dil Faaliyetleri.....	72
2.4.3. Eğitim Faaliyetleri ve Değişim Programları.....	73
2.4.4. Spor Faaliyetleri.....	74
2.4.5. Diaspora Faaliyetleri.....	76
2.4.6. Din/İnanç Faaliyetleri.....	77
2.4.7. İletişim ve Medya Faaliyetleri.....	78

       B    

TRT AVAZ VE KÜLTÜREL D PLOMASI

3.1. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT).....	92
3.1.1. TRT'nin Tarihçesi.....	92
3.1.2. TRT'nin Yayın Esasları.....	96
3.1.3. TRT'nin Uluslararası Televizyon Yayıncılığı ve Kanalları.....	97
3.1.3.1. TRT Kurdî.....	98
3.1.3.2. TRT Türk.....	98
3.1.3.3. TRT Belgesel.....	99
3.1.3.4. TRT Arabi.....	100

3.1.3.5. TRT World.....	100
3.2. TRT Avaz.....	101
3.2.1. TRT Avaz Yayın İçerikleri.....	103
3.2.1.1. Haber Programları.....	103
3.2.1.2. Kültür- Sanat ve Tarih İçerikli Program ve Belgeseller.....	104
3.2.1.3. Dizi ve Filmler.....	105
3.2.1.4. Sağlık ve Sosyal İçerikli Program ve Belgeseller.....	106
3.2.1.5. Bilim- Teknoloji ve Ekonomi İçerikli Program ve Belgeseller.....	107
3.2.1.6 Gezi ve Yemek İçerikli Program ve Belgeseller.....	107
3.2.1.7. Diğer Program ve Belgeseller.....	108
3.3. TRT Avaz ve Nevruz Bayramı	110
3.3.1. Türk Dünyasında Nevruz.....	110
3.3.1.1. Nevruz Ritüelleri.....	115
3.3.2. TRT Avaz Nevruz Programlarına Ait Bulgular.....	123
3.3.2.1. 2018 Nevruz Bayramı Kutlamaları Özel Yayınına Ait Bulgular.....	124
3.3.2.2. 2019 Nevruz Programına Ait Bulgular.....	127
3.3.2.3. 2019 TRT Avaz 10. Yıl ve Nevruz Gala Programına Ait Bulgular.....	130
3.3.2.4. 2021 Avrasya Gündemi Nevruz Özel Programına Ait Bulgular.....	131
3.3.2.5. 2021 TRT Avaz Nevruz Özel Programına Ait Bulgular.....	135
3.3.2.6. 2022 Nevruz Konseri Programına Ait Bulgular.....	138
3.3.2.7. 2022 Avrasya Gündemi Programına Ait Bulgular.....	139
3.3.2.8. Nevruz 2023 Türk Dünyası Tek Yürek Özel Yayınına Ait Bulgular.....	140
SONUÇ.....	144
KAYNAKÇA.....	151

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Cull'un Geleneksel Kamu Diplomasisi ve Yeni Kamu Diplomasisi Karşılaştırması.....	11
Tablo 2: Szondi'nin Geleneksel Kamu Diplomasisi ve Yeni Kamu Diplomasisi Karşılaştırması.....	11-12
Tablo 3: Kamu Diplomasisi Temel Taksonomisi.....	13
Tablo 4: Kamu Diplomasisinde Bilginin Zamanı/ Bilgi Akışı/ Altyapı Taksonomisi.....	14
Tablo 5: Nye'a Göre Güç Çeşitleri.....	20
Tablo 6: Sert ve Yumuşak Güç Davranış Spektrumu.....	21
Tablo 7: Yumuşak Güç Kaynakları, Araçları ve Hedef Alıcılar.....	22-23
Tablo 8: Kültürel Diplomasi, Kamu Diplomasisi, Propaganda ve (Ulus) Markalama arasındaki farklar.....	31-32

KISALTMALAR LİSTESİ

AA: Anadolu Ajansı

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

CIA: Central Intelligence Agency

DHA: Demirören Haber Ajansı

ICD: Institute for Cultural Diplomacy

RFE: Radio Free Europe

SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

STK: Sivil Toplum Kuruluşları

THY: Türk Hava Yolları

TİKA: Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı

TRT: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu

TÜRKSOY: Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı

USA: United States of America

USIA: United States Information Agency

USIS: United States Information Systems

Vd. : Ve diğerleri

VOA: Voice of America

YEE: Yunus Emre Enstitüsü

YTB: Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

GİRİŞ

Kültürel diplomasi kavramı, literatürde nispeten yeni bir kavram sayılmakla birlikte uygulama olarak yüzyıllar öncesine dayanmaktadır. Araştırmacıların büyük bir kısmı tarafından kamu diplomasisi çatısı altında incelenen kültürel diplomasi, tarihsel arka planı, yöntemleri ve araçlarıyla detaylı incelenmeyi hak eden bir kapsam ve değere sahiptir.

Türkiye, uluslararası alanda güç elde etmiş büyük devletlerden farklı bir yumuşak güç stratejisi izlemekte ve kültür, tarih ve dil gibi unsurlarla bağlı olduğu devletlerin cezbedilmesine öncelik vermektedir. Tez çalışması da sözü edilen bu gerçek ışığında, kendini ‘bir kültür kanalı’ olarak nitelendiren TRT Avaz’ın Türkiye’nin kültürel diplomasisine katkısının incelenmesi çalışmanın ana konusunu oluşturmuştur.

Türk dünyasının ortak kültür miraslarından biri olmakla birlikte TRT Avaz’ın bir Nevruz günü yayına başlaması sebebiyle kanal için de ayrıca önem arz eden ‘Nevruz Bayramı’ özelinde 21 Mart 2018- 21 Mart 2023 tarihlerini kapsayan 6 yıllık süreç içerisinde TRT Avaz’da yayınlanan programların tez çalışmasında analiz edilmesi hedeflenmiştir. Sözü edilen süreç içerisinde Nevruz Bayramı özelinde yapılan programlarda Nevruz Bayramıyla ilgili olarak öne çıkan uzman görüşleri, sunucu ve konuk yorumları, haberler ile gösteri sanatları gibi içeriklere ait öğeler Türkiye’nin kültürel diplomasisi bağlamında değerlendirilmektedir.

Bu çalışmada, TRT Avaz tarafından 21 Mart 2018- 21 Mart 2023 tarihlerini kapsayan 6 yıllık süreç içerisinde Nevruz Bayramı özelinde yayınlanan programlarda yer alan ifadelerin içerik ve söylem odağında incelenerek Türkiye’nin kültürel diplomasisine katkısının değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Nevruz Bayramı gibi Türk dünyasını birleştirici kültürel bir öğeye yönelik yayınlar yapılması, TRT Avaz’ın kendini bir kültür kanalı olarak atfetmesinin ölçülmesi bakımından önem taşımaktadır. Doğrudan TRT Avaz’ın Nevruz Bayramı gibi ortak kültürel bir unsur odağında Türkiye’nin kültürel diplomasisine katkısının araştırılmasına ilişkin detaylı bir çalışma yapılmamış olması, tez çalışmasının ilgili alana katkı sağlayabilmesi konusunda önem arz etmektedir.

Bu tez, 21 Mart 2018- 21 Mart 2023 tarihlerini kapsayan 6 seneye ait Nevruz Bayramı özelinde yayınlanan 8 programa odaklanmaktadır. Ancak 21 Mart 2020 tarihinde Nevruz Bayramı özelinde yayınlanan herhangi bir programa rastlanmamış olmasından kaynaklı olarak çalışmanın kapsamına dahil edilmemiştir. Tez çalışmasının, sınırlılığının 2018 yılından başlaması rastgele olarak belirlenmemiş, TRT Avaz'ın resmi internet sitesinde yer verilen *“2018 yılında Kırgızistan’da gerçekleştirilen Liderler Zirvesi’nde TRT Avaz’ın Türk dünyasının ortak kültür kanalı işlevini gördüğü ifade edilerek Türk Dünyası kanalları ile TRT AVAZ işbirliğinin güçlendirilmesi yönünde irade ortaya konulmuş ve buna bağlı olarak TRT AVAZ, erişimle ilgili tüm problemleri aşarak Türk Konseyi üyesi ülkelerin devlet kanallarıyla yoğun bir işbirliği içinde çalışmaya başlamış”* (TRT Avaz, <https://www.trtavaz.com.tr/hakkimizda#:~:text=TRT%20Avaz%20bir%20k%C3%BCl%C3%BCr%20kanal%C4%B1,yer%20buldu%C4%9Fu%20tek%20ileti%C5%9Fim%20platformudur>) ifadesinden yola çıkılarak kanalın erişim gücünün artması ve “Türk dünyasının ortak kültür kanalı” olarak görülmesinden hareketle seçilmiştir. Analizi yapılmış olan programların “Nevruz Bayramı özelinde” olarak nitelendirilmesi iki sebebe dayandırılmıştır. Bunlar; program isimlerinde ‘Nevruz’ kelimesinin yer alması ve içeriğinin büyük çoğunluğunun Nevruz Bayramıyla ilişkili olmasıdır. İncelenmiş olan 8 program arasında yer alan 21 Mart 2022 tarihli Avrasya Gündemi isimli program, isminde ‘Nevruz’ kelimesi geçmemesine rağmen içeriğinin büyük bir kısmının Nevruz Bayramıyla ilişkili olması sebebiyle çalışmaya dahil edilmiştir.

21 Mart 2018- 21 Mart 2023 tarihlerini kapsayan 6 yıllık süreç içerisinde TRT Avaz tarafından Nevruz Bayramı özelinde yapılan içeriklerin Türkiye’nin kültürel diplomasisi bağlamında incelenmesine zemin oluşturulması maksadıyla diplomasi tarihi, dönüşen diplomasiyle birlikte oraya çıkan kamu diplomasisi ve geleneksel diplomasinin karşılaştırılması, yumuşak güç kavramı, kültür kavramı, kültürel diplomasi kavramı ve gelişiminin teorik açıdan incelenmesinin ardından Türk kültür yapısı, Türkiye’nin yumuşak gücü, Türkiye’de kültürel diplomasi, araçları ve uygulama alanları da detaylı biçimde incelenerek çalışmanın etkinliği arttırılmaya ve araştırma kısmına zemin hazırlanmaya çalışılmıştır.

Sözü edilen kısımların incelenmesinde yazın veya literatür taraması yöntemi kullanılmıştır. Verileri toplama aşamasında daha önce konuyla ilgili olarak yayınlanmış kitap, makale, resmi internet sayfaları, kurumsal faaliyet raporları, kalkınma planları ve sonuç raporları gibi kaynaklardan yararlanılmıştır. TRT Avaz'ın 21 Mart 2018- 21 Mart 2023 tarihlerini kapsayan süreçte Nevruz Bayramı özelinde yaptığı yayınların incelenmesiyle oluşturulan araştırma bölümünde ise söylem analizi ya da söylem çözümlemesi yöntemi kullanılarak programlarda öne çıkan söylemler değerlendirilmiştir. “*Söylem üzerine düşünme ve söylemi datalaştırmanın bir aracı*” olarak açıklanan söylem analiziyle ilgili olarak Potter ve Wetherell, söylemin doğasında bulunan ideolojik göndermelere vurgu yapmış, (Çelik ve Ekşi, 2013: 104-107) ve çalışmada Potter ve Wetherell'in vurgusundan yola çıkılarak söylem analizi yöntemiyle sözü edilen tarihlerde TRT Avaz'ın Nevruz Bayramı özelinde yayınladığı 8 programda öne çıkan söylemlerle ortak kültür, tarih ve dile yapılan vurgular incelenmiş ve söylemlerin Türkiye'nin kültürel diplomasisine katkısı ölçülmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmanın teorik zemine oturması maksadıyla ilk bölümde; diplomasi, kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi kavramlarının oluşumu ve gelişimi detaylı olarak incelenmiştir. İlk bölümde, diplomasi kavramının ilgili çeşitli tanımlara yer verilmiş, küreselleşme ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişimle diplomaside yaşanan dönüşümle ortaya çıkan kamu diplomasisi üzerinde durulmuş, kamu diplomasisi ve yumuşak güç ilişkisi açıklanmıştır. Bu bölümde diplomasi kavramı açıklanırken yararlanılan Temel İskit'in “Diplomasi Tarihi, Teorisi, Kurumları ve Uygulaması” isimli kitabında diplomasinin tarihsel gelişimine yer verilirken Nicholas J. Cull tarafından kaleme alınan “Public Diplomacy: Lessons from the Past” isimli kitapta kamu diplomasisinin dinleme, savunma, kültürel diplomasi, mübadele diplomasisi ve uluslararası yayıncılık olmak üzere beş tekniğe dayandırılması esas alınmıştır. (2009:18-21) Yumuşak güç kavramını literatüre kazandıran Joseph S. Nye, yumuşak güç kavramını açıkladığı “Yumuşak Güç Dünya Siyasetinde Başarının Araçları” isimli kitabında yumuşak gücün kaynaklarını; kültür, siyasi değerler ve dış politika olarak sıralamıştır. (2020: 32) Kültürel diplomasinin özünü oluşturan kültür, Bozkurt Güvenç'in “İnsan ve Kültür” isimli kitabında çeşitli biçimlerde tanımlanmış ve

kültürün özellikleri üzerinde durulmuştur. Milton C. Cummings'in "Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey" ve ve Mariano Martín Zamorano'nun "Reframing Cultural Diplomacy: The Instrumentalization of Culture under the Soft Power Theory" isimli eserinde kültürel diplomasinin tanımı yapılmıştır. Bill Ivey editörlüğünde hazırlanan "Cultural Diplomacy and The National Interest: In Search of a 21st-Century Perspective" isimli çalışmada, ABD'nin kültürel diplomasi uygulamalarının Soğuk Savaş ile resmi bir biçimde yürütölmeye başlandığı açıklanmış (2008: 1) John Lenczowski tarafından kaleme alınan "Cultural Diplomacy, Political Influence, and Integrated Strategy" isimli çalışmada ise sanat, sergiler, eğitim ve değişim programları, edebiyat, ulus markalama çalışmaları, dil öğrenimi, uluslararası yayıncılık, hediyeler, tarih ve inanç diplomasisi kültürel diplomasinin araçları olarak sıralanmıştır. (2007: 12-18) Aynı bölümde, çalışmanın birden fazla bölümünde yararlanılan ve Muharrem Ekşi tarafından kaleme alınan "Kamu Diplomasisi ve Ak Parti Dönemi Dış Politikası" isimli kitapta da çalışmaya kaynaklık eden eserlerden biri olmuştur.

Bu çalışmanın ikinci bölümünde, Türkiye'nin yumuşak gücünün en önemli kaynağı olan kültür kaynağı üzerinde durulmuş, Türk kültür yapısı ve Türkiye'de kültürel diplomasinin gelişimi detaylı biçimde anlatılırken, çalışmanın genelinde kaynak olarak kullanılan Gonca Yıldırım'ın "Kültürel Diplomasi Ekseninde Uluslararası Halkla İlişkiler Perspektifinden Kamu Diplomasisi" isimli kitabı, Beş Yıllık Kalkınma Planları ve kurum raporları gibi belgelerin yanı sıra ilgili kurumlara ve haber ajanslarına ait resmi internet sayfalarına başvurulmuştur.

Bu çalışmanın araştırma kısmını içeren üçüncü bölümde ise Türkiye'nin uluslararası yayıncılığını üstlenen TRT üzerinde durulmuş, TRT tarafından gerçekleştirilen uluslararası yayınlar, yayın hayatına başlama tarihleri esas alınarak sıralanarak açıklanmıştır. TRT'nin Türkiye'nin sahip olduğu kültürel potansiyeli yansıtan içerikleriyle uluslararası yayıncılık yapan kanalı olan TRT Avaz'da yayınlanan içerikler incelenerek kanalın Türkiye'nin kültürel diplomasisine katkısının kaynağı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Sözü edilen bölümde TRT ve TRT Avaz incelenirken büyük oranda TRT ve TRT Avaz'ın resmi internet sitelerinden yararlanılmıştır. Tüm bunlara ek olarak bu tezin araştırma kısmını oluşturan TRT Avaz'ın Nevruz Bayramı

özelinde yaptığı yayınların amacının ve bu doğrultuda Nevruz Bayramının Türk kültüründeki yeri ve öneminin anlaşılması maksadıyla Nevruz Bayramı açıklanmış ve bu bölümde ise Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınlarına ait “Türk Dünyası Nevruz Ansiklopedisi” isimli eser ilgili bölüm için önemli kaynaklardan biri olmuştur. Araştırma kısmında ise sözü edilen tarihlerde TRT Avaz kanalına ait resmi Youtube ve Facebook sayfalarından ulaşılan 8 programlardan yararlanılarak söylem analizi gerçekleştirilmiştir.

Bu tezin sonuç kısmında ise, oluşturulan tüm teorik zemin üzerine TRT Avaz’ın 21 Mart 2018- 21 Mart 2023 tarihlerini kapsayacak 6 yıllık süre içinde Nevruz Bayramı özelinde yayınlanan ve TRT Avaz’a ait resmi Facebook ve Youtube sayfalarından erişilen 8 programda yer alan söylemler ile TRT Avaz’ın Türkiye’nin kültürel diplomasisine katkısı tartışılmış ve sözü edilen programlarda yer alan söylemler TRT Avaz’ın “dilde, fikirde, işte birlik” ilkesiyle ilişkilendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

DİPLOMASİ

Diplomasi, uluslararası ilişkilerin en önemli kavramlarından biri olarak tanım ve kapsam yönünden birçok görüşü içinde barındıran ve uluslararası sistemde yaşanan değişimlere bağlılık göstererek değişen bir kavram olarak varlık göstermektedir. Devletlerin uluslararası ilişkileri düzenlenmelerinin bir metodu olarak kullanılan diplomasinin yaşadığı dönüşümle ortaya çıkan kamu diplomasisi ise geleneksel diplomasiden daha geniş bir kapsam ve etki alanına sahip olmuştur. Ortaya çıkan yeni kamu diplomasisinin en önemli bileşenlerinden biri olan yumuşak güç ise, devletleri kültürün de içinde olduğu farklı kaynakların kullanılmasıyla cezbetme yöntemine yöneltmiştir. Bu bölümde, diplomasi ve kamu diplomasisi ve yumuşak güç kavramlarının gelişimi ele alınarak gelişen bu kavramlarla ilişkili olarak ortaya çıkan kültürel diplomasi kavramının tanımı ve gelişimi ortaya konulmaya çalışılacaktır.

1.1. Diplomasi Kavramı ve Diplomasinin Tarihsel Gelişimi

Diplomasiyle ilgili çeşitli zamanlarda, farklı yazarlar ve kaynaklar tarafından çeşitli tanımlar yapılmıştır. Diplomasi, Ernest Satow tarafından “*Bağımsız devletlerin hükümetleri arasındaki resmi ilişkilere zeka ve taktik uygulamasıdır.*” şeklinde tanımlanırken, Edmund Burke, “*uluslararası ilişkilerde ve müzakerelerdeki maharet ve yetenek.*” ve Keith Hamilton ve Richard Langhorne, “*siyasi birimler, bu birimleri yönetenler ve ajanları arasındaki ilişkilerin barışçıl yönetimidir.*” olarak tanımlamıştır. (İskit, 2020: 2-4)

Türk Dil Kurumu Sözlüğünde ise diplomasi, “*Uluslararası ilişkileri düzenleyen antlaşmalar bütünü*” ve “*Yabancı bir ülkede ve uluslararası toplantılarda ülkesini temsil etme işi ve sanatı*” gibi tanımların da yer aldığı beş farklı anlamda kullanılmıştır. (Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr/>)

Herry Kissenger tarafından diplomasi, “*devletler arasındaki münasebetleri bir orkestra şefi gibi titizlikle yönetme ve idare etme sanatı*” biçiminde tanımlanmıştır. Diplomasinin önemli tanımlarından biri de Morgenthau tarafından yapılmıştır. Diplomasinin niteliğini, devletin gücünü oluşturan en önemli unsur olarak gören

Morgenthau diplomasiyi, “uluslararası ilişkilerin barışçıl yöntemler ve araçlarla yürütülmesi” olarak açıklamıştır. Hans J. Morgenthau, diplomasinin dört temel fonksiyonu olduğu görüşündedir. Bunlara göre diplomasi: (Gündoğdu, 2021: 25-26)

- “Devletlerin hedeflerine ve amaçlarına ulaşmak sebebiyle fiilen sahip olduğu veya potansiyel olarak bulundurabileceği güç kaynaklı hareket etmelidir.
- Diğer milletlerin amaç ve hedeflerinin neler olduğu ile sözü edilen amaç ve hedeflere ulaşmada sahip olduğu fiili ve potansiyel güç kaynakları bilmelidir.
- Politik hedef ve amaçların birbirleriyle ne derecede kesişebileceğini belirlemek mecburiyetindedir.
- Kendi amaç ve hedeflerine uygun ve kullanışlı olan araç ve yöntemleri kullanmak mecburiyetindedir.”

Diplomasinin tarihine bakıldığında ise İskit, diplomatik ilişkileri, bir klan ya da herhangi bir topluluğun bir diğeri ile ilişki kurduğu güne dayandırmaktadır. İlkçağlarda, kabileler veya topluluklar arasında haberciler yer almış ve temsilci değişimi yapılmıştır. Diplomatik temasların ilkinde Mezopotamya’da rastlanmış bu bölgede yer alan devletler arasında yapılan anlaşmalar açıklanan durumun delili olarak görülmüştür. (İskit, 2020: 57-58) Eski Yunanlıların diplomasiye katkısı küçümsenmeyecek boyuttadır. Açık diplomasinin temel alındığı Eski Yunan diplomasisinde, konsolosluk kurumunun örneklerine rastlanırken, dokunulmazlıklara duyulan saygıya ve çok yanlı diplomasi örneklerini görmek mümkündür. “Proxenos” adı verilen konsolosluk kurumu kuran Eski Yunanlılar, sözü edilen kurumla ait olduğu devletin vatandaşlarının çıkarlarını korumakla görevlendirilmiştir. Roma’da elçiliklere büyük önem verilmiştir. Gelen yabancı elçiler merasimlerle karşılanırken başka ülkelere gönderilen elçilere ise talimatlar yazılı biçimde sunulmuş, şehirlere mesajlarını iletmek amacıyla “nuntius” veya haberciler gönderilmiş ve fethedilen bölgelere ise müzakereler sonucu sözleşmeler yapılmıştır. Bizans’a gelindiğinde, Bizanslı yöneticiler, silaha dayalı güç kullanmak yerine diplomasiden yararlanmaya çalışmış ve komşu ülkelerin güç savaşlarından faydalanmak istemişlerdir. (Aydemir, 2018:18)

Orta Çağ’da diplomasi, kilise etrafında gelişmiş ve papalar tarafından dönemde oluşturulan farklı diplomatik sistem modern diplomasiye birtakım katkılar sunmuştur. “Legate” ve “nuncius” adı verilen haber taşıyıcılara ek olarak zamanla “plena potens” adı verilen tam yetkili elçiler kullanılmaya başlanmıştır. 12. yüzyıl sonu itibarıyla ise ilk kez İtalya’da “Ambasciatore” yani Büyükelçi ünvanı ortaya çıkmıştır. Rönesans

dönemine gelindiğinde, modern diplomasinin ilk temellerinin bu dönemde atıldığı görülmektedir. Kuzey İtalya’da 14. yüzyıl sonları ve 15. yüzyılda mukim büyükelçi değişimi uygulaması başlamıştır. Kendi devletinin dış ilişkileriyle ilgili kuruma bilgi iletme görevine sahip olan mukim büyükelçilerin görev kapsamı gelişerek mukim büyükelçiler, bilgi toplama, rapor yollama ve başka ülkelerle askeri ittifak yürütme gibi görevlerinin yanı sıra temsil işlevinin de yüklenmesiyle tam yetki sahibi olmuştur. (İskit, 2020: 74-79)

17., 18. ve 19. yüzyıllarda ise Avrupa’da diplomasi uygulamaları hükümdarlar aracılığıyla yapılmış ve hükümdarlar halk nezdinde olumlu tepki alamayacakları dış politikaları gizli bir biçimde sürdürmüştür. 18. ve 19. yüzyıllarda klasik diplomasi altın çağını yaşamıştır. Diplomasi anlayışı, I. Dünya Savaşı’nın başlamasıyla Avrupa’da güçler dengesinin bozulması sebebiyle değişmiş, I. Dünya Savaşı sonuna kadar uygulanan diplomasi eski diplomasi şeklinde açıklanmıştır. Yeni diplomasi anlayışında, diplomasi yalnızca diplomatlar tarafından yürütülen bir mesele olmanın dışına çıkmış politikacılar tarafından da yürütülen bir hale gelmiştir. Yeni bir diplomasi anlayışının gelişmesinin en büyük temellerinden biri olan Woodrow Wilson, eski diplomasinin aksine açık müzakerelerin yer aldığı yeni bir diplomasi düşüncesini benimsemiştir. Basın da bu yeni diplomasinin aracı olmuş ve diplomasi ile basın arasında çok sıkı bir bağ oluşmuştur. Küreselleşmenin etkisiyle ekonomik ve sosyal konular yeni diplomasi anlayışında yer almış, eski diplomasinin elitist anlayışı yerini kamuoyuna bırakmış ve askeri gücün etkisi zayıflayarak içerik ve uygulamada değişimler yaşanmıştır. Diplomasi, ulus- devletin uluslararası alanda yer alan yönlendirici ve uygulayıcı tek aktör olma durumunun sonlanmasıyla içerik ve uygulama anlamında gelişerek siyasetçiler, lobiciler, medya, kamuoyu ve hükümet dışı örgütler gibi çeşitli aktörler diplomasiye katılmış ve diplomasinin yürütülme biçiminde değişim yaşanmıştır. (Aydemir, 2018: 19-22)

II. Dünya Savaşı sonrasına bakıldığında, diplomaside biri kalıcı biri ise Sovyetler Birliği’nin dağılmasına kadar devam eden önemli iki gelişme yaşanmıştır. Sözü edilen dönemde, çok taraflı kuruluş ve ilişkiler hızlı bir biçimde artmış ve gelişmiş, uluslararası toplum üyeleri neredeyse dört kat artmış ve Soğuk Savaş dünyayı iki kampa ayırmıştır. (İskit, 2020: 165)

Bugüne gelindiğinde ise, devletler arasında ikili boyutta kalmayarak uluslararası örgütlerin de içinde bulunduğu birçok aktöre sahip olan diplomasi, çok taraflı bir yapıya dönüşmüştür. (Aydemir, 2018: 22)

Açıklandığı üzere diplomasi kavramı, birçok farklı tanıma sahip olmakla birlikte ilkçağlardan bugüne kadar uzanan çok geniş bir dönemde gelişim göstermiş, uluslararası sistemde yaşanan değişimlerden etkilenmesi sebebiyle içerik ve uygulama bakımından yeni bir hal almıştır.

1.2. Geleneksel Diplomasiden Yeni Kamu Diplomasisine Dönüşüm

Bir önceki bölümde de açıklandığı üzere diplomasi, soğuk savaşın bitiminin ardından başta bilişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerle yeni bir hal almıştır. Bir iletişim faaliyeti olan diplomaside iletişim teknolojilerinin gelişmesi son derece önemli bir faktör olmuştur. Diplomasinin parametrelerinin değişmesinin özellikle soğuk savaşın bitiminin ardından küresel sistemin sivil toplum temelli küresel ilişkiler biçiminde köklü bir dönüşüm yaşamasıyla doğrudan ilişkisi bulunmaktadır. Adrew F. Cooper, Brian Hocking ve William Maley, diplomasinin yaşadığı bu değişimi yönetim (governance) kavramı üzerinden incelemiş, çok paydaşlı hale gelen diplomasinin küreselleşme ortamında yönetim odaklı diplomasinin kamu diplomasisine dönüştüğü düşüncesinde olmuşlardır. Adrew F. Cooper, Jorge Heine ve Ramesh Thakur tarafından yapılan çalışmada ise diplomasinin dönüşümü, küreselleşme ve enformasyon teknolojilerinin tesiri çerçevesinde network-ağ diplomasisi şeklinde kavramsallaştırılmıştır. (Ekşi, 2018: 82-84)

Kamuoyu faktörü de 21. yüzyıl diplomasisinin başarıyla uygulanabilmesinin en önemli faktörlerinden biri olmuştur. Diplomasi, kitle iletişim araçlarının gelişmesiyle ve yaygınlaşmasıyla elitist bir uğraş olmaktan öteye giderek geniş halkların ilgisini çekmeye başlamıştır. Devletler ise yaşanan bu gelişmeler sonucunda ulusal çıkarları doğrultusunda geliştirdikleri dış politika hedef ve stratejilerinin hayata geçirilmesi aşamasında kamuoyuna gereksinim duymuştur. Kamuoyunun diplomasiye ilgisinin artmasıyla ortaya çıkan kamuoyunu etkileme ihtiyacıyla ilişkili olarak yazılı ve görsel basın da diplomaside değişimlerin yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Uluslararası arenada yaşanan gelişmeler kitle iletişim araçlarıyla dünyaya aktarılmaya başlamış ve

bu durum diplomatik uygulamaların değişmesine neden olmuştur. (Aydemir, 2016: 90-91)

Nicholas J. Cull, geleneksel diplomasiyi, “uluslararası bir aktörün başka bir uluslararası aktörle ilişki kurarak uluslararası çevreyi yönetme biçimi” olarak tanımlarken kamu diplomasisini, “uluslararası bir aktörün yabancı bir halkla etkileşim kurmasıyla uluslararası ortamı yönetme girişimi” şeklinde tanımlamaktadır. (2009:12)

Devletin uygulayıcı olduğu geleneksel diplomasinin aksine yeni kamu diplomasisinde, kamu diplomasisi uygulayıcıları arasında devletin gizli ya da açık bir biçimde finansal kaynak sağladığı STK’lar ve halkla ilişkiler şirketleri de yer almaktadır. Snow, geleneksel kamu diplomasisini, devletin bilgilendirme, etkileme ve iş birliği kurma yöntemleriyle diğer halklarla konuşması olarak görürken yeni kamu diplomasisinde ise devletin yanı sıra birey ve grupların da bu süreçlere doğrudan ya da dolaylı katkısı olduğu görüşündedir. (Yaylar, 2020: 45)

Cull, kamu diplomasisinde yaşanan değişimleri ise şu biçimde sıralamıştır: (2009: 12-13)

- 1- “Uluslararası aktörler giderek geleneksel olmayan bir hal almakta ve sivil toplum kuruluşları özellikle öne çıkmaktadır,
- 2- Sözü edilen aktörlerin dünya kamuoylarıyla iletişim sağlamak amacıyla kullandıkları mekanizmalar yeni, gerçek zamanlı ve küresel teknolojilere, özellikle internete, taşınmıştır,
- 3- Sözü edilen yeni teknolojiler yerel ve uluslararası haber alanları arasında eskiden var olan katı çizgileri bulanıklaştırmıştır,
- 4- Kamu diplomasisi, eski propaganda konseptleri yerine bir yandan açık bir şekilde pazarlamadan üretilen kavramlar, özellikle mekan markalaşması ve ulus markalaşması, diğer yandan da ağ iletişimi teorisinden gelişen kavramları giderek daha fazla faydalanmaktadır,
- 5- Prestij ve uluslararası imaj dili olarak yeni kamu diplomasisinin yeni bir terminolojisi olan "yumuşak güç" ve "markalaşma"dan bahsedilmesine sebep olmuştur,
- 6- Yeni kamu diplomasisi, Soğuk Savaş dönemindeki aktörden insana iletişimden ayrılmaktan ve uluslararası aktörün kolaylaştırıcı rol oynadığı karşılıklı aydınlanma için insandan insana yeni bir vurgunun gelişmesinden bahsetmektedir.
- 7- Yeni kamu diplomasisi modeliyle geleneksel diplomaside var olan yukarıdan aşağıya mesaj verme işlevine yapılan vurgu gölgede kalmakta ve yeni kamu diplomasisinin başlıca görevi, ‘ilişki kurma’ olarak nitelendirilmektedir. Bu ilişkilerin aktör ile yabancı kitle arasında gerçekleşmesi gerekmekte, ancak aktörün iletişimini kolaylaştırmak istediği birbirine yabancı iki izleyici kitlesi arasında da gerçekleşebilmektedir.”

Geleneksel kamu diplomasisinde yaşanan dönüşümle ortaya çıkan yeni kamu diplomasisi, amaç, strateji, iletişim yönü, uygulama kanalları, medya kanalları ve içerdiği terminolojiler gibi unsurlarla geleneksel kamu diplomasiden ayrılmıştır. Cull ve Szondi, geleneksel kamu diplomasisi ve yeni kamu diplomasisini birer tablo aracılığıyla karşılaştırmıştır.

Tablo 1: Cull’un Geleneksel Kamu Diplomasisi ve Yeni Kamu Diplomasisi Karşılaştırması

Baskın Karakterler	Eski Kamu Diplomasisi	Yeni Kamu Diplomasisi
1)Uluslararası Aktörün Kimliği	Devlet	Devlet ve Devlet-dışı
2)Teknik Ortam	Kısa dalga radyosu Yazılı basın Sabit hatlı telefonlar	Uydu İnternet Gerçek zamanlı haberler Mobil telefonlar
3) Medya organları	Yerli ve uluslararası haber alanı arasında net çizgi	Yerli ve uluslararası haber alanının muğlaklaşması
4) Yaklaşım kaynağı	Siyasi taraftarlığın büyümesi ve propaganda teorisi	Şirket markalaşmasının büyümesi ve ağ teorisi
5) Terminoloji	“Uluslararası imaj” “Prestij”	“Yumuşak Güç” “Ulus markalama”
6) Rolün yapısı	Yukarıdan aşağıya, aktörden yabancı ülke halklarına	Yatay, aktör tarafından kolaylaştırılmış
7) Rolün doğası	Hedeflenen mesaj	İlişki tesis etme
8) Nihai amaç	Uluslararası alanın yönetimi	Uluslararası alanın yönetimi

Kaynak: Cull, 2009: 14

Tablo 2: Szondi’nin Geleneksel Kamu Diplomasisi ve Yeni Kamu Diplomasisi Karşılaştırması

	Geleneksel Kamu Diplomasisi	21. Asrın Kamu Diplomasisi
Durumlar	Devletler arasında mücadele ve gerilimler	Barış
Amaçlar	Dinleyicilerde davranış değişikliği yaratma suretiyle hedef ülkelerde siyasi değişimi temin etmek	Ülkenin dışında olumlu bir imaj ve anlayışlı bir çevre yaratması maksadıyla siyasi ve

		iktisadi faydayı teşvik etme
Stratejiler	İkna Halkların idaresi	Sürekli ilişkiler geliştirmek Halkları cezbetmek
İletişimin yönü	Tek yönlü iletişim (Monolog)	Çift yönlü iletişim (diyalog)
Araştırma	Nadiren, gerekirse	Bilimsel araştırma, geri bildirim değerlendirmesi
Mesajın içeriği	İdeolojiler Çıkarlar	Fikirler Değerler
Hedef kitle (halklar)	Hedef ülkenin genel halkı; mesajların alıcı ve göndericileri	Sınıflandırılmış ve doğru tespit edilmiş halklar+ yerli halklar, paydaşlar
Kanallar	Geleneksel medya	Eski ve yeni medya
Bütçe	Hükümet tarafından karşılanır	Kamu ve özel ortaklıklar

Kaynak: Szondi, 2008: 11

1.3. Kamu Diplomasisi

Önceki bölümde yer verilen tablolardan da anlaşılabacağı üzere kamu diplomasisi, amacı, stratejileri, hedef kitlesi ve kanalları başta olmak üzere birçok yönüyle geleneksel kamu diplomasisinden ayrılmakta ve etki alanı daha güçlü bir diplomasi faaliyeti olarak kendini göstermekte ve çeşitli biçimlerde tanımlanmıştır.

Bugün ki anlamıyla kamu diplomasisi kavramı ilk kez, The Fletcher School of Law and Diplomacy dekanı Edmund A. Gullion tarafından 1965 yılında kullanılmıştır. Gullion'un görüşüyle kamu diplomasisi;

“Uluslararası ilişkilerin geleneksel diplomasinin ötesindeki boyutlarını; hükümetlerin diğer ülkelerdeki kamuoyunu yönlendirmesini; özel grupların ve çıkar gruplarının başka ülkelerle etkileşimini; dış ilişkilerin raporlanması ve bunun politika üzerindeki etkisini; diplomatlar, yabancı muhabirler ve iletişim uzmanları arasındaki kültürler arası iletişim süreçlerini kapsamaktadır.” (Saliu, 2020: 71)

Potter tarafından kamu diplomasi tanımı, *“Bir devletin, başka bir milletin politikalarını kendi avantajlarına döndürmek maksadıyla o milletin halkını ve aydınlarını etkilemeye çalışması”* olarak yaparken, Tuch aynı kavramı, *“Bir devletin, kendi milletinin fikirlerinin ve ideallerinin, geleneklerinin ve kültürünün yanı sıra ulusal hedeflerinin ve mevcut politikasının anlaşılması maksadıyla yabancı halklarla yürüttüğü iletişim sürecidir”* şeklinde yapılmıştır. (Ünal Erzen, 2014: 54)

Yabancı ülke halklarına ait değerleri, gelenekleri, toplumsal yapısını ve inançları gibi ülkeyle ilgili pek çok unsurun tanınmasına imkan sağlayan kamu diplomasisi, mesajların iletilmesi, yanlış algıların düzeltilmesi, ön yargıların giderilmesi ve ortak paydalar bulunarak uzlaşma ortamı oluşturulmasına imkan sağlamaktadır. (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2022: 12)

Tablolarla net bir biçimde ortaya konulmaya çalışıldığı üzere, kamu diplomasisi küresel sistemde yaşanan değişimlere bağlı olarak bir dönüşüm yaşamış ve geleneksel diplomasiden farklı unsurlarla şekillenerek devletlerin yabancı halklarla iletişim kurabilmesinin önünü açmıştır.

1.3.1. Kamu Diplomasisi Teknikleri

Kamu diplomasisi, farklı uluslararası ilişkiler araştırmacıları tarafından farklı biçimlerde tanımlandığı gibi sahip olduğu teknik veya yöntem konusunda da farklı düşünceler bulunmaktadır. Bu çalışmada, literatürde aldığı yaygın kabul ve kapsamı sebebiyle Nicholas J. Cull'un ortaya koyduğu kamu diplomasisi teknikleri referans alınmaktadır.

Cull, kamu diplomasisinin beş önemli tekniği olduğu düşüncesindedir. Cull, kamu diplomasisinin bu tekniklerini; dinleme, savunma (müdafaa), kültürel diplomasi, mübadele diplomasisi ve uluslararası yayıncılık olarak sıralamıştır. (2009: 24)

Tablo 3: Kamu Diplomasisi Temel Taksonomisi

Kamu Diplomasisi Türü	Örnek Faaliyetler	Bu kamu diplomasisi formunun belirgin olduğu devlet
Dinleme	Hedeflenmiş anketler yapma	İsviçre
Savunma	Büyükelçilik basın ilişkileri	ABD
Kültürel diplomasi	Devlet fonlu uluslararası sanat turu	Fransa
Mübadele diplomasisi	Çift yönlü akademik değişim	Japonya
Uluslararası Yayıncılık	Yabancı dilde kısa dalga radyo yayıncılığı	İngiltere

Kaynak: Cull, 2009: 24

Cull, sözü edilen bileşenlerin yabancı bir kamuoyunu etkileme hedefini paylaşırken dört önemli açıdan farklılaştığını ileri sürmektedir. Bunlar ise: kavramsal zaman çerçeveleri, bilgi akışının yönü, gerekli altyapının türü ve güvenilirliklerin kaynağı olarak sıralanmaktadır. (2009: 24)

Tablo 4: Kamu Diplomasisinde Bilginin Zamanı/ Bilgi Akışı/ Altyapı Taksonomisi

Kamu Diplomasisi Türü	Zaman Çerçevesi	Bilgi Akışı	Tipik Altyapı
Dinleme	Kısa vadeli ve uzun vadeli	Analistlere ve politik sürece doğru	İzleme teknolojisi ve dil eğitimi görmüş personel
Savunma	Kısa vadeli dönem	Dışa doğru	Elçilik basın bürosu, Dışişleri bakanlığı strateji bürosu
Kültürel diplomasi	Uzun vadeli dönem	Dışa doğru	Kültür merkezleri ve/veya kütüphaneler
Mübadele diplomasisi	Çok uzun vadeli dönem	İçe ve dışa doğru	Mübadele yetkilileri, eğitim ofisleri
Uluslararası Yayıncılık	Orta vadeli dönem	Dışa doğru fakat yeni bir bürokrasi tarafından	Haber büroları, prodüksiyon stüdyoları, yazı işleri büroları ve verici imkanları

Kaynak: Cull, 2009: 25

1.3.1.1. Dinleme

Cull tarafından sıralanan tekniklerden ilki olan dinleme (*listening*), bir aktörün yabancı halklar ve onlara ait görüşler hakkında bilgi ve veri toplanıp derlemesi ve politika oluşturma ya da daha geniş kamu diplomasisi yaklaşımı geliştirilirken toplanan verileri kullanarak uluslararası ortamı yönetme girişiminin gerçekleştirilmesidir. Savunuculuk, kültürel diplomasi, değişim ve yayın ajansları gibi sözü edilen diğer tekniklerin kendi kamuoyu ve izleyici araştırmalarını yapması sebebiyle dinleme, kamu diplomasisinin her bileşeninde bulunmaktadır. Kamu diplomatlarının önemli isimlerinden Edward R. Murrow’a göre dinleme, sadece “mecburi iniş” yerine “kalkışlarda” bulunma politikası olmuştur. (2009: 18)

Dinleme, başka halkların bir sorun veya konuyla ilişkili olarak ne hissettiğini ölçmek veya anlamak için anketler, yoklamalar, odak grupları veya diğer yöntemler aracılığıyla veri toplanmasını içermektedir. Gerçekleştirilmesi planlanan herhangi bir programdan önce atılması gereken ilk adım dinleme olmalıdır. (Cortés ve Jamieson, 2020: 1217)

1.3.1.2. Savunuculuk

Savunuculuk (*Advocacy*), bir aktörün, belli bir politikayı, fikri veya kendi devletiyle ilgili genel çıkarlarını yabancı kamuların zihninde aktif bir biçimde tanıtmak amacıyla uluslararası iletişim faaliyetleri geliştirerek, uluslararası alanı yönetme şekli olarak açıklanabilmektedir. Büyükelçilik basın ilişkilerini ve enformasyon çalışmalarını içeren savunuculuğa ait unsurlar, kamu diplomasisinin bütün alanlarında bulunmasına rağmen kısa vadeli faydası nedeniyle savunuculuğa yönelik oluşan bir önyargının yanı sıra onunla en yakın bağlantısı bulunan bürokrasi unsurlarının, herhangi bir kamu diplomasisi yapısının merkezi olarak görülmesine neden olmuştur. Savunuculuğun bütün devletler için ortak olmasıyla birlikte kongre esnasında her bir unsurun özenle incelendiği Amerikan kamu diplomasisinde baskın bir kavram olmaktadır. (Cull, 2009: 18-19)

Büyükelçiliklerin önemli faaliyetlerinden biri de bulunduğu ülkede, ülkesinin tanıtılmasına fayda sağlamaktır. Çoğu zaman basın ve/veya tanıtma müşavirlikleri ya da ateşelikleri veya turizm büroları aracılığıyla yürütülen tanıtma faaliyetleri, bazı ülkelerde büyükelçiliklerden bağımsız kuruluşlar tarafından da gerçekleştirilmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'ne ait ABD Enformasyon Servisi (USIS) ve İngiltere'de British Council gibi doğrudan bağlı olduğu ülkenin dışişleri bakanlığına bağlı olan kurumların yanında Almanya'da Goethe Enstitüsü ve Fransa'da Centres Cultures Français tarafından da tanıtım faaliyetleri üstlenilmektedir. Bu kurumlar da kültürlerini araç edinerek ülkelerinin olumlu bir biçimde tanıtılması amacıyla faaliyet göstermektedir. (İskit, 2020: 217)

Ekşi, ise iletişimi, kamu diplomasisinin '*sine qua non*'nu yani olmazsa olmazı olarak açıklamıştır. İletişim faaliyetleri vasıtasıyla ülkelerinin tarihi, kültürü, vizyonu ve dış

politikasını tanıtan hükümetler, bu yolla toplumlar arasında karşılıklı bir anlayış geliştirmeyi hedeflemektedir. (2018: 169)

1.3.1.3. Kültürel Diplomasi

Kültürel diplomasi (*Cultural Diplomacy*), bir devletin kültürel kaynaklarını ve başarılarını yabancı halklara tanıtmak ve/veya yabancı halklarla gerçekleşen kültürel aktarımı kolaylaştırmak yoluyla uluslararası alanı yönetme biçimi olarak açıklanabilmektedir. Genel itibarıyla mübadele diplomasisi ile örtüşen kültürel diplomasi, bir devletin sahip olduğu kültür örneklerini ihraç etmesini kolaylaştırma politikası olarak da tanımlanmaktadır. Bugün, İtalyan Kültür Enstitüsü ve British Council'in kültür odaklı çalışmaları kültürel diplomasiye örnek teşkil etmektedir. (Cull, 2009: 19)

1.3.1.4. Mübadele Diplomasisi

Mübadele ya da başka bir tabirle değişim diplomasisi, kamu diplomasisinin en önemli tekniklerinden biridir. Mübadele programlarıyla ülkeler kendilerini başka araçlar vasıtasıyla anlatma gereksinimi duymadan misafir ettikleri kişilerin doğrudan ülkelerini tanımasına imkan sağlamaktadır.

Mübadele diplomasisi (*Exchange Diplomacy*), bir aktörün, vatandaşlarını yabancı ülkelere göndermesi ve karşılıklı olarak yurtdışından ülkelere gelenleri eğitim ve/veya kültürlenme dönemi için kabul edilmesi yoluyla uluslararası alanı yönetme girişimi şeklinde açıklanmaktadır. Mübadele diplomasisi, tek taraflı bir süreç olarak kavramsallaştırılabilir de (argüman devam eder: “Benim öğrencilerim yurtdışına gidecek ve size ülkemin ne kadar harika olduğunu anlatacak; sizin öğrencilerin de buraya gelecek ve benim ülkemin ne kadar harika olduğunu öğrenecek.”) mütekabiliyet ögesi kamu diplomasisinin bu alanını “karşılıklılık” kavramının bir kalesi yapma meylinde olmuştur. (Cull, 2009: 20)

Savaşın ardından ABD tarafından yapılan kültürel ve akademik değişim programlarına yaklaşık 700.000 katılımcının olduğunu ve değişim programları aracılığıyla Enver Sedat, Helmut Schmidt ve Margaret Thatcher gibi dünya liderlerine bu yolla eğitim verilmesine destek olunduğunu açıklayan Nye, kamu diplomasisinden sorumlu eski

müsteşar Charlotte Beers'in görev yapmakta olan ve 200 aşan eski devlet başkanının yanında terörizmine karşı oluşturulan koalisyonda görev alan liderlerin bir dönem sözü edilen değişim programlarına katılım sağladığı belirterek “*Hükümetin en karlı alışverişi bu olmalı.*” dediğini aktarmıştır. (2020:156-157)

1.3.1.5. Uluslararası Yayıncılık

Cull'un açıkladığı kamu diplomasisi tekniklerinin sonuncusu olan uluslararası yayıncılık (*international broadcasting/news*) ise, bir aktörün, radyo, televizyon ve internet gibi iletişim teknolojilerini kullanmak yoluyla yabancı iletişim kurarak uluslararası alanı yönetme girişimi olarak tanımlanmaktadır. (2009: 21)

Aktörler tarafından gerçekleştirilen kamu diplomasisi uygulamalarının hedef kitleye iletilmesinde kilit bir rol üstlenen kitle iletişim araçları; aktörlerin kendi kültürlerini anlatmasına, kültürel gelişmelerin yabancı halklara anlatılmasına ve uygulayıcı aktörün sahip olduğu değerlerin yaygınlaşmasının sağlanmasına ek olarak aktör tarafından verilen siyasi içerikli mesajların kamuoyuna iletilmesi ve doğru hedef kitleye ulaşması gibi faydalar sunmaktadır. Althusser'e göre devletin ideolojik aygıtları arasında yer alan kitle iletişim araçları vasıtasıyla kamu diplomasisini uygulayan devletler, kendilerini bir güç olarak gösterebilir, ülkesinin dünyaya bakışını ve duruşunu sergileyebilir, uluslararası ilişkilerde çıkarlarının korunması amacıyla yabancı kamuoyunun zihnini istediği yönde ekti altına alarak algı oluşturulabilmektedir. (Aydemir, 2016: 172-173) Kitle iletişim araçlarının kamu diplomasisi ve kültürel diplomaside kullanımı çalışmanın ikinci bölümünde yer alan “Medya ve İletişim Faaliyetleri” isimli kısımda detaylı olarak anlatılacaktır.

Kitle iletişim araçlarında yaşanan gelişimler sebebiyle Soğuk Savaş döneminde radyo, televizyon ve sinema bir propaganda aracı olarak kullanılmıştır. ABD Kongresi, Sovyet propagandasına karşı 1948 yılında Amerika'nın Sesi Radyosu (VOA) ve 1949 yılında Özgür Avrupa Radyosu'nu (RFE) Sovyet halklarına yayın yapmak amacıyla yetkilendirilmesi sözü edilen durumun önemli örneklerini oluşturmaktadır. Buna ek olarak, yine Soğuk Savaş döneminde ABD Dışişleri Bakanlığı'nın Hollywood endüstrisine yaptırdığı özel konulu filmler hazırlatarak Sovyetler Birliği'nde

komünizm altında yaşayan halka Amerikan yaşam tarzını özendirme çalışmaları da kitle iletişim araçlarının önemini vurgulayan bir örnek olmuştur. (Ekşi, 2018: 176)

Bugün ise iletişim teknolojilerinde özellikle de internet teknolojisinde yaşanan gelişimler sebebiyle kamu diplomasisine yeni araçlar ve bu araçlar doğrultusunda yeni stratejiler eklenmiştir. Ekşi bu durumu, 1990’larda yaşanan CNN etkisinin yerini bugün, Youtube etkisinin almasıyla açıklamaktadır. İnternet kullanıcılarının özellikle savaş meydanlarında kayıt altına alarak sosyal medya platformlarında paylaşmaları hükümetleri zor durumda bırakmaya yeterli olmaktadır. (2018: 179)

Kamu diplomasisinde yaşanan değişimlere bağlı olarak kamu diplomasisinin içerdiği araç ve teknikler, devletlerin politikalarını yalnızca askeri potansiyelleri ile gerçekleştirebilecekleri eylemlerden ziyade yabancı devletler nezdinde olumlu bir imaj yaratmak maksadıyla farklı yöntemler çevresinde geliştirmelerine sebep olmuştur. Joseph Nye ise, ABD’nin gücünü kaybettiği ya da bir çöküş yaşadığı görüşünü reddetmiş, devletlerin yalnızca askeri güçleri ya da ekonomik yaptırımları ile elde ettikleri sert gücün yeterli olmadığını, uluslararası sistemde istedikleri amaca ulaşmaları için yabancı milletleri cezbetme gücünün yani yumuşak gücünün kullanılması gerektiği görüşünde olmuş ve kamu diplomasisinin bir bileşeni olarak yumuşak güç kavramını literatüre kazandırmıştır.

1.3.2. Yumuşak Güç

‘Geleneksel Diplomasinin Yeni Kamu Diplomasisine Dönüşümü’ bölümünde yer verilen Cull’un geleneksel kamu diplomasisi ve yeni kamu diplomasisinin karşılaştırmasını yaptığı tabloda, yumuşak güç kavramına yeni kamu diplomasisinin terminolojileri arasında yer verilmiştir. Bu durum kamu diplomasisi kavramıyla yakından ilişkisi bulunan yumuşak güç kavramının açıklanmasının önemini arttırmaktadır. Yumuşak güç kavramını açıklamadan önce güç kavramının genel bir çerçevede değerlendirilmesi ve güç türlerinin incelenmesi yumuşak güç kavramının öneminin ve uygulama biçiminin anlaşılması bakımından önem taşımaktadır.

Sosyal bilimler çatısı altında incelenen kavramların birçoğunun açıklanmasında yaşanan zorluk “Güç” kavramının açıklanmasında da yaşanmaktadır. Gücün tanımı farklı disiplinlerde farklı şekillerde yapılmakta ve kavram, her disiplinin veya

ideolojinin kendi yapısına göre açıklanmaktadır. Örneğin realizm savunucuları uluslararası güç sistemini insan doğasıyla bağdaştırmışlardır. İnsan ise, realistler için açgözlü ve bencil bir varlıktır. Bu sebepten realistlere göre devletler de insana benzer ve bu sebepten sistemde varlığı koruyabilmek ve sürdürebilmek için öncelikli olarak kendi güvenliklerini sağlamak zorundadır. Realist bakış açısıyla, anarşik yapıya sahip olan uluslararası sistemde devletin varlığını sürdürebilmek için devletler kendi güçlerini en yüksek derecede kullanmayı amaçlamaktadır. Realistlere göre askeri ve ekonomik kapasiteleri o devletin uluslararası sistemdeki gücünü belirlemekte ve devletler ulusal güvenliğin sağlanabilmesi için sözü edilen güç türlerine ihtiyaç duymaktadır. (Sancak, 2016: 22)

Güç tanımlamasının farklılıklarına verilebilecek diğer bir örnek ise Liberalizm/Neoliberalizm olabilmektedir. Neoliberal teoride de uluslararası sistemde anarşik yapı hakimdir düşüncesi yer alsa da bu yapı onlara göre iş birliğine engel teşkil etmemektedir. Ekonomik temelli iş birliği ve karşılıklı bağımlılık neoliberal düşüncenin temelini oluşturmaktadır. Realistler gücü askeri ve ekonomik kapasiteye dayandırırken liberal düşünceye göre güç, ekonomik kapasite ile ölçülebilmektedir. Neoliberal tanımda güç, *“başkaları tarafından izlenen politikaların ortaya çıkardığı maliyetlerden, değişen davranışlar yoluyla kurtularak kendi istediğini yapabilmek”* şeklinde tanımlanmaktadır. (Sancak, 2016: 26-27)

Türk Dil Kurumu Sözlüğü gücü, *“Siyasi, ekonomik, askeri vb. bakımlardan etki ve önemi büyük olan devlet, devletler topluluğu”* ve *“Bir ulus, bir ordu vb.nin ekonomik, endüstriyel ve askeri potansiyeli”* gibi tanımlarla açıklamaktadır. (Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr/>)

Joseph S. Nye ise gücü, *“İstenilen sonuçlara ulaşmak amacıyla başkalarının davranışlarını etkileme becerisi”* olarak tanımlamıştır. Nye, gücü aşka benzetmiş ve *“Güç aynı zamanda aşk gibidir: Yaşanması, tanımlanmasından ve ölçülmesinden daha kolaydır; ancak bu durum onun gerçekliğini azaltmaz”* sözleriyle gücünün tanımlanmasının zorluğunu belirtmiştir. Nye tarafından yapılan güç tanımından hareketle, bahsedilen başkalarının davranışlarını etkileme işi, cezalandırma, zor kullanma, teşvik etmek ya da cezabetme yoluyla ikna etmek gibi değişik yöntemlerle

yapılabilmektedir. (2020: 19-20) Bu yöntemler ise farklı güç türlerinin uygulama biçimleri ve anahtar kelimeleri olmuştur. Joseph Nye, kullanılan araçlar vasıtası ile gücü üçe ayırmıştır. Bunlar; askeri güç, ekonomik güç ve yumuşak güçtür.

Tablo 5: Nye’a Göre Güç Çeşitleri

	Davranışlar	Temel Araçlar	Hükümet Politikaları
Askeri Güç	Zorlama, Caydırma Koruma	Tehdit Baskı	Zorlayıcı diplomasi Savaş İttifak
Ekonomik Güç	Teşvik Zorlama	Karşılıklar Yaptırımlar	Yardım Rüşvetler Yaptırımlar
Yumuşak Güç	Cazibe Gündem belirleme	Değerler Kültür Politikalar Kurumlar	Kamu diplomasisi İki taraflı ve çok taraflı diplomasi

Kaynak: Nye, 2020: 57

Nye, 1990 yılında yayınlandığı “*Bound To Lead: The Changing Nature Of American Power*” isimli eserinde daha önce de açıklandığı üzere askeri güç üstünlüğü ve ekonomik yaptırımlarla elde edilen sert gücün yeterli olmayacağını, istediği amaca ulaşma noktasında başkalarını cezbetme yeteneğinin yani yumuşak gücünün de kullanılması gerektiğini vurgulamıştır. En sade biçimde, devletlerin istedikleri amaca ulaşmak istediği yolda zorlamaya dayalı yöntemler dışında, o devletin sahip olduğu değerler ve uyguladığı politikaların kullanılması yoluyla kendini bir cazibe merkezi haline getirmesiyle elde ettiği gücü açıklayan yumuşak güç kavramı, bu bağlamda ortaya çıkmış, (Sancak, 2016: 66-67) bugün, uluslararası ilişkilerin en önemli kavramlarından biri olan bu kavram literatüre kazandırmıştır.

Nye yumuşak gücün başkalarının tercihlerini şekillendirme becerisine dayandırmış ve bunu şu sözleriyle ifade etmiştir: “*Benim istediklerimi yapmak istemenizi sağlarsam size bunları yaptırmak için sopa ya da havuç kullanmama gerek kalmaz. Otoriter ülkelerdeki liderler, zorlama ya da komut verme yöntemini kullanabilir, ancak demokratik ülkelerdeki siyasetçiler ikna etme ve cezbetme yoluna daha fazla*

başvurmak zorundadırlar.” (2020: 25) Nye’in sözlerinden de anlaşılacağı üzere yumuşak güç temelde cezbetme ve ikna etme yöntemlerine dayanmaktadır.

Yumuşak güç ve sert güç uygulama açısından birbirlerinden farklı olsa dahi birbirinden tamamen bağımsız değerlendirilememektedir. Nye, bu durumun sebebini ise her iki güç türünde de amacın başkalarının davranışlarını etkilemek olduğuna dayandırmış (2020: 27) sert ve yumuşak güç davranış yelpazesini ve kaynaklarını ise aşağıda verilen tablo ile açıklamıştır.

Tablo 6: Sert ve Yumuşak Güç Davranış Spektrumu

	Sert Güç			Yumuşak Güç		
Davranış Yelpazesi	Komut verme	zorlama	teşvik	gündem belirleme	cazibe	İkna etme
	← ● ● →			● ● →		
En Muhtemel Kaynaklar	baskı	karşılıklar		kurumlar	değerler	
	yaptırımlar	rüşvet			kültür	
					politikaları	

Kaynak: Nye, 2020: 28

Yumuşak gücün kaynaklarına gelindiğinde Nye, bu kaynakları kültür, siyasi değerler ve hükümet politikaları şeklinde sıralamıştır. Nye’in da yumuşak güç kaynaklarını açıklarken ilk ele aldığı kaynak olan kültür, onlarca farklı tanımı yapılmış bir kavram olmakla birlikte, Tylor tarafından, “*Bir toplumun üyesi olmak suretiyle, insanoğlunun öğrendiği ya da kazandığı bilgi, sanat, gelenek-görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içinde barındıran karmaşık bir bütün*” olarak tanımlanmıştır. (Güvenç, 2020: 129) Kültür kaynağı yumuşak gücü kullanmada büyük önem arz etmektedir. Milletler arası etkileşimde maddi ve manevi destek sağlamakta ve siyasi çözümlerde çoğu zaman büyük rol oynamaktadır. Devletler ortak kültüre sahip diğer kültürler yumuşak gücünü daha kolay uygulayabilmektedir. Nye, kültür kavramının yalnızca popüler kültür olarak algılanmasının yanlış olduğunu ama popüler kültürün de yok sayılamaz bir etmen olduğunu belirtmekte ve McDonald’s örneğini vermektedir. (2020: 33) Günümüzde ise medyanın taşıyıcı ayak görevi üstlendiği kültür kaynağının

birleştirici etkisi eğitim, dil faaliyetleri, ticaret ve turizm gibi faaliyetlerle gelişimini sürdürmektedir.

Siyasi değerler de yumuşak gücün uygulanabilirliğini önemli ölçüde arttıran kaynaklardan biridir. Özellikle küreselleşme sürecinde önemi artan siyasi değerler devletleri doğrudan etkileyebilmektedir. Siyasi değerler kaynağını en fazla etkileyen kavramlar ise barış, insan hakları ve demokrasi kavramlarıdır. Devletler sözü edilen kavramlar aracılığı ile prestijini ve statüsünü arttırabilir. Günümüzde sözü edilen kaynakların kullanımı sert gücün kullanımından daha fazla etki etmektedir. Askeri kapasitesi güçlü olan devletlerde demokrasi, insan hakları, hukuk devleti olma meselesi ve insani yardımlar gibi faaliyetlerin eksik olması o ülkenin etki alanını sınırlandırmaktadır. (Aydemir, 2016: 142-143) Bu sebeple sözü edilen demokrasi, barış, çevreyi koruyucu politikalar, insan haklarının savunulması, iş güvenliği ve suç oranları gibi siyasi değerler diğer devletler ve milletler üzerinde cezbedici bir güç oluşturmaktadır.

Joseph Nye'in sözünü ettiği son kaynak ise hükümet politikalarıdır. Yumuşak güç kaynakları arasında en dinamik yapıya sahip ve en hızlı değişen kaynak olan hükümet politikaları, yumuşak gücü kullanmadaki son derece önemli bir kaynak olarak görülmektedir. Dış politikanın değer kazanabilmesi için evrensel değerlere hitap ediyor olması ve meşruluk kazanmış olması gerekmektedir. Dünya çapında önem verilen insan hakları meselesi ve dış yardımlar bu konuya örnek olarak gösterilebilir. Bir devlet dış politikasında bu gibi evrensel konulara değer verdiği ölçüde etki alanını arttırabilmektedir. Dış politika kaynağının önemli araçlarından bir diğeri ise üsluptur. (Sancak, 2016: 102-103) Eski ABD Başkanı, Donald Trump'ın kibirli tavrı uluslararası alanda hoş karşılanmamaktadır. Buna ek olarak yine Trump'ın etnosentrik ötekileştirmeci tavrı sebebiyle ABD'nin hükümet politikaları kaynağını kullanım etkisi azalmıştır.

Yumuşak gücün kaynaklarını Nye, Dış politika, İç siyasi değerler ve Politikalar, Yüksek Kültür ve Popüler Kültür olmak üzere dörde ayırmış ve araç ve hedef alıcılar ile aşağıdaki şekilde tabloştırmıştır:

Tablo 7: Yumuşak Güç Kaynakları, Araçları ve Hedef Alıcılar

Yumuşak Güç Kaynakları	Araçlar	Hedef Alıcılar
Dış politika	Hükümetler, Medya, STK'lar, Uluslararası Örgütler	Başka hükümetler ve halklar
İç Siyasi Değerler ve Politikalar	Medya, STK'lar ve Uluslararası Örgütler	Başka hükümetler ve halklar
Yüksek Kültür	Hükümetler, STK'lar ve Uluslararası Örgütler	Başka hükümetler ve halklar
Popüler Kültür	Medya ve Piyasa	Başka halklar

Kaynak: Nye'dan akt Yatağan, 2018: 73

1.3.3. Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç İlişkisi

Bugün, uluslararası ilişkilerde, yumuşak gücün maliyetinin sert güce oranla daha az olması gibi çeşitli nedenler sonucu sert güç kullanımından ziyade yumuşak güç kullanımının tercih edilmesi, dayanağı yumuşak güç olan kamu diplomasisinin önemini de büyük ölçüde arttırmıştır. Hükümetler uluslararası alandaki güç arayışlarında, yabancı devletler yerine o devletlerin halkları etkileyebilmek gayesiyle kamu diplomasisinin de kaynak edindiği potansiyel kaynaklarını kullanmaktadırlar. (Sancak, 2016: 119)

Kalın, yumuşak gücün kamu diplomasisinin en ehemmiyetli bileşenlerinden biri olduğu görüşündedir. (2011: 12) Yumuşak güç araçlarının kullanılması yoluyla uygulanan kamu diplomasisi, milletler arası etkileşim olanağı sağlayarak siyasi, ekonomik, kültürel ortaklıkların kurulması ve barış ortamının yaratılmasına katkı sunmaktadır. Ülkeler, yumuşak güç kaynaklarını kullanarak uyguladıkları kamu diplomasisi vasıtasıyla dünyada cazibe merkezi sayılan, uluslararası alanda güven kazanmış, ülkesinin hikayesini yabancı kamuoyuna anlatabilen ve iş birliğine açık olan ülkeler haline gelebilmekte ve bu yolla dış politikada ve uluslararası kamuoyunda stratejik değerlerini arttırarak uluslararası politikada önemli bir konuma sahip olmaktadır. (Kömür, 2020: 91)

Nye, kamu diplomasisini yumuşak gücün en önemli kaynaklarından biri olan kültür ve değerleri kullanmak yoluyla değişim programları, kültürel ve enformasyonel çalışmalar düzenlenerek politikaya dönüştürülmesi olarak yorumlamaktadır. Sözü edilen program ya da çalışmalarla yumuşak gücün cezbetmeye dayalı ikna yöntemi

harekete geçirilmiş olmaktadır. Kamu diplomasisini yumuşak güç kaynaklarının diplomaside kullanılması şeklinde açıklayan Nye, kamu diplomasisiyle devletlerin uygulayıcısı oldukları ülkenin yumuşak gücünü etkinleştirdiği görüşünde olmuştur. Tüm bunlara ek olarak Nye, gündem belirleme ve çerçeveleme (framing) gibi kamu diplomasisi yöntemleriyle yumuşak gücün uygulanabildiğini ifade etmiştir. (Ekşi, 2018: 60-61)

Her ne kadar Nye, kamu diplomasisini yumuşak güç diplomasisi olarak açıklasa da Ekşi, kamu diplomasisinin farklı bir diplomasi yöntemi olmasıyla birlikte yalnızca yumuşak güç diplomasisine indirgenemeyeceği ve hatta onun bir aracı olmadığını savunmaktadır. Ekşi için kamu diplomasisi, amaçları, araçları ve içeriğiyle yumuşak güç aracı olmanın ötesine geçmiş bir diplomasi sanatıdır. Ekşi, yumuşak güç ve kamu diplomasisi kavramları arasındaki ilişkiyi, yumuşak güç unsurları arasında kültür unsurunun yer alması ile yumuşak gücün bir kamu diplomasisi türü olan kültürel diplomasi bağlamında kullanılmasının bir sonucu olarak görmektedir. (2018: 63-64)

Kamu diplomasisi ile yeni araçlar vasıtasıyla yabancı devletler ve halklarıyla daimi ilişkiler gerçekleştirmek ve kullandığı kaynaklarla halkların cezbedilmesini amaçlanmış ve bu bakımdan yumuşak güç kavramı da kamu diplomasisinin bir bileşeni olduğu görüşü yaygın olarak kabul edilmiştir. İlgili konuda çalışma yürüten araştırmacıların tümünün kamu diplomasisi ve yumuşak güç ilişkisini açıklarken aynı görüşte olmamalarına karşın bahsi edilen kamu diplomasisi uygulamalarının yumuşak güç kaynaklarıyla gerçekleştirildiği görüşü ve yumuşak güç kavramına kamu diplomasisi terminolojileri içinde yer verilmesi kamu diplomasisi ve yumuşak güç kavramları arasındaki ilişkiyi aşıkarak kılmalıdır.

Kamu diplomasisi aynı zamanda sahip olduğu araçlar ve teknikler sebebiyle kültürel diplomasi, inanç diplomasisi ve dijital diplomasi gibi farklı diplomasi türlerini çatısı altında bulundurmaktadır.

1.4. Kültürel Diplomasi

Araştırmacıların birçoğu tarafından kamu diplomasisi çatısı altında incelenen kültürel diplomasi, nispeten yeni bir kavram sayılmasına karşın uygulama olarak çok daha eskiye dayanmaktadır. Devletler uluslararası ilişkilerde kültür kavramının önemini

kavrayarak kültürü diplomasi uygulamalarının ana ögesi olarak kullanmaya başlamışlardır. Cull'un kamu diplomasisi teknikleri arasında kültürel diplomasiye yer vermesinin yanında Nye'in da kültürü yumuşak gücün kaynakları arasında açıklaması kültürün öneminin kanıtı olmuştur. Kültürel diplomasi bugün, yalnızca kamu diplomasisinin bir unsuru olmanın dışına çıkarak başlı başına önemli bir diplomasi uygulaması olmanın yanında bir akademik araştırma alanı olarak da varlık göstermektedir.

Kültürel diplomasi kavramının anlaşılabilirliğini arttırmak ve kültürel diplomasi faaliyetinin kaynağının anlaşılması açısından kültür kavramını iyi anlamak ve sözü edilen kavramla ilişkili ayrıntılı bilgiye sahip olmak önem arz etmektedir.

Kültür, sosyal bilimlerde birçok kavramda olduğu gibi birbirinden farklı sayısız tanıma sahiptir. Oldukça geniş bir kavram olan kültür, farklı disiplinlerde çok farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Sosyal antropolojinin en önemli konusu olan kültür, toplumsal hareketlilik ve değişimin daimi olarak devam etmesinden kaynaklı olarak farklı biçimlerde yeniden tanımlanmaya devam etmektedir. Kültür kavramına ait bütün tanımlara bu tarz çalışmalarda yer vermek çok güçtür. Nitekim Güvenç, Amerikalı antropologlar tarafından derlenen kültür konulu bir antolojide kültürün 164 farklı tanımının yer aldığını belirtmiştir. (Geçer, 2015: 24) Ancak kültür kavramının çalışmanın özünü oluşturması sebebiyle çeşitli tanımlarına yer vermek çalışmanın zemine oturması ve kültür kavramının anlaşılabilmesi açısından son derece önemlidir.

Kültür kelimesinin tarihine bakıldığında, kültür kelimesinin ortaya çıkmasıyla ilişkili görüşlerin kültürün ilk olarak tarımla ilgili olan kök anlamı üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Raymond Williams da kültür kelimesinin kökenini Latince ikamet etmek, korumak, yetiştirmek gibi anlamlara sahip olan “colere” kökünden gelen ve tarımsal etkinliklerin nitelenmesinde kullanılan “cultura” sözcüğüne dayandırmıştır. 15. Yüzyılın başlarında yine çiftçilikle ilişkin anlamıyla İngilizceye “culture” olarak geçen kültür kelimesi, (Oğuz, 2011: 125) önceleri tarımsal faaliyetleri ifade etmek için kullanılmış, 16. Yüzyıl itibari ile insan etkinliklerini de içeren anlamlar taşımaya başlayarak anlamsal genişlemeye uğramıştır. Sözcüğün soyut anlamı özellikle Aydınlanma dönemiyle birlikte gelişmiş, bu sözcüğe köşüt olarak “civilization” yani

uygarlık kavramı da kullanılmaya başlanmıştır. Ulus- devlet anlayışının oluşumu sürecince sınırları belirlenmiş bir coğrafyada hakimiyet sürdüren modern devlet yönetiminde başta dil birliği olmak üzere, belli bir etnik kimliğe ait olmaktan beslenen maddi ve manevi uygulamalar temelli ortak bir kültürün varlığı kabul edilerek kültürün ulus devleti meydana getiren bireylerin bir arada tutulmasını sağlayan değer örüntülerini içerimleyen ve bunların kuşaktan kuşağa aktarımını sağlayan bir zemin olduğu varsayılmıştır. (Binark, 2019: 45)

Kültür tanımı yapılırken sıklıkla üzerinde durulan İngiliz antropolog E.B. Tylor'un kültür tanımı, başta insanbilim çevreleri olmak üzere önemli ölçüde kabul gören tanımlardan biri olmuştur. Tylor, kültürün tanımını yaparken kültürü uygarlıkla eş anlamlı tutmuş ve kültürün tanımını "*Kültür ya da uygarlık, toplumun bir üyesi olan insanın, öğrendiği ya da edindiği, bilgi, sanat, gelenek-görenekler ile benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları kapsayan karmaşık bütündür.*" şeklinde yapmıştır. (Güvenç, 2021: 54) Başka bir deyişle kültür, "*bir toplum tarafından ortaklaşa sahip olunan ve üyelerine yayılan, davranışlara yansıyan, bahsedilen davranışları yaratan ve yorumlamada kullanılan görüşler, değerler ve algılar*"dır. (Haviland vd., 2008: 103)

Antony Giddens'a göre kültür, "*toplumu meydana getiren bireylerin değerlerini, takip ettikleri normları, ürettikleri materyalleri, yaşama şekilleri, giyim tarzları, dini törenleri, evlilik gelenekleri, aile hayatları ve eğlence adetleri*" gibi unsurları içermektedir. (Geçer, 2015: 25) Karl Marx ise kültürü, "*doğanın yarattıklarına karşılık, insanoğlunun yarattığı her şey*" olarak tanımlamıştır. (Güvenç, 2020: 123)

Türk Dil Kurumu'na göre kültür sözcüğünün altı farklı anlamı bulunmaktadır: (Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr/>)

- 1- "*Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin*
- 2- *Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü*
- 3- *Muhakeme, zevk ve eleştirme yeteneklerinin öğrenim ve yaşantılar yoluyla geliştirilmiş olan biçimi*
- 4- *Bireyin kazandığı bilgi*
- 5- *Tarım*
- 6- *Uygun biyolojik şartlarda bir mikrop türünü üretme*"

UNESCO Dünya Kültür Politikaları Sonuç Bildirgesi’nde ise kültür “*bir toplumu ya da toplumsal bir grubu tanımlayan belirgin maddi, manevi, zihinsel ve duygusal özelliklerin bileşiminden oluşan bir bütün ve sadece bilim ve edebiyatı değil, aynı zamanda yaşam biçimlerini, insanın temel haklarını, değer yargılarını, geleneklerini ve inançlarını da kapsayan bir olgu*” şeklinde tanımlanmıştır. (UNESCO’dan akt Oğuz, 2011: 128)

Yer verilen farklı tanımlardan da anlaşılacağı üzere kültür, onlarca farklı şekilde tanımlanmıştır ve içinde farklı ögeler bulundurmaktadır. Bütün toplumların aynı yaşam biçimine sahip olmaması sebebiyle kültürler arasında çeşitli farklar bulunmaktadır. Bu farklar ise o kültürü oluşturan ögelere verilen önemin farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Her toplumda kültür ögelerinin önem derecesi değişse de başlıca kültür  geleri Erdoğan tarafından şu şekilde açıklanmıştır: (1987:143)

- “*Maddi kültür ögeleri; teknoloji, mimari eserler, tabiatla mücadele yapıtları vb.*
- *Dil, bir toplumun konuştuğu lisan,*
- *Ahlak ve estetik,*
- *Eğitim, bir takım kültürel değerlerin öğrenilmesi,*
- *Din, inançlar, tutumlar, kaideler ve değerler,*
- *Sosyal organizasyonlar ve sosyal kurumlar,*
- *Politik hayat.*”

Kültür dinamik bir yapıya sahip olması nedeniyle zamana ve topluma bağlı olarak değişim gösterse de kültürün ortak kabule dayanan türlü özellikleri bulunmaktadır. Kültürün  zelliklerinin incelenmesi, kültür kavramının öneminin ve işlevinin kavranabilmesine katkı sağlayacaktır. William A. Haviland vd. kültürün özelliklerini; kültür paylaşılır, kültür öğrenilir, kültür simgelere dayalıdır, kültür t mleşiktir ve kültür devingendir olarak açıklamıştır. (2008: 103-119)

Kültür, çeşitli kriterlerin baz alınmasıyla farklı sınıflara ve çeşitlere ayrılmıştır. Genel kültür, alt kültür, evrensel kültür, ulusal kültür, halk kültürü, yüksek kültür, kitle kültürü ve popüler kültür gibi farklı kültür eşitleri olmakla birlikte çalışmada kapsam ve anlam bütünlüğünü bozmamak adına yüksek kültür, kitle kültürü ve popüler kültür üzerinde durulmaktadır.

Gans, birden çok popüler kültür gördüğünü söylemekte ve yüksek kültürü de bunların içine dahil ederek tümünün ortak estetik değerler ve beğeni  l tleri içermesi

sebebiyle tümüne “*beğeni kültürleri*” ismini vermiştir. (2020: 22) Seçkin kültür ismi de verilen yüksek kültür, kişilere bireysel vizyonunu aktaran sanata veya sanatçıya dayalı kültür olarak açıklanmaktadır. (Sözen, 2014: 1) Gans, kitle kültürü ve popüler kültür kavramlarını aynı anlama gelecek şekilde kullanmıştır.

Batı Avrupa kapitalizminin yükselişiyle kitle toplumunun ve bu doğrultuda da kitle kültürü kavramının geliştiği düşünülmektedir. Kapitalizmin gelişmesiyle ortaya çıkan pazar üretimi, üretimin büyüklük olarak artması ve teknolojik gelişmeler sonucu kültürel üretimler varlık göstermiş, kitle toplumunun doğması ve gelişmesi, kitle kültürünün ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Kitle iletişim araçları vasıtasıyla aktarılan içeriklerle oluştuğu düşünülen kitle kültürü, kavram olarak kitlesel biçimde tüketilmek üzere pazarda kitlesel biçimde üretilen kültürel ürünlerin tanımlanmasında kullanılmıştır. Kitle kültürünün bir parçası olarak da görülmüş popüler kültür ise, kitle iletişim araçları kullanılarak popülerleşen kültürü açıklanmada kullanılmakta, “*kapitalizmin kitle iletişim araçları vasıtasıyla yayılan ve kitlelerce beğeni kazandırılan bir ticari ve tüketim kültürü*” şeklinde tanımlanmaktadır. (Yaylagül, 2018: 89-90) Güngör’ün popüler kültür tanımı kavrama farklı açılardan yaklaşması nedeniyle önem arz etmektedir. Güngör, popüler kültürün tanımını şu şekilde yapmıştır: (Coşkun, 2012: 840-841)

“Kaynağını toplumların yaşam deneyimleri ve kültürel birikimlerinden alan; gündelik yaşam pratiklerinin içselleştirilmesi yoluyla güncel bir hal alan; üretim ve tüketim açısından, farklı derecelerde dahi olsa, toplumun en alt kesiminden en üst kesimine kadar bütün tabakalarını temsil eden; egemen güçlerin toplumu yönetmesi ve yönlendirmesine imkan sağlamasının yanında kültürel etkinlik alanı içinde temsil olanağı bulamayan kesimlerin de var olan düzene karşı tavırlarını gösterebildikleri bir mücadele alanı.”

Anlaşılabacağı üzere kültür, farklı disiplinlerin çalışma alanları arasında yer alan onlarca tanıma sahip bir kavramdır. Sosyolojiden uluslararası ilişkilere kadar birçok alanda en önemli kavramlardan biri olarak görülen kültür, devletler tarafından öneminin anlaşılması sonrası diplomaside kullanılan en önemli kaynaklardan biri haline gelmiştir. Kültürün uluslararası ilişkilerin en ehemmiyetli konularından biri haline gelen ve merkezi bir enstrüman olarak kabul görmesiyle bugün devletler, askeri güçleri yerine kültürel zenginliklerini kullanmak yoluyla uluslararası ilişkilerde güç tesis etmektedir. Kamu diplomasisinin en önemli alanlarından biri olan kültürel diplomasi,

Çalışmaların genelinde kamu diplomasisi başlığı altında incelenen de söz edilen iki alan küreselleşme ve bilgi teknolojilerinde ve buna paralel olarak diplomaside yaşanan gelişmelerden kaynaklı olarak gittikçe birbirinden ayrılmaktadır. (Ceylan, 2020: 326)

Kavramsallaştırma açısından ve akademik bir disiplin olarak nispeten yeni bir kavram sayılan kültürel diplomasi uygulamaları çok eski dönemlere dayandırılmaktadır. Kültürel diplomasi kavramı, kültür ve diplomasi gibi pek çok tanımı bulunan iki kavramdan oluşması sebebiyle farklı disiplinlerin çalışma alanları içine girerek çok çeşitli biçimlerde tanımlanmaktadır.

Kültürel diplomasi kavramı açıklanırken en fazla faydalanılan kaynakların başında Milton C. Cummings tarafından yapılan kültürel diplomasi tanımı gelmektedir. Cummings kültürel diplomasi kavramını, *“uluslar ve halklar arasında karşılıklı anlayışı teşvik etmek maksadıyla fikirlerin, bilgilerin, sanat ve kültürün diğer yönlerinin değişimi”* olarak ifade etmektedir. (2003: 1) Ninkovich, kültürel diplomasiyi, *“ortak değerler zemininde anlaşmalar tasarlamak ve tesis etmek için dünya ulusları arasındaki iletişim ve etkileşim düzeni iyileştirme girişimi”* şeklinde açıklamıştır. (Ninkovich’ten akt Avşar ve Koyuncu, 2022: 21) Louis Bélanger kültürel diplomasi tanımını, *“kültür, eğitim, bilim ve bir dereceye kadar teknik işbirliği ile ilgilenen dış politika faaliyetleri; başka bir deyişle, ruhun faaliyetleriyle ilgili olanlar”* (Bélanger’dan akt Zamorano, 2016: 169) şeklinde yaparken Zamorano ise kaynak edindiği tanımlardan yola çıkarak *“ulusal kimliğin resmi bir kategorizasyonunun temeli olarak hükümetlerin sanat, bilim ve diğer kültürel ifadelere sistematik müdahalesini içerir”* şeklinde kültürel diplomasi tanımını yapmıştır. (2016: 169)

Bir başka deyişle kültürel diplomasi, *“askeri güç aracılığıyla fetheden veya zorlayan ‘sert gücün’ aksine ‘yumuşak gücün’ veya kültür, değerler ve fikirler vasıtasıyla ikna etme becerisinin en iyi örneğidir.”* (Schneider, 2005: 147-148)

Amerikan Dışışleri Bakanlığı tarafından 1959’da kültürel diplomasi *“daha iyi bir uluslararası güven iklimi yaratılabilmesi ve resmi ilişkilerin anlaşılabilirliğinin sağlanması amacıyla, farklı devletlerin halkları arasında doğrudan ve sürekli bir ilişki kurulmasıdır.”* şeklinde tanımlanmıştır. (Yıldırım, 2015: 3)

Yine ABD Dışışleri Başkanlığı'na bağılı olarak hizmet veren Kültürel Diplomasi Danışma Kurulu tarafından 2005'te yayınlanan Kültürel Diplomasi Raporu'na göre kültürel diplomasinin uygulayıcı ölkeye sağladığı faydalar şu şekilde sıralanabilmektedir: (U.S. Department of State, <https://2009-2017.state.gov/documents/organization/54374.pdf>)

- “Politika yapıcılarının, siyasi, ekonomik ve askeri anlaşmalar üzerinden diğerk halklarla başka bir değışle insanlarla aralarında bir ‘güven temini’ yaratmalarına yardımcı olur;
- Halklarla, hükümet değışikliklerinin ötesinde de devam edecek ilişkiler geliştirir;
- Geleneksel elçilikler aracılığıyla ulaşılabilen yabancı toplumların etkili üyelerine ulaşabilir;
- İnsanlar arası iletişimin sağlanması için tarafsız bir platform oluşturur;
- Politika farklılıklarına karşın işbirliği için olumlu bir gündem temin eder;
- Diplomatik ilişkilerin hiç olmadığı veya gergin olduğu ölkeler arasında yakınlaşma sağlanması için esnek ve evrensel olarak kabul edilebilir bir araç olarak hizmet sağlar;
- Sivil toplumun gelişime katkıda bulunur;
- Dil engelini asgari seviyeye indirmek yoluyla geniş kitlelere ulaşım sağlayabilir;
- Dışarıda yaşanan kültürel tartışmaları açıklık ve hoşgörü lehine çevirebilir.
- Yanlış anlama, nefret ve terörizmi dengede tutar”

Kültürel diplomasinin kapsamlı tanımlarından biri ise Kültürel Diplomasi Enstitüsü (ICD) tarafından yapılmıştır. Enstitü kültürel diplomasiyi, “ilişkileri güçlendirmek, sosyo-kültürel işbirliğini geliştirmek, ulusal menfaati teşvik etmek ve bunlarla birlikte fikir, değer, gelenek ve kültürün yada kimliğin diğerk yönlerinin kamu sektörü, özel sektör veya sivil toplum tarafından değışimine dayalı eylemler dizisi” olarak tanımlamış ve kültürel diplomasinin beş temel prensibini şu biçimde açıklamıştır:

(Institute for Cultural Diplomacy, https://www.culturaldiplomacy.org/index.php?en_culturaldiplomacy)

- “Kültürel çeşitliliğe ve mirasa saygı duyulması ve tanınması
- Adalet, eşitlik ve karşılıklı bağımlılık
- Küresel düzeyde kültürlerarası diyalog
- Küresel düzeyde insan haklarının korunması
- Küresel düzeyde barış ve istikrar”

Ölkelerin, kamu diplomasinin ‘ölkenin hikayesini yabancı toplumlara anlatmak’ yönünü kültür, sanat ve tarihlerinin tanıtımına yaparak gerçekleştirdiği kültürel diplomasi, ölkelerin kültür, sanat ve tarihlerini tanıtmanın yanında kültürel ilişkiler temelinde dış politikada etki alanlarını genişletmek ve derinleştirmek maksadıyla kültürel etkinliği arttıran bir diplomasi çeşididir. (Ekşi, 2015: 348) Abdölkadir Yalvaç

ise kültürel diplomasinin birbirinden etkilenen ve beslenen iki temel amacı olduğu üzerinde durmuştur. Sözü edilen amaçlardan ilkinin milletlerin ‘kendini gerçekleştirme’ ihtiyacının karşılanması için kültürel diplomasiden yararlanmak olarak açıklayan Yalvaç, ikinci amacı ise kendini gerçekleştirmiş milletlerin diğer toplumlar üzerinde etki oluşturup güven aşılayarak diğer toplumların kanaatlerini değiştirebilme olarak belirtmiştir. (2016: 95)

Çalışmaya dahil edilen tanımlardan da anlaşılacağı üzere kültürel diplomasinin birçok farklı tanımı bulunmaktadır. Zamorano, kültürel diplomasinin tanımı neredeyse onu kullandığını iddia eden ülkelerin sayısı kadar çeşitlilik gösterdiğini belirtmiştir. (2016: 169)

Zamorano, kültüralist ve yeni- propagandacı (neo- propaganist) olmak üzere kültürel diplomasinin iki türünün varlığından bahsetmektedir. Kültürel diplomasinin kültüralist veya refleksif türü, yurtdışında kültür merkezleri, değişim programları ve diaspora politikaları gibi farklı uygulamaları araç edinerek eylemlerini sanatsal, entelektüel ve kültürel- pedagojik alanlara yoğunlaştırmıştır. Bu tür, karşılıklı tanıma gibi uzun vadeli olumlu etkiler yaratabilmektedir. Yumuşak güç kavramıyla desteklenen yeni propagandacı türü ise, kültürün dış kültürel temsilin yönetimdeki farklı süreçler tarafından siyasi ve ekonomik olarak araçsallaştırıldığı belirtilmektedir. (2016: 178-179) Sanatın ve kültürel mirasın her türü, dış politikanın geniş spektrumlu stratejisine yönelik olarak kullanılmaktadır. (Binark, 2019: 61)

Daha önce de söz edildiği üzere, kültürel diplomasi, kamu diplomasisinin altında incelenmekte ve kamu ve kültürel diplomasi arasında net bir ayrım yapılamamaktadır. Yine Mariano Martin Zamorano, kültürel diplomasiyle çeşitli ölçülerde ilişkisi bulunduğu düşünülen kamu diplomasisi, propaganda ve (ulus) markalama arasındaki farkları bir tabloyla açıklamıştır: (Zamorano’dan akt Binark, 2019: 61)

Tablo 8: Kültürel Diplomasi, Kamu Diplomasisi, Propaganda ve (Ulus)

Markalama arasındaki farklar

Etkinlik/ Değişkenler	Kültürel Diplomasi	Kamu Diplomasisi	Propaganda	(Ulus) Markalama
--------------------------	-----------------------	---------------------	------------	---------------------

İdeal Türler	Kültü- ralist	Yeni Pro- pagandacı	Yumu- şak	Sert		
Amaçlar	Karşılıklı Anlama	Güç/İkna				
Hedef Dönemi	Uzun dönemli			Kısa dönemli		
İletişim Biçimi	İki yönlü	Tek yönlü				
Mesajın Denetimi	Az	Çok	Az	Çok	Yüksek	
İzleyicinin Karakteri	Aktif	Pasif	Aktif	Pasif	Pasif	
Sonuçlar	Görelî	Spesifik	Görelî	Spesifik	Spesifik	
Toplumsal Katılım	Daha Çok	Az	Daha Çok	Hiç	Hiç	

Kaynak: Binark, 2019: 61

1.4.1. Kültürel Diplomasinin Gelişimi

Kültürel diplomasinin tarihinin anlatılmasında evrensel olarak kabul görmüş bir tanımı olmaması ve akademik disiplin olarak geç ortaya çıkması gibi çeşitli nedenlerle çeşitli karmaşıklık ve tarihi çelişkiler bulunmaktadır. Kültürel etkileşim, insan uygarlığının başından itibaren var olmuş bir gerçek olmasına rağmen kültürel diploması, nispeten yeni bir kavramdır. Gezginler, kaşifler, misyonerler, tüccarlar ve sanatçılar gibi pek çok türden insan, kendi dillerini konuşmayan, farklı kültürel değerlere sahip, farklı kıyafetler giyen ya da başka tanrılara inanan insanlarla ilişki kurarak kültürel etkileşim kaynağı olmuştur.

Düzensiz bir biçimde gerçekleşen kültürel etkileşimler, 19. yüzyıla gelindiğinde stratejik bir hal almıştır. Erken dönemlerde hükümdarların sarayları arasında sınırlı bir biçimde gerçekleşen kültürel etkileşim ya da paylaşım faaliyetleri, 1815 Viyana Kongresi ile birlikte daha geniş kitlelere yayılma fırsatı bulmuştur. 19. yüzyılda modern devlet sisteminin hızlı bir biçimde gelişmesi, ortaya çıkan yeni devletlerin ulus kimliklerini küresel alanda oluşturmaları, iletmeleri ve paylaşmaları bir araç olarak kültürel diplomasinin ehemmiyetini arttırmıştır. (Grincheva, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10286632.2023.2183949>)

Kültürel diplomasinin bir kültür enstitüsü aracılığıyla uygulanmasının ilk örneği 1883 yılında Fransa’da kurulan Alliance Française, olmuştur. Çok kültürlü bir ortam yaratarak eğitim ve öğretim faaliyetleri gerçekleştiren kurum, çeşitlilik ve çok kültürlü dünyanın farklılıklarını taktir etmek amacını taşımaktadır. Bugün, Alliance Française, 120’den fazla milletten öğrenciye ve 133 ülkede 800’den fazla kuruluşa sahip son derece önemli bir kültürel diplomasi aracıdır. (Alliance Française, <https://www.alliancefr.org/en/about>) İngiltere, 1934’te faaliyete geçen British Council ile kültürel diplomasi uygulamalarına başlamıştır. Kurumun 2013 itibari ile 100’ün üzerinde ülkede 233 merkezi bulunmakta ve İngiltere, bu merkezler aracılığıyla etkin bir kültürel diplomasi yürütmektedir. (Ekşi, 2018: 198) 1951 yılında kurulmuş olan Goethe Enstitüsü, yurtdışında Almanca öğreniminin teşvikinin yanı sıra katkıda bulunduğu kültürel iş birliği çalışmalarıyla da Almanya’nın kültürel diplomasinde çok büyük bir öneme sahiptir. (Goethe Enstitüsü, <https://www.goethe.de/ins/tr/tr/ueb.html>) Örneklerden anlaşılacağı üzere, devletler kültürün önemli bir unsuru olan dil unsurunu kaynak edinerek dilini ve kültürünü yaymak amacıyla kültürel diplomasi faaliyetleri gerçekleştirmiştir. Bu örneklerin yanında İspanya, İspanyol dilini ve kültürünü uluslararası alanda yaymak amacıyla 1991’de Cervantes Enstitüsü’nü kurmuş, Çin, sahip olduğu kültür ve ideolojiyi yaymak amacıyla 2004 yılında bir dil okulu olan ilk Konfüçyüs Enstitüsü’nü Seul’de kurmuştur. (Vural, 2018: 466) Türkiye ise benzer kaynaklar ve amaçlarla 2007 yılında Yunus Emre Enstitüsü ile kültürel diplomasi faaliyet alanını önemli derecede arttırmıştır.

Amerikan diplomasinde kültür, Soğuk Savaş’ın başı itibari ile formal bir biçimde kullanılmaya başlanmıştır. 1960’lar ve 1970’lerde uygulanan değişim programları ile İngiltere’den Polonya’ya, Tanzanya’dan Endonezya’ya kadar birçok alanda geleceğin liderleri Amerikan kültürüyle tanıştırılmıştır. Yalnızca askeri ve diplomatik değil, Amerikan yaşam tarzına karşı bir tehdit olarak da görülen Sovyet Komünizmine karşı yüksek sanat, edebiyat, gazetecilik, felsefe, popüler müzik hatta iç mekan tasarımına kadar birçok farklı Amerikan kültür ögesi, küresel kamuoyu mücadelesinde bir araç olarak kullanılmaya başlanmıştır. Soğuk Savaş döneminde, en parlak dönemini yaşayan Amerikan kültürel diplomasisi, Amerikan kültürel yaşamının kalitesine,

canlılığına ve çeşitliliğine vurgu yaparak bunlara özendirme gayesinde olmuştur. (Ivey ,2008:1-3)

1990'lı yıllara gelindiğinde Amerika, müzeleri ve üniversiteleri ile yurtdışındaki keşif gezilerine sponsor olmanın yanı sıra başka ülkelerden akademisyenlerin Amerikan merkezlerinde görev alması çabası içinde olmuşlardır. Amerika'nın II. Dünya Savaşı sonrası kültürel diplomasi gündemi, 1945'te Berlin'deki girişimlere dayandırılabilir. Sovyetler, Nazi rejiminin çöküşü sonrası Devlet Operasını yeniden faaliyete geçirmiş ve Berlin'de bir Kültür Evi kurmuştur. Amerika ise, Sovyetlerin bu faaliyetlerine hızlı bir şekilde karşılık vererek "Amerika Evleri"ni (America Houses) kurmanın yanı sıra edebiyatını yaygınlaştırma çabasına girmiş, tiyatro, opera, popüler müzik ve dergileri destekleyici çalışmalar yürütmüştür. (Ivey, 2008:5) Amerika'nın Sesi Radyosu, 1942 yılında kurulmuş, kültür ve müzik içerikli yayınların yanı sıra farklı dillerde sunulan haberlerle kültürel diplomasi'nin önemli bir aracı olarak kullanılmıştır. 1946'da, Dışişleri Bakanlığı Enformasyon ve Kültür İşleri Ofisi, 76 ön büro tarafından yönetilmiş ve bu büroların her biri Washington'dan günlük haberlerin servis edilmesinin yanında kitaplar, sergiler ve filmlerle de çalışmalarını desteklemiştir. (Ivey, 2008: 4-6)

Ivey, Soğuk Savaş dönemi ABD'nin kültürel diplomasi çalışmalarını dört ana kategoriye ayırmıştır. 1978 yılına kadar Dışişleri Bakanlığı tarafından sürdürülmesinin ardından ABD Enformasyon Dairesi (USIA) tarafından yürütülen kültürel değişim programlarıyla, sanatçılar, sanat eserleri, film yapımcıları ve yazarlar denizaşırı ülkelere gönderilmiştir. Yine USIA tarafından desteklenen Amerikan Kütüphaneleri ve Merkezleri, edebi eserler, sergiler, filmler ve tartışmalara ek olarak haber ve İngilizce dersleri çalışmaları yürütmüştür. Çalışmanın önceki bölümlerinde de bahsi geçen Amerika'nın Sesi (Voice of America), Radyo Özgür Avrupa (Radio Free Europe), Özgürlük Radyosu (Radio Liberty) ve diğer radyolar vasıtasıyla yapılan yayınlarla kültür içerikli yayınların programların yasak olduğu veya ulaşamadığı pek çok bölgede yayınlar yapılmıştır. 1978 yılına kadar Dışişleri Bakanlığı tarafından yürütülen öğrenci, profesyonel ve vatandaş değişim programlarıyla, ABD'ye 250.000 üstünde ziyaretçi gelirken ABD'den 100.000'in üzerinde kişi farklı ülkelere gönderilmiştir. Sözü edilen dönemde, doğrudan kültürel ilişkilerin geliştirilmesi

maksadıyla yapılmayan değişim programları, Amerikan kültürüne olumlu bir bakış açısı kazanılmasına ve Amerikan kültür ürünlerine olan talebin artmasına önemli derecede etki etmiştir. (2008:6)

Merkezi İstihbarat Teşkilatı'nın (CIA) da ABD'nin kültürel diplomasi çalışmalarında son derece önemli bir yere sahip olduğunun altını çizen Ivey, Merkezi İstihbarat Teşkilatı'nın 1940'lardan 1960'lara kadar olan dönemde Sovyetlere karşı verilen mücadelede Amerikan kültürünü bir araç olarak kullandığını belirtmiştir. Kurum, Soğuk Savaş'ı 'insanların zihinlerini kazanmanın savaşı' şeklinde görerek, kitaplar, dergiler, konferanslar, sanat sergileri, seminerler, konserler ve  d lleri gibi birçok unsuru bu savaşın silahı olarak kullanmıştır. (2008: 6-7)

ABD tarafından 1946 yılında Fulbright Burs Programı başlatılmıştır. Uluslararası Ziyaretçiler Programı kapsamında ise ABD'ye 50 yılda 100.000'i aşan ziyaretçi gelmiş, büyük hükümet liderleri de bir dönem sözü edilen programdan yararlanmıştır. Fulbrigh Programı kapsamında aralarında geleceğin hükümet ve iş dünyası liderlerinin yanı sıra Nobel  d ll  sanatçılar da olan 255.000 yabancı ve Amerikalıya burs sağlanmıştır. (Ivey, 2008:7-8)

Caz müzik, Amerika'nın adeta bir kültürel diplomasi aracı olarak kullanılmıştır. 1956'da Amerika Dışışleri Bakanlı tarafından başlatılan Caz Elçileri Programı ile Louis Armstrong, Benny Goodmann, Duke Ellington gibi Amerika'da Caz müziğin önemli isimleri sözü edilen programla kültür elçileri şeklinde tanıtılmış ve proje uluslararası alanda büyük etkiye sahip olmuştur. (Von Eschen'den akt Bulut, 2019:5) Amerikan Caz Elçileri Programı'nın ortaya çıkmasındaki en büyük neden ise, Sovyetler Birliği'nin 1940'lı yılların sonunda Amerika'nın siyahi vatandaşlarına karşı yaptığı ırkçı ve ayrımcı tutumu bir propaganda aracı olarak kullanması olmuştur. (Bulut, 2019:6)

Caz müzik, komünist cephenin noksan yanlarını ortaya çıkarmak ve ABD'nin lider pozisyonunda olduğu Batı bloğunun özgürlüğünü anlatma konusunda edebiyattan daha etkili bir araç olmuştur. Batı bloğu, Music USA'nın gece programları vasıtasıyla 'Demir Perde'ye nüfuz etmeyi başarmıştır. 1955'ten 1996 yılındaki vefatına kadar Willis Connover tarafından sunulan gece programıyla Connover, dünyanın büyük bir

kısmı için ‘Amerika’nın sesi’ olarak görülmüştür. Bir Rus dinleyici: “*Her gece kapıları ve pencereleri kapatır, Willis Connover’ı açar ve iki saat özgürlüğün tadını çıkarırdık*” diyerek Batı’nın müziğini ne derece etkili bir kültürel araç olarak kullandığını gözler önüne sermiştir. (Schneider, 2005: 153)

Amerika, caz müziği bir kültürel diplomasi aracı olarak kullanmasıyla kazandığı başarının ardından bu kez Rock’n Roll şarkıları ve düzenlenen turnelerle özgürlük içerikli mesajlar yayma çalışmaları yapmıştır. 1968’de dünyaca ünlü rock gruplarından Beatles’in çıkardığı “Back In The U.S.S.R” isimli şarkı adeta bir kültürel diplomasi aracı olma görevi üstlenmiştir. Şarkıda, Ukraynalı ve Moskovalı kadınların güzelliğinden bahsedilirken aynı zamanda yeniden Sovyetlerde olmanın mutluluk verici olduğu söylenmektedir. Rusların yerel çalgısı olan balalaykaya da gönderme yapılarak sempati oluşturulmak istenilen şarkıda Sovyetlerdeki dostları tarafından kucaklanmak istediklerinden bahsedilmektedir. Rock’n Roll ile Sovyet toplumunda sempati oluşturma amacına ek olarak barış, kardeşlik, özgürlük gibi mesajların yayılma çabaları örnekte açıklanan Beatles ile sınırlı kalmamış, bu çabalar 1960’lardan Sovyetlerin dağıldığı 1991 yılına kadar farklı gruplar aracılığıyla sürdürülmüştür. (Yalvaç, 2016: 100)

Soğuk Savaş’ın bitmesi ve Berlin Duvarı’nın yıkılması gibi tarihi değer taşıyan hadiseler, kültürel diplomasi ile ilgilenen siyasetçi ve diplomatlar ile konuyla ilgilenen akademisyenler açısından, “*siyasi alanın siviller ile paylaşılmaya başlandığı*” bir döneme geçildiği anlamına gelmiştir. Bu yeni alanı “kültürel alan” olarak tanımlayan kültürel diplomasi politika yapımcılar, bu alanı ülkeler arası dış ilişkiler kurmada yeni bir güç parametresi olarak görmüşlerdir. (Bulut, 2019: 7)

1.4.2. Kültürel Diplomasi Uygulamaları ve Araçları

Kültürel diplomasiinin tarihsel gelişiminin incelendiği bölümde de görüldüğü üzere uluslararası sistemde gücü elinde bulunduran devletlerin kültürel diplomasi uygulamalarını farklı araçlarla gerçekleştirmiştir. Ancak kültürel diplomasiinin araçları bir önceki bölümde açıklanan araçlarla sınırlı olmamaktadır.

Bir ülkenin kültürünü ve öğelerini başka bir ülkeye ve halklarına ülke çıkarlarına fayda sağlayacak biçimde tanıtılmasıyla ülkelerin cezbedilmesini sağlayan kültürel

diplomasi, sanat, sergiler, eğitim ve değişim programları, dil öğretimi, ulus markalama çalışmaları, uluslararası yayıncılık, hediyeler, tarih ve inanç diplomasisi (Lenczowski, 2007: 12-18) diaspora ve spor faaliyetleri gibi araçlar vasıtasıyla uygulanmaktadır.

Kültürel diplomasinin en önemli araçlarından biri olan sanat, uluslararası alanda yer alan güçler tarafından kültürel diplomaside etki yaratmak amacıyla önemli ölçüde yararlanılan bir araçtır. Kültürel diplomaside kullanılan sanat; tiyatro, film, bale, müzik; resim ve heykel gibi güzel sanatlar ve mimari ile çeşitli dalları kapsamaktadır. (Lenczowski, 2007: 12) Örneğin, Amerika'nın kendi hikayesini anlatma ve Amerikan imgesini uluslararası alana pazarlamada, Hollywood filmleri ve Amerikan televizyonculuğu, Amerika'nın kültürel diplomasisinin en önemli araçları arasında işlev görmektedir. Amerika'nın yanı sıra Hindistan'da Bollywood, Japon popüler kültürünün en önemli ürünlerinden biri olan 'animeler', Güney Kore menşeli dizilerin yarattığı 'Kore Dalgası' ve Japon üretimi dizilerin yarattığı 'Japan Cool' akımı sözü edilen durumun önemli örneklerini oluşturmaktadır. (Çevik,2015: 397-399)

Sergiler, bir sanat olarak kabul edilmesinin yanı sıra bilim, teknoloji, halk ve etnik kültür, ticari ürünler ve çeşitli mesleklerin faaliyetleri gibi kültürün çeşitli unsurlarından da yararlanmaktadır. Kültürel zenginliklerin uluslararası alanda yayılımını amaçlayan sergiler, fikirleri öğretmek ve iletmek gibi faydalar sağlayabilmektedir. (Lenczowski, 2007: 13)

Eğitim ve Değişim Programları, devletlerin genç kuşaklara ülkelerinin kültürünün öğretilmesi amacı ile uygulanarak kültürel diplomasinin en önemli araçlarından biri haline gelmiştir. Devletler tarafından eğitim alanında amaçlanan sonuçlara ulaşabilmesi gayesiyle düzenlenen kültürel değişim programları (Ünal Erzen, 2014: 129-130) çok çeşitli alanları kapsamakla birlikte, eğitici, bilimsel ve sanatsal değişim programları en yaygın değişim programlarıdır. Bunun yanında, profesyonel, emek, spor, gençlik ve dini değişim programlarının da içinde bulunduğu birçok başka alanda değişim programları varlık göstermektedir. (Lenczowski, 2007: 13) ABD ve Çin örneklerine bakıldığında, sözü edilen iki ülkenin de eğitim çalışmalarının öneminin farkına vardığı görülmektedir. ABD her yıl, Fulbright Burs Programı gibi eğitim değişim programlarıyla binlerce öğrenciyi ülkesinde ağırlayarak kültürünün

tanınmasını sağlarken, Çin ise daha önce de bahsedildiği üzere dünyanın birçok yerinde kurduğu Konfüçyus Enstitüleri ile Çin dili ve kültürüne karşı merakın artmasını ve başka ülke halklarıyla kültürel etkileşim sağlamak amacıyla faaliyetler yürütmektedir. Çin Başbakanı Wen Jiabao değişim programının önemini, “*Kültürel değişim, bütün ülkelerin kalpleri ve zihinlerini birleştiren bir köprüdür. Bir devletin imajını başka halklara yansıtmanın en önemli yoludur*” şeklinde anlatmıştır. (Ünal Erzen, 2014: 130-131)

Dil, insanlığın temel kurumu olarak düşünülürken dil vasıtası ile kültürün anlaşılması ve kazanılması sağlanmaktadır. Dil, aracı olduğu her şeyden önce “*manaların taşınmasında kullanılan bir işaretler sistemidir.*” (Erdoğan, 1987: 144-145) Bir ülkenin sahip olduğu dili yabancı milletlere öğretmesi, onların dili öğrenilen ülkenin edebiyatına, filmlerine, yayınlarına ve diğer medya araçlarına erişimini sağlayan bir anahtar vazifesi görmektedir. Bilgi, fikir ve diğer mesajlar ise yabancı kültürleri anlamaya başlamanın kilidini açar. (Lenczowski, 2007: 14)

Uluslararası arenada güç elde etmiş devletlere bakıldığında dil öğretimini bir araç olarak kullanarak kendi kültürlerini tanıtmaya çabası içinde oldukları görülmektedir. Daha önce de bahsedildiği üzere, Almanya Goethe Enstitüsü, İngiltere British Council, Çin Konfüçyus Enstitüleri ve Türkiye Yunus Emre Enstitüleri ile kendi dillerini yurtdışında yaygınlaştırmak ve bu yolla kültürlerini başka milletlere tanıtmak amacıyla faaliyet göstermektedir.

Kimi edebiyat türleri bilgi politikası alanında değerlendirilebiliyorken, resmi bilgi politikasıyla ilişkili olmayan kitap ve diğer süreli yayınların dağıtılması kültürel diplomasinin bir aracıdır. Yabancı milletlerin kullanım sağlaması amacıyla yurtdışında kurulan kütüphaneler, ister anlayış yaratmak ister ikna etmek sebebiyle oluşturulmuş olsun, kütüphaneyi kuran devlete ait fikirlerin, tarihin ve kültürün diğer unsurlarının hitap ettiği millete aktarılmasının en etkili yollarındandır. (Lenczowski, 2007: 14)

Uluslararası yayıncılık, özellikle küreselleşme ve bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmeler sonrası kültürel diplomasinin en önemli araçları arasında yer almaktadır. Medya, piyasa gerçekleri ya da resmi sansür sebebiyle erişimin kısıtlandığı ülkelere filtrelenmemiş bilgi ve fikirlerin iletilmesinin tek aracı olmuştur. (Lenczowski, 2007:

14) BBC, uluslararası yayıncılıkta en önemli aktörlerden biridir. İngiliz hükümeti tarafından ulusal çıkarların bir gereği olarak görülen BBC, ülkenin yurtdışındaki prestijinin ve etkinliğinin korunmasının bir yolu olmuştur. BBC'ye ek olarak Almanya'da Deutsche Welle, Amerika'da CNN ve Worldnet, (Aydemir, 2016: 166) El- Cezire ve Türkiye'de TRT World farklı dillerde yayın yapan televizyon kanalları olarak ülkeleriyle ilişkili olumlu bir imaj oluşturulması, ülke tanıtımının yapılması ve önyargıların önüne geçilmesi gibi faydalar sağlayarak ait oldukları ülkenin kültürel diplomasisine hizmet etmektedir.

Hediye vermek, kültürel diplomaside daimi bir araç olarak görülmektedir. Hediye vermek, saygı duymanın, düşünceli olmanın ve hediye verilen milleti önemseyişinin bir nişanıdır.

Çalışmada daha önce de bahsedilen dinleme unsuru da kültürel diplomasiinin araçlarından biridir. Bir diyalogun gelişmesi için gerekli olan ilk aşama başkalarını dinlemek ve onlara saygı göstermek, diplomasiinin her türünde kullanılması gereken araçlardan biridir. (Lenczowski, 2007: 15)

Lenczowski için, tarihin yazılması ve yorumlanması yalnızca ülke içinde değil, uluslararası arenada da siyasi tartışma ve mücadelelerin konusu olmuş, bir devletin, ulusal çıkarlarına hizmet edecek biçimde tarihsel tartışmalara girmek o devletin kültürel diplomasiine fayda sağlamaktadır. Tarihi gerçeklerin yayılması veya yabancı halkların ya da liderlerin zihinlerinde yer alan ve tarihi gerçekliği bulunmayan nefret, kızgınlık ve adalet isteklerini körükleyen tarihsel çarpıtmaların düzeltilmesi, kültürel diplomasiye katkıda bulunmaktadır. (2007: 17)

Dini diplomasi kültürel diplomasi içinde incelenen bir diplomasi boyutudur. Din, uluslararası ilişkilerin ve dış politikanın çok uzun zamandır ana unsurlarından biri olarak görülmüş ve zamanla daha da görünür hale gelmiştir. Dini diplomasiinin kilit unsurlarından biri dinler arası iletişim olarak görülmektedir. (Lenczowski, 2007: 18) Jeffrey Haynes, dinin ve dini toplulukların akıl ve gönüllerin kazanılmasında önemli bir faktör ve aktör olması bakımından bir yumuşak güç unsuru olduğu görüşündedir. Dini diplomasi aracılığıyla dini topluluklar arasında oluşan önyargıların giderilmesi ve dinler arasında bir hoşgörü ortamının oluşturulmasına yönelik çalışmalar

sürdürülebilmektedir. Örneğin, Türkiye'nin özellikle Avrupa'da artan İslamafobinin önlenmesine yönelik yaptığı çalışmalar dini diplomasi kapsamında değerlendirilmektedir. (Ekşi, 2018: 205)

Diaspora, kültürel diplomasinin etkili araçlarından bir tanesidir. *“Aynı kökene sahip olan hakların çeşitli nedenlerle farklı ülkelerde azınlık gruplar şeklinde yaşamasını”* ifade eden diasporalar, yaşadıkları ülkelerde kültürel iletişim ve kaynaşmayla sosyal açıdan, iş gücü, ticaret ve hizmet kollarında sağladıkları katkılar ile ekonomik olarak etkili aktörler olarak görülebilmektedirler. Diaspora diplomasinin kültürel diplomasiye sağladığı en büyük faydalardan biri ise, yurtdışında yaşayan bu toplulukların bulundukları ülkelere kendi ülkesinin imaj ve kültürünü tanıtması yoluyla ve diplomasinin de desteğiyle uluslararası alanda kendi ülkelerine marka değeri sağlamaya çalışmaları olmaktadır. (Çelenk, 2015: 73-76)

Kültürel çekim yöntemlerinden biri olarak kullanılan spor faaliyetleri, uluslararası alanda sivil diyalogun gelişimi, ülkeler ve kültürler arasında birleştiriciliğin artması gibi faydalar sağlayarak kültürel diplomasinin bir aracı olmaktadır. Dünyanın dört bir yanında geniş kitleleri etkileyerek ilgili alanda kamuoyu oluşmasına neden olan spor, ticari kurumlar, devlet kurumları ve uluslararası basın gibi birçok çevrenin dikkatini çekmektedir. Örneğin, Amerika'nın NBA'si, İngiltere'nin “Premier Ligi”, İspanya'nın “La Liga”sı ve İtalya'nın ise “Serie A Ligi” dünya kamuoyu tarafından ilgiyle takip edilmekte ve sözü edilen ligler ait oldukları ülkeleri temsil etmektedir. UEFA Şampiyonlar Ligi, UEFA Kupası maçları ve FIFA Dünya Kupası, ülkelerin uluslararası biçimde kendilerini tanıtması açısından önem arz etmektedir. (Ünal Erzen, 2014: 139-140)

Yabancı devletlere ve halklara uygulayıcı ülkenin gelenekleri, dilleri, değerleri gibi kültürü oluşturan öğelerin aktarılması olan kültürel diplomasi, dil faaliyetlerinden spor faaliyetlerine, değişim programlarından uluslararası yayıncılığa kadar birçok araç vasıtasıyla uygulanmakta ve ülkesinin hikayesini kültürel unsurları kullanarak anlatmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’NİN KÜLTÜREL DİPLOMASİSİ

Uluslararası ilişkilerde önemli yer tutan kültürel diplomasi Türkiye için ayrıca bir öneme sahiptir. Çünkü Türkiye, çağlar boyunca farklı medeniyetlere ev sahipliği yapması, Osmanlı Devleti’nden aldığı kültürel miras ve bugün sınırları içinde farklı etnik kökene sahip toplumların bulunması gibi sebeplerle çok önemli bir kültürel potansiyele sahiptir. Uluslararası arenada güç elde etmiş diğer devletlerin aksine Türkiye sahip olduğu kültür potansiyeli ışığında ülkeleri cezbetme çalışmalarını yani yumuşak gücünü de büyük derecede kültür kaynağına dayandırmaktadır.

Bu bölümde, Türkiye’nin kültürel diplomasi uygulamalarının öneminin anlaşılması sebebiyle Türkiye’nin kültürel diplomasisiyle örtüşen yumuşak güç kaynakları, Türkiye’nin yumuşak gücü ve kültürel diplomasisinin beslendiği kültür potansiyeli ve Türkiye’nin yumuşak gücünün ve kültürel diplomasisinin başat aktörü olan Türk kültür yapısının incelenerek Türkiye’nin kültürel diplomasi araçları ve uygulama alanları üzerinde durulacaktır.

2.1. Türkiye’nin Yumuşak Gücü

Çalışmanın ilgili bölümünde daha önce de bahsedildiği üzere Joseph Nye, bir ülkenin yumuşak gücünü kültür, siyasi değerler ve dış politikalar olmak üzere üç kaynağa dayandırmaktadır. (2020:32) Türkiye ise demokrasi, insan hak ve hürriyetleri, kadın hakları ve adalet gibi unsurlar ile özellikle AB uyum sürecinde oluşturulan yeni kanunlarla oluşturduğu siyasi değerlerin yanında Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan itibaren izlediği çeşitli politikalarla da yumuşak gücünü desteklemektedir. Tüm bunlara rağmen Türkiye, yumuşak gücünü kullanırken büyük ölçüde sahip olduğu zengin kültürel değerlerini kullanmakta ve yumuşak gücünü uygularken kültürel ve tarihi ortaklıkları bulunduğu ülkelere ağırlık vermektedir.

Asya ve Avrupa kıtaları arasında yer aldığı için coğrafi olarak büyük öneme sahip olan Türkiye, birçok köklü ve eski medeniyetlerin bulunduğu coğrafyada yer alması, İslam ve Hristiyanlık gibi iki büyük dinin bulunduğu noktada yer alması, İslam inancının yaygın olmasının yanında seküler bir kimliğe sahip olması, liberal ekonomisi, yönetim

biçimi olarak demokrasinin benimsenmesi, uluslararası hukuka duyulan saygı, çağdaş değerlerin varlığı, gelişen teknolojisi, medya sektöründeki gelişmeler, turizm potansiyeli ve eğitim olanaklarıyla önemli yumuşak güç kaynaklarına sahiptir. (Önal, 2018: 50)

Joseph Nye'in yumuşak güç unsurları arasında saydığı kültür unsuru Türkiye'nin yumuşak gücünün özünü oluşturmaktadır. Türkiye, yumuşak güç uygulamalarında İngiltere, Amerika, Fransa, Japonya ve Almanya gibi uluslararası alanda güç kazanmış devletlerden farklı bir strateji izlemektedir. Yumuşak gücünü askeri veya teknolojik üstünlükten ziyade, atalarından miras kalan tarihi ve kültürel derinliğe dayandıran Türkiye, Osmanlı tecrübesi ve mirasının da etkisiyle önemli kültürel kaynak ve değerler barındırmaktadır. Türkiye, Balkanlar'dan Orta Doğu'ya kadar tarihi ve kültürel bağlarının bulunduğu birçok bölgede cazibe merkezi olmak maksadıyla yumuşak gücün temel araçlarından etkin bir şekilde yararlanmaya çalışmakta ve bu konuda yeni yatırımlar yapmaya devam etmektedir. (Aydemir,2016: 326-327) Türkiye'nin bulunduğu coğrafya, tarih boyunca birçok farklı medeniyete ev sahipliği yapmasının yanında Doğu ve Batı'nın kesişme noktası olması sebebiyle Doğu ve Batı medeniyetlerinin senteziyle bir zenginlik elde etmiştir. Bu sebeplerin yanında, Türkiye sınırları içerisinde Arap, Arnavut, Boşnak, Çerkez, Ermeni, Gürcü, Kürt, Musevi, Rum ve Süryani gibi birçok etnik grubun bir arada yaşayarak kültürlerini devam ettirebilmesi de Türkiye'nin yumuşak gücüne etki eden faktörlerden biri olarak sayılabilmektedir. Tüm bunlara ek olarak farklı coğrafyalarda yayınlanan Türk dizileri, Türkiye'nin sahip olduğu kültürel değerleri tanıtmaya bakımından Türkiye'nin yumuşak gücünü ve kültürel diplomasisini önemli ölçüden arttırmaktadır. Türk dizilerinin Türkiye'nin yumuşak gücüne ve kültürel diplomasisine olan katkısı çalışmanın "Türkiye'nin Kültürel Diplomasi Faaliyetleri" isimli bölümünün ilgili kısmında detaylı olarak incelenecektir.

Türkiye'nin yumuşak güç potansiyeli açıklanırken Türk Hava Yolları'nı (THY) atlamamak gerekmektedir. Çünkü, Türk Hava Yolları, başarılı bir hava yolu şirketi olmanın çok daha ötesine geçerek Türkiye'nin yumuşak güç ve kamu diplomasisi aracı olmuştur. Türkiye'nin bayrak taşıyıcı hava yolu şirketi olan THY, "Türk" adını gökyüzünde, havalimanlarında ve dünyanın dört bir yanında tanıtmaktadır. Yabancı

medyada yer alan reklam kampanyaları, turnuvalar ve sponsorluk fırsatları ile kendi markasının yanında Türkiye'nin de yabancı ülkeler nezdindeki imaj ve prestijini de geliştiren THY, aynı zamanda Türkiye'ye ait kimlik ve kültürel unsurların da tanıtımını sağlamaktadır. Türk kültürü ve misafirperverliğini uçuş sunumlarında yansıtan THY, misafirlerine yaptığı Türk lokumu ve yemek ikramlarının yanı sıra sosyal, kültürel, ekonomik ve turizm konulu yayınları ile Türkiye'yi tanıtarak kültürel diplomasiye doğrudan katkı sağlamaktadır. Tüm bunlara ek olarak, THY, İstanbul'un uluslararası bir hava taşıma merkezi olma potansiyeline de destek olmaktadır. (Öztermiyeci, 2018: 399-401)

Türkiye, T.C. Başbakanlık Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA), Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü, (KDK), Yunus Emre Enstitüsü (YEE) ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) başta olmak üzere birçok kurum ve kuruluş vasıtasıyla sahip olduğu kültürel değeri yumuşak güce dönüştürebilmek amacıyla çeşitli faaliyetler yapmaktadır. Bu kuruluşların kültür odaklı faaliyetleri ise çalışmanın "Türkiye'nin Kültürel Diplomasi Faaliyetleri" başlığı altında detaylı biçimde incelenecektir.

Görüldüğü üzere, Türkiye'nin yumuşak gücü başta kültür olmak üzere çeşitli kaynaklardan beslenmektedir. Türkiye, sahip olduğu yumuşak güç kaynaklarıyla askeri ve/veya ekonomik güce dayalı sert gücünü kullanmak yerine sahip olduğu yumuşak güç kaynaklarıyla yabancı devletleri ve halklarını etkileyip olumlu bir Türkiye imajı çizmeye çalışmaktadır.

2.1.1. Türk Kültür Yapısı

Türkiye'nin yumuşak gücünü önemli derecede kültürel değerlerine dayandırması sebebiyle Türk kültür yapısının incelenerek açıklanması önem arz etmektedir. Türk kültür yapısının incelenmesi Türkiye'nin kültür potansiyelinin zenginliğinin kaynağının anlaşılmasını kolaylaştıracaktır. Türkiye'nin yumuşak gücünü büyük ölçüde kültürüne dayandırması sebebiyle 'Türk Kültür Yapısı' ve 'Türk Kültür Potansiyeli' isimli bölümler 'Türkiye'nin Yumuşak Gücü' bölümü altında incelenmektedir.

İktisadi sebepler, kalabalık nüfus, kuraklık ve iklim koşulları gibi sebeplerle yüzyıllar boyunca çeşitli bölgelere göç eden Türkler, göç ettikleri süre boyunca hem bulundukları bölgelerin kültürlerinden etkilenmiş hem de kendi kültürlerini çeşitli bölgelere yaymışlardır. Şu anda var olan Türk kültür yapısı, Türklerin tarih sahnesinde geçirdiği binlerce yıllık serüveninde yaşadığı göçler, savaşlar, coğrafi imkanlar, askeri güç, kazandığı veya kaybettiği topraklar, dinsel unsurlar, çeşitli etnik yapılar, dil, estetik-sanat ve tarihi yapılar gibi çeşitli soyut ve somut öğelerin bir araya gelmesi sonucu oluşmuştur. Yüzyıllar boyunca çeşitli bölgelere göç eden Türkler, Hitit, Sümer, Roma, Mezopotamya, Bizans ve Pers gibi medeniyetlerin yanı sıra çeşitli din ve inançların da bulunduğu nokta olan Anadolu'ya yerleşerek sözü edilen medeniyet ve inançların senteziyle oluşan zengin bir kültüre sahip olmuştur. Bugün ise 'medeniyetler beşiği' olarak nitelendirilen ve üç kıtayı buluşturan Türkiye, zengin kültürel birikimiyle Doğu- Batı sentezinde çok yönlü bir kimliğe sahip olmuştur. Belirli bir coğrafya ile sınırlandırılmayan Türk kültürü, Türklerin göçtüğü ve egemenliğe sahip olduğu ülkelerin tamamında yer edinmiştir. Yıldırım'ın Turan'dan aktarımıyla; Türk kültürünün genelini Orta Asya, komşu ülkeler ve İslam olmak üzere üç kaynak oluştururken Türkiye kültürünün etkileşim kaynaklarının değişmesiyle dördüncü bir kaynak eklenmiştir. Haçlı Seferleri, Rumeli'ye yerleşim ve İstanbul'un fethi ile Türklerin Avrupalılar ile tanışmasına sebep olmuş tarihin belirli dönemlerinde yapılan Batı'nın örnek alınmasıyla yapılan düzenlemeler de Batı kültürünün etkisinin artmasına sebep olmuştur. Yaşanan tüm bu değişim ve gelişimler sonucu şu anda Türkiye Cumhuriyeti'nin sahip olduğu dörtlü kültür bileşkesi ise Türki kültürü, İslam kültürü, Anadolu yerli kültürü ve Batı kültürü olarak sayılmaktadır. Kültürün dinamik yapısı sebebiyle Türk kültürü de daimi olarak kendini yenilemektedir. Küreselleşmesinin etkisiyle gelişen iletişim teknolojileri yeni kültürlerin tanınmasına ve hızla yayılmasına neden olmakta buna bağlı olarak da şu anda sahip olunan Türk kültürü de sözü edilen bu değişimden payını almaktadır. (Yıldırım, 2015: 338-341)

2.1.2. Türkiye'nin Kültür Potansiyeli

Açıklandığı üzere Türkiye, yumuşak gücünde kültür kaynağını başat aktör olarak kullanmakta ve sahip olduğu zengin kültür potansiyeli sayesinde kültürel diplomasi uygulamalarında kültürel kaynakların bolluğu sebebiyle etki alanını geniş tutma

imkanı yakalayabilmektedir. Türkiye'nin sahip olduğu kültür potansiyeli sayısız unursa sahip olmakla birlikte sözü edilen bu kültür potansiyelinin genel çerçevesini çizmek maksadıyla Türkiye'nin sahip olduğu kültürel değerlerden  ne çıkanlar üzerinde durmak hem çalışmada yer verilen 'Türkiye yumuşak gücünü büyük oranda kültür kaynağına dayandırmaktadır' söyleminin kaynağını hem de Türkiye'nin kültürel diplomasi bağlamında gerçekleştirdiği faaliyetlerin çeşitliliğinin nedenini ortaya koymak açısından fayda sağlayacaktır.

Çeşitli alanlardan ögeleri bulunan Türk halk kültüründe; gösteri sanatları içerisinde yer alan halk oyunları arasında zeybek, halay, bar, hora, horon, k fkas, k  ek ve karşılama; halk müziği, halk tiyatrosu içinde köy seyirlik oyunları, Karagöz, ortaoyunu, meddah), halk sporları içinde güreş, cirit atma gibi sporlar sayılırken el sanatları içinde  inicilik, sandık ılık, ciltçilik, kunduracılık, keçecilik, bastonculuk, beşik ilik, kuyumculuk, bı ak ılık, g m ş     , pirin  ilik, nakkaşılık, ebruculuk, tezhip ilik, hattatlık, kilimcilik ve hasırcılık gibi çeşitli el sanatları ve süsleme sanatları içinde yer alan Hat sanatı, Tezhip sanatı, Minyatür sanatı, Ebru sanatı ve Katı' sanatı gibi sanat dalları Türk kültürünün birer rengi olarak sayılabilmektedir. (Türkiye Kültür Portalı, <https://www.kulturportali.gov.tr/>)

Geleneksek yemek kültürü, Türkiye'nin sahip olduğu en önemli kültürel öğelerinden biridir. Yemek kültürü çatısı altında gelişen misafirperverlik, a  olanları doyumak, çeşitli nedenlerle yapılan kutlamalarda yenilen yemekler gibi  ağlar boyunca gelişen usul ve görgünün ise kültürel varlığa artı değer sağladığı aşıkardır. (Soner, 2020: 101) Y reden yöreye çeşitlilik gösteren geleneksel Türk yemekleri ve yeme-içme alışkanlıkları Türk kültürüne zenginlik katmaktadır. Gaziantep mutfağı, Irok (  li Köfte), Testi Kebabı, Van Otl  Peyniri, Lahmacun, Analı Kızlı, Köfte, Kuru Dolma, Urfa Kebabı, Adana Kebabı, Baklava ve çeşitli mantılar gibi sayısız yöresel yemeğin bulunduğu geleneksel Türk mutfağı, (Türkiye Kültür Portalı, <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/genel/neyenir>) coğraf  bölge ve yörelere göre farklılık gösteren kahvaltı  eşitleri, Aşure tatlısı, zeytinyağlıları ve UNESCO Kültür Mirası listesinde yer alan Türk Kahvesi ile Türkiye'nin tanıtımına katkı sunmaktadır. (Sökmen Alaca, 2018:508-509)

Türk adet, gelenek ve görenekleri de Türk kültürünün önemli öğeleri arasında sayılmaktadır. Adetler, gelenek ve görenekler Türkiye’de her yörede dahi değişiklik gösterebilse de doğumla ilgili gelenekler, Asker uğurlama ve karşılama geleneği, Sünnet töreni geleneği, ‘Görücü’ gitme, kız isteme, nişan, kına gecesi, düğün, çeşitli isimlerle adlandırılan gelin hamamı, tel hamamı, yük yağma, gelin çıkarma gibi evlilikle ilgili adet ve gelenekler, Mevlit törenleri, çeşitli dini bayram gelenekleri, Hacca uğurlama ve karşılama adetleri, Nevruz ve Hıdırellez gibi bayramlar Türk kültürünün önemli adet, gelenek ve görenekleri arasında öne çıkmaktadır.

UNESCO tarafından hazırlanan İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi’nde Türkiye’nin çeşitli kültür öğelerinin bulunması Türkiye’nin zengin kültürel yapısını ortaya çıkarırken aynı zamanda sözü edilen öğelerin tanıtımının sağlanması yoluyla Türkiye’nin kültürel diplomasisine katkı sağlamaktadır. Türkiye’nin UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi’ne kayıtlı 23 unsuru bulunmaktadır. Sözü edilen 23 unsur ise sırasıyla şu şekildedir: (UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, <https://www.unesco.org.tr/Pages/126/123/UNESCO-Somut-Olmayan-K%C3%BClt%C3%BCrel-Miras-Listeleri>)

- “Meddahlık Geleneği (2008)
- Mevlevi Sema Törenleri (2008)
- Âşıklık Geleneği (2009)
- Karagöz (2009)
- Nevruz (Azerbaycan, Hindistan, İran, Kırgızistan, Özbekistan ve Pakistan ile ortak dosya (2009) (2016 yılında dosya Afganistan, Azerbaycan, Hindistan, Irak, İran, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Pakistan, Tacikistan ve Türkmenistan katılımı ile genişletilmiştir)
- Geleneksel Sohbet Toplantıları (Yaren, Barana, Sıra Geceleri ve diğer, 2010)
- Alevi-Bektaşî Ritüeli Semah (2010)
- Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali (2010)
- Geleneksel Tören Keşkeği (2011)
- Mesir Macunu Festivali (2012)
- Türk Kahvesi ve Geleneği (2013)
- Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı (2014)

- *İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği: Lavaş, Katırma, Jupka, Yufka (Azerbaycan, İran, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye ile ortak dosya) (2016)*
- *Geleneksel Çini Sanatı (2016)*
- *Bahar Bayramı Hıdırellez (Makedonya ile ortak dosya) (2017)*
- *Dede Korkut-Korkut Ata Mirası: Kültürü, Efsaneleri ve Müziği (Azerbaycan ve Kazakistan ile Ortak Dosya, 2018)*
- *Geleneksel Türk Okçuluğu (2019)*
- *Minyatür Sanatı (Azerbaycan, İran ve Özbekistan ile Ortak Dosya) (2020)*
- *Geleneksel zekâ ve strateji oyunu: Togyzqumalaq, Toguz Korgool, Mangala / Göçürme (Kazakistan ve Kırgızistan ile Ortak Dosya) (2020)*
- *Hüsn-i Hat, Türkiye’de İslam Sanatında Geleneksel Güzel Yazı (2021)*
- *Çay Kültürü: Kimlik, Misafirperverlik ve Toplumsal Etkileşim Sembolü (Azerbaycan ile ortak dosya, 2022)*
- *İpek Böcekçiliği ve Dokuma için İpeğin Geleneksel Üretimi (Afganistan, Azerbaycan, İran, Tacikistan, Türkmenistan ve Özbekistan ile ortak dosya, 2022)*
- *Nasreddin Hoca/Molla Nesreddin/Molla Ependi/Apendi/Afendi Kozhanasyr Fıkra Anlatma Geleneği (Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Türkmenistan, Özbekistan ile ortak dosya, 2022)”*

Bunlara ek olarak Türkiye özelinde, UNESCO Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Listesinde ise, Işık Dili ve Geleneksel Ahlat Taş İşçiliği yer almaktadır.

2.2. Türkiye’de Kültürel Diplomasinin Gelişimi

Yumuşak güç kullanımı yoluyla kamu diplomasisi imkanlarından faydalanan ülkelerin en fazla kullandığı diplomasi türlerinden biri de kültürel öğelerden faydalanılmasıyla gerçekleştirilen kültürel diplomasidir. Kültürel diplomasi, pek çok araştırmada kamu diplomasisinin alt başlıklarından biri olarak değerlendirilse de Türk kültürünün zenginliği, Türkiye’nin bu zengin kültürel birikime verdiği değer ve dış politikada kapsamında kültürel unsuru araç edinerek attığı adımlar, kültürel diplomasiyi ana bir konu olarak incelemeye değer kılmaktadır.

Bir önceki bölümde açıklandığı üzere Türkiye, birçok medeniyetin tarihi ve kültürel izlerinin bulunduğu coğrafyada sayısız kültürel öğeye sahiptir. Türkiye, sahip olduğu bu kültürel birikimi Türkiye’nin diplomasisinin yükselen değeri olarak görülmeye başlanmış ve yabancı devletler ve halklar arasında karşılıklı anlayış, iş birliği, ortak

çıkar ve iletişim ortamı yaratmak amacıyla kültürel öğelerin kullanılması olarak tanımlanabilen kültürel diplomasiye önem vermiştir. (Önal, 2018:49) Türkiye'nin kültürel diplomasiye verdiği önem Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ve Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı Fahrettin Altun'un sözleri sözü edilen durumun kanıtı olarak gösterilebilmektedir.

Dışişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan "Kültürel Diplomasi 2019" isimli kitabın önsözünde Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Türkiye'nin kültürel diplomasi potansiyelini ve Türkiye'nin kültürel diplomasiye verdiği önemi şu sözlerle anlatmıştır: (Çavuşoğlu,2020:2)

"Günümüz dünyasında kültür ve tanıtım faaliyetleri, diplomasinin mutlak unsurları arasında yer almakta, Türkiye'nin dış ilişkilerinde de zengin kültürümüz her zaman merak uyandıran niteliğiyle öne çıkmaktadır. Esasen Türk kültürünün uluslararası alanda cazibe merkezi olması şaşırtıcı değildir. Kadim bir geçmişe ve köklü temellere sahip olan kültürümüz, insanlığın ortak mirasına görkemli eserler kazandırmıştır. Birçok medeniyete ev sahipliği yapmış ve kültürler arasında köprü vazifesi görmüş bu güzel coğrafyada yaşadığımız için şanslıyız. Türkiye'nin eşsiz konumu, zengin tarihi ve kültürel değerleri dünyaca ünlü geleneksel Türk misafirperverliği ile birleştiğinde, ülkemizin neden her yıl dünyada en çok rekabet gören ülkeler arasında olduğu daha iyi anlaşılır."

T.C. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan yaptığı konuşmada: "Sanatçılar ve sporcular bir ülkenin, bir milletin en önemli 'soft power' değerleridir" ve "Kültürel diplomasi en az siyasi diplomasi kadar etkilidir."(T.C. Cumhurbaşkanlığı, <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/44446/ulkenin-birligi-ve-butunlugune-saldirarak-sanatcilik-yapilamaz>) sözleriyle kültürel diplomasinin önemini vurgularken T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı Fahrettin Altun ise Türkiye'nin Yumuşak Güç Enstrümanı Olarak Kültürel Diplomasi ve İletişim isimli kitabın önsözünde kültürel diplomasinin önemini şu şekilde açıklamaktadır: (Altun, 2022: 10)

"Türkiye, sürdürülebilir kamu diplomasisi politikalarını etkin şekilde uygulamaktadır. Bu minvalde kültürel diplomasi faaliyetleri de orta ve uzun vadede ülkemizin imajını, itibarını ve algısını daha da güçlendirmektedir. Kültürel diplomasi, Türkiye'nin kendisi hakkındaki pozitif duygu ve düşünceleri güçlendirmesi ve olumsuz imajı kırması nedeniyle yabancı kamuoylarına nüfuz edebilmemize zemin hazırlamaktadır. Türkiye'nin manipülasyonla ve dezenformasyonla mücadelesinde kültürel diplomasinin yabancı halkları etkileme gücü ülkemiz adına çok büyük bir fırsattır. Bu doğrultuda devletimiz tüm kamu kurum ve kuruluşlarıyla kültürel diplomasi faaliyetlerini stratejik akılla sürdürmektedir."

Kültürel diplomasi kavramının modern ve yeni bir kavram olmasıyla birlikte ilgili literatürde yer alan çalışmaların bir kısmında Türkiye’deki kamu ve kültürel diplomasi örnekleri çok erken tarihlere dayandırılmaktadır. Kimi araştırmacılar klasik Osmanlı tarihinde, Balkanlar’da yer alan Türk dervişlerinin çeşitli uygulamaları sayesinde “yumuşak güç” kullanımı yoluyla Osmanlı ordularından önce çeşitli coğrafyalarda gönüllerin fethedilmesi veya 1492 yılında İspanya’dan göç etmek mecburiyetinde kalan Yahudilere kucak açılmasını kamu ve kültür diplomasisi örneği sayarken kimi araştırmacılar ise kamu ve kültürel diplomasi uygulamalarını Osmanlı’nın son dönemi ve Cumhuriyet döneminde yapılan uygulamalara dayandırmıştır. (Ceylan, 2020:331)

Osmanlı Devleti’nde dil, din, ırk ve kültür farkı gözetilmeksizin adalet, liyakat, hoşgörü ve merhamet içeren yaklaşımlarla yumuşak güç tesis edilmiştir. Abdülkadir Yalvaç’ın aktarımıyla Türk iktisat ve hukuk tarihçisi Ömer Lütfi Barkan, “Kolonizatör Türk Dervişleri” isimli makalesinde Osmanlı Devleti’nde ilerleme ve büyümeyi sağlayan dinamiği, ülke ülke dolaşarak tekke ve zaviyeler kuran ve toprağı işleyerek tarıma ve imara açan Türk dervişleri olarak görmüştür. Yeni bir sosyal nizam ve adalet terakkisi taşıyan Türk dervişleri, telkinatla yani aşladıkları fikirlerle ordulardan önce manen fethetmiş ve bu sayede gönüller fethedilmiştir. Yerleştikleri yerlere bir inziva yeri denilebilecek zaviyeleri tesis ederek sözü edilen yerleri bir sosyal ve kültürel merkez haline getirmiş olan Türk dervişleri, Türk kültürünü ve dilini yayarak zaviyelerde verdikleri hizmetler aracılığıyla bölge halkının güven ve sempatisini kazanmış ve dönemin en önemli kuvvetlerinden biri haline gelmiştir. (Yalvaç, 2016: 104-106)

Cumhuriyet döneminde ise Mustafa Kemal Atatürk’ün “Karadeniz” isimli gemi ile Türk ürünlerini Türkiye’yi tanıtmak amacıyla Avrupa limanlarında sergilemesi Türkiye’de kültürel diplomasi uygulamalarında öne çıkan örneklerden biri olarak görülmektedir. (Ceylan, 2020: 331-332)

Kültürün her türlü anlamının, demokrasiyle yakından ilişkili olmasının yanı sıra kalkınma ile olan doğrudan bağlantısı olması sebebiyle kültür, dünyanın tümünde ülke politikalarının merkezinde yer almaktadır. (Ada, 2011: 45) Türkiye’de de Cumhuriyetin erken dönemlerinden itibaren kültür politikaları önem arz etmektedir.

Kültür politikaları kültürel diplomasinin kaynakları arasında yer almasına rağmen kültürel diplomasi ve kültür politikası kavramları birbirinden farklı anlamlar taşımaktadır. UNESCO kültür politikasını, belirli bir zamanı kapsayacak biçimde, bir toplumun halihazırda var olan bütün fiziksel ve insan kaynaklarının en iyi biçimde kullanılmasıyla belirli kültürel ihtiyaçların karşılanması amacıyla bilinçli ve amaçlı kullanımların, eylemlerin veya eylemsizliklerin tümü şeklinde açıklamıştır. (Gençkaya ve Demirci, 2018: 58) Devlet politikaları yerel ve uluslararası alanda yapılacak faaliyetlere göre şekillenmektedir. Kültür politikaları ancak uluslararası düzeyde gerçekleştirilen faaliyetleri kapsadığında kültürel diplomasinin alanına girmektedir. (Bulut, 2019: 9)

Kültür politikaları, Cumhuriyetin ilk yıllarından başlamıştır. Mustafa Kemal Atatürk ise “*Türkiye Cumhuriyeti’nin temeli kültürdür*” sözüyle kültürün Türkiye için önemini vurgulamış ve kültürün örgütlü bir hale gelebilmesi için Türk dilini, tarihini ve güzel sanatlarını birlikte değerlendirmek gerektiğini savunmuştur. Cumhuriyetin ilan edilmesi ile ‘ulusal kültür’ anlayışı yaratılmaya çalışılmış, 1924’te Tevhid-i Tedrisat Kanunu’nun çıkarılması, 1931’de Türk Tarih Kurumu’nun kurulması ve 1932’de Türk Dil Kurumu’nun kurulması bu durumun önemli örnekleri olmuştur. Kültürün Köy Enstitüleri ve Halk Evleri aracılığı ile eğitim üzerinden kurumsallaştırılması sağlanmaya çalışılmış, yurt dışına sanat eğitimi için öğrenci gönderilirken Türkiye’deki öğrencilerin eğitilmesi için ise yabancı öğretmenler davet edilmiştir. 1965’te Kültür Müsteşarlığı’nın kurulmasının ardından 1971’de Kültür Bakanlığı kurulmuştur. (Sünter Sayın, 2019: 9-11)

Aldığı göçler sebebiyle nüfusu hızlı bir şekilde büyüyen İstanbul, Türkiye’nin sahip olduğu kültür hayatının çekim merkezi olmuştur. İlk kez bir özel vakıf, İstanbul Kültür Sanat Vakfı, kendi inisiyatifi doğrultusunda 1973 itibari ile düzenlenmeye başlanan İstanbul Festivali, dünyadan çok sayıda sanat ürününü Türkiye seyircisine sunulmasına ve Türkiye’de yer alan sanatçıların da uluslararası sanat üretimlerini tanınmasına olanak sağlamıştır. (Ada, 2011: 47) İstanbul Festivali’ne ek olarak 1948-1951 yılları arasında Türk İngiliz Müzik Festivali, 1956 yılında Antalya’da ilk tiyatro festivali, 1959 yılında Nasrettin Hoca Şenlikleri, 1964 yılında Altın Portakal, 1969

yılında Altın Koza gibi çeşitli uluslararası kültür ve sanat festivalleri düzenlenmeye başlanmıştır. (Sünter Sayın, 2019: 12)

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik sürecine yönelik adımları ve kültür alanında yatırım yapmaya başlayan özel kesimin bu alanda düzenlenme ve teşviğe ihtiyacının oluşması kültür politikalarının ana yönelimleri doğrultusunda gelişen ciddi tartışmaların 2000'li yıllara doğru çıkmasına sebebiyet vermiştir. Bu düzenleme ve teşvik ihtiyacı sebebiyle Kültür ve Turizm Bakanlığı 2004'te çıkardığı 5225 sayılı Kültür Yatırımları ve Girişimlerini Teşvik Kanunu ve 5228 sayılı Kültürel Alandaki Destek (Sponsorluk) Faaliyetlerinin Teşvik Edilmesi Hakkında Genelge çıkarılarak özel sektörü kültür alanında yatırımının teşvikinin sağlanma çabası dikkat çekici olmuştur. Avrupa Birliği'ne uyum süreci döneminde sivil toplum örgütlerinin de kültürel çalışmalarda bir aktör olmaya başladığı görülmektedir. 1996 yılında İstanbul'da Birleşmiş Milletler İkinci İnsan Yerleşimleri Konferansı HABITAT II ve 1998 yılında Kültür Girişimi tarafından düzenlenen "Kültürel Alanda AB'ye Yaklaşım Sempozyumu" kültür politikalarının desteklenmesi maksadıyla sivil oluşumların faaliyetlerine örnek gösterilebilmektedir. (Ada, 2011: 48-49)

1987 yılında Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne (AB) tam üyelik başvurusu yapması sonrası AB kriterlerine uyum süreci ve Türkiye ile AB arasında karşılıklı proje geliştirme dönemine girilmiştir. AB ortaklığı ile gerçekleştirilen gençlik kongrelerinin yanı sıra İstanbul'un 2010 yılı AB Kültür Başkenti ilan edilmesi Türkiye'nin uluslararası alandaki imajına katkı sağlamada önemli adımlar olmuştur. Özellikle 2008-2014 yılları arasında Türkiye'nin AB üyeliğinin önemli bir destekçisi olan İngiltere ve Türkiye arasında kamu ve kültürel diplomasi bağlamında anlaşmalar yapılarak ortak proje geliştirme çalışmalarına hız kazandırılmıştır. (Bulut, 2019:16)

Türkiye'nin kültür odaklı faaliyet ve adımları açıklanan örneklerden de anlaşılacağı üzere Cumhuriyet'in erken tarihlerinden itibaren önemsenen başlıca konulardan biri olmuştur. Cumhuriyetin erken dönemlerinde uygulanan kültür politikaları doğrudan kültürel diplomasi bağlamında incelenemese dahi Türkiye'nin kültürel diplomasi uygulamalarının temelini oluşturma görevi üstlenmiştir. Daha sonra gerçekleştirilen kültür ve sanat içerikli festivallerin düzenlenmesi ve AB uyum sürecinde ortaya

konulan çalışmaların yer aldığı kültür politikaları ise Türkiye'nin kültürel diplomasisine katkı sağlayan uygulamalar olmuştur.

Türkiye’de kültürel diplomasi konusuyla ilişkilendirilebilecek en eski strateji belgesi, 1968-1972 yıllarını kapsayan İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı olarak ortaya çıkmaktadır. Kültür konusunun ilk kez ayrı bir başlık olarak değerlendirildiği “Kültür Faaliyetleri” bölümünde yer alan ilkeler kısmının ‘a’ ve ‘b’ maddelerinde sırasıyla aşağıdaki ifadeler yer almaktadır: (İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Ikinci_Bes_Kalkinma_Plani-1968-1972.pdf)

“Toplumun yaşama düzenini geliştirmek ve yaratıcı gücünü arttırmakta kültür faaliyetleri son derece önemlidir. Türk kültürünü geniş kitlelere yönelterek geliştirmek için Türk Kültür eserlerini sayı ve nitelik bakımından daha üstün bir seviyeye ulaştırmak, bu imkanı sağlayacak sanatçı ve elemanları yetiştirmek, yeni eserlerin ortaya çıkmasını sağlayacak bir ortam yaratmak ve geliştirmek, eski Türk sanatları ve Türk folklorunun bütün dallarında bilimsel araştırma, tespit ve tanıtma faaliyetleri yapmak, kültür eserleri için etken bir dağıtım sistemi kurmak, kültür değeri taşımayanlar yerine değerli kültür eserlerini getirmek amaç olacaktır.”

“Türk kültürünün milletlerarası alanda yerini alması ve diğer milletlerin kültür faaliyetleri sonuçlarının Türk toplumuna kazandırılması amacı ile yapılan çalışmalarda Türk Kültürünün benliği korunacak, kültür alış verişinin en etkili bir şekilde sağlanması için milletlerarası alandaki kültür alış verişi Devletin desteğiyle yürütülecektir.”

“Uygulanacak Politikalar” kısmında yer alan ‘c’ maddesinde ise şu ifadeyle Türk kültürünün uluslararası alandaki temsili ele alınmıştır: (İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Ikinci_Bes_Kalkinma_Plani-1968-1972.pdf)

“Türk kültürünün uluslararası alanda yerini alması için Türk sanat ve fikir faaliyetlerinin dış ülkelerde tanıtılması, yabancı sanat ve fikir adamlarının ve topluluklarının Türkiye’deki ilgili çevre ile temaslarının sağlanması, milletlerarası kültür şenlikleri düzenlenmesi, Türk eserlerinin yabancı dillere çevrilmesi, fikir ve sanat adamlarının yurt dışındaki gelişmeleri takip etmeleri, uluslararası kültür şenliklerine katılmak için özel programlar hazırlanacak ve desteklenecektir.”

1985- 1989 yıllarını kapsayan Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda kültür ile ilişkili hususlar “Milli Kültür” başlığı altında değerlendirilmiştir. “Milli Kültür” başlığında 581. Maddede yer alan “Türkiye dışında yaşayan vatandaş ve soydaşlarımıza erişebilecek şekilde ve onları her bakımdan aydınlatacak tarzda bir yayıncılık anlayışı benimsenecektir. Ortadoğu İslâm ülkelerine yönelik Türkiye’yi tanıtıcı yayınlar

geliştirilecektir.” maddesi, Türkiye’nin sözü edilen dönemde uyguladığı ekonomik temelli dış politika ve bu doğrultuda gerçekleştirilen Türkiye’nin İslam dünyasıyla olan ilişkilerinin geliştirilmesi çalışmalarıyla İran ve Irak’ın Türkiye’nin ticaret ortakları haline gelmesi konusuyla paralellik göstermektedir. (Alemdar, 2018: 86)

Türkiye’de özellikle 1980’li yıllar itibari ile yurt dışına yoğun işgücü göçü yaşanmış ve Türkler iş amacıyla göçtükleri ülkelerde ikamet etmeye başlamıştır. Türklerin gittikleri ülkelerden kültürel değerlerini korumak maksadıyla birtakım tedbirler alınmak istenmiştir. (Orhun Öz, 2021:66) Bu durum Türkiye’nin Kalkınma Planlarına da doğrudan yansımıştır. 1990- 1994 yıllarını kapsayan Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı’nın “Kültür” bölümünün 1106. Maddesinde *“Yurt dışındaki vatandaşların milli kültür değerlerinden kopmalarını önleyici, benliklerini koruyucu ve bulundukları ülke ile Türkiye arasındaki dostluk bağlarını sağlamlaştırıcı ortamı oluşturmak üzere gerekli çalışmalar yapılacaktır.”* maddesiyle sözü edilen durum açıkça görülmektedir. Açıklanan maddeye ek olarak Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı’nın 1107. maddesi olan *“İkili “kültürel değişim programları” çerçevesinde kültürümüzün yurt dışında daha iyi tanıtılması esas alınacaktır.”* maddesi, 1108. Maddesi olan *“Türk- İslam eserleri öncelikli olmak üzere, kültür varlıklarının korunması, bakımı, onarımı ve restorasyonuna ağırlık verilecektir.”* maddesi ve 1110. Maddesi olan *“Yurt dışındaki tarihi Türk eserlerinin envanter çalışmasına, rölövelerinin hazırlanmasına ve restorasyon projelerinin yapımına devam edilecektir.”* maddesi, Türkiye’nin kültürel diplomasi uygulamalarına yönelik maddeler olarak öne çıkmaktadır. (Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı, <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Besinci-Bes-Yillik-Kalkinma-Plani-1985-1989.pdf>)

1996-2000 yıllarını kapsayan Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda “Kültür” başlığı altında Türkiye’nin kültürel diplomasi etkinliğini arttırabilecek önemli konular ele alınmıştır. Sözü edilen kalkınma planında yer alan *“Yurt dışındaki vatandaşlarımızın ulusal benliklerini koruyarak Türkiye ile bağlarının kuvvetlendirilmesi, başta Türk Cumhuriyetleriyle olmak üzere bütün ülkelerle sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi esas olacaktır.”* ifadesiyle Türkiye’nin kültürel diplomasi hedefinin açıklanmasının yanı sıra *“Yurt dışındaki tarihi ve kültürel varlıklarımızın tesbiti, korunması ve tanıtılması için gerekli tedbirler alınacak. Kültür Bakanlığı yurtdışı*

teşkilatında yer alan Kültür Müşavirlikleri ve Ataşeliklerinin etkin şekilde çalışabilmelerine olanak sağlayacak Kültür Merkezleri açılarak Dışişleri Bakanlığı ile ortak değerlendirilecektir.” ifadesiyle de Türkiye’nin kültürel diplomasi temelli atacağı somut adımlar açıklanmıştır. Tüm bu konulara ek olarak kültürel diplomasının en önemli unsurlarından biri olan yurtiçi ve yurtdışı tanıtım faaliyetleri konusu üzerinde durularak tanıtım faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi konusunda kamu kurum ve kuruluşlarının yanında özel girişimler, vakıflar ve derneklerin de faaliyetlerinin destekleneceği ifade edilmiştir. (Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Yedinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-1996-2000.pdf)

2001-2005 yıllarını kapsayan Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda kültürel diplomasiyle ilgili maddelerin nitelik ve etki alanı bakımından arttığı ve amaç, ilke ve politikaların kültürel diplomasının temel unsurlarından olan dil unsuru üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Sözü edilen kalkınma planında, başta Türk Cumhuriyetleri ve AB ülkelerinde olmak üzere yurtdışında Türkiye Türkçesi öğrenimi için gerekli imkanların hazırlanması ve Türk Kültür Merkezleri’nin açılması konusu üzerinde durulmasının yanı sıra Türk kültürünün cazibe merkezi haline gelmesinin sağlanacağı ve belirtilen çerçevede Türk Cumhuriyetleri ve toplulukları ile kültürel işbirliği çalışmalarına hız verileceği ifade edilmiştir. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında kültürel diplomasiyle ilgili alınan kararların genel itibari ile Türk Cumhuriyetleri ile ilişkili olduğu dikkat çeken unsurlardan biri olmaktadır. (Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Uzun_Vadeli_Strateji_ve_Sekizinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-2001-2005.pdf)

2014- 2018 yıllarını kapsayan Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda kültür miraslarının korunması kapsamında yurtiçi ve yurtdışında yürütülen envanter çalışmaları, tarihi eserlerin restorasyonu, Türk kültürünün uluslararası düzeyde tanıtımı maksadıyla yürütülen çalışmalar neticesinde dünya kültür mirası listelerinde Türkiye’ye ait varlıkların sayısının artması ve yurtdışında sergi, festival ve fuarların gerçekleştirilmesi gibi kültürel diplomasi ekseninde incelenebilecek faaliyetlerin gerçekleştirildiğinin açıklandığı kalkınma planında, Türkiye’nin ortak tarihi geçmişe

sahip olduğu ülkeler başta olmak üzere dünya ülkeleriyle kültürel ilişkilerin geliştirilmesi, kültür endüstrisinin milli gelir, ihracat ve ülke tanıtımına katkısının artacağı ile Türk sinemasının dünya çapında tanınan bir marka haline getirilmesini sağlayacak yapımların yaygınlaştırılması ve sektörün ihracata olan katkısının artacağının üzerinde durulmasının yanı sıra ilgili kısımda yer alan 307. Maddede *“Türkçe’nin dünyada tanınan ve daha fazla konuşulan bir dil olmasına yönelik çalışmalar desteklenecektir.”* ifadeleriyle kültürün dolayısıyla da kültürel diplomasının temel öğelerinden biri olan dil faktörüne vurgu yapılmıştır. (Onuncu Kalkınma Planı, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Onuncu_Kalkinma_Plani-2014-2018.pdf)

Son olarak hala yürürlükte olan ve 2019-2023 yıllarını kapsayan On Birinci Kalkınma Planı’nda kültürel diplomasi çatısı altında incelenebilecek ifadeler ilgili kalkınma planının “Kültür ve Sanat” başlığı altında toplanmıştır. Sözü edilen kalkınma planında kültürel diplomasiyle ilişkilendirilebilecek maddelerin sayısının ve etkinlik alanının artırıldığı görülmektedir. Yurt içi ve yurt dışında yer alan taşınmaz vakıf kültür varlıklarının korunmasına yönelik restorasyon ve onarım faaliyetlerinin nitelik ve nicelik olarak geliştirilmesi talimatının verildiği On Birinci Kalkınma Planı’nda yurt dışında Türk dili ve kültürünün öğrenimi ve tanıtım faaliyetlerinin gerçekleştirileceği, Türk sinemasının dünyada tanınan bir marka haline gelmesi için sinema endüstrisinin gelişimi sağlanarak uluslararası rekabet gücünün arttırılacağı ifadelerine de yer verilmiştir. Sözü edilen kalkınma planında “kültürel diplomasi” kavramı doğrudan kullanılmış ve kültürel diplomasının uygulanarak etkinliğinin arttırılmasına yönelik çeşitli maddelere yer vermiştir.

“Kültürümüz yurt dışında tanıtılacak, kültürel diplomasi faaliyetleri geliştirilecek, kamu ve sivil toplum kuruluşlarınca yürütülen kültürel diplomasi nitelikli faaliyetler arasında eşgüdüm sağlanacak ve uluslararası ilişkilerde kültürün yapıcı rolünden istifade edilecektir.”, “Yurt dışında kültürel diplomasi alanında faaliyet gösteren kuruluşlara verilen destekler arttırılacak ve bu kuruluşların idari kapasiteleri geliştirilecektir.”, “Dünya kamuoyunda olumlu bir Türkiye algısı oluşmasına yönelik kültürel faaliyetler gerçekleştirilecektir.”

Yukarıda yer verilen ifadelerin yer aldığı kalkınma planında tüm bu kültürel diplomasiyi geliştirici politika ve tedbirlere ek olarak kültürel diplomasının araçlarından olan bilim, akademik etkinlikler ve edebiyat gibi konular üzerinde de

durulmuş, Türkiye'nin bilimsel ve akademik birikiminin yurt dışında tanıtılacağı ve Türk edebiyatı ve yayıncılığının yurt dışında tanıtımına yönelik faaliyetlerin ve bu faaliyetlerde kullanılan bilgilendirici içeriklerin çevrimiçi ortamlarda da yer almasının sağlanacağı belirtilmiş sözü edilen maddeler ilgili kalkınma planında öne çıkan maddeler olmuştur. (On Birinci Kalkınma Planı, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/On_Birinci_Kalkinma_Plani-2019-2023.pdf)

Beş yıllık kalkınma planlarına ek olarak Türkiye'nin kültür politikalarının belirlenmesini sağlayan bir diğer önemli araç Milli Kültür Şurası olmuştur. Kültür politikaları konusunun ilk kez sistemli bir biçimde ele alındığı Birinci Milli Kültür Şurası 1982 yılında Ankara'da, İkinci Milli Kültür Şurası 1989 yılında Ankara'da ve 28 yıl aradan sonra Üçüncü Milli Kültür Şurası ise 2017 yılında İstanbul'da düzenlenmiştir. (Sünter Sayın, 2019:1) Üçüncü Milli Kültür Şurası, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 3-5 Mart 2017 tarihlerinde *“Türkiye'nin zengin kültürel birikimini daha da zenginleştirmek ve yeni kültür politikalarına yön vermek”* üzere gerçekleştirilmiştir.

“Dünyanın iyiliği için Türkiye” parolasıyla düzenlenen Üçüncü Milli Kültür Şurası'nda Kültür Politikaları Komisyonu, Kültür Diplomasisi Komisyonu, Kültür Ekonomisi Komisyonu, Kültür Varlıkları, Müzeler ve Arkeoloji Komisyonu, Sahne Sanatları Komisyonu, Sinema, Radyo ve Televizyon Komisyonu, Müzik Komisyonu, Görsel Sanatlar Komisyonu, Dil ve Edebiyat Komisyonu, Kütüphanecilik ve Yayıncılık Komisyonu, Medya ve Kültür Komisyonu, Çocuk ve Kültür Komisyonu, Yerel Yönetimler ve Kültür Komisyonu, Yurtdışı Türkler ve Kültür Komisyonu ve Aile ve Kültür Komisyonu olmak üzere 17 farklı komisyon oluşturularak kültür kavramıyla ilişkisi bulunan çeşitli konular üzerine odaklanılmıştır. (III. Milli Kültür Şurası

Sonuç

Raporu,

<https://kultursurasi.ktb.gov.tr/Eklenti/50571,raporsurasonucpdf.pdf>)

Üçüncü Milli Kültür Şurası'nın açılışında konuşma yapan Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, “kültür” kavramı üzerine odaklandığı ve Türkiye'nin kültürel diplomasi çevresinde attığı adımları konu edindiği konuşmasında Yunus Emre Kültür Merkezleri'ni, TİKA'nın kalkınma yardımlarını, Maarif Vakfı'nın eğitimde yaptığı işi,

Türkiye'nin kültürünün, dilinin, sanatının dünyaya tanıtılması amacıyla çalışmalar gerçekleştirdiğini vurgulamış, İngiltere, Fransa ve Almanya başta olmak üzere dünyada pek çok örneği bulunan sözü edilen merkezlerin daha canlı, daha etkin bir hale getirilmesi gerektiğinin üzerinde durmuştur. Türkiye'nin yurtdışındaki kültürel varlıklarının korunması hususunda geçilen 14 yılda önemli mesafeler alındığını belirten Cumhurbaşkanı Erdoğan, TİKA başta olmak üzere Balkanlar'dan Orta Asya'ya, Kuzey Afrika'dan Kafkasya'ya kadar geniş bir alanda ata yadigarı eserlere sahip çıkıldığını, onarıldığını, gerekiyorsa yeniden inşasının gerçekleştirildiğini belirtmiştir. (T.C. Cumhurbaşkanlığı,

<https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/72348/3-milli-kultur-srasinda-yaptiklari-konusma>)

Türkiye'nin kültürel diplomasisine yönelik hedef ve stratejilerinin de belirtildiği Kültür Diplomasisi Komisyonu Raporu'nda kültürel diplomasinin tanımı komisyon üyelerinin ortak kararıyla *“Zengin mirası uluslararası platformlara taşıyarak kültür sanat vasıtasıyla dostluk ve barışa katkıda bulunma sanatı”* olarak yapılmış Türkiye'nin kültürel diplomasisinin öncelikli hedefinin ise Türkiye'nin zengin medeniyet birikimini bütün dünyaya tanıtmak ve bu mirasın aslında insanlığın mirası olduğunu vurgulamak olduğu ifade edilmiştir. Kültür Diplomasisi Komisyon raporunda kültürel diplomasiyle doğrudan ilişkisi bulunan ve Türkiye'nin kültürel diplomasisinin geliştirilmesi amacıyla önerilen konular şunlar olmuştur: (III. Milli

Kültür	Şurası	Sonuç	Raporu,
--------	--------	-------	---------

<https://kultursurasi.ktb.gov.tr/Eklenti/50571,raporsurasonucpdf.pdf>)

- Türkiye'nin sahip olduğu medeniyete ait “üstün evrensel değere sahip” unsurları kültürel zenginlik ve çeşitliliğin bir parçası olarak öne çıkarılması ve bu kapsamda UNESCO tarafından oluşturulan uluslararası dil ve imkanların kullanılması,
- Farklı kültür ve milletlere ait ortak sembollerin kullanılması yoluyla çeşitli projelerin yürütülmesi, kalıcı diyalogların kurulması, bunun için belgesel çekimi, kültür yolculuğu/kervanı ve edebiyat günleri gibi etkinlikler düzenlenmesi,
- Farklı bölge ve ülkelere ait özgün durum, değer ve hassasiyetlerin de dikkate alınarak kuşatıcı bir ufuk benimsenmesi,
- Kültür diplomasisinde kullanılan mali kaynakların güçlendirilmesi ve çeşitlendirilmesi,
- Kültürel diplomasi çalışmalarında sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve tüzel kişilerin katkı sağlamalarının teşvik edilmesi,
- Yerel yönetimler yanında sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerle sağlanacak işbirliği ve eşgüdüm ile ortak çalışma alanlarının oluşturulması ve Türkiye'nin sahip

olduğu kültürel çeşitliliği öne çıkaran projelerin geliştirilmesinin yanında Büyükelçilikler başta olmak üzere Türkiye’de ve yurtdışında kültür diplomasisine fayda sağlayan milli kurumlar, uluslararası paydaşlar ve hedef kurumlar ile öğrenci değişim programlarına ait yönetimin etkin kılınması ve sözü edilen kurumların insan kaynağının güçlendirilmesi,

•Kültür diplomasisi meselesinin akademik sisteme entegre edilmesi ve sözü edilen alanda yüksek lisans ve doktora programlarının oluşturulması,

•Dijital diplomasi ve iletişim teknolojilerinin etkin bir biçimde kullanılması,

•Hem özel hem de kamuya ait müzelerin kültür diplomasisine fayda sağlayacak biçimde desteklenmesi ve yeni müzelerin kurulması için teşvikinin sağlanması,

•Uluslararası organizasyonlara Türk sanatının ve sanatçılarına ait eserlerinin dahil edilmesi,

•Yunus Emre Enstitülerinin gelişimi ve güçlenmesi amacıyla dünyadaki başarı elde etmiş model ve tecrübelerden yararlanılması,

•Kültürel diplomasinin en önemli aracı olan dilimizin, yani ‘Türkçe’nin dünya çapında daha da yaygınlaşması amacıyla çalışmalar yürütülmesine ek olarak yabancılara Türkçe öğretimi konusunu kültürel diplomasisinin etkin unsurlarından biri olarak görmek suretiyle yurtdışında Türkçe ve Türkçeden çevrilen kitapların satış ve dağıtımının desteklenmesi,

•Balkanlar, Orta Asya, Ortadoğu ve Kuzey Afrika özelinde geliştirilen çalışma ve projeler üzerine yoğunlaşılması, sözü edilen coğrafyalar ile Türkiye coğrafyası arasında yer alan benzerlikler üzerinden yeni ortaklıkların kurulması ve bu ülkeler ile ikili iş birlikleri geliştirilerek, arşiv ve tarihi belge paylaşılması.

Kurumsal ve faaliyet bazlı kültürel diplomasi girişimlerine bakıldığında ise, Balkanlar ve Karadeniz’de yaşanan gelişmeler ve Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlık kazanması üzerine 1992’de T.C. Dışişleri Bakanlığı’na bağlı müstakil bir birim olarak TİKA’nın kurulması, yine 1992’de Milli Eğitim Bakanlığı tarafından başlatılarak Türk Cumhuriyetleri’nden ve akraba topluluklarından öğrencilere eğitim bursu sağlayan Büyük Öğrenci Projesi, 1990’lı yıllarda açılan Türk liseleri kültürel diplomasi çalışmalarının öncülüğünü üstlenmiştir. 1990’lı yılların başından itibaren yerel yönetimlerin de diplomasi faaliyetlerine katılımı sonucu gerçekleştirilen meslek edindirme kursları, kültürel mirasın restorasyonu ve insani yardım faaliyetleri gibi faaliyetler üstlenen Türk Belediyeleri’nin ‘kardeş şehir’ ilişkileri yürütmesi, Konya’nın öncülüğünde kurulan İpek Yolu Şehirleri Federasyonu’nun kurulması, 2000 yılında Bursa’da Tarihi Kentler Birliği’nin kurulması da kültür kaynaklarının kullanımı yoluyla dış politika amaçlarının gerçekleştirilmesine yönelik atılan adımlar olmuştur. Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türk Kızılayı, gerçek anlamda dışa açılarak 1990’lı yıllar itibari ile uluslararası etkinlikler gerçekleştirmiş AFAD’dan çeşitli sivil toplum kuruluşlarına kadar birçok kurum ve kuruluş uluslararası düzeyde gerçekleştirdiği doğal afet yardımı ve insani yardımlar aracılığıyla Türk dış

politikasında etkin bir yer edinmiştir. 2007’de Goethe Enstitüsü ve British Council ile benzer bir amaçla kurulan Yunus Emre Enstitüsü, kısa sürede gelişerek Türk kültürünün aktarılmasına ve Türkçe öğrenimine destek olan bir kültürel diplomasi kurumu halini almıştır. 2010’da Başbakanlık bünyesinde oluşturulan Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü, Dışişleri Bakanlığı yapısı içinde yer alan Kültürel Diplomasi biriminin oluşturulması ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı gibi (Purtaş, 2013: 7-10) kurum, kuruluş ve birimlerle kültürel kaynaklar vasıtasıyla Türkiye’nin kültürel diplomasi etkinliği ve buna paralel olarak Türkiye’nin dış politika etkinliğinin artması sağlanmıştır.

Türkiye, sözü edilen kurum, kuruluş ve faaliyetlerin yanında birçok kurumu kültürel diplomasi uygulamalarının bir aracı olarak kullanarak bu bağlamda değerlendirilebilecek faaliyetlerine her gün bir yenisini daha eklemektedir. Türkiye’nin kültürel diplomasi kurumları ve araçları gelecek bölümlerde ayrıntılı olarak incelenecektir.

2.3. Türkiye’nin Kültürel Diplomasi Kurumları

Çalışmanın önceki bölümlerinde de söz edildiği üzere küreselleşmenin etkisi her alanda olduğu gibi diplomaside de hissedilmiş ve diplomasi yalnızca hükümetlerin değil hükümet dışı aktör veya kuruluşların da etkili bir şekilde yer aldığı bir alana evrilmiştir. Politikacılar, basın-yayın, lobiler ve sivil toplum kuruluşları (STK) dönüşen diplomasinin birer aktörü haline gelmiş ve yeni aktörler devletlerin kamuoyları ve sözü edilen devlet kamuoylarının birbirleriyle olan iletişim biçimlerine eskisinden daha fazla önem vermeye başlamıştır. Kültür, yumuşak güç ve sivil toplum gibi kavramların merkeze alındığı yeni diplomasi anlayışında devletler, kurumları ve/veya yeni diplomasiye kaynaklık ve hizmet edecek özel kurumlarla sürdürmektedir. (Önal’dan akt Önal, 2018: 42)

Türkiye’nin kültürel diplomasi kurumlarına bakıldığında başta Dışişleri Bakanlığı olmak üzere, İletişim Başkanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı (YTB), Yunus Emre Enstitüsü’nün (YEE) ve TÜRKSOY’un etkin birer araç ve uygulayıcı olduğu açıkça görülmektedir.

Bu bölümde Türkiye'nin kültürel diplomasi aktörleri yer almaktadır. Bölümde sıralanan aktörlerin gerçekleştirdiği faaliyetlerden bazıları çalışmanın bu kısmında örnek olarak açıklansa da Türkiye'nin kültürel diplomasi uygulamalarında öne çıkan faaliyetler kategori edilmiş biçimde çalışmada yer alan Türkiye'nin Kültürel Diplomasi Faaliyetleri kısmında detaylı olarak incelenecektir.

2.3.1. T.C. Dışişleri Bakanlığı

Türkiye'nin kültürel diplomasisini geliştirmek açısından uluslararası arenada kültürel tanıtım faaliyetlerinin Türkiye'nin dış politika hedefleri doğrultusunda ne denli öneme sahip olduğunu vurgulayan ve “Girişimci ve İnsani” bir dış politika izleyen Dışişleri Bakanlığı, kültürel tanıtımın dış politikanın ayrılmaz bir parçası olduğu görüşündedir. Dışişleri Bakanlığı'nın gerçekleştirdiği tanıtım faaliyetleriyle önyargıların giderilmesi, iletişimin sağlanması ve farkındalık yaratılması amaçlanmaktadır. Dışişleri Bakanlığı, Türkiye'nin dili, tarihi, inançları, gelenekleri, bilimsel faaliyetleri, edebiyatı, mutfacı ve spor faaliyetleri gibi etkinliklerin uluslararası alanda yansıtılması için çalışmalar yapmaktadır. (T.C. Dışişleri Bakanlığı, <https://www.mfa.gov.tr/ulkemizin--yurtdisinda-tanitimi.tr.mfa>)

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, T.C. Dışişleri Başkanlığı tarafından hazırlanan “Kültürel Diplomasi 2020-2021” isimli kitabın önsözünde kültürel diplomasiye şu sözleriyle dikkat çekmiştir: (Çavuşoğlu, 2021:2)

“Diplomasi artık hayatın her alanına dokunuyor. Bütün bu alanlar arasında, yumuşak gücün en önemli unsurlarından biri olan kültür öne çıkıyor. Kültür diplomasisi, ülkelerin ve milletlerin gelenekten geleceğe uzanan süreklilik üzerinden kimliklerini ve benliklerini ifade edebildikleri önemli bir platforma dönüşüyor. Bu bağlamda, kadim medeniyetimizin derinliği ve birçok farklı medeniyetle geçmişe dayanan ilişkileri dış politikada bize farklı ufuklar açıyor, yeni imkanlar sunuyor. Sadece siyasi konularda değil, ülkemizin doğal güzelliklerinin, tarihi zenginliklerinin ve insani değerlerinin tüm dünyada en geniş şekilde tanıtılması konusunda etkin bir diplomasi izlememize olanak tanıyor.”

Dışişleri Bakanlığı, Türkiye'nin kültürel mirası ve tarihsel zenginliklerini yurtdışındaki tanıtımına katkı sağlamayı amaçlayarak her yıl çeşitli kültürel etkinlikleri organize etmektedir. Misyonlarına uygun şekilde “Türk Sinema Günleri”, “Türk Kültür Günleri ve Haftaları”, “Türk Festivalleri” ve “Türk Yemekleri Haftası” gibi etkinliklerin yanı sıra yurtdışında kültür sanat içerikli seminer ve konferanslar,

sanat sergileri, festivaller, Türk dans gösterileri ve edebiyat günleri gibi sayısız faaliyete imza atmaktadır. Dışişleri Bakanlığı vasıtası ile Türkiye, yalnızca kendi düzenlendiği organizasyon ve faaliyetlerle değil uluslararası arenada düzenlenen kültürel etkinlik, festival ve organizasyonlara katılıp kültür- sanat platformlarında görünürlüğünü arttırmakta ve sanat aracılığıyla kültürlerarası diyalogun gelişmesine katkıda bulunmaktadır. (T.C Dışişleri Bakanlığı, <https://www.mfa.gov.tr/yurtdisinda-duzenlenen-kulturel-etkinlikler.tr.mfa>) Tüm bu organizasyonlara ek olarak Dışişleri Bakanlığı, Orta Doğu, Balkanlar ve Orta Asya’da yer alan tarihi eserlerin korunması ve yenilenmesi, tarihi eser kaçakçılığıyla mücadele, Türkiye Bursları, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) gibi uluslararası kuruluşlarla yapılan kültürel ilişkiler gibi çeşitli alanlarda yaptığı çalışmalara ek olarak Yunus Emre Enstitüsü gibi Türkiye’nin kültürel diplomasisine hizmet eden kurumlarla çalışmalar yürütmektedir. (T.C Dışişleri Bakanlığı, <https://www.mfa.gov.tr/sub.tr.mfa?57a66466-ce7f-4a60-9587-eb1ff64b06cb>)

Dışişleri Bakanlığı, kurduğu “Diplomasi Akademisi” ile “Uluslararası Genç Diplomatlar” gibi eğitim ve sertifika programları düzenleyerek genç diplomatlar yetiştirmektedir. 2019 yılı itibariyle 1255 yabancı diplomatın eğitim aldığı “Uluslararası Genç Diplomatlar” eğitim programı Türkiye’nin prestiji ve görünürlüğü bakımından oldukça önemli bir yere sahip olmaktadır. (Diplomasi Akademisi, <http://diab.mfa.gov.tr/hakkimizda.tr.mfa>)

2.3.2. T.C. İletişim Başkanlığı

Ulusal ve uluslararası kamuoyunda olumlu bir Türkiye algısının yaratılması ve Türkiye’nin güçlenmesine yardımcı olmak amacıyla kamu diplomasisi stratejileri geliştirmeyi amaçlayan Türkiye Cumhuriyeti İletişim Başkanlığı, Türkiye’nin hem ulusal hem de uluslararası toplumlardaki itibarını yükseltmek, kamu diplomasisi ve stratejik iletişim çalışmalarının takibini yaparak Türkiye’yi her alanda nitelikli bir şekilde temsil etmek, stratejik iletişim çalışmaları ile Türkiye’nin tezlerini anlatmak ve ulusal ve uluslararası kamuoyuna tutarlı, güvenilir ve doğru bir Türkiye imajı sunmak gibi misyonlara sahip olmaktadır.

İletişim Başkanlığı'nın Türkiye kamu ve kültür diplomasisi uygulayıcılarından olduğu, T.C. İletişim Başkanlığı 2020-2024 Stratejik Plan'da yer alan İletişim Başkanlığı Kurumsal Sorumluluklar Tablosunda belirtilen 839. Maddede şu şekilde yer almaktadır: *“Türkiye'nin uluslararası görünürlüğünün artırılması ve imajının güçlendirilmesi için kamu ve kültür diplomasisi faaliyetleri yoğunlaştırılacak, ulusal ve uluslararası alanda Ülkemizin ileri sürdüğü tezler ve politika tercihleri stratejik iletişim çerçevesinde uluslararası kamuoyuna etkili bir şekilde aktarılacaktır.”*

Kamu diplomasisi hizmetlerinin yer aldığı tabloya bakıldığında ise uluslararası toplumun doğru bir şekilde yönlendirilmesi amacıyla kamu diplomasisi araç ve yöntemlerini kullanarak Türkiye'nin tanıtım faaliyetleri konusunda işbirliği yapmak ve uluslararası arenada Türkiye'nin menfaatlerini desteklemek amacıyla sempozyum, panel, konferans, proje gibi faaliyetlerde bulunmak ve koordinasyon sağlayarak uluslararası çevrelerin Türkiye ile ilişkilerini sürekli kılmak da İletişim Başkanlığı'nın hizmetleri arasında yer almaktadır. (T.C. İletişim Başkanlığı 2020-2024 Stratejik Plan, https://www.iletisim.gov.tr/images/uploads/dosyalar/%C4%B0leti%C5%9Fim_Ba%C5%9Fkan%C4%B1%C4%9F%C4%B1_2020-2024_Stratejik_Plan%C4%B1_%28G%C3%BCncellenen%29.pdf)

Kültürel diplomasi ve yumuşak gücün kamu diplomasisinin ana aktörleri olduğuna vurgu yapan İletişim Başkanı Prof. Dr. Fahrettin Altun kültürel diplomasi ve yumuşak gücün önemini şu sözleriyle açıklamıştır: (T.C. İletişim Başkanlığı, <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/iletisim-baskanligindan-turkiyenin-yumusak-guc-enstrumani-olarak-kulturel-diplomasi-ve-iletisim-kitabi>)

“Ülkelerin yumuşak güç unsurları, birer iletişim aracına dönüştürülerek devletler tarafından yabancı halkların zihninde yer edinmek, farklı ülkelerin kamuoyunda kendiliğinden gündeme gelmek ve medyada yer almak açısından büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda Türkiye kendi yumuşak gücünü keşfetmekte ve bu gücünü farklı coğrafyalarda devreye sokmaktadır. Kamu diplomasisi çerçevesinde Türkiye, 2002'den itibaren yumuşak gücünü aktif hale getirmiş ve değerlerini, gelecek tasavvurunu ve kültürel niteliklerini dünyaya anlatma çalışmalarına hız kazandırarak imajını daha net şekilde ifade etmeye başlamıştır. Dolayısıyla kamu diplomasisi politikaları ve yumuşak gücü ile Türkiye ilk kez kendi imajını kendisi inşa edecek pozisyona ulaşmıştır. Türkiye bölgesel gücünü tahkim etmek, küresel güç olma hedefini gerçekleştirebilmek için kamu diplomasisi alanında etkin bir politika izlemektedir.”

T.C. İletişim Başkanlığı Türkiye'nin kültürel diplomasi etki alanına sağladığı katkıların yanında "Türkiye'nin Yumuşak Güç Enstrümanı Olarak Kültürel Diplomasi ve İletişim" isimli bir kitaba imza atmıştır. Kültürel diplomasi kapsamında literatüre katkı sağlayacak kitapta, kültürel diplomasının teorik ve uygulamayı boyutları akademi, kültür, eğitim, medya, insani yardım gibi başlıklar üzerinden anlatılmaktadır. (DHA, <https://www.dha.com.tr/kultur-sanat/cumhurbaskanligi-iletisim-baskanligindan-kulturel-diplomasi-ve-iletisim-kitabi-2055465>)

2.3.3. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

10.07.2018 tarih ve Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı 1 Nolu Kararnamesi ile kurulan Kültür ve Turizm Bakanlığının amaç ve hedefleri T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı 2019-2023 Stratejik Planı'nda açıkça belirtilmiştir. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye'nin kültürel zenginliği ve çeşitliliğinin evrensel kültüre de fayda sağlayacak bir biçimde korunup geliştirilmesiyle kuşaktan kuşağa aktarılması, kültür endüstrisinin milli gelire olan katkısının geliştirilmesi ve kültürler arası etkileşimin kültürel diplomasi koluyla artırılması gibi amaçlara hizmet etmektedir. (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı 2019-2023 Stratejik Planı, <https://www.ktb.gov.tr/Eklenti/67667,ktb20192023stratejikplani23mbpdf.pdf?0>)

Misyonunu "*Ülkemizin evrensel kültür, sanat ve turizm değerlerinin sürdürülebilir korunmasını sağlayarak yaşatmak ve tanıtmak, toplumsal bilincin oluşmasında bilgiye erişimi kolaylaştırmak ve ülkemizin dünya turizminden alacağı payı arttırmak*" olarak belirleyen T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, <https://www.ktb.gov.tr/TR-133260/misyonumuz-vizyonumuz.html>) değişen ve dönüşen dünyaya uyum sağlayarak uygulamalarını dijital platformlara da taşımıştır. Bakanlık, sanat etkinliklerinin duyuruları ve etkinlik biletlerine erişimini sağlayan "Sanat Cepte", halk kütüphanelerinde katalog aramalarının gerçekleştirilebildiği "Etkin Kütüphane", Türkiye'nin müzelerine ait bilgilerin yer aldığı "Türkiye'nin Müzeleri" ve sesli kitapların takibinin sağlanabileceği "Konuşan Kitaplık" uygulamalarıyla da hizmet vermektedir. (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, <https://mobil.ktb.gov.tr/>)

T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı 11-12 Mayıs 2018 İstanbul Kùltür Çalıştayını Çalıştay Kitabını yayınlamış ve Çalıştay Kitabında İstanbul özelinde “Kùltür ve Diplomasi”, “Gùndelik Yaşam”, “Edebiyat”, “Sanat” ve “Kùltürel Mekanlar” gibi farklı türde çalışmalara yer vererek İstanbul’un Türk kùltüründe ve kùltürel diplomasideki önemine vurgu yapılmıştır. (T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı, <https://istanbul.ktb.gov.tr/Eklenti/59540,istanbul-kultur-calistayi-1112-mayis-2018pdf.pdf?0>)

2.3.4. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı

1991 yılında Soğuk Savaşın bitmesi ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nin (SSCB) dağılması sonrası dünyada büyük çaplı gelişmeler yaşanmış ve çok sayıda devlet bağımsızlık kazanmıştır. Türkiye ile ortak kùltür ve tarihi değerlere sahip yeni ulus devletlerin Türkiye’den beklentileri oluşmuştur. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) ise tüm bu olaylar sonucu başta Türk Cumhuriyetleri olmak üzere Türkiye’nin tarihi ve kùltürel bağlarla bağlı olduğu coğrafya devletleriyle işbirliği kurmak üzere 1992 yılında kurulmuştur. TİKA, Türkiye’nin dış politika yönelimleri ve kalkınma işbirliği etkinliklerinin arttırılabilmesi için 2011’de organizasyon yapısı gözden geçirilerek yeniden yapılandırılmıştır. (TİKA, <https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/tarihce-222>)

Orta Asya, Afrika, Balkanlar, Latin Amerika ve Pasifik gibi çok geniş bir coğrafyaya hitap eden TİKA, (TİKA, <https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/tarihce-222>) 2021 itibari ile Afganistan, Cezayir, Güney Afrika, Kolombiya, Meksika, Özbekistan ve Romanya’nın da yer aldığı 60 ÷lkede yer alan 62 Program Koordinasyon Ofisi ve 170’i aşan ÷lkede 30.000’ yakın faaliyet ve proje gerçekeştirmiştir. Misyonunu “Türkiye’nin uluslararası kalkınma iş birliği faaliyetleri çerçevesinde, ÷lkelerin ekonomik, sosyal ve insani kalkınma süreçlerini destekleyecek, ortak tarihi ve kùltürel mirasımızı geleceğe taşıyacak sürdürülebilir proje ve faaliyetler gerçekeştirmek” olarak belirleyen TİKA, faaliyet coğrafyalarında misyonu doğrultusunda Türkiye’nin kùltürel diplomasi faaliyetlerini içermektedir.

15.07.2018 tarih ve 4 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 522. ve 529. Maddelerinde Türkiye’nin kùltürel diplomasisine doğrudan katkı sağlayacak maddeler

yer almaktadır. Kültürel diplomasiyle doğrudan ilişkisi bulunan a, d, e ve g bentleri şunlardır: (TİKA 2021 Faaliyet Raporu,

<https://www.tika.gov.tr/upload/sayfa/FAAL%C4%B0YET%20RAPORU%202021/T%C4%B0KA%202021%20%C4%B0dare%20Faaliyet%20Raporu.pdf>)

a) “İşbirliğinde bulunulması hedeflenen ülke ve topluluklarla iktisadi, ticari, teknik, sosyal, kültürel ve eğitim alanlarındaki ilişkileri karşılıklı kalkınma ya da katkıda bulunacak şekilde projeler ve faaliyetler temelinde geliştirmek, söz konusu ülke ve toplulukların kalkınma hedef ve ihtiyaçlarına uygun işbirliği program ve projelerini hazırlamak veya hazırlatmak, bununla ilgili gerekli düzenlemeleri ve takibi yapmak ve bunların uygulanmasında koordinasyonu sağlamak.

d) İşbirliği yapılması hedeflenen ülke ve topluluklarda kamu yönetimi, hukuk, eğitim, kültür ve diğer sosyal alanlardaki işbirliğini güçlendirmek amacıyla proje ve programlar hazırlamak, hazırlatmak ve uygulamak, bu ülke ve topluluklardan eğitim ve staj amacıyla Türkiye’ye gönderilecek kamu görevlileri ve diğer kişilere burs ve benzeri destek sağlamak.

e) Yurtdışında kültürel işbirliği programları yürütmek ve gerektiğinde Türk kültürüyle ilgili faaliyet gösteren merkezlerle işbirliği yapmak.

g) Yurtdışında bulunan ortak tarihi, kültürel ve toplumsal mirasın ve değerlerin korunmasına, toplumlar arası önyargıların giderilerek ilişkilerin güçlendirilmesine yönelik sosyal ve kültürel proje ve çalışmaları uygulamak.”

TİKA, kalkınma yardımları, sağlık, su kuyuları ve sosyal altyapı hizmetlerinin yanı sıra kültürel diplomasiye katkı sağlamak amacıyla hizmet sunduğu bölgelerde Türk okulları, mesleki eğitim projeleri, yabancı dil sınıfları ve atölyeler gibi eğitim bazlı projelerin yanı sıra Türkiye’nin ortak tarih ve kültürel bağları bulunan Orta Asya gibi coğrafyalarda Türkiye’nin kültürel mirasına sahip çıkmak amacıyla restorasyon çalışmaları yürütmektedir.

TİKA’nın kültürel diplomasi kapsamında yürüttüğü faaliyetlerine bölümde yer alan tüm kurum ve kuruluşlar gibi sonraki bölümlerde yer verilecektir.

2.3.5. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

6 Nisan 2010 tarihinde kurulan ve 15 Temmuz 2018 tarihinde yeniden yapılandırılan Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), yurtdışında yaşayan Türkler, soydaş ve akraba toplulukları ve Türkiye’de yükseköğrenimini sürdüren uluslararası öğrencilere yönelik çalışmalar yapmaktadır. Dünyanın çeşitli bölgelerinde yaşayan yaklaşık 7 milyonluk Türk diasporası yönelik çok boyutlu bir politika izleyen YTB, Türk diasporasının ana dilinin, kimlik ve kültürünün muhafazası, anavatan aidiyetinin sağlanması ve ikamet edilen ülkelerdeki ekonomik, kültürel, sosyal

ve hukuki konularının tahkimi konularını diaspora politikalarının temeline almıştır. YTB'nin bir diğer faaliyet alanını oluşturan soydaş ve akraba topluluklara ilişkin çalışmalar noktasında soydaş ve akraba topluluklar ile ekonomik, kültürel ve sosyal ilişkilerin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. YTB, kültürel diplomasinin en önemli ayaklarından biri olan eğitim konusunda da çeşitli çalışmalar üstlenmekte ve 2012 yılından bugüne koordinasyonunu üstlendiği ve ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği içerisinde gerçekleştirilen Türkiye Bursları gibi eğitim odaklı faaliyetlerle Türkiye'nin kültürel diplomasisini desteklemektedir. (YTB, <https://ytb.gov.tr/kurumsal/baskanlik>)

“Türkiye'nin diasporası ile bağlarını güçlendirmek ve diasporanın etkinliğini artırarak, Türkiye'nin uluslararası ilişkiler vizyonuna katkı sağlayacak politikaları üretmek” misyonuyla çalışmalarını sürdüren YTB'nin 2021 Faaliyet Raporu'nda yer alan Başkanlığın Stratejik Planda yer alan ‘Amaçları ve Hedefleri’ bölümüne bakıldığında kültürel diplomasiyle doğrudan bağlantısı bulunan yurtdışında yaşayan vatandaşlarla sosyal ve kültürel bağların güçlendirilmesi, Türkiye'nin tarihi ve kültürel bağlarının bulunduğu topluluklarla işbirliği geliştirilerek ülkeler arasındaki ilişkileri geliştirmesi ve Türkiye'nin uluslararası vizyonuna uygun öğrencilerin yetiştirilmesi gibi maddelerin yer aldığı görülmektedir. (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı 2021 Faaliyet Raporu, <https://ytbweb1.blob.core.windows.net/files/2022/BEL>)

YTB bünyesinde bulunan Kültürel ve Sosyal İlişkiler Daire Başkanlığı, kültür, eğitim, sanat, akademi, medya ve sivil toplum gibi birçok alanda çalışmalar sürdürmektedir. YTB, diaspora gelişim programları, başarı ödülleri, burslar ve staj programları gibi Türkçe ve eğitim destekleri, Türkiye'nin tarihi ve kültürel değerlerinin keşfine yardımcı olan kültür gezileri ve kültürel değerlerin sonraki nesillere aktarımını sağlayacak tarih çalışmaları ve anma programlarıyla Türkiye'nin kültürel diplomasisine katkı sağlamaktadır. (YTB Kardeş Topluluklar, <https://ytb.gov.tr/daireler/kardes-topluluklar>)

YTB, sözü edilen faaliyetler dışında kurduğu “Dijital Kültür Platformu” isimli internet sitesi ile YTB tarafından gerçekleştirilen kültürel diplomasi faaliyetleri, yayımlanan kitaplar, dergiler, belgeseller ile akademik, kültürel, edebi ve sanatsal birikimi yalnızca

yurtdışında yaşayan Türkler ve soydaş ve akraba topluluklar ile değil konuyla ilişkisi bulunan tüm internet kullanıcılarına ulaştırmaktadır. (AA, <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/ytb-yenilenen-sitesini-ve-dijital-kultur-plattformunu-yayina-acti/2775160>)

2.3.6. Yunus Emre Enstitüsü

05.05.2007 tarihli 5653 sayılı kanunla kurulan Yunus Emre Vakfı, Türkiye’yi, Türk dilini, kültürünü, tarihini ve sanatını tanıtmak, Türk dili, kültürü ve sanatı temelinde yurtdışı eğitimleriyle hizmet vermek ve Türkiye’nin diğer ülkeler ile kültürel ilişkilerini arttırmak yoluyla dostluğu geliştirmeyi amaçlamıştır. Yunus Emre Enstitüsü ise Yunus Emre Vakfı’na bağlı bir kuruluş olarak sözü edilen kanun çevresinde yabancılara yurtdışında kurduğu merkezlerde Türkçe öğretimi ve Türkiye’nin tanıtımı amacıyla kültür ve sanat faaliyetleri gerçekleştirmekte ve bilimsel çalışmalara destek sağlamaktadır. (YEE, <https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/yunus-emre-enstitusu>)

“Türkiye’nin uluslararası alanda bilinirliğini, güvenirliliğini ve itibarını arttırmak” misyonuna sahip olan Yunus Emre Enstitüsü, misyonuna bağlı kalarak Türkiye’nin tanıtımının arttırılması amacıyla kültür, sanat, tarih, edebiyat ve bilim gibi birçok alanda proje ve etkinlikler gerçekleştirmektedir. Küresel aktörlerle yaptığı iş birlikleri ile uluslararası düzeyde ortak katma değer üretimine katkı sağlayan Yunus Emre Enstitüsü, kültür, düşünce ve bilim programları ile kültürler arası köprü kurarak ilişkileri güçlendirmektedir. Tüm faaliyetlerini kültürel diplomasi ekseninde yürüten enstitü, yurtdışında Türkçe öğretimi ve çeşitli ülkede yaptığı iş birlikleri ile sürdürdüğü Türkoloji bölümleri faaliyetlerine ek olarak, yurtdışında yer alan üniversitelerle Türkiye’deki üniversiteler arasında irtibat sağlamakta ve Türkiye’nin kültürü ve sanatını tanıtmak hedefiyle ulusal ve uluslararası bazda etkinlikler düzenleyerek kültürel diplomasi yürütmektedir.

Amsterdam, Brüksel, Berlin, Paris, Saraybosna, Üsküp, Bükreş, Kudüs, Tahran, Cezayir, Kahire, Pekin, Moskova, Seul, Tokyo ve Meksiko gibi şehirlerin de aralarında yer aldığı 50 ülkede 60 kültür merkeziyle kültürel diplomasiyi etkin bir şekilde icra eden enstitü, 70’i aşkın ülkede 500’ün üzerinde kurum ve kuruluş ile çeşitli iş birlikleri

yürütmektedir. (YEE 2020 Faaliyet Raporu, https://www.yee.org.tr/sites/default/files/yayin/faaliyet_raporu_2021_28.06_kucuk.pdf)

Kurumun kuruluş kanununda yer alan “*Türkiye’yi, Türk Dilini, kültürünü ve sanatını tanıtmak amacıyla kurulmuştur*” ifadesiyle kültürel diplomasi anlayışı açıkça belli olmaktadır. Kültürel öğelerin uluslararası iletişim sanatı olan diplomasiye katılmasıyla oluşan kültürel diplomasiyi temel işlevi olarak yürüten Yunus Emre Enstitüsü, küresel düzeyde yürüttüğü dil faaliyetleriyle ülkelerinin kültürel diplomasisine katkı sağlayan Goethe Enstitüsü ve British Council ile benzer şekilde Türkçe öğretmek ve kültür sanat faaliyetleri gerçekleştirerek Türkiye’nin kültürel diplomasi uygulayıcılarının başında gelmektedir.

Yunus Emre Enstitüsü sözü edilen tüm bu proje ve faaliyetlerin yanında “Kültürel Diplomasi Akademisi” ile güç türleri, Türkiye’nin kültürel diplomasi pratikleri ve ulus markalaşma gibi birçok konuda eğitimler vermiş, “Kültür ve Diplomasi” ve “Kültürel Diplomaside Sınırların Dışında Düşünmek” gibi kültürel diplomasi üzerine yayınlar hazırlamıştır.

2.3.7. Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı

Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSÖY), 1993’te Türkiye Cumhuriyeti, Azerbaycan, Kırgızistan, Kazakistan, Türkmenistan ve Özbekistan tarafından imzalanan anlaşmayla kurulmuştur. Türk dünyasının ilk iş birliği teşkilatı olan TÜRKSÖY, Türk kültürünün gelecek nesillere aktarılması, Türk haklarının gönül birlikteliğine katkı sağlamak ve Türk kültürünü dünyaya tanıtmak amacıyla faaliyet göstermektedir.

Hem Türk dünyasında hem de küresel biçimde kültür- sanat ile ilişkili kalıcı ve sürekli etkileşime katkıda bulunan ve TÜRKSÖY tarafından yürütülen çalışmalar ülke devletleri başkanları himayesinde gerçekleşirken faaliyetlerini ise üye ülkelerin kültür bakanlarının oluşturduğu Daimi Konsey belirlemektedir. Uluslararası Türk Akademisi, Türk Devletleri Teşkilatı ve Türk Kültür ve Miras Vakfı gibi kurum ve kuruluşlarla ortak çalışmalar yürüten TÜRKSÖY, UNESCO gibi uluslararası faaliyet gösteren örgütlerin yanında üniversiteler, belediyeler ve çeşitli sivil toplum

kuruluşlarıyla da iş birliği içerisindedir. (TÜRKSOY, <https://www.turksoy.org/tarihce>)

Çeşitli ülkelerde anma etkinlikleri, opera günleri, ressamalar buluşması, şairler buluşması, bilimsel sempozyum ve yayınlar gibi etkinlikler düzenleyen TÜRKSOY, Türk Dünyası Nevruz kutlamaları, konserler ve sergiler gibi çeşitli etkinlik ve projeler ile kültürel ortaklık üzerine vurgu yapmak ve Türk kültürünü tanıtmaya yönelik faaliyetler ile ‘Türk Dünyası’ olgusunun oluşumuna katkıda bulunmuştur. Kültürel etkileşim ve entegrasyonun gelişmesini sağlayan TÜRKSOY, uluslararası alanda Türk kültürüne bakışın ve “Türk” algısının olumlu biçimde değişmesi noktasında etkin rol oynamıştır. (Purtaş, https://tasam.org/tr-TR/Icerik/25720/turk_cumhuriyetlerinin_kulturel_entegrasyonu_ve_turksoy)

Hakkında ayrıntılı bilgi verilen kurum ve kuruluşlar dışında T.C. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü, Maarif Vakfı, T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı, Üniversiteler, AFAD ve Türk Kızılay’ı da Türkiye’nin etkin ve uluslararası arenada öne çıkan kültürel diplomasi aktörleridir.

2.4. Türkiye’nin Kültürel Diplomasi Faaliyetleri

Türkiye, sahip olduğu zengin kültür potansiyelinden yararlanarak gerçekleştirdiği sayısız faaliyetle kültürel diplomasi uygulamalarını sürdürmektedir. Çalışmada sözü edilen bu faaliyetler, kültür-sanat faaliyetleri, dil faaliyetleri, eğitim faaliyetleri ve değişim programları, spor faaliyetleri, diaspora faaliyetleri, din/inanç faaliyetleri ve iletişim ve medya faaliyetleri olarak sınıflandırılarak Türkiye’nin kültürel diplomasinde sözü edilen sınıflandırmalara uygun olacak şekilde öne çıkan faaliyetleri açıklanmaktadır.

Nye, kamu diplomasisinin ana alanlarını devletin iç ve dış politikalarının netleştirilmesiyle ilişkili kamuoyu tartışması, önemli siyasi meseleler ve konferansların oluşturulması yoluyla yabancı bir izleyici kitlesiyle temasın sağlanması için koşulların oluşturulması ve yabancı vatandaşların ülkenin kültürü, tarihi, gelenekleri ve dili hakkında daha fazla bilgi sahibi olmalarına yardımcı olan eğitim programları ve kültür merkezleri olarak belirlemiştir. Buradan anlaşılacağı üzere bir

ülkenin kültürü, dili ve eğitim programları o ülkenin kuşkusuz kamu ve kültürel diplomasi araçlarıdır. (Nye'dan akt Antropovskaya, 2021: 775-776)

2.4.1. Kültür- Sanat Faaliyetleri

Filmler, tiyatro, güzel sanatlar, sahne sanatları ve mimari kültürel diplomasının kültür-sanat araçları olarak sayılabilmektedir.

Kültürel diplomasi, fikir, estetik anlayışı, yaşam tarzı ve zevklerin paylaşılmasıyla muhatap kitleleri etkileme şeklinde tanımlanabilmektedir. Uluslararası arenada güçlü ülkeler, dil, müzik, edebiyat, dizi ve sinema, folklor, moda ve mutfak kültürünü araç edinerek kültürel diplomasi etkinliklerini gerçekleştirmede sözü edilen araçları etkin bir şekilde kullanmaktadır. Sanatın kültürel diplomasının temelini oluşturmasıyla paralel olarak sanat dünyasının önde gelen isimleri ise birer kültür diplomatı sayılabilmektedir. Ülkeler yalnızca kendi yetiştirdikleri sanatçılarla sınırlı kalmak yerine çeşitli ülkelerde yetişmiş ve herhangi bir ülkenin kültür-sanat açısından tanıtımını üstlenen kişilerden de yararlanmalıdır. Ülkelerin ilgili temsilciliklerinin sanat etkinlikleri, sergiler ve fuarlar gibi kültürel tanıtım faaliyeti gerçekleştiren organizasyonlara katılımı kültürel diplomasi bakımından son derece önemlidir. (TASAM Kültür ve Sanat Diplomasisi Çalıştayı Sonuç Raporu, https://tasam.org/Files/Icerik/File/SDK_KVS_Rapor_TR_pdf_d5785250-6c52-49d1-b048-560dd50dcb6c.pdf)

Kültür- Sanat etkinlikleri kamu ve kültürel diplomasında istenilen mesajın hedef kitleye aktarılmasında önemli bir araç olmuştur. Sancar'ın aktarımıyla Brown'a göre sanat diplomasisi kurumların taleplerine bir cevap olmakla beraber hedef kitle için benzersiz deneyimler vaat etmektedir. 1985 yılı itibarıyla her yıl düzenlenen Avrupa Kültür Başkenti (AKB) etkinlikleri, Avrupa ülkelerinde yaşayan bireyler arasında kültürel bağlantı kurarak anlayışı teşvik etmek ve farklı Avrupa kültürlerine vurgu yapmak amacıyla yapılmaktadır. 2010 Avrupa Kültür Başkenti olarak İstanbul'un seçilmesi yoluyla İstanbul'un bir çekim merkezi haline gelmesi şüphesiz Türkiye'nin kültürel diplomasi avantajı olmuştur. Szondi, Eurovision Şarkı Yarışması'nı ülkelerin kendini ifade etme fırsatı ve etkin bir itibar yönetiminin yollarından biri olarak görmektedir. Türkiye'nin ilk kez İngilizce bir şarkı ile katıldığı 2003 Eurovision Şarkı

Yarışması'nda Sertap Erener ve seslendirdiği “Everyway That I Can” isimli şarkının birinci olması sonucu 2004 Eurovision şarkı yarışması Türkiye’de gerçekleşmiş ve Türkiye sesini uluslararası alanda rahatça duyurma ve kültürünü yansıtmaya fırsatı bulmuştur. (Sancar, 2012: 229-233)

Sözü edilen etkinliklerin dışında çalışmanın bir önceki kısmında sözü edilen kurum ve kuruluşlar da kültür-sanat alanında çeşitli organizasyon ve faaliyetler ile kültürel diplomasi uygulamaları yapmaktadır.

T.C. Dışişleri Bakanlığı kültürel diplomasının gelişimi amacıyla dünyanın çeşitli bölgelerinde “Anadolu’dan Esintiler”, “Gizem Dolu Anadolu”, “Asya ve Avrupa Arasında: Orta Asya, Kafkaslar ve Orta Doğu’dan Geleneksel Müzik ve Kostümler”, isimli sergileri ile “Turkish Art Week” ; UNESCO tarafından Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi’nde yer alan Türk Kahve kültürü baz alınarak düzenlenen “Türk Kahvesi Kültür Festivali” ve “Türk Kahvaltısı” tanıtım etkinlikleri; “International Bansko Jazz Festivali”nde Türk caz sanatçıları Barış Ertük ve Bilal Karaman konseri ve Varşova Türk Film Haftası’na ünlü Türk yönetmenler Nuri Bilge Ceylan ve Cem Özay’ın onur konluğu olarak katılımın sağlanması gibi faaliyetler gerçekleştirirken (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2021: 174- 292) TİKA, “Arap Ali Destanı Operası” ve “Türk Dünyası Şairler Buluşması” gibi etkinlikler düzenlemiştir. (TİKA 2021 Faaliyet Raporu, <https://www.tika.gov.tr/upload/sayfa/FAAL%C4%B0YET%20RAPORU%202021/T%C4%B0KA%202021%20%C4%B0dare%20Faaliyet%20Raporu.pdf>)

Çalışmanın önceki kısımlarında da açıklandığı üzere Türkiye’nin kültürel diplomasi kurumu olan Yunus Emre Enstitüsü, Türk İslam Okçuluk Mirası Sergisi, Kazakistan Sanatında Kadınlar Sergisi, Bir Tutam Anadolu Projesi ve Türk Dünyası Opera Yıldızları Konseri gibi kültür- sanat etkinliklerinde bulunurken (YEE, 2020 Faaliyet Raporu,

https://www.yee.org.tr/sites/default/files/yayin/faaliyet_raporu_2021_28.06_kucuk.pdf) TÜRKSOY ise Türk Dünyası Kültür Başkenti Projeleri, Nevruz Kutlamaları, TÜRKSOY Halk Çalgıları Orkestrası ve TÜRKSOY Gençlik Korusu gibi oluşum ve projelerle Türk kültürünü uluslararası alanda tanıtarak kültürel diplomasının

gelişimine katkıda bulunmuştur. (TÜRKSOY, <https://www.turksoy.org/sanat-topluluklari>)

2.4.2. Dil Faaliyetleri

Dil, bir ulusun doğasında var olan ve bir kültürün en önemli öğeleri arasında yer alan bir unsurdur. Çalışmanın ilgili bölümlerinde daha önce de söz edildiği üzere Birleşik Krallık'ın kültürel ilişkiler ve dil öğretimini sağlayan kuruluşu British Council ve Almanya'nın Goethe Enstitüleri'ne ek olarak Fransa, Dış İşleri Bakanlığı tarafından kurulan Fransız Enstitüsü (Institut Français) isimli kültür merkezleri; İtalya, Dış İşleri Bakanlığı ve Dante Alighieri Topluluğu (Dante Alighieri Society); Hindistan ise Jawaharlal Nehru Kültür Merkezleri (Jawaharlal Nehru Cultural Centre) ile yabancılara dil öğretimi sağlayarak kültür tanıtımları yapmakta ve bu yolla kültürel diplomasi inşa etmektedir. (Antropovskaya, 2021: 776-778) Türkiye'de sözü edilen bu devletlere benzer şekilde Yunus Emre Enstitüsü gibi uygulayıcılarla birçok ülkede dil eğitimleri ile kültürel diplomasi faaliyetlerini sürdürmektedir.

Yunus Emre Enstitüsü, yurt dışındaki enstitülerinde farklı gruplara çeşitli seviyelerde Türkçe kursları sağlamaktadır. Enstitü, Türkçe kurslarının yanı sıra iş Türkçesi, çeviri sınıfları, çocuklar için Türkçe ve basın ve medya Türkçesi gibi çeşitli eğitimler düzenlemektedir. Tericirim Türkçe Projesiyle Türkçenin seçmeli yabancı dil olarak okutulmasını sağlayan Yunus Emre Enstitüsü, çeşitli üniversitelerle "Türkoloji Projesi İş Birliği Protokolü" imzalayarak üniversitelerde yeni bölümler açarak Türkoloji/ Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerine öğretim elemanı görevlendirmekte ve bu bölümlerde daha nitelikli eğitim- öğretilimin sağlanmasına yönelik müfredat ve materyal desteği sağlamaktadır. 2021 yılında enstitü tarafından Türkoloji projesi kapsamında 103 protokol imzalanmış ve üniversitelere 35 akademisyen görevlendirilmiştir.

Sözü edilen tüm bu uygulamalı eğitim ve materyal desteğinin yanı sıra enstitü tarafından dil öğreniminde internet teknolojilerinin kullanılması sağlanarak Çevrimiçi Türkçe Kursları, Videolarla Türkçe Öğretim ve Türkçe Öğretim Portalı gibi web

destekli eğitimler gerçekleştirilmektedir. (YEE 2021 Faaliyet Raporu, https://beyrut.yee.org.tr/sites/default/files/yayin/2021_faaliyet_raporu.pdf)

2.4.3. Eğitim Faaliyetleri ve Değişim Programları

Eğitim ve değişim programları bir ülkenin imajını geliştirerek ve o ülkenin dış politikasını olumlu bir çerçeveye şekillendirerek kamu ve kültürel diplomasiye doğrudan katkıda bulunmaktadır. Değişim programlarıyla farklı ülkeden insanlar temas kurarak o ülkeyle ilgili kalıcı algılar oluşturabilmekte ve değişim öğrencilerinin algılarında da değişim sağlanabilmektedir. Ülkelerin uyguladıkları değişim programları ile etkileşim kurulan ülkelerin kamu çıkarlarını kendi ulusal çıkarları doğrultusunda yönlendirmesi, bilgilendirmesi ve şekillendirmesi kamu diplomasisinin bir parçasıdır. Uluslararası öğrenciler, ülkeler ve kültürler arasında karşılıklı anlayış, dayanışma ve işbirliğine teşvik etmesi ve bu yolla küresel barışa katkı sağlaması bakımından kamu ve kültürel diplomasinin önemli araçlarından biridir. (Tutar ve Hyams-Ssekasi, 2021: 66-67) Eğitim, burslar, değişim programları, konferanslar, seminerler ve medya kanallarıyla kalıcı ilişkiler geliştirmek mümkün olmaktadır.

Değişim programlarıyla hem program aracılığıyla ziyaret edilen ülkelerin tarihi, kültürü ve değerleri öğretilmekte hem de genç nesillerin eğitilmesi yoluyla ülkelere dost bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Değişim programlarına katılan öğrenciler birer kültür elçisi olmakta ve değişim programıyla geldikleri ülkelerin imajını yansıtmak ve fikirlerin ihracını yapmak yoluyla kültürler arası etkileşim sağlamaktadır. Bu yolla ülkelerin cazibe merkezi haline gelerek yumuşak güç üretmesi hedeflenmektedir. (Ekşi, 2018: 189)

Dışişleri Bakan Yardımcısı Yavuz Selim Kıran, Dışişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan Kültürel Diplomasi 2020-2021 kitabında Türkiye’de öğrenim gören yabancı öğrenci sayısının 200 bini geçtiğini ve Türkiye’nin dünyada en fazla yabancı öğrencinin öğrenim gördüğü ilk 10 ülke arasında olmasına vurgu yapmıştır. (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2021:4) Sözü edilen durum Türkiye’nin eğitim faaliyetleri ve değişim programlarının kültürel diplomasi potansiyeline etkisine olumlu katkı

sağlamaktadır. Türkiye, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) tarafından koordine edilen Türkiye Bursları ile dünya genelinde başarılı öğrencilere fırsat eşitliği sağlanması ve geliştirilen çeşitli alanlardaki işbirlikleriyle bölgesel ve küresel kalkınmaya destek sağlanması amaçlanmaktadır. 2012 yılı itibariyle dünyanın dört bir yanından öğrenci ve araştırmacılara burs olanakları sunan program, YÖK, Dışişleri Bakanlığı, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve Yurt-Kur gibi ilgili kuruluşlarla iş birliği içerisinde. Kurulduğu yıl yani 2012’de 40 bin başvuru alan Türkiye Bursları, 2022 yılında 171 ülkeden 165 bin başvuru almıştır. (Türkiye Bursları, <https://www.turkiyeburslari.gov.tr/hakkimizda>) Bu durum hem Türkiye’nin hem de Yurtdışı Türkler ve Akraba topluluklar Başkanlığı’nın etki alanının genişlediğini ve olumlu imaj çizildiğinin nicel kanıtı olmaktadır.

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından uygulanan ve yurtiçi ve yurtdışındaki yükseköğretim kurumları arasında öğrenci ve öğretim elemanı değişimini sağlayan Mevlana Değişim Programı, (Mevlana Değişim Programı, <https://mevlana.yok.gov.tr/>) TÜBİTAK tarafından uluslararası olarak yürütülen ikili işbirliği programları, Türk Kültür Vakfı tarafından gerçekleştirilen AFS Değişim ve Yurtdışı Eğitim Programları ve Avrupa Komisyonu tarafından koordine edilen Türkiye’de ise Dış İşleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı Türkiye Ulusal Ajansı’na bağlı olarak faaliyet gösteren Erasmus + Değişim programı ile Türkiye genç nesle eğitim aracılığıyla dokunarak olumlu bir Türkiye imajı çizmekte ve değişim programları sayesinde kültürünü doğrudan yansıtmaya ve tanıtmaya imkanı sağlamaktadır.

2.4.4. Spor Faaliyetleri

Ülkeler kültürel mirasını, tarihini, ulusal cesaretlerini ve ekonomik başarılarını tanıtmak ve göstermek amacıyla sporu kullanabilmektedir. Sporun insanlar arasındaki engelleri yıktığına ve birleştirici olduğuna dair yaygın bir inanış ve görüşler vardır. Örneğin, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri’nin Kalkınma ve Barış için Spor Özel Danışmanı Wilfred Lemke, “*Spor beraberliği, beraberlik diyalogu, diyalog karşılıklı anlayışı, karşılıklı anlayış da barışı doğurur*” derken Ramón Spaaij, sporun “*toplumu daha eşit, sosyal olarak daha uyumlu ve barışçıl*” hale getirme gücüne sahip olduğuna

vurgu yapmıştır. Spor etkinlikleri ve çalışmaları, kültürel diplomasinin karşılıklı anlayış ve kültürel değiş tokuş özellikleri baz alındığında tartışmasız olarak kültürel diplomasinin bir parçası olmaktadır. Spor, yoğun rekabet ortamına rağmen sağladığı ortak dil ile kültürel farklılıkların önüne geçerek uluslar ve bireyler arasındaki diyalogu kolaylaştırmaktadır. Olimpiyatlar veya FIFA Dünya Kupası gibi küresel ölçekli etkinlikler karşılıklı anlayışa teşvik etmekte ve kültürler arası fikir alışverişi sağlamaktadır. (Mabillard ve Jadi,

https://www.researchgate.net/publication/322807871_Sports_as_Cultural_Diplomacy)

Güven inşa etmek ve uluslararası diyalog geliştirmeye kaynaklık edebilen sporla birlikte kurulan ilişkilerle başka alanlarda işbirliği ve ortaklıklar sağlanabilmektedir. Başarılı sporcular aynı zamanda takipçi kitlesi sebebiyle kamuoyu önderliği vasfı taşımaktadır. Bu sebepten, Birleşmiş Milletler Barış Elçileri'nde sporculara da yer verilmektedir. (Yağmurlu, 2019: 1377)

Olimpiyat Oyunları, dünyanın en büyük spor organizasyonlarından biri olmakla birlikte dört yılda bir düzenlenmekte ve dünya çapında yüz milyonlarca seyirci tarafından takip edilmektedir. Ev sahibi ülkeye kültürel zenginliklerini tanıtmak, diğer ülkeler ile dostane ilişkiler kurmak gibi çeşitli faydalar sağlayan Olimpiyat Oyunları, ülkelere, turizm gelirlerini arttırmak ve yeni iş imkanları sağlamak gibi çeşitli avantajlar sağlamaktadır. (Akoğlu ve Mutlu, 2018: 293)

Türkiye, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi ve Spor Federasyonları vasıtasıyla çeşitli organizasyonlara da ev sahipliği yapmıştır. 09-18 Ağustos 2022 tarihinde Konya'da düzenlenen 5. İslamı Dayanışma Oyunları'na Türkiye dahil 56 ülkeden yaklaşık 4200 sporcu katılmıştır. (Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi,

<https://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/Olimpiyat-Oyunlari-Detay/137/1#:~:text=%C4%B0slami%20Dayan%C4%B1%C5%9Fma%20Oyunlar%C4%B1'n%C4%B1n%20be%C5%9Fincisi,%C3%BClkeden%20yakla%C5%9F%C4%B1k%204200%20sporcu%20yar%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1.&text=%C4%B0slami%20Dayan%C4%B1%C5%9Fma%20Oyunlar%C4%B1'n%C4%B1n%20d%20>

[C3%B6rd%C3%BCnc%C3%BCs%C3%BC,2017%20tarihinde%20Azerbaycan'da%20ger%C3%A7ekle%C5%9Ftirildi](#))

“Gelenekten Geleceğe Bir'iz!” sloganıyla yapılan 4. Dünya Göçebe Oyunları'na 4 gün boyunca İznik ev sahipliği yapmış ve 102 ülkeden 3 binin üzerinde yarışmacı 13 branşta yarışmıştır. (AA, <https://www.aa.com.tr/tr/spor/4-dunya-gocebe-oyunlarinin-kapanis-toreni-yapildi/2700889>) Etkinliklere ek olarak Avrupa Konseyi 17. Spordan Sorumlu Bakanlar Konferansı Antalya'da gerçekleşmiş ve Gençlik ve Spor Bakanı Mehmet Muharrem Kasapoğlu, şu konuşmasında sporun birleştirici gücünün diplomasiye olan katkısına vurgu yapmıştır: (AA, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/avrupa-konseyi-17-spordan-sorumlu-bakanlar-konferansi-antalyada-suruyor/2721255>)

“Günümüzün iletişimi, devletlerden bireylere doğru içerecek şekilde genişlemektedir. Kamu diplomasisi bu genişlemenin bir sonucudur. Spor diplomasisi de kamu diplomasisinin önemli araçlarından biridir. Spor, yüzyılın en önemli güç dinamiklerinin başında gelmektedir. Spor, insanlığın ortak dili olarak bugün karşı karşıya kaldığımız zorlukların aşılması için önemli bir araç, rehber niteliğindedir”

İstanbul'da oynanacak 2023 UEFA Şampiyonlar Ligi Finali topu, İstanbul'a ve Türk kültürüne ait semboller taşımaktadır. Topta 3 farklı desene sahip yıldız yer almakta ve bu yıldızlar 15 Temmuz Şehitler Köprüsü, Fatih Sultan Mehmet Köprüsü ve Yavuz Sultan Selim Köprüsü'nü temsil etmektedir. (Hürriyet, <https://www.hurriyet.com.tr/sporarena/galeri-uefa-sampiyonlar-ligi-finali-2023-nerede-hangi-statta-oynanacak-sampiyonlar-ligi-maclari-hangi-kanalda-yayinlaniyor-42222195/1>) Türkiye'nin sembollerinden biri haline gelen çini motifleriyle süslenen toplar İstanbul'un kültürel ve tarihi zenginliğine vurgu yapmaktadır.

2.4.5. Diaspora Faaliyetleri

Avrupa ülkeleri ile yapılan iş gücü anlaşmalarıyla birlikte 1960 itibari ile başlayan göç hareketleri sonrası Türkiye toprakları dışında yaşayan bir Türk toplumu oluşmuştur. Türkiye, önceki bölümde de detaylı açıklamasına yer verilen Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı vasıtasıyla sayıları 7 milyona yaklaşan anavatanları

dışında yaşayan Türkler ile bağlarını en üst seviyede devam ettirmek maksadıyla her yıl çok sayıda proje ve etkinliğe imza atmaktadır. (YTB, <https://ytb.gov.tr/daireler/yurtdisi-vatandaslar>)

Kurum, kültürel diplomasi kapsamında YTB Türkçe Ödülleri, Online Medya Akademisi, Anadolu Okuma Evi ve Akademi Kürsüsü gibi online eğitim ve kültürel hareketliliğe destek sağlayacak projeler; Okul Öncesi Çift Dilli Eğitimi Destek Programı ve Genç Destek Mali Destek Programı gibi Türkçe eğitim çalışmaları; Türkçe Öğrenimi Yüksek Lisans Burs Programı ve Lise Bitirme Burs Programı gibi burs hizmetleri; Avrupa İslam Raporu ve Diaspora Konferansı gibi online istişare toplantıları ve Tarsa Cup Futbol Turnuvası Programı ve ASTEC Kitap ve Kültür Fuarı gibi birçok program ve organizasyon yürütmektedir. (YTB 2020 Faaliyet Raporu, <https://ytbweb1.blob.core.windows.net/files/2021/BELGELER/2020%20FAALI%C4%B0YET%20RAPORU-6046114fcd034.pdf>)

YTB, sayılan tüm bu proje ve faaliyetlerin yanında Diaspora Bizim Podcast Hesabı, Uluslararası Diaspora Film Festivali, İnsan Hazine Serisi (Birinci Nesil Hikayeleri) ve Genç Yüzler Yeni Sözler: Diaspora Gençlik Buluşması (YTB 2021 Faaliyet Raporu,

<https://ytbweb1.blob.core.windows.net/files/2022/BELGELER2022/2021%20FAAL%C4%B0YET%20RAPORU.pdf>) gibi çeşitli organizasyonlarla Türkiye ile Türk diasporası arasında kültürel bağın güçlendirilmesi ve yeni nesillere Türkçe öğretmek gibi farklı yollarla Türk kültür ve değerlerin aktarılmasını sağlayarak kültürel diplomasiye katkı sağlamaktadır.

2.4.6. Din/İnanç Faaliyetleri

Kültürel diplomasi alt başlığı altında incelenebilecek inanç temelli diplomasinin önemi giderek artmaktadır. Din, diplomasiye hizmet etmesinin yanında devletin kültürel özelliklerinden bir tanesidir. İnanç diplomasisi olarak adlandırılan din çalışmaları, devletler ve toplumlar arasında diyalogun gelişmesini sağlarken devletler ve toplumlar arasında din temelli ilişkilerin geliştirilmesi işini tanımlamaktadır. İnanç diplomasisi,

bir takım siyasi sorunları aşabilme gücüne sahip dinler arası iletişimi teşvik etme potansiyeli de içermektedir. Baydemir'in aktarımıyla Haynes, din ve dini toplulukları yumuşak gücün bir unsuru olarak değerlendirmekte akıl ve gönüllerin fethedilmesinde etkili bir faktör ve aktör olarak tanımlamaktadır. (2022: 347-348)

T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı, Uluslararası İlahiyat Programı gibi eğitim programları, 1. Latin Amerika Ülkeleri Müslüman Dini Liderler Zirvesi ve 3. Afrika Müslüman Dini Liderler Zirvesi gibi zirve toplantıları, Uluslararası Kudüs ve Mescid-i Aksa Sempozyumu ve Uluslararası Mevlid-i Nebi Sempozyumu gibi sempozyumlar düzenlemekte ayrıca "Dünya Dini Liderleri II. Bakü Zirvesi gibi zirvelere katılım sağlayarak inanç temelli kültürlerarası etkileşim faaliyetleri sürdürmektedir. (T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı, <https://disiliskiler.diyaret.gov.tr/>)

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hayata geçirilen İnanç Turizmi Projesi ile Müslümanlık, Hristiyanlık ve Musevilik dinlerine ait bugüne ulaşmış önemli merkezlerin iyileştirip tanıtımının yapılması yoluyla ziyaretçi sayısının artırılması hedeflenmiştir. Türkiye'nin birçok şehrinde iyileştirme çalışmaları yapılan merkezlerin listesi hazırlanarak bakanlığın resmi internet sayfasında paylaşılmıştır. (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-10173/inanc-turizmi.html>) Bakanlık, inanç turizmi bağlamında Türkiye'nin illerinde yer alan farklı dinlere ait önemli eserlerin listesi sunulmuştur. "Türk ve İslam Eserleri Müzesi", Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından oluşturulan sanal müzede sergilenmektedir.

2.4.7. İletişim ve Medya Faaliyetleri

Çalışmanın temelini iletişim ve medya faaliyetlerine dayanması sebebiyle iletişim faaliyetleri ve medyanın kültürel diplomaside kullanımına dair detaylı bilgi verilmesi gelecek bölümlerde açıklanacak ve Türkiye'nin iletişim faaliyetleri arasında yer alarak uluslararası yayıncılık görevini üstlenen TRT Avaz isimli kanalın uluslararası alanda etki gücünün anlaşılabilmesi ve konunun yeterli bir zemine oturtulabilmesi açısından büyük ehemmiyete sahiptir.

Medyanın toplumlar üzerindeki etkisi özellikle içinde bulunulan çağda yadsınamaz bir gerçeklik olarak ortaya çıkmaktadır. Medyanın gücünün aldığı son hal akıllara kuşkusuz Mc Luhan'ın 1960'ların başında geliştirdiği “küresel köy” kavramını getirmektedir. Teknoloji kaynaklı iletişimin yaygınlaşması sonrası kolaylıkla bir araya gelemeyecek uzaklıktaki insanların birbirleriyle kolayca iletişim ve etkileşim halinde olacağı yeni bir dünyadan bahseden McLuhan, “*dünyanın küresel bir köye dönüşeceği*” düşüncesinde olmuş ve medyanın bu denli güçlü bir araç olmasıyla haklılığını ispatlamıştır. (Canbey, 2022: 71)

İletişimle başlayan ve medya ile genişleyerek etkisini büyüten bir faaliyet zinciri olan kamu diplomasisi sürecini başarılı bir şekilde yürütebilmek için ilk aşamada en uzak ve en güçlü ülkeleri dahi etki alanına alabilecek kapasite çok boyutlu bir iletişim ağı oluşturulması ikinci aşamada ise oluşturulan güçlü iletişim olanaklarından doğru faydalanması gerekmektedir. Medyanın doğru biçimde kullanılması, bir kamu diplomasisi faaliyeti olarak dış medyaya verilen mesajların başarıya ulaşabilmesi için stratejik bir önem taşımaktadır. Ülkelere ait TV programları, gazete veya dergilerin başka bir ülkede yayınlanması kamu ve kültürel diplomasinin hizmetleri arasına girmektedir. Devletlerin medyayı kamu diplomasisinde bir araç olarak kullanılmasındaki temel amaç ise toplumsal kitlelere ulaşmak yoluyla kendini hedef kitleye doğru bir biçimde anlatmaktır. (Canbey, 2022: 74-75)

Medya, ürün ve hizmetlerin üretim, tüketim ve dağıtımını kapsayan ekonomik alanla birlikte; savunma ile ilgili örgütlenmeler, gücün yoğunlaşması ve sayılan bu kavramların kurumsallaşmış biçimde diplomasiye yansımaları olan siyaset alanının yanında olaylar, anlamlar, etkiler, inançlar ve değerleri temsil eden sembollerin üretimini çatısı altına alan sosyo-kültürel alanı da kapsayarak tüm sahalarda üretilmiş, mal, hizmet ve her türlü enformasyon çeşitinin kitlelere ulaştırılmasında başrolde yer almaktadır. (Gezgin'den akt Aydemir, 2016: 170)

Kitle iletişim araçlarına devletin ideolojik aygıtları arasında yer veren Althusser'e göre bu araçlar, insanların yaşam pratikleri arasında önemli yer tutarak insanları ideolojik olarak yoğurarak şekillenmesine yardımcı olmakta ve kişileri istenilen biçimde yönlendirmektedir. Kitle iletişim araçları, kamu diplomasisi faaliyetlerinin hedef

kitleye aktarılması, kültürün ifade edilmesi, değerlerin yaygınlaşması ve kültürel gelişmelerin tanınması noktasında kilit bir rol üstlenmektedir. (Aydemir, 2016: 172-173)

Her türlü iletişim stratejisinde birincil kaynak olarak görülen medya, siyasal iletişimdeki etkinliği, kamuoyunda kanaat ve düşüncelerin uyandırılması ve harekete geçirilmesi noktasında büyük önem arz etmektedir. Medya vasıtasıyla kamuoyuna sunulan bilgi ve haberler bireylerin siyasal davranışlarına etki etmekte ve çeşitli katkılar sunmaktadır. Kişi ve kuruluşların üzerinde büyük etkiye sahip olan medya, kamuoyu oluşturulmasında ve oluşmuş kamuoyunun tepkisini olumlu veya olumsuz yönde etkilemede güçlü bir araçtır. Diplomaside medyanın kullanımı medya diplomasisi olarak da tanımlanmaktadır. Sancar'ın aktarımıyla Bosah Ebo medyanın önemini şu şekilde açıklamaktadır: (Sancar, 2015: 445-448)

“Üstün iletişim teknolojisine sahip uluslar, küresel enformasyon akışında ve uluslararası imajlarının inşa edilmesinde daha etkili olacaklardır. Her ulus ulusal basını kontrol edip kendi ulusal imajını içsel olarak inşa edebilirken sadece küresel medya avantajına sahip ülkeler uluslararası imajlarını paylaşma şansına sahip olacaklardır. Bu durumda bir ulusun küresel gücü sahip olduğu etkili bir medya diplomasisinden doğacaktır.”

UNESCO tarafından hazırlanan MacBride Raporu'nda kitle iletişim araçlarının işlevleri sekiz başlıkta toplanarak açıklanmıştır. Bilgi, toplumsallaştırma, motivasyon, tartışma, kültürel tanıtım, eğlence ve entegrasyon şeklinde ayrılan 8 başlıktan eğitim, kültürel tanıtım ve entegrasyon başlıkları 'kültür' kavramını doğrudan içinde barındırmaktadır. Toplumsallaştırma işleviyle bağlantılı olan eğitim işlevi, toplumun kültürel değerlerle eğitilmesi durumunu kapsamaktadır. Bir topluma ait sanatsal ve kültürel yapıtlar, kitle iletişim araçları vasıtasıyla yayılarak korunmaktadır. Kitle iletişim araçları, kültürel tanıtım ve kültürün gelişmesinin yanında kültürel mirasın korunmasını sağlamaktadır. Son olarak entegrasyon başlığında ise kitle iletişim araçları aracılığıyla farklı kültürlerle ait birey ve grupların birbirlerini tanımaları ve duruma paralel şekilde kültürler arası çatışmaların önüne geçilmesi sağlanabilmektedir. (Bostancı, 2012: 94)

Medya, haber verme, kamuoyu oluşturma, bilgilendirme, eğitime ve yönlendirme gibi işlevleriyle siyasal, sosyal ve kültürel bakımdan son derece önemli bir etkileme aracı sayılmaktadır. Bireylerin ve kitlelerin tutum veya kanaatlerini değiştirmek yoluyla siyasi tercihleri, beğenileri ve alışkanlıklarını etkileyip değiştirerek yaşam biçimlerini de şekillendirebilen medya, uzmanlar tarafından ikna edici ve eğitici bir araç olarak görülmektedir. Medyanın sözü edildiği kadar güçlü bir araç olması çeşitli fonksiyonlarının varlığıyla ilişkilidir. Meltem Bostancı bu fonksiyonları aşağıda yer aldığı şekilde açıklamaktadır: (Karakoç'tan akt Bostancı, 2012: 100-101)

- i. *“Haber ve Bilgi Verme Fonksiyonu: İnsan nüfusu ve buna bağlı olarak toplumsallaşma arttıkça haber alma ihtiyacı ve önemi de artmıştır. Medyanın en temel fonksiyonu olan haber ve bilgi verme fonksiyonu, toplumların bu ihtiyacını karşılamada mümkün olan en kısa zamanda, en çok kişiye ulaşacak şekilde kullanılmaktadır.*
- ii. *Eğitim Fonksiyonu: Medya haber verme ve bilgilendirme fonksiyonu aracılığı ile aynı zamanda kişilerin eğitilmesine de yardımcı olmaktadır. Aldığı her yeni haberle bilgilenen kişi aynı zamanda bu bilgileri yaşam süzgecinden geçirerek eğitilmektedir. Bunun dışında eğitim kurumlarında kişilerin eğitilmesinde teknolojiyle birlikte geliştirilen kitle iletişim araçlarından faydalanılmaktadır.*
- iii. *Eğlendirme Fonksiyonu: Medya, kişilerin eğlence gereksinimlerini karşıladıkları bir mecra konumundadır. Hayatın gündelik baskılarından ve sıkıntılarından uzaklaşmak isteyen kişiler kitle iletişim araçlarından olan radyo, televizyon ve internet kullanarak rahatlamaktadır. Medya eğlendirme fonksiyonu ile toplumsal tansiyonu azaltmaktadır.*
- iv. *Toplumsallaştırma Fonksiyonu: Bugün ulaştığı noktada medya, sosyalleşme sürecinin ilk aşamasından itibaren, sosyal yapının bütününi kapsayan alanın her parçasında ağırlığını hissettiren bir araç olarak görülmektedir. Bireyin sosyal hayata katılma sürecinde, sosyal kişiliğinin oluşması, sosyal rolünü üstlenmesi ve ardından sosyal örüntü, grup, kurum ve kültürün oluşması aşamalarında ilk belirleyici ve biçimlendirici faktör olarak medya ön plana çıkmaktadır.*
- v. *Kültür Geliştirme Fonksiyonu: Medya hem kullanım alanının yaygınlığı hem de çeşitli fonksiyonlarının varlığı nedeniyle bireyleri ve toplumları etkilemesi sonucunda kültürü de etkileyen bir olgudur. Medya aracılığıyla birbirleriyle iletişim kuran kişiler aynı zamanda birbirlerinin kültürlerinden etkilenmektedir. Sonuç olarak medya kişilerin kültürlerini etkileyen ve geliştiren bir fonksiyona sahiptir.”*

Medyanın kamu ve kültür diplomasisi aracı olarak kullanımı genel itibari ile ülkelerin yaptığı uluslararası yayınlarla sağlanmaktadır. Bu sebeple uluslararası yayıncılık

kavramının açıklanarak kültürel diplomasiyle bağdaştırılması çalışmanın etkinliği açısından yerinde olacaktır.

Ülkeler, uluslararası arenada kamuoyu oluşturma'nın önemini kavramalarının ardından uluslararası yayıncılık üzerine çalışmaya başlamışlardır. II. Dünya Savaşı itibari ile kamu diplomasinin bir iletişim stratejisi olarak işlev görüp önem kazanmasıyla birlikte uluslararası yayıncılık bir araç niteliğinde kullanılmaya başlamıştır. Uluslararası çevreleri yönetmek amacıyla televizyon, radyo ve internet tekniklerinin kullanılmasıyla sağlanan uluslararası yayıncılık, yabancı halkların dikkatlerinin çekilmeye çalışıldığı bir araç olarak görülmektedir. Devletler, siyasal ve stratejik açıdan önemli gördüğü ülkelerde yayıncılık faaliyetleri sürdürmeye önem vermekte ve uluslararası yayın alanlarını, içeriklerini, dillerini ve yayın politikalarını da bu doğrultuda belirlemektedir. (Aydın Kılıç, 2015: 371)

Devletlerin sınırları dışında yaşayan nüfusa yönelik enformasyon, haber ve eğlence içerikli mesajlarını yaymak amacıyla yaptığı yayınlar olarak açıklanabilecek uluslararası yayıncılık, hükümetler tarafından yapılıp desteklenebileceği gibi kamu/özel kuruluşlar veya din grupları gibi resmi dış servisler ya da gayriresmi merkezler tarafından da yürütülebilmektedir. Uluslararası yayıncılık denildiğinde akıllara öncelikli olarak BBC (British Broadcasting Corporation) ve CNN (Cable News Network) örnekleri gelmektedir. Süper güç olarak adlandırılan İngiltere ve Amerika'nın sırasıyla BBC ve CNN ile uluslararası yayıncılık faaliyetleri yürütmesi bu devletlerin yumuşak güçlerini sürdürebilmelerini sağlamaktadır. CNN ilk uluslararası yayın yapan televizyon kanalı olmasının yanında bir teoriye de ismini verecek kadar güçlü bir etkiye sahiptir. CNN'in I. Körfez Savaşı esnasında medyada dramatik görüntüleri kesintisiz ve eşzamanlı biçimde yayınlamasıyla oluşturulan kamuoyu sonucu askeri müdahaleye teşvik etmesiyle ortaya çıkan 'CNN Etkisi' kavramı olayların uluslararası yayın yapan televizyon ağlarıyla yansıtılmasının iç ve dış politika gündemlerini etkileyebileceğini görüşüne dayanmaktadır. (Benabid, <https://institute.aljazeera.net/en/ajr/article/1365>) Uluslararası yayıncılık faaliyeti gösteren bir başka kanal ise 1996 yılında yayın hayatına başlayan El Cezire'dir. El Cezire, bölgesinde alışılmışın dışında bir medya kuruluşu olarak yalnızca Orta

Doğu'da değil tüm dünyada yankı uyandırmıştır. BBC Arapça'nın televizyon kanalının başarılı olamaması sonrası batılı ve eğitilmiş gazetecilerin transfer olduğu El Cezire, aynı zamanda Katar Emiri Şeyh Hamid Bin Halife El Tani'in Katar'ın Suudi Arabistan'ın hegemonyasından ve Saddam'ın tehdidinden ülkesini koruyarak demokratikleşme yolunda attığı bir adım olarak kurulmuştur. Kurulduğu gün itibari ile Arap televizyon kanalları arasında üstünlük kuran El Cezire, Orta Doğu'da ilk kez batılı medya pratikleriyle çalışan kanal olma özelliğine sahiptir. Ayrıca kanal, Orta Doğululara son dakika habercilik kavramını tanıtmış ve arap dünyasında 24 saat yayın yapan ilk haber kanalı olmuştur. (Doğan, 2010: 4) Sözü edilen kanallara ek olarak, Rusya yayın kuruluşu RT, Fransa yayın kuruluşları TV5 Monde, France 24 ve TV5 Europe ve Almanya yayın kuruluşu DW, (Ertekin, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bsbd/issue/43828/538854>) yaptıkları uluslararası yayınlarla kamuoyu oluşturarak ülkeleri açısından stratejik önem taşımaktadır.

Birkaçı örneklerde de verildiği üzere uluslararası yayın yapan kuruluşlar farklı kültür ve alt-kültürel grupların tanıtımını yapmak ve kültürel gelişim, iş birlikleri ve diyalog geliştirilmesine katkıda bulunmak gibi sivil alanlarda mevcut yayınlara ek yayınlar yaparak kültürel diplomasiye gelişimine önemli derecede destek sağlamaktadır. Bu amaçla gerçekleştirilen uluslararası yayınlar, hem farklı ülkelerde yaşayan ancak soy bağına sahip topluluklar ile ortak kültür ve aidiyet bağına sahip çeşitli gruplarla aidiyet duygusunun güçlendirilmesine hem de farklı kültürlerle sahip kişilerin ilgisini çekerek kültürler arası diyalogun yolunu açmasına imkan sağlayabilmektedir. Devletlerin farklı dil ve coğrafyalarda uluslararası yayıncılık faaliyetleri sürdürmesi kültürel diplomasiye iletişim stratejisinin olmazsa olmazları arasında yer almaktadır. Uluslararası yayınlarda yer alan içeriklerle verilen mesajların niteliği de kuşkusuz önem taşımaktadır. Ülkelerin sanat, bilim, spor ve kültür gibi konularda ulusal ve uluslararası düzeydeki faaliyetleriyle sağladığı başarılar dünya çapında oluşacak ilgiyle birlikte ülkelerin tanınırlığına katkı sağlamakta ve ülkelerin "kendi hikayesini" anlatma fırsatı yakaladığı görülmektedir. Sözü edilen konuların uluslararası yayınlarda içerik olarak kullanılması kültürel diplomasi bağlamında doğru mesaj kullanımını olarak tanımlanabilmektedir. (Ökten, 2022: 102-103)

Türkiye ise bu bağlamda TRT başta olmak üzere birçok kurum, kuruluş, organizasyon ve birçok medya aracı vasıtasıyla medyanın kamu ve kültürel diplomaside stratejik kullanımıyla ilgili çeşitli adımlar atmakta ve dünyaya “kendi hikayesini” anlatmaya çalışmaktadır. İletişim Başkanlığı tarafından düzenlenen Kamu Diplomasisi Koordinasyon Kurulu’nun ilk toplantısında konuşan İletişim Başkanı Fahrettin Altun konuyla ilgili: “*Elbette stratejik iletişimimiz de kamu diplomamız da her şeyden önce milli güvenlik önceliklerimizden, devletimizi ve milletimizi ayakta tutan kuruluş değerlerimizden, toplumsal refah mücadelemizden ve ulusal kalkınma hedeflerimizden bağımsız değildir.*” diyerek stratejik iletişimin önemini vurgulamıştır. Altun konuşmasının devamında ise, uluslararası ilişkilerde iletişimin hiç olmadığı kadar önemli bir araç haline geldiğini belirtmiş; uluslararası medyanın dış politika yapım aşamalarının merkezine yerleşmeye başladığını ve medyatik gerçeğin hakiki gerçeğin önüne geçtiğinin altını çizmiştir. (AA, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/kamu-diplomasisi-koordinasyon-kurulu-ilk-toplantisini-gerceklestirdi/1745855>)

Türkiye, TRT vasıtası ile uluslararası arenada uluslararası yayınlarıyla etkin bir şekilde kültürel diplomasi faaliyetleri gerçekleştirmektedir. TRT, uluslararası televizyon kanalları, radyoları ve internet sitesi ile Türkiye’yi dünyaya anlatmaktadır. Çalışmanın temel kaynaklarından biri olan TRT, çalışmanın üçüncü bölümünde detaylı biçimde incelenecektir.

Haber ajansları, güçlü bir içerik sağlayıcı ve etkili bir mesaj kaynağı olarak kamu ve kültürel diplomaside araç görevi görmektedir. Bir devletin kendi bünyesinde sahip olduğu ulusal haber ajansları o devlet için kuşkusuz yumuşak güç unsurudur. Devletlerin sahip olduğu ulusal haber ajansları, o devletin politikalarına hizmet eden yayınlar yaparak kamuoyu oluşturma görevini gerçekleştirmektedir. Kaya’ya göre; “*yurtdışından haber toplamak güçtür, pahalıdır, teknoloji gerektirir, yetişmiş işgücü gerektirir. Tüm bu sıralananları karşılamak yerine ajanslara başvurmak, stratejik işbirliği yapmak daha ekonomik ve verimli görülmektedir.*” (2006:57)

Türkiye ise Anadolu Ajansı gibi köklü ve gelişmiş bir haber ajansı olması bakımından Türkiye'nin politikalarına uygun haber akışı sağlayarak kamu ve kültürel diplomasiye katkıda bulunmaktadır. 6 Nisan 1920 tarihinde kurulan Anadolu Ajansı, Mustafa Kemal Atatürk'ün talimatıyla ulusal mücadeleyi ülke dışında savunarak Türkiye'nin haklı istekleri konusunda kamuoyunu bilgilendirmek, içeride ise dış dünyadan haber alamayan halka ülke ve dünyada gerçekleşen olaylarla ilgili haber kaynaklığı yapmak gibi ihtiyaçlarla kurulmuştur. (AA, <https://www.aa.com.tr/tr/p/tarihce>) Kuruluşu itibari ile Türkiye'nin uluslararası kamuoyuna doğru anlatılmasını ilke edinen Anadolu Ajansı, bugün de 41 ülkede yer alan ofisi, 13 dilde yaptığı yayınlar ve 100 ülkede yer alan temsilcilikleri ile 6 bin basın kuruluşuna hizmet vermektedir. Ajans, bu faaliyetlerin yanı sıra Reuters, Getty Images ve AFP gibi küresel haber ajanslarıyla (AA, <https://www.aa.com.tr/tr/kurumsal-haberler/anadolu-ajansi-bir-asri-asan-haber-yolculugunda-yenilenen-vizyonu-2556292>) ve TİKA, Yunus Emre Enstitüsü ve YTB gibi ulusal kurum ve kuruluşlarla yaptığı iş birlikleri ile Türkiye'nin mesajlarının uluslararası alanda iletimini sürdürmekte ve böylece Türkiye'nin kamu ve kültürel diplomasisine hizmet etmektedir. Anadolu Ajansı resmi internet sitesinden 'kültür' kategorisinden Türkiye'nin kültür-sanat etkinliklerini paylaşarak Türkiye'nin kültür- sanat potansiyelini uluslararası alanda görünür kılarak kültürel diplomasiye destek vermektedir. Anadolu Ajansı'nın "*Süleyman Çelebi Sergisi Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde açıldı*" başlığıyla yer verdiği haberde Bursa'nın 2022 Türk Dünyası Kültür Başkenti olmasından minyatür, hat ve tezhip gibi çeşitli sanatlara kadar farklı kültürel konulara değinilmiş böylece Türkiye'nin kültür potansiyellerine vurgu yapılmıştır. (AA, <https://www.aa.com.tr/tr/kultur/suleyman-celebi-sergisi-turk-ve-islam-eserleri-muzesinde-acildi/2785444>)

Kültürün aktarımı meselesinde medyanın kendi kültürünü anlatması ve karşı kültürü anlaması noktasında dil kullanımı oldukça önemli yer tutmaktadır. Dezenformasyonla mücadelenin yanı sıra doğru anlamak ve doğru anlatmak da kuşkusuz iletişimin önem arz eden konuları arasındadır. Türkiye, bu önemden yola çıkarak ulusal ve uluslararası medyada eğitici ve kolaylaştırıcı imkanlar sunmaktadır. Türkiye, İletişim Bakanlığı tarafından yayınlanan "Kamu Terim Bankası" ile alışılmışın dışında bir diplomasi yürütmektedir. Ülkenin politika ve yaklaşımlarının uluslararası kamuoyuna daha etkin

ve doğru bir biçimde anlatılmasını amaçlayan Kamu Terim Bankası, kamu kurumlarınca yapılan açıklamalarda söylem birliğinin sağlanmasına yönelik temel kaynak oluşturmasını yöntem olarak benimsemiştir. Türkiye, bu uygulamanın yanı sıra kültürel diplomasi kapsamında faaliyet yürüten kurum ve kuruluşlarla; Türkiye’de yerleşik uluslararası medya mensuplarına yönelik çevrim içi Türkçe kursu verilmesi, 2015-2016 yıllarında düzenlenen Uluslararası Genç İletişimciler Buluşması Programları, Türkiye’nin tarihi, kültürel ve sosyal yaşamının katılımcılara tanıtılarak kültürel diplomasi faaliyeti de gösteren Gelecekle İletişim Çalıştayları, 2. Türk Diasporası Medya Ödülleri, AA Haber Akademisi, Yeni Medya Habercilik İleri Seviye Eğitimi, Türkiye Medya Eğitim Programı, Türk Konseyi Medya Forumu, Kazakistan’da Kızgırzfilm Milli Film Stüdyosu Önemli Evrak ve Eserlerin Dijitalleştirilmesi Projesi ve Özbekistan’da Gazetecilik ve Kitleli İletişim Üniversitesi Televizyon Stüdyosu Kurulması Projesi gibi proje ve organizasyonlarla kültürel diplomasinin medya aracılığıyla yürütülmesi yolunda çeşitli adımlar atmıştır. (Ökten, 2022: 126-134)

Konu, Türkiye’nin medya kaynaklı kültürel diplomasi uygulama ve potansiyeli olduğunda şüphesiz Türk dizi ve sinema sektörünün özellikle altının çizilmesi gerekmektedir.

Tek başlarına bir dış politika aracı olma özelliği taşıyamayan dizi ve sinema yapımları kültürel diplomasi aracı olarak kullanıldığında ülkelerin uluslararası konumlandırmasını belirlediği gibi ülkelerin dış dünyaya yansıtılmasını sağlayarak siyasi ve ekonomik çıkar elde edilmesi yoluyla dış politikanın temel unsurları arasında görülebilmektedir. Kültür ürünleri söz konusu olduğunda ilk akla gelen yüksek sanatsal/elit üretimler olsa da televizyon, film ve müzik gibi popüler kültür ürünleri gibi üretimler bu bağlamda düşünüldüğünde ‘elit kültür’ ürünlerinden dahi önemli sayılabilmektedir. Ülkelerin sahip olduğu popüler kültür üretimleri, kaynak ülkelerin çekicilik unsurunun da sayesinde o ülkenin dış politika hedeflerinin hedef kitleye daha kolay kabul ettirebilmektedir. Kültürel üretimler yoluyla artan tanınırlık, görünürlük ve farkındalık doğrudan kaynak ülkenin yumuşak gücünü arttırmaktadır. (Çevik, 2015: 396-397)

Medyanın stratejik kullanımı Joseph Nye'in deyiimiyle "*insanların kalp ve zihinlerinin fethedilmesi*"yle gerçekleşmektedir. Medya ile gerçekleşen duygusal, zihinsel ve ruhsal fetih sürecinde görsel iletiler ise adeta bir silah görevi üstlenmektedir. Gücü hiç de küçümsenmeyecek değerde olan görsel objelerin sözcüklerden daha etkili bir araç olduğu, dünyanın en büyük tanıtım ve halkla ilişkiler merkezi sayılan Hollywood'un görsel simge ihraç etme kapasitesi ve etkisinden anlaşılmaktadır. Türk dizi ve sinema endüstrisinin dünya çapında bu denli ses getiren bir merkeze dönüşmesi de Türkiye'nin yumuşak güç seviyesinin küresel aşamaya gelmesi bakımından anlam taşımaktadır. (Silinir, 2016:68)

Diziler, tüketici arzularının ve kapitalist ideolojinin bir aracı olmaktan öteye giderek, yenilikçi, politik açıdan daha özgür ve kışkırtıcı bir alan oluşturan bir popüler kültür ürünü sayılmaktadır. Nye'a göre, popüler kültür, apolitik, boş, kar odaklı ve uyuşturucu olarak görülmesi sebebiyle kimi çevreler tarafından hor görülmekte, popüler kültürün bilgi vermekten ziyade eğlence içerikli olması sebebiyle herhangi bir siyasi etkisinin olmayacağı varsayılmaktadır. Ancak Nye, bu görüşü reddederek popüler kültürün tüketici seçimi, bireycilik ve bilinçaltına hitap eden değerlerle siyasal alana etki edebileceği görüşündedir. Nye, popüler kültürün erişim ve yayılma açısından kültürün en önemli parçalarından biri olarak gördüğü popüler kültürün siyasi, ideolojik, kültürel ve ekonomik bir silah olarak kullanılabileceğini savunmaktadır. (Aslan, 2020:139-140)

Aslan'ın akatarımıyla Ana Lopez, dizilerin, özellikle pembe dizi olarak adlandırılan dizi türlerinin, Hollywood filmlerinin kültürel etkisine benzer bir etki yarattığı görüşündedir: "*Gelir getiren ve ihraç edilebilen diziler, yıldız oyuncular, yazarlar ve hatta yönetmenler yaratır; ulusal ve bölgesel kültürü yansıtırken uluslararası bir özellik de taşır ve bu nedenle seyirciler kendilerini daha iyi tanımlayabilir.*" (Lopez'den akt Aslan, 2020:137)

Türk dizileri Türkiye'nin yurt dışında adını duyurarak olumlu bir imaj yaratmasındaki en önemli araçlardan biridir. Orta Doğu başta olmak üzere Orta Asya'dan Güney Amerika'ya kadar ulaşan Türk dizileriyle Türk kültürüne ait öğelerin tanıtımı sağlanmakta ve bu yolla bir çekim gücü oluşturulmaktadır. Yabancı halklar, Türk

dizileri vasıtasıyla Türkiye'nin sahip olduğu kültürel değlerlerin, sosyal yaşantısının, soyut ve somut birçok değerin yansıtılarak yabancı halkların Türkiye'ye ilgi duymaya başlaması kültürel diplomasi ekseninde stratejik bir değere sahiptir.

Türk dizi sektörü, oluşturduğu cazibe ve ekonomik başarıları sonucu hem kültürlerarası bağ kurmanın hem de ekonomik bir açılımın aracı durumuna gelmiştir. Türkiye, görece olarak kültür diplomasisi faaliyetlerine daha geç başlamış olmasına karşın kültürel ve tarihi zenginlikleriyle kültürel diplomasi alanında kısa sürede etkin bir durumuna gelmiştir. Türk dizilerinin dışa açılmasıyla paralellik gösterecek şekilde 2000'li yıllardan sonra kültürel diplomasi faaliyetlerinde bir yükseliş gerçekleşmiş ve Türkiye'nin yumuşak güç kapasitesinde önemli bir artış yaşanmıştır. (Yazar, 2020: 530)

Uluslararası ihracı sağlanan ilk Türk dizisi 1981 yılında Fransa'ya satışı sağlanan TRT dizisi "Aşk-ı Memnu" iken "Deli Yürek" isimli dizi Kazakistan'a satılmıştır. Türk dizilerinin Arap dünyasındaki etkinliği 2008 yılında artış göstermiş "Gümüş" dizisinin 2008'de Arapça dublaj şeklinde yayınlanan final bölümü 85 milyon seyirciye ulaşmıştır. "Binbir Gece" isimli dizi ise gösterime girdiği yaklaşık 80 ülkede reytinglerde büyük başarı elde ederek global anlamda ilgi çeken ilk dizi olmuştur. "Muhteşem Yüzyıl" dizisi Orta Doğu'da elde ettiği başarının yanı sıra Japonya dahil olmak üzere birçok ülkede seyredilmiş ve 500 milyonun üzerinde izleyiciye ulaşmıştır. Sözü edilen dizilerin dışında Kara Para Aşk, Kuzey Güney, Karadayı, Öyle Bir Geçer Zaman Ki, Adını Feriha Koydum, Fatmagül'ün Suçu Ne, Diriliş Ertuğrul, Ezel ve yeniden uyarlaması yapılan Aşk-ı Memnu gibi 150'den fazla Türk dizisi uluslararası alanda seyirciyle buluşmuştur. (AA, <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/abdden-sonra-en-fazla-dizi-ihrac-eden-ulke-turkiye/1641524>)

Türk yapımları Rusya'dan Güney Amerika'ya, Çin'den ABD'ye dünyanın dört bir yanından 150'yi aşkın ülkede 700 milyondan fazla izleyiciye ulaşmaktadır. Her yıl 100'ü aşkın dramanın üretildiği Türk dizi sektöründe Türkiye'de yayından kalkan dizilerin %75'i ihraç edilmeye devam etmektedir. (TRT Haber, <https://www.trthaber.com/haber/yasam/turk-dizileri-dunyanin-dort-bir-yanina-kopru-oldu-560791.html>) Orta Doğu'dan başlayarak Balkanlar, Orta Asya, Fransa, Japonya,

Şili, Peru ve Hindistan'a kadar ulaşan Türk dizileri, sektörel bazda 350 milyon doların üzerinde ihracat hacmiyle Amerika'dan sonra en fazla dizi ihraç eden ikinci ülke konumundadır. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı Prof. Dr. Fahrettin Altun Türk dizi ve sinema sektörünün kültürel diplomasiye olan etkisini şu şekilde ifade etmiştir: (AA, <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/cumhurbaskanligi-iletisim-baskani-altun-turk-dizileri-onemli-bir-basari-hikayesine-imza-atti/1414740>)

"Bu anlamda Türkiye, başarılı kültürel diplomasi uygulamalarına harika bir örnek teşkil etmektedir. Nitekim doğru kültürel diplomasi uygulamaları, yaşam tarzlarının ve estetik anlayışlarının da paylaşılarak ülkenin itibarının gelişmesinde ve ekonomik rekabetçiliğinde kaldıraç etkisi göstermektedir. Bu olumlu etkilerin ilki turizmde gözlemlenmektedir. Dünyaya açılan dizilerimiz, medyanın gücüyle Türkiye'nin tanıtımına katkı sağlamıştır. Başta İstanbul'umuz olmak üzere dizilerimize set haline gelen şehirlerimiz, coğrafi zenginliklerimiz ve tabii güzelliklerimiz markalaşmıştır. Aynı şekilde Türk insanının yaşam tarzı, zevkleri ve değerleri farklı coğrafyalarda benimsenir ve hayranlık uyandırır olmuştur. Yapılan araştırmalarda Türk dizilerinin yayınlandıkları ülkelerde günlük tüketim alışkanlığına dönüşerek; toplumsal hayatın bir parçası haline geldiği tespit edilmiştir. Bugün dizilerin çekildiği lokasyonları görebilmek ve Türk kültürünü tecrübe edebilmek için pek çok yabancı turist Türkiye'yi ziyaret etmekte; bu da Türkiye'yi yeterli ölçüde tanımayan ülke vatandaşlarının Türkiye ile ilgili olumlu bir algı geliştirmelerine yol açmaktadır."

Yunus Emre Enstitüsü ve Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından 125 ülkeden yaklaşık 5000 kişinin katılım sağladığı "Türk Dizileri ve Türkçe" başlıklı saha araştırmasına göre; Farklı kültürel ekosistemlerde yaşayan katılımcıların en önemli Türkçe öğrenme sebepleri kültürel ve akademik nedenler olduğu ortaya çıkmıştır. Kitlelerin %81.8'inin Türkçe kurslarına başlamadan önce Türk dizileri izlediği görülmüş ve buradan hareketle Türk dizilerinin Türk diline ve kültürüne yönelik bir çekim etkisi oluşturduğu sonucuna varılmıştır. Katılım sağlayan kitlenin %97.92'si Türk dizilerinin Türkçe öğrenimine katkı sağladığını düşünmektedir. Dizilerin alt yazılarından Türkçe öğrenimi ardından dijital Türkçe öğrenim programlarıyla Türkçelerini geliştirmek isteyen katılımcıların sayısı azımsanmayacak kadar fazladır. Dizilerin Türk kültürü ve Türk yaşam tarzına ait öğeler bulundurması sebebiyle hafızlarda yer edindiği sonucuna ulaşılmıştır. Hafızalarda en fazla yer edinen diziler ise alfabetik sıraya göre şöyle sıralanmıştır: Barbaros: Akdenizin Kılıcı, Diriliş Ertuğrul, Ezel, Kara Para Aşk, Kuruluş Osman, Masumlar Apartmanı, Mucize Doktor, Sefirin Kızı, Siyah Beyaz Aşk, Söz, Teşkilat ve Yargı.

Aynı araştırmadan elde edilen bilgilere göre Türk dizilerin çekici kılan unsurlar ise; %20.02 ile insani ilişkiler ve bir arada yaşama kültürü, %19.71 ile romantik ilişkiler, %19.9 ile aile ortamı ve güçlü aile bağları, %16.36 ile sürükleyici hikayeler ve gerçekçi kurgu, %14.52 ile kültürel unsurlar ve mekanlar ve %9.50 ile tarihi detaylar ve yaşanmışlıklar olmuştur. (Barut, 2022: 57-205)

Araştırma sonuçlarından hareketle; Türk dizi sektörü Türkiye'nin kültürü, tarihi, dili, yaşam tarzı, inançları, değerleri, gelenek ve görenekleri gibi birçok kavramı içerisinde barındırarak yayınlandığı ülkelere bu kavramları yansıtmakta ve ülke tanıtımını yapmaktadır. Dizi iletileriyle ortak kültür ve tarih bağlarıyla bağlı olunan ülkelerle yakınlaşma arttırılırken uzak coğrafyalarla ise Türk kültürünün tanıtımı sağlanarak ilişkiler geliştirilmektedir. Araştırmaların sonucundan anlaşılacağı üzere diziler Türk kültürüne ait öğelerin tanıtımının yanı sıra Türkçe öğrenimine destek olmakta ve dil unsuru bağlamında da kültürel diplomasiye katkı sağlamaktadır. Ayrıca dizilerde özellikle İstanbul gibi dikkat çeken kültürel ve tarihi mekanların gösterimi sonucu Türkiye'ye ilgi artmakta ve dünyanın dört bir tarafından turist akışı sağlanmaktadır.

Medyanın başka bir aracı olan sinema ise ilişkileri belirleme, düşünce tarzını değiştirme ve belirli fikir ve inançların geliştirilmesinde önemli katkılar sunmaktadır. Filmler, siyaset bilimi, sosyoloji, psikoloji, tarih, kültür ve ekonomi gibi pek çok alanda insanlara birçok sunum göstermektedir. Sinema, ideolojilerin altını çizer ve kendi kültürünü yansıtır. Bu nedenle her devletin kendi politikalarına uygun sinema kültürü var olmaktadır. (Eryılmaz, 2018: 72)

Sinema ve film festivalleri yoğun kitlelere gösterilmesi, eğlence faaliyeti sayılması ve iletişim sürecinin hızlı olması bakımından kültürel öğelerden biri sayılmaktadır. Kültürlerarası diyalogu mümkün kılan ve bu etkinlikleri birer cazibe merkezi haline getiren uluslararası film festivalleri, kendi kültürünü tanıtmaya, benimsetmeye ve karşılıklı etkileşime fırsat sunmaktadır. Bir ülke kültürünün birçok coğrafyada yer alması siyasi otoritenin ve ülkelerin kendi kültürü için bir iç pazarın göstergesi olmasıyla temel anlamda gücün bir temsili olmaktadır. (Akçakaya, 2020: 108)

Türkiye'de filmler, film festivalleri ve yatırım çalışmalarıyla sinemayla kendi kültürel değerlerini yansıtmaya gayreti içindedir. Türkiye, Ankara Uluslararası Film Festivali,

Uluslararası Antalya Film Festivali, Uluslararası İstanbul Film Festivali, Gezici Festival, Uçan Süpürge Uluslararası Kadın Film Festivali, Uluslararası Gezici Filmmor Kadın Filmleri Festivali, Malatya Uluslararası Film Festivali, Uluslararası Boğaziçi Film Festivali ve Sinemasal Açık Hava Sinema Festivali (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, <https://sinema.ktb.gov.tr/TR-145428/turkiye39deki-uluslarasi-film-festivalleri.html>) gibi festivallerle ülke sineması tanıtılmakta ve markalaşma sağlanarak ülke imajına katkı sağlanmaktadır.

Türkiye uluslararası festivallerde kazandığı başarılarla da Türkiye'nin adını duyurmakta ve filmlerde yer alan kültürel öğeler vasıtasıyla uluslararası arenaya Türk kültürü taşınmaktadır. “Susuz Yaz” (Berlin Film Festivali) Türk sinema tarihinin ödül alan ilk filmi olurken, “Yol” (Cannes Film Festivali), “Çoğunluk” (Venedik Film Festivali), “Bal” (Berlin Film Festivali), “Sivas” (Venedik Film Festivali), “Abluka” (Venedik Film Festivali), ve “Kaygı” (South by Southwest Film Festivali) (Hürriyet, <https://www.hurriyet.com.tr/galeri-uluslararası-festivallerde-basari-kazanmis-10-turk-filmi-41038951/1>) gibi birçok film uluslararası festivallerde Türkiye'yi temsil ederek kültürel diplomasiye katkı sağlamıştır.

Türkiye, içinde Türk kültürüne ait unsurları barındırması bakımından başta diziler olmak üzere, iletişim alanında yürütülen çeşitli organizasyonlar, filmler, uluslararası haber ajansları ve TRT'nin öncülüğünde yürüttüğü uluslararası yayıncılık faaliyetleriyle kültürler arası bir bağ kurarak Türk kültürünün tanıtımı konusunda büyük adımların atılmasına vesile olmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TRT AVAZ VE KÜLTÜREL DİPLOMASİ

Türkiye, kültürel diplomasi uygulamalarında diziler başta olmak üzere birçok unsurla iletişim faaliyetlerini geniş bir yelpazede sürdürmektedir. TRT ise Türkiye'nin uluslararası yayıncılık yapması sebebiyle 'Türkiye'nin dünyaya açılan penceresi' olarak uluslararası yayın kapan kanallarıyla Türkiye'nin hikayesini uluslararası alanda anlatmasına aracılık etmektedir. TRT, televizyon kanalları, radyo kanalları ve resmi internet sitelerinde yaptığı çeşitli dillerdeki yayınlarla Türkiye'nin tanıtımında oldukça büyük bir rol üstlenmektedir. Çalışmanın bu bölümünde ise, 'Bir kültür kanalı' olarak tanımlanan TRT Avaz'ın içeriklerine genel bir bakış sağlanarak kültürel diplomasiye katkısının incelenmesinin ardından kanalda Türk dünyasının ortak kültürel mirası olan Nevruz Bayramı özelinde yayınlanan programlarda ne tür söylemlerle Türkiye'nin kültürel diplomasisine katkı sağlandığı ortaya konmaya çalışılacaktır.

3.1. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT)

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), Türkçe ve yabancı dildeki uluslararası yayınlarıyla yurt dışında yaşayan Türkler ve akraba ve kardeş topluluklar ile Türkiye'nin kültürel bağlarının sürdürülmesini hedeflemenin yanında hedef ülke veya coğrafyalarda Türkiye'nin politika ve görüşlerinin aktarılmasını sağlamaktadır. TRT yaptığı yayınlarla yurtdışında yaşayan Türkler ile kardeş ve akraba toplulukların dil, din ve geleneklerinin unutulmasının önüne geçmek, kültür ve eğitim düzeylerinin gelişimini sağlama çabasındadır. (Eren, 2019: 35)

3.1.1. TRT'nin Tarihçesi

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu'nun kuruluşunu sağlayan yasadan önce, ilk kez Türk Telsiz Telefon A.Ş.'ye bağlı biçimde gerçekleştirilen radyo yayınları, 1964 yılında TRT tarafından yayınlanmaya başlamıştır.

6 Mayıs 1927 ve 1928 yıllarında sırasıyla İstanbul Radyosu ve Ankara Radyosu yayın hayatlarına başlamıştır. 1938 yılında yayın hayatına ara veren İstanbul Radyosu, Kasım 1949'da yayın hayatına geri dönmüş ve II. Dünya Savaşı'nın başlamasının

ardından radyolar yeni kurulan Matbuat Umum Müdürlüğü'ne (Basın Yayın ve Turizm/Enformasyon Genel Müdürlüğü) bağlanmıştır.

1950 yılında yayına başlayan İzmir Radyosu, 1953 yılı itibari ile Matbuat Umum Müdürlüğü bünyesinde yayın hayatına devam etmiştir. 1960 yılından sonra 8 ilde İl Radyoları kurulmuş ve radyo yayınları yönetiminin özerk ve tarafsız bir kamu iktisadi kuruluşu olarak düzenlenmesini öngören Anayasa maddesi 1961 yılında yürürlüğe girmiştir.

Özel bir yasaya dayanarak devletin yeterli, doğru ve tarafsız bir biçimde radyo ve televizyon yayınlarını gerçekleştirmesi maksadıyla 1 Mayıs 1964'te kurulan TRT, ilk deneme televizyon yayınına ise 31 Ocak 1968 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Haftada üç gün üçer saat şeklinde gerçekleştirilen yayınlar 1 yıl sonra haftada dört güne yükseltilmiştir. İzmir Televizyonu 1970'de faaliyete geçerken İstanbul Televizyonu 1971'de yayına başlamıştır.

1969'da astronotların Ay'a ayak basması, Zeki Müren'in Ankara Konseri, Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün cenaze töreni, Kıbrıs Barış Harekatı'na ait detaylar ve Eurovision Şarkı ve Beste Yarışması televizyonlarda yayınlanmıştır.

1974 yılına gelindiğinde, yayınlar ülke nüfusunun %55'i (19 milyon) ve ülke yüzölçümünün %28'i (210.861 kilometrekare) tarafından izlenmiş ve yayınlar her gün gerçekleştirilir hale gelmiştir. 31 Aralık 1981 tarihli yılbaşı gecesiyle birlikte renklenmeye başlayan yayınlar 1984 yılında tamamen renkli şekilde yayınlanmıştır.

1986'da TV 2, 1989'da TRT-3 ve GAP-TV'nin hizmete girmesiyle TRT'nin kanal sayısı dörde ulaşmıştır. 1990'da örgün eğitim kanalı işlevi ile yayınlar yapan TRT 4'ü yayın hayatına kazandıran TRT, aynı yıl TRT-INT ile ilk sınır ötesi yayınlarına başlamıştır. 1993'te içeriğinde Kafkasya ve Orta Asya Türk Cumhuriyetlerine yönelik programların yer aldığı TRT- AVRASYA ve 1995'te TBMM TV'nin yayına başlamasıyla kanalların sayısı ve etkisi artmıştır. 1998 yılında TRT Almanya- Berlin Temsilciliği'nin açılması ardından temsilcilikler ve bürolar çeşitli ülkelerde açılmaya devam etmiştir.

Üyesi olduğu Avrupa Yayın Birliği EBU'nun teletekst yayıncılığındaki teknik ve içerik biçim ölçütleri doğrultusunda TELEGÜN adıyla 1990'da teletekst yayınına başlamıştır.

1999'da TRT SAYTEK (Sayısal Yayın Teknoloji Merkezi) kurularak oluşturulan www.trt.net.tr internet sitesi yayına başlamış (TRT, <https://www.trt.net.tr/kurumsal/tarihce>) bu sayede TRT, uluslararası arenaya hitap etme fırsatı yakalamıştır.

1 Kasım 2008 tarihinde Türkiye'nin ilk yerli çocuk kanalı olma özelliğini taşıyan TRT Çocuk'un yayın hayatına başlamasının yanında aynı yıl 31 dilde yayın yapan www.trtvotworld.com, haber yayınlarında başlamıştır. 1 Ocak 2009'da farklı dil ve lehçelerde yayın yapan ilk kanal TRT 6 Kürtçe yayınına başlamış ve 2015'te kanalın adı TRT Kurdî olarak değişmiştir.

Balkanlar'dan Orta Asya'ya, Ortadoğu'dan Kafkaslara 27 ülke ve 13 muhtar cumhuriyette yaklaşık 250 milyon nüfuslu bir coğrafyaya hitap eden TRT Avaz, 21 Mart 2009'da yayın hayatına başlayarak Türkçe, Azerbaycan Türkçesi, Kazakça, Kırgızca, Özbekçe ve Türkmence programları ile yayın coğrafyasındaki bütün ülkelerin yer aldığı ve her ülkeden izleyicinin kendinden bir şeyler bulduğu “ortak kanal, ortak ses” olmuştur.

21 Mart 2009 tarihinde yayın hayatına başlayan TRT Avaz, Balkanlar'dan Orta Asya'ya, Ortadoğu'dan Kafkaslara olmak üzere 27 ülke ve 13 muhtar cumhuriyete hitap etmiş ve Türkçe, Azerbaycan Türkçesi, Kazakça, Kırgızca, Özbekçe ve Türkmence programları ile bu coğrafyaya etkili bir biçimde hitap etmiştir.

Türkçe haber ve kültür kanalı kimliğiyle öne çıkan TRT Türk 8 Mayıs 2009 tarihinde yayın hayatına başlarken aynı yıl TRT ANADOLU test yayınlarına başlamış ve kanal, 2012 yılında 24 saat kesintisiz yayın yapan TRT Diyanet kanalına dönüştürülmüştür.

16 Kasım 2009'da yerli ve yabancı müzik yayınları yapan TRT Müzik, 17 Kasım 2009 tarihinde İngilizce, Almanca, Fransızca, Rusça ve Türkçe olmak üzere beş dilde yayın yaparak Türkiye'yi dünyaya tanıtan TRT Belgesel ekranlarda seyirciyle buluşmaya başlamıştır.

4 Nisan 2010’da yayına başlayan ve Arapça yayın yapan TRT –“ETTÜRKİYYE”, 2015 yılında TRT-EI Arabia adını almış (TRT, <https://www.trt.net.tr/kurumsal/tarihce>) ve Arap ülkeleri ile Türkiye arasındaki bağları güçlendirmeyi amaç edinerek çocuk, gençlik, belgesel, ekonomi, spor, sağlık, kültür-sanat, müzik, din-ahlak ve eğlence programları gibi zengin içeriğe sahip programlar yayınlamıştır. (Özdemir ve Özdemir, 2016, s.55)

TRT Spor, 2010 yılında yayın hayatına başlayarak ulusal ve uluslararası tüm spor müsabakalarını ve organizasyonlarını canlı veya bant kaydı şeklinde seyirciyle buluştururken, Ocak 2011’de yayına başlayan TRT Okul, farklı yaş gruplarına yönelik oluşturulmuş eğitim ve kültür programlarıyla bir eğitim kanalı olmuştur. Kanal, 2020 yılında dünya çapında yaşanan Covid-19 salgını sonrası öğrencilerin öğrenimlerinin aksamaması için ilk, orta ve lise Milli Eğitim müfredatını ekranlara taşıyıp öğrencilerle buluşturarak TRT EBA kanallarına dönüşmüştür.

18 Mayıs 2015 tarihinde başlayan test yayınları sonrası 29 Ekim 2015’te yayın hayatına başlayan TRT World, İngilizce uluslararası yayınları ve insanı merkeze alan habercilik anlayışıyla referans bir haber kaynağı haline gelmiştir.

2019 yılına gelindiğinde TRT 2, yayın hayatına devam etmeye başlamıştır. 2020 yılında yabancı dilde yayınlar sürdüren dijital haber platformları, TRT Deutsch ve TRT Russian, yayına başlamış, 2021’de ise Olimpik spor dalları başta olmak üzere sporun tüm renklerini ekranlara taşıyarak, amatör, profesyonel alternatif spor dallarını gençler arasında yaygın hale getirmeyi amaçlayan TRT Spor Yıldız seyirciyle buluşmuştur.

2022 yılına gelindiğinde ise TRT Français ve TRT Balkan yabancı dilde yaptığı yayınlarla Türkiye’nin perspektifini dünyaya sunan dijital haber platformları olarak kullanılmaktadır. (TRT, <https://www.trt.net.tr/kurumsal/tarihce>)

1927 yılında ilk radyo, 1968 yılında ise ilk televizyon yayınına başlayan TRT, 7 kıtada 17 radyo, 18 televizyon ve sayısal platformları vasıtasıyla 41 dil ve lehçede yaptığı yayınlarla Türkiye’nin uluslararası alanda etki yaratan yayıncılık faaliyetlerini yürütmektedir. (TRT, <https://www.trt.net.tr/kurumsal/trtnin-hikayesi>)

“İnsanlığın ortak değerlerini ve idealini küresel etki oluşturacak şekilde yansıtan yayıncılık merkezli faaliyetler” yapmayı kendine görev edinen (TRT, <https://www.trt.net.tr/kurumsal/gorevler/>) TRT, mevcutta TRT 1, TRT 2, TRT Belgesel, TRT Çocuk, TRT Müzik, TRT Spor, TRT Spor Yıldız, TRT Haber, TRT Arabi, TRT Kurdî , TRT Türk, TRT Avaz, TRT World, TRT 4K, TBBM TV ve pandemi döneminde uzaktan eğitimin sürdürülebilmesi için yayın hayatına başlayan TRT EBA İlkokul-Anaokulu, TRT EBA Ortaokul, TRT EBA Lise olmak üzere 18 televizyon kanalı; TRT Radyo 1, TRT FM, TRT Nağme, TRT Radyo 3, TRT Türkü, TRT Haber, TRT Çukurova Radyosu (Bölgesel), TRT Antalya Radyosu (Bölgesel), TRT GAP Diyarbakır Radyosu (Bölgesel), TRT Trabzon Radyosu (Bölgesel), TRT Erzurum Radyosu (Bölgesel), Memleketim FM, Türkiye’nin Sesi Radyosu (TSR), Voice Of Turkey (VOT), TRT Radyo Kurdî, TRT Radyo Arabi ve TRT Radyo World olmak üzere 17 radyo kanalı; TRT Vizyon, Bir Dünya Müzik, TRT Çocuk dergileri; TRT Akademi, TRT Haber, TRT İzle, TRT Dinle, TRT Spor, TRT Bil Bakalım, TRT Nuçe, TRT World, TRT VOT, TRT Arabi ve çocuklara yönelik TRT Çocuk Kitaplık, TRT Çocuk gibi birçok mobil uygulama; TRT Russian, TRT Francais, TRT Deutsch, TRT Balkan gibi haber platformları; web yayınları ve çeşitli uluslararası organizasyonlarla (TRT, <https://www.trt.net.tr/kurumsal/tarihce>) dünyanın birçok yerine ulaşabilmekte ve Türkiye’yi temsil etmektedir.

3.1.2. TRT’nin Yayın Esasları

2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu’nun 5. Maddesine göre Türkiye Radyo Televizyon Kurumu’nun genel yayın esasları şu şekilde sıralanmaktadır: (Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2954.pdf>)

- a) “Anayasanın sözüne ve ruhuna bağlı olmak; Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü, milli egemenliği, Cumhuriyeti, kamu düzenini, genel asayiş, kamu yararını korumak ve kollamak
- b) Atatürk ilke ve inkılaplarını kökleştirmek, Türkiye Cumhuriyeti’nin çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkmasını öngören milli hedeflere ulaşmayı gerçekleştirmek,
- c) Devletin milli güvenlik siyasetinin, milli ve ekonomik menfaatlerinin gereklerine uymak,
- d) Devletin bir kişi veya zümre tarafından yönetilmesini veya sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini sağlamak yahut Devleti ve Devlet otoritesini ortadan kaldırmak veya dil, ırk, din ve mezhep ayırımı yaratmak yahut sair herhangi bir yoldan

bu kavramlara ve görüşlere dayanan bir Devlet düzeni kurmak amacı güden rejim ve ideolojilerin propagandasına yer vermemek,

- e) Genel ahlakın gereklerini, milli gelenekleri ve manevi değerleri gözetmek,*
- f) Türk milli eğitiminin temel görüş, amaç ve ilkelerine uymak,*
- g) Kolayca anlaşılabilir, doğru, temiz ve güzel bir Türkçe kullanmak,*
- h) Toplumun beden ve ruh sağlığına zarar verecek hususlara yer vermemek,*
- i) Karamsarlık, umutsuzluk, kargaşa, dehşet, saldırganlık gibi olumsuz duygular uyandırmak ve telkin etmek amacına yönelik yayın yapmamak,*
- j) Kişilerin özel hayatlarına, şeref ve haysiyetlerine saygılı olmak ve dürüstlük anlayışına bağlı kalmak,*
- k) Haberlerin toplanması, seçilmesi ve yayınlanmasında tarafsızlık, doğruluk ve çabukluk ilkeleri ile çağdaş habercilik teknik ve metotlarına bağlı olmak,*
- l) Haberler ile yorumları ayırmak ve yorumların kaynaklarını açıklamak,*
- m) Kamuoyunun sağlıklı ve serbestçe oluşabilmesi için kamuoyunu ilgilendirecek konularda yeterli yayın yapmak; tek yönlü, taraf tutan yayın yapmamak ve bir siyasi partinin, grubun, çıkar çevresinin, inanç veya düşüncenin menfaatlerine alet olmamak.”*

3.1.3. TRT’nin Uluslararası Televizyon Yayıncılığı ve Kanalları

Kitle iletişim araçları kamu ve kültür diplomasisinde merkezi bir konumda yer almaktadır. Önceki bölümlerde de anlatıldığı üzere kitle iletişim araçları, kamu ve kültür diplomasisinde enformasyonel iletişim araçları olarak kullanılarak uluslararası toplumun desteğini sağlamak, kamuoyu oluşturmak ve ülkelerin tanıtımına katkı sağlamak gibi amaçlara hizmet etmektedir. İngiltere-BBC, ABD-CNN, Rusya-RT, Almanya-DW, Çin- CCTV ve Arap Dünyası- El Cezire isimli kanallı kullanarak uluslararası yayınlar yapmakta ve bu yayınlarla dünya kamuoyuna ulaşarak mesajlarını aktarmaktadır. Kitle iletişim araçları özellikle de televizyon kanalları ülkelerin kamu diplomasisi çevresinde kullandığı uluslararası silahlar haline gelmiştir. (Ekşi, 2018:269) Türkiye ise uluslararası yayıncılık faaliyetlerini TRT bünyesinde yer alan kanallar vasıtasıyla sürdürmektedir.

TRT’nin tarihçesi kısmında aşağıda sözü edilen kanalların birçoğunun adı geçse de kanallara ait detaylı bilgi verilmesi konunun akışı ve anlaşılabilirliği açısından önem arz etmektedir.

Türkiye, yukarıda ismi geçen devletlerden çok daha sonra uluslararası yayınlarına başlamıştır. 1990 yılında TRT tarafından kurularak sınır ötesi yayın yapan ilk televizyon kanalı TRT INT, yayın hayatına başlamıştır. Hedef kitlesini yurtdışında yaşayan Türklerin oluşturduğu TRT INT, kuruluş amacı 1997 yılında düzenlenen faaliyet planında şu biçimde açıklanmıştır:

“TRT INT, yayınlarının amacı: yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın Türkiye ve Türk kültürü ile bağlarının devamını sağlamak, devleti her alanda tanıtmak; eğitim ve kültür düzeyini yükseltmek, dil, din, örf ve adetlerini, birlik ve beraberliklerini muhafaza etmelerine yardımcı olmak; morallerini güçlendirip çeşitli konulardaki problemlerinin çözümüne ışık tutarak Türkiye Cumhuriyeti ile ilişkilerini sürdürmek; ayrıca bulundukları ülkenin kültürünü tanıtarak, uyum sağlamalarını kolaylaştırmaktır.”

Türkiye’nin lobi faaliyetlerinin yurtdışında yapılmasına önemli katkıları bulunan TRT INT’ın yayın hayatı 2009’da sona ermiştir. (Canbey, 2022 :160)

3.1.3.1. TRT Kurdî

Türkiye’nin Avrupa Birliği’nden (AB) adaylık statüsü almasıyla izlenen dil politikaları yerini yeni dil politikalarına bırakmış ve Avrupa Birliği üyelik süresinde yasal değişiklikler yapılarak farklı dil ve lehçelerde gerçekleştirilecek yayınlar için zemin hazırlanmıştır. 11 Haziran 2008’de 5767 sayılı kanunla TRT’ye Türkçe dışında farklı dil ve lehçelerde yayın izni verilmiş ve 1 Ocak 2009’da yayına başladığı tarihteki adı TRT 6 olan TRT Kurdî yayın hayatına başlamıştır. 24 saat ve altyazısız şekilde yayına başlayan Kurdî, ilk kez bir kanalda ‘Türkçe dışında farklı dil ve lehçelerde’ 24 saat aralıksız yayın yapılması bakımından Türk televizyon tarihi için bir ilk olma statüsündedir. TRT 6 ile Türkiye Cumhuriyeti tarihinde TRT çatısı altında ilk kez Kürtçe yayın yapan bir kanal kurulmuş ve kanalın adı Ocak 2015’te TRT Kurdî olarak değiştirilmiştir. (Ak, 2019:41-49) Gelenekleri ve aileyi koruyan, kültürel mirası, değerleri yaşatarak bağları daha güçlü hale getiren Kürtçe bir aile kanalı olarak tanımlanan TRT Kurdî, toplumsal birlikteliği güçlendirmeyi amaçlamaktadır. (TRT, <https://www.trt.net.tr/kurumsal/televizyon>)

3.1.3.2. TRT Türk

2009’da yayın hayatına başlayan TRT Türk, yayın dili Türkçe olarak Avrupa, Amerika, Balkanlar ve Avusturalya’da yayınlarına devam etmektedir. Yurtdışında yaşayan Türklere yönelik olarak Türk toplumunun milli, manevi değerleri ve geleneklerinin yaşatılması, Türklere yönelik ayrımcılık ve ön yargıların önüne geçmek, Türkiye ve Türk kültürü ile bağları güçlendirerek yeni nesillerin akıcı, duru ve güzel Türkçe öğrenimlerine katkı sağlamak gibi amaçları bulunan TRT Türk, aynı zamanda yayın coğrafyasında yaşayan Türklerin sorunlarını gündeme getirerek sorunların çözümüne yönelik ilgili ülkede kamuoyu oluşturulması ve yayın

coğrafyasında yer alan ülkeler ile Türkiye arasındaki bağın güçlenmesini sağlamak gibi amaçlara da hizmet etmektedir. (TRT 2017 Faaliyet Raporu, <https://www.trt.net.tr/kurumsal/2017/>) Türklük ve ortak Türk dünyası teması ile Türkiye'nin kültür ve dil birliği içinde olduğu Türk soylu insanlarla bağını kuvvetlendirmek gibi amaçlarla yayın yapan kanal, haber programlarının yanında, kültür, belgesel, turizm içerikli programlar, drama ve müzik içerikli yayınlara da yer vermektedir. (Aydın Kılıç, 2015: 328)

3.1.3.3. TRT Belgesel

TRT'nin ilk belgesel ve ilk tematik kanalı olan TRT Belgesel, 17 Ekim 2009'da yayına başlamıştır. Türkçe başta olmak üzere, Almaca, İngilizce Rusça, Fransızca ve Arapça olmak üzere 6 dilde yayın yapan TRT Belgesel'in kuruluş amacını TRT Belgesel Kanal Koordinatörü Süleyman Tezgel şu şekilde açıklamıştır: (Tezgel'den Akt Akkaya,2019: 54-55)

“TRT belgeselin kuruluş amacı Türk belgeselciliğini desteklemek çünkü bu konuda bu kulvarda yatırım yapacak başka bir yapı yok...TRT şu anda bir dönüşüm içerisinde bu tabii ki hem üretim politikasını hem yayın politikasını değiştiriyor. Şu anda Türkiye prodüksiyon açısından çok güçlü bir ülke. Amerika ve İngiltere'den sonra en çok dizi ihraç eden ülkeyiz belli coğrafyalarda bir numarayız Latin Amerika Avrasya doğru Avrupa Afrika Ortadoğu vb. Ama belgesele gelince daha bir Amerikan popüler belgesel etkisi altında bir izleyiciden bahsediyoruz kendi o zaman belgesel dilimizi de bir değişime gidelim şeklinde bir noktaya geldik buradaki amaç hem kendi ülkemizde çok izlenir bir kanal olmak belgesel izletmek ama sonrakindeki asıl ve büyük amaç trt belgesel kanalını dünyaya açmak dünyada diziler gibi etkili olmak istiyor şuanda üretim politikamız bu yönde ...”

Kanal, kuruluşundan bu yana 2015 ve 2019 yıllarında dönüşüm yaşayarak yapım nitelikleri ve üretim miktarında artış sağlamış ve görsel yüzünü modernleştirmiştir. “İnsanı anlamak hayatı anlamaktır” kaidesiyle ilerleyen TRT Belgesel, Türk tarihini, zaferlerini ve başlangıçlarının hikayesini anlatmasının yanı sıra insanı, mekanı ve doğada yer alan tüm canlıları konu edinerek içeriklerine yansıtmıştır. Birçok yapımı ses getiren TRT Belgesel, “Afgan Kadını” isimli belgeseli ile 2021 Tokyo Kısa Film Festivali'nde En İyi Belgesel Ödülü'nü, “Son Kabileler- Himbalar” belgeseli ile de Roma Uluslararası Film Ödülleri'nde En İyi Belgesel Ödülü'nü alarak uluslararası arenadaki başarısını kanıtlamıştır. (TRT 2021 Faaliyet Raporu, <https://www.trt.net.tr/pdfs/event-reports/2021.pdf>)

3.1.3.4. TRT Arabi

TRT, 2010 yılında Arap dilinde yayın yapan TRT Et Türkiye kanalını kurarak yabancı dilde yayın yapan ilk televizyon kanalını kurmuştur. TRT Arapça adıyla da bilinen TRT Et Türkiye, Arap dünyasını hedef kitle olarak belirlemiş yayınlanan dizi, film ve belgesel gibi türleri Arapça altyazı veya seslendirmeyi biçimde yayınlamıştır. (Demirkıran, 2010: 429- 430) Kanal, Türkiye ile yayın coğrafyası arasında kültürel ve tarihi bağlar kurmayı ve olumlu ilişkiler geliştirmeyi amaçlamıştır. Ak Parti döneminde Orta Doğu'da izlenen aktif diplomasinin bir yansıması olarak bölge halkının Türkiye merakını gidermek amacıyla kurulan TRT Et Türkiye, kanal koordinatörü Sefer Turan'ın da belirttiği üzere Arap dünyasının Türkiye'yi üçüncü kişiler vasıtasıyla yanlış ve eksik tanınmasının önüne geçerek Arap dünyasına Türkiye'yi doğru tanıma fırsatı sunmuştur. (Ekşi, 2018: 372) Daha sonra TRT Arabi olarak yayına devam eden kanal, Türkiye ile Arap dünyası arasında bir iletişim köprüsü kuran, ikili ilişkileri güçlendiren ve iş birliklerini kuvvetlendirici program içerikler yayınlamaktadır. TRT Arabi, izleyicisine haber yayınlarının yanı sıra ekonomi, kültür-sanat, belgesel, gezi ve spor gibi çeşitli konu ve temalarda içerikler sunmaktadır. (TRT 2021 Faaliyet Raporu, <https://www.trt.net.tr/pdfs/event-reports/2021.pdf>)

3.1.3.5. TRT World

Habercilik alanında Türkiye'yi temsil etmesi için 29 Ekim 2015'te yayın hayatına başlayan TRT World, yayınlarının tamamını İngilizce olarak sürdürerek dünyada pozitif değişimin habercisi olmak ve izleyicilerine küresel hadiselerle karşı bakışlarında farkındalık yaratmak amacıyla yayın yapmaktadır. Vizyonunu küresel haber kanallarıyla yarışabilecek kalitede bir dünya markası olmak olarak belirleyen TRT World, dünya çapında haberciler ve ajanslar ile çalışmakta ve televizyon yayıncılığında en gelişmiş altyapı ve teknolojilerini kullanmaktadır. (TRT Faaliyet Raporu 2015 Faaliyet Raporu, <https://www.trt.net.tr/pdfs/event-reports/2015.pdf>.) Yetkililerin de vurguladığı üzere amacı “*insana dair olan her şeyi yeni bir gözle, Türkiye'nin ve bulunduğumuz coğrafyanın gözüyle ele alıp yayınlamak*” olarak ifade edilen TRT World, çok sayıda rakibi bulunması dolayısıyla kanalın işlevselliği,

konumu ve hedef kitlesinin belirlenmesi önem arz etmektedir. Kanal yönetimi ise konuyla ilgili gerekli araştırmaları yaparak uzmanlardan danışmanlık aldıklarını ve rakiplerinin zayıf ve güçlü yönlerini tespit ettikleri belirtmiştir. (Devran, 2015: 290) TRT Genel Müdürü İbrahim Eren 2015'te yaptığı konuşmasında TRT World'ün yayın politikası temel ilkesinin “insan” olduğunun altını çizerek: “*Suni son dakikalar peşinde koşmadan, toplumlar arasında ayırım yapmadan ve hiç kimseyi ya da oluşumu etiketlemeden, sadece görüneni değil sebep olanı da ön plana çıkaracak bir vizyon belirledik*” sözleriyle kanalın vizyonunu belirtmiş ve dünyadaki gelişme ve olaylara Türkiye'nin ve bu coğrafyanın nasıl baktığının TRT World ile en etkili şekilde görünebileceğini söylemiştir. (AA, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/trtworludun-temel-ilkesi-insan-olacak-/457936>)

Dünyada 190 ülke ve 12 uydu ağı aracılığıyla 260 milyondan fazla hane ve 1,2 milyar kişiye ulaşan TRT World, yayınlarını genel merkez olan İstanbul'dan gerçekleştirse de Washington ve Londra'da yer alan yayın merkezleri ile de hizmet vermektedir. (TRT 2021 Faaliyet Raporu, <https://www.trt.net.tr/pdfs/event-reports/2021.pdf>)

3.2. TRT Avaz

Önceki bölümlerde açıklandığı üzere Türkiye, TRT vasıtası ile birden fazla televizyon kanalında çeşitli dillerde birçok programa yer vermekte ve Türkiye'nin tanıtılmasına kaynaklık etmektedir. Türkiye'nin uluslararası televizyon kanallarından biri olan TRT Avaz, kültür içerikli yayınlarının ağırlıklı olması sebebiyle Türkiye'nin kültürel diplomasine önemli derecede katkı sunmaktadır.

Türk Dil Kurumu'na it Türkçe sözlüğe bakıldığında Avaz, “*Yüksek ses, nara, avaze*” anlamlarına gelmektedir. (Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr/>) Türk lehçelerinin birçoğunda da ‘Ses’ anlamına gelen Avaz'dan ismini alan TRT Avaz, Balkanlar, Orta Asya ve Kafkaslar'dan 27 ülke ve 13 muhtar cumhuriyete hitap ederek yayın coğrafyasında yer alan ülkeler için “*ortak kanalı ortak sesi*” olmuştur. (TRT, <https://www.trt.net.tr/kurumsal/tarihce>)

Türkçülüğün öncülerinden olarak Türk Dünyasında Türkçülük fikrinin yayılmasında önemli isimlerin başında gelen İsmail Gaspıralı'nın “*Dilde, fikirde, işte birlik*”

yaklaşımı ilkesiyle 2009 yılında Türkçe konuşan halklara yönelik yayına başlayan TRT Avaz, Kazakistan, Azerbaycan, Özbekistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Türkmenistan'ın yer aldığı coğrafyayı öncelikli yayın alanı olarak belirlemiştir ve Kazakistan, Azerbaycan, Özbekistan, Kırgızistan, Türkmenistan ve Rus dili ve lehçelerinde de yayınlar yapmaktadır. Türksat'da HD biçimde yayınlanan TRT Avaz, tüm hedef coğrafya seyircisi tarafından erişilebilir durumdadır. Türkiye'nin kültürel ilişkilerinin medya ayağı olma görevini üstlenerek genel içeriğini kültür başta olmak üzere, sanat, eğitim, tarih, coğrafya, dil, düşünce, bilim, çocuk ve aile temalı yayınların oluşturduğu TRT Avaz, bir kültür kanalı olması sebebiyle Türk soylu halkların yaşadığı coğrafyanın dış dünyaya yansıtılabilmesinin en önemli araçlarından biridir. TRT Avaz, hitap ettiği sahada gündelik yaşamdan, siyasi- ekonomik gelişmelere kültürden sanata kadar birçok temanın yer aldığı tek iletişim platformu olma özelliği taşımaktadır. (TRT Avaz, <https://www.trtavaz.com.tr/hakkimizda>)

TRT Avaz, kültürel kodları etkili bir biçimde kullanarak hedef coğrafyayı cezbetmek, biçimlendirmek ve modernlik ile gelenekselliği bir araya getiren Türkiye'yi göstermek için tasarlanmıştır. (Aydemir, 2016: 370) Ortak değerlere vurgu yaparak Türk halkları arasında bir kültürel köprü olma görevi üstlenen TRT Avaz, yayın coğrafyasında gerçekleştirdiği yayınlarla Türkiye'nin ve Türk devletlerinin tanıtılmasını sağlamak ve Türkiye ile dünyanın çeşitli bölgelerinde yer alan Türk devletleri arasında dil birliği oluşturarak kültürel ilişkilerin geliştirilmesine katkı sağlamaktadır. (2012 TRT Genel Yayın Planı'ndan akt Mamanova, 2013: 68)

Türkiye ve diğer Türk Cumhuriyetleri arasında dil ve düşünce birliği kurmayı amaçlayan TRT Avaz, Türk coğrafyasının ortak kültürünün birleştiriciliğine vurgu yaparak yalnızca bir yayıncı olarak değil Türkiye'nin yumuşak gücüne katkı sağlayan etkili bir kamu ve kültür diplomasisi aracı haline gelmiştir. Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri arasındaki kültürel, siyasi ve ekonomik ilişkilerin gelişmesine aracılık ederek ve kültürün ve dilin birleştiriciliğinden faydalanan tarih bilinci ve ortak duygunun gücünün ortaya çıkarılması amaçlayan TRT Avaz, hedef coğrafya için hazırladığı içerikleri her gün 24 saat kesintisiz biçimde yayınlayarak bölgede en etkili kültürel diplomasi araçlarından biri olmuştur. TRT Avaz, yalnızca yaptığı çeşitli tema ve formatlardaki program içerikleriyle değil Türk Konseyi, UNESCO, Türk Kültür ve

Miras Vakfı ve Türk Akademisi gibi kurumlarla yaptığı ortak proje ve iş birlikleriyle etkisini arttırmayı hedeflemektedir. (TRT 2020 Faaliyet Raporu, <https://www.trt.net.tr/pdfs/event-reports/2020.pdf>)

3.2.1 TRT Avaz Yayın İçerikleri

Bir kültür kanalı olması bakımından kültür kavramını merkeze alarak Kültür- Sanat, tarih, ekonomi, din, bilim ve teknoloji, eğlence, müzik, çocuk ve sağlık temalı programların yayınlandığı TRT Avaz, hitap ettiği coğrafyaya uygun birçok dilde haberlere, ses getiren yerli ve yabancı sinemalara ve dizilere de yer vermektedir.

Yayınlandığı ülke izleyicilerine kültür, tarih ve düşünce yapısına uygun içerikler sunan TRT Avaz, Türk ve İslam coğrafyasının kültürel özelliklerine uygun yayınları ve kurduğu ortaklıklarla bölgede kültürel ilişkilerin dolayısıyla kültürel diplomasinin geliştirilmesine destek olmaktadır. (TRT 2017 Faaliyet Raporu, <https://www.trt.net.tr/kurumsal/2017/>)

3.2.1.1. Haber Programları

TRT Avaz, dünya, Türkiye ve Türk Cumhuriyetlerinde öne çıkan konuları yayınladığı çeşitli haber programlarıyla ekrana taşımaktadır. Kanal, hafta içleri sırasıyla 13. 30'da ve 17.00'da yayınlanan Avrasya Gündemi ve Avaz Gündem isimli haber programlarının yanında 16.30 ve sonrası kısa süreli haber akışına yer vererek; 16.30'da Kazakistan Haber, 16.35'te Kırgızca Haber, 16.40'da Özbekçe Haber, 16.45 Türkmençe Haber, 16.50'de Azerbaycan Haber, 16.55'te Rusça Haber gibi farklı dil ve lehçelerde yaptığı haber yayınlarıyla Türkçe bilmeyen izleyicilere de haber ulaştırabilmektedir. (TRT Avaz, <https://www.trtavaz.com.tr/yayin-akisi>) TRT Avaz'da yer alan haber programları Türkiye'nin uluslararası imajı göz önünde bulundurularak hazırlanmakta ve haberler aracılığı ile etkili bir kamuoyu oluşturulmaya çalışılmaktadır. (Parim ve Çetin, 2021: 43)

Örneğin, 22 Ocak 2023 tarihli Avaz Haber isimli programda yer alan haberde aşağıdaki sözlere yer verilerek Türkiye destekli eğitim fırsatlarına ve Türk kültüründe önemli olan kavramlara vurgu yapılmakta böylece TRT Avaz'ın yayınladığı içeriklerle

kültürel diplomasinin etkili bir aracı olduğunu gözler önüne serilmektedir: (TRT Kazakistan Temsilciliği, <https://www.youtube.com/watch?v=w57b35WDG-4->)

“Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Bursiyeri Karlıgaş Ömirbayeva’nın lisans sonrası tercihi Türkiye oldu. 16 yıldır Kazakistan’ın önde gelen hava yolu şirketlerinden birinde çalışan Ömirbayeva, Türkiye’de kazandığı tecrübesini ülkesine aktarıyor. Ömirbayeva Türkiye’de birlikte eğitim aldığı arkadaşlarıyla iletişimi sürdürüyor. Türkiye sevgisi hiç azalmayan YTB bursiyerinin seyahate çıkarken tercih ettiği ilk ülke daima Türkiye.” cümleleriyle sunulmuş ve Ömirbayeva verdiği röportajda *“Toplam 9 sene kadar Türkiye’de kaldım. Hem lisansımı hem yüksek lisansımı Türkiye’deki üniversitelerden birinde tamamladım. Türkiye sana ne kazandırdı niye sordukları zaman hoşgörüyü, misafirperverliği, insanlar arasındaki içtenlikle gerçekleşen iletişimi ve bir çocuk olarak tek başına ayakta durabilmeyi diyebilirim.”*

3.2.1.2. Kültür- Sanat ve Tarih İçerikli Program ve Belgeseller

“TRT Avaz Program İçerikleri” bölümünün alt başlıklarında yer alan içeriklerin birçoğunun da kültürel içerikler barındırmasına karşın Kültür- Sanat ve Tarih içerikli yayınları ayrı bir başlık altında incelemek faydalı olacaktır.

TRT Avaz’da yayınlanan içeriklere bakıldığında kültür ve tarih konularına ağırlık verildiği aşikardır. Şair ve mutasavvıf Niyazi Mısri’den Azarbaycanlı Şair Ahmed Cevad’a yazar Ömer Seyfettin’den İmam Buhârî’ye Türk kültürünün ortak değerlerinin anlatıldığı biyografik belgesellerin de yer aldığı TRT Avaz, Ahıska Türkleri’nin maruz kaldığı sürgünden bu güne kadarki durumlarının ele alındığı “Sürgünün Sessiz Tanıkları Ahıska Türkleri” ve Osmanlı İmparatorluğu’nun mimari yapıları ve bu mimari yapıların içlerinde yaşanmış olayların anlatıldığı “Osmanlı Sarayları” gibi önemli tarih ve kültür konulu belgesellere de ev sahipliği yapmaktadır.

Türk Cumhuriyetleri’nin Türkiye’de yaşayan veya belirli bir süre Türkiye’de bulunan başarılı heykel ve resim sanatçılarının anlatıldığı “Türk Dünyasının Renkleri”, Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri’nde yaşanan kültür- sanat olayları müzik, plastik sanatlar ve edebiyat alanında yer edinmiş önemli isimlerin üzerinden anlatıldığı ve Türk soydaşların kültürel yapılarını tanıtmayı amaçlayan “Kültür Sanat Avaz” ve yurt dışı izleyicilerin hedef kitlesini oluşturduğu ve kültürel zenginliğin önemli enstrümanları olan ürün ve ustaların tanıtıldığı “Zanaatkar”, (TRT 2021 Faaliyet Raporu, <https://www.trt.net.tr/pdfs/event-reports/2021.pdf>) TRT Avaz’ın izleyicilerine

sunduğu önemli kültür- sanat programlarıdır. Kanal, yayınladığı bu içeriklerle Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri’nde yaşayan soydaşları ortak kültür ve sanat çatısı altında birleştirmektedir.

Türklerin, Orta Asya’dan Avrupa’ya uzanan göç yolları, doğal güzellikler ve göç yollarında yaşanan yabani hayata yer yerilen ve Orhun Şelalesi’nden Tonyukuk Yazıtlarına, Bömbögör Yazıtı’ndan Ongi Anıt Alanı’na birçok alanın da tanıtıldığı “Miras Coğrafyalar”, İlber Ortaylı’nın sunumunda gerçekleşerek medeniyetlerin tarihi, ruhunu ve kültürünü yansıtan Orta Asya şehirlerinin tanıtıldığı “İlber Ortaylı ile Kadim Şehirler” (TRT 2019 Faaliyet Raporu, <https://www.trt.net.tr/kurumsal/2019>), Osmanlı İmparatorluğu’dan günümüze miras bıraktığı izlerin izleyiciyle buluşturulduğu “Türklerin İzinde” ve İslam’ın Mevlana, Ahmet Yesevi, Hacı Bektaş-ı Veli ve Ahi Evran gibi mutasavvıflar yoluyla Asya’dan Avrupa’ya yayılma sürecini anlatan “Yesi’den Avrupa’ya Taşınan Köz” gibi programlar ile Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri arasındaki ortak tarih ve kültüre dikkat çekmeye çalışmaktadır. Parim ve Çetin tarafından 2021 yılında TRT Avaz özelinde yapılan araştırmada sanatçı, yazar ve kültür adamı sembol isimlerin yer verildiği “Köklerin İzinde” programının Mirjakıp Dulatov’un anlatıldığı 14. bölümü ele alınmıştır. Araştırmacılar, bölüm analizi sonrası programda ortak Türk kimliğine vurgu yapılarak milliyetçi söylemlere yer verildiği ve programda yer alan söylemlerle Türkiye ile hedef coğrafya arasındaki duygusal bağların gücünün arttırılması amaçlandığı sonucuna varmıştır. TRT Avaz, yayınladığı kültür-sanat ve tarih konulu içerikleriyle kanalın yayın stratejisine uymaktadır. Bölümde yer verilen program ve belgesellerin genel itibari ile ortak türk kimliği ve tarihine vurgu yapacak mesajlar taşıdığı görülmektedir. Sözü edilen alanda yayınlanan içeriklerin Türkçe yayınlanması ile de Türkçe’nin hedef coğrafyada yaygınlaştırılması ve ‘dil birliği’ sağlanmaya çalışılmaktadır. (2021: 41-43)

3.2.1.3. Dizi ve Filmler

TRT Avaz, TRT’ye ait dizi içerikleriyle Türkiye’nin imajına olumlu katkı sağlayarak ve kültürel bağ kurarak Türkiye’nin yumuşak gücünü yayın yaptığı coğrafyaya yaymaya çalışmaktadır. 80’e yakın ülkeye ihraç edilen Türk dizileri, genel itibari ile

tarihi ve kültürel içerikli olması ve Türkiye'nin sosyal yaşamı, tarihi ve kültürünü aktarması bakımından dizilerdeki kıyafet, takı, çekim alanları gibi detaylarla Türkiye'yi bir çekim merkezi haline getirip ülke imajına pozitif katkı sunmaktadır. (Karlıdağ & Bulut'tan akt Güner, 2022: 101) Kanalda, “Şampiyon”, “Böyle Bitmesin”, “Elimi Bırakma” gibi sosyal içerikli yapımların yanı sıra “Aşkın Yolculuğu: Yunus Emre” ve “Yüzyıllık Mühür: Kadın Kahramanlar ve Genç Kahramanlar” gibi tarihi içeriklerle de hedef kitle izleyicisine Türk kültürü, tarihi ve sosyal yaşamıyla ilgili istenilen mesajlar verilerek kültürel diplomasi sağlanmaktadır. (TRT Avaz, <https://www.trtavaz.com.tr/>) “Diriliş Ertuğrul”, “Benim Adım Melek” ve Payitaht Abdülhamid” gibi diziler Rusya altyazıyla; “Yunus Emre” isimli dizi ise Rusça dublajla yayınlanarak dizilerin etki alanını arttırmaktadır. (TRT 2019 Faaliyet Raporu, <https://www.trt.net.tr/kurumsal/2019>)

Kanalda yayınlanan “Elimi Bırakma” isimli dizinin içeriğine bakılacak olduğunda, sahip olduğu değerleri kaybeden Azra ve onunla benzer bir kader yaşayan Cenk karakterlerinin tanışması üzerine başlayan hikayede “İnsanın dönüp gidebileceği bir verinin ailesinin olması dünyanın en büyük hazinesi” mottosu işlenerek Türk kültüründe çok önemli bir yere sahip olan “aile” ve “aile bağları” kavramlarına vurgu yapılmaktadır. (TRT Avaz, <https://www.trtavaz.com.tr/program/elimi-birakma/61012>)

Ayrıca, TRT Avaz'da ilgiyle takip edilen dizilerin Türkçe yayınlanması Türkçe'nin öğrenimini ve yaygınlaştırılmasını sağlayarak kültürel diplomasiye ekstra fayda sağlamaktadır.

3.2.1.4. Sağlık ve Sosyal İçerikli Program ve Belgeseller

TRT Avaz, çok çeşitli program yelpazesinde sağlık konulu içerikleri de izleyicisine sunmaktadır. “Dr. Yerebatan ile Hayatın Ritmi” isimli programa benzer şekilde sağlık konularının işlendiği “Sağlıklı Günler” isimli programda sağlık alanında yer alan konuk isimlere yöneltilen sorularla genel sağlık konuları ele alınmaktadır. Yurt dışı izleyicisi özellikle dikkate alınarak hazırlanan programın sağlık turizmine de katkı sağlaması hedeflenmiştir. Engelli doğan çocuklar ve ailelerinin sürdürdükleri hayatı

işleyen “Şefkate Muhtaç”, engelli bir çocuğa sahip ailelerde aile içi iletişimde doğru uygulamalar ve hatalar, engelli koçluğu, bu süreçte eğitimin kazandırdıkları gibi konuların işlendiği “Koçum Babam” (TRT 2021 Faaliyet Raporu, <https://www.trt.net.tr/pdfs/event-reports/2021.pdf>), benzer konuların işlendiği “Dijital Çağda Ebeveynlik” gibi programların yanı sıra Orta Asya gibi kültürel ve tarihi bağların bulunduğu coğrafyalardan göç ederek Türkiye’ye sığınmış olan soydaşların göç hikayeleri anlatılmaktadır. Sağlık programlarında Türkiye’nin sağlık ve sağlık teknolojisi alanında ne denli gelişmiş olduğu vurgusu yapılırken, “Vatanım Türkiye” gibi sosyal içerikli programlarda Türklerin yardımseverliği ve konukseverliği (TRT Avaz, <https://www.trtavaz.com.tr/>) izleyiciye aktararak Türkiye’nin yumuşak gücü için olumlu imajlar oluşturulup kültürel diplomasi faaliyetlerine destek sağlanmaktadır.

3.2.1.5. Bilim- Teknoloji ve Ekonomi İçerikli Program ve Belgeseller

TRT Avaz, Türkiye ve Türk dünyasındaki bilimsel, teknolojik ve ekonomik gelişmeleri de program içeriklerine dahil etmektedir. “Hayal Kurucular” isimli programda ileri teknoloji ile Türk dünyasında üretilen ürünlerin ortaya çıkış aşamaları ve üretim süreçlerine, “Üreten Türkiye” isimli programda özellikle Orta Asya’ya ihraç edilen Türk markası ürünlerin keşfine ve “Dünyaya Açılanlar” isimli programda ise Türk markalarının dünyada ve Türkiye’de elde ettiği başarıları dair içerikler yer almaktadır. Program içeriklerinde görüldüğü üzere Türkiye, TRT Avaz aracılığı ile bilim, teknoloji ve ekonomi alanındaki gelişmeleri ve Türkiye’nin ileri teknolojisini yayın yaptığı coğrafyalara duyurarak yumuşak gücünü güçlendirmektedir. (TRT Avaz, <https://www.trtavaz.com.tr/>)

3.2.1.6. Gezi ve Yemek İçerikli Program ve Belgeseller

Kanal, hem Türkiye’nin hem de Türk dünyasının gelenek görenekleri, yöresel zenginlikleri, kültürel ortaklıkları, eşsiz coğrafyasını ve lezzetlerini izleyiciye sunarak Türkiye’nin ve Türk dünyasının tanıtımını yapmakta ve ortak kültüre dikkat çekerek bütünleştirici bir görev üstlenmektedir. TRT Avaz’da yayınlanan “Yoldan Çık”, Türkiye’de yer alan tarihi ve turistik mekanların, bölgelerin tarihsel geçmişini, yöresel

zenginliklerini ve kültürel farklılıklarını izleyiciye aktarmakta, “Yol Arkadaşım” isimli program Anadolu’nun farklı yörelerinde yüzyıllardır süregelen gelenek ve görenekleri yansıtmakta ve “Keşif Zamanı” isimli program hem yurt içi hem de yurt dışında yaşayan insanların yaşadıkları coğrafyanın mimari ve kültürel yapısından gelenek göreneklerine kadar birçok detayı gözler önüne sermektedir. “Göçen Lezzetler”de Anadolu’nun göçlerle zenginleşen mutfağına, kültürüne ve tarihine vurgu yapılırken “Asırlık Lezzetçiler” isimli programda Anadolu’nun yemek kültürü ve Türkiye’nin köklü lokantaları anlatılmaktadır. (TRT Avaz, <https://www.trtavaz.com.tr/>)

3.2.1.7. Diğer Program ve Belgeseller

TRT Avaz’da çocuklar için yayınlanan çizgi filmler, milli ve manevi değerler, adalet, yardımlaşma, sorumluluk, dürüstlük gibi kavramlar üzerinde durmaktadır. “Leylek Kardeş” isimli çizgi filmde evrensel değerler, “Kelile ile Dimne”de doğruluk ve dürüstlük kavramları, “Tozkoparan” isimli çizgi filmde milli ve manevi değerler anlatılırken “Maysa ile Bulut” da Türklerin göçebe tarzından kültürlere, gelenek ve göreneklerden Türkiye’nin çeşitli güzellikleri çocukların anlayacağı şekilde izleyiciye aktarılmaktadır. Çizgi filmlerde yer alan, adalet, yardımlaşma, milli değerler gibi Türk kültüründe önemli yer edinen kavramların yanı sıra Türk- İslam tarihi çocuk yaşta izleyicilere aktarılmakta ve çocuklarda olumlu bir Türkiye imajı oluşturularak kültürel diplomasiye katkı sağlanmaktadır. (TRT Avaz, <https://www.trtavaz.com.tr/>)

Kanal, yayınladığı “Geleneksel Sporların İzinde” isimli programda Orta Asya’dan Anadolu’ya taşıdıkları yağlı güreş, atlı okçuluk, aba güreşi, atlı cirit, şalvar güreşi, rahvan binicilik ve karakucak gibi çok çeşitli Türk sporlarına ait birçok bilgiyi seyirciye aktarmaktadır. Programda, Türk ata sporlarının yeni nesillerin ilgisini çekmesini sağlamak ve ata sporlarının kurallarını öğretmek amaçlanmaktadır. (TRT 2019 Faaliyet Raporu, <https://www.trt.net.tr/kurumsal/2019/>)

TRT Avaz’ın çeşitli program içeriklerinden bir diğeri ise müzik programlarıdır. “Çalgıların Dilinden Derin Kökler” programında halk, sanat ve tasavvuf temelli müzikler 1 konuk solist ve 7-8 saz ile enstrümantal ve solistli bir biçimde icra edilerek

Türk dünyasının kök birliği öne çıkarılmaktadır. (TRT 2021 Faaliyet Raporu, <https://www.trt.net.tr/pdfs/event-reports/2021.pdf>) Çocuk, spor ve müzik temalı programların ortak özelliklerine bakıldığında programların ortak kültür, milli ve manevi değerler ve birlik kavramları temelinde inşa edildiği ve bu inşa yoluyla TRT Avaz, yayın coğrafyasında 7’den 70’e tüm izleyicide pozitif bir Türkiye imajı oluşturarak Türkiye’nin kültürel diplomasisini yayın coğrafyasında geliştirmektedir.

TRT Avaz, hedef coğrafyasına sözü edilen içerikleri sunmakla kalmamış Türkiye’nin küresel sistemde etkin bir rol oynaması yolunda çalışmalar yapan Dış İşleri Bakanlığı Bakanlığı başta olmak üzere, TİKA, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yunus Emre Enstitüsü, Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı gibi kamu ve kültürel diplomasi uygulayıcılarının faaliyetlerini de yayın coğrafyasına sunma gayretinde bulunmuştur. (TRT 2015 Faaliyet Raporu, <https://www.trt.net.tr/pdfs/event-reports/2015.pdf>), Örneğin, TRT Avaz, resmi web sitesinde yer verdiği haberle “Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB)” tarafından sağlanan “2023 Türkiye Bursları”nın başladığını duyurmuş ve “*Dünyanın en kapsamlı burs programı*” ifadesinin kullanıldığı haberde Türkiye Bursları’na nasıl başvuru yapılacağı açıkça belirtilmiştir. (TRT Avaz, <https://www.trtavaz.com.tr/haber/tur/avasyadan/ytbnin-2023-turkiye-burslarina-basvurular-basladi/63bd79a201a30a24a4f4ecc2>)

TRT Avaz, yaptığı çeşitli yayınların yanında çeşitli ülke ve kurumlarla yaptığı işbirlikleri ile de Türkiye’nin yumuşak gücüne katkı sağlayarak kültürel diplomasinin gelişimdeki önemini kanıtlamıştır. Azerbaycan ile yapılan “Türkiye Azerbaycan Ortak Medya Platformu” projesiyle eğitimden ortak canlı yayınlara kadar çeşitli organizasyonlarla Türkiye- Azerbaycan ilişkilerini güçlendirmiştir. TRT Avaz, ek olarak Türk Devletleri Teşkilatı, Türk Kültür ve Miras Vakfı, TÜRKSOY, (TRT 2021 Faaliyet Raporu, <https://www.trt.net.tr/pdfs/event-reports/2021.pdf>) UNESCO, Türk Akademisi ve Türk Konseyi gibi kurum ve kuruluşlarla da çeşitli organizasyon ve projelere imza atmıştır. (TRT 2020 Faaliyet Raporu, <https://www.trt.net.tr/pdfs/event-reports/2020.pdf>)

3.3. TRT Avaz ve Nevruz Bayramı

Ağırlıklı olarak kültürel konularda gerçekleştirdiği yayınlarla ‘bir kültür kanalı’ olarak nitelendirilen TRT Avaz, 21 Mart 2009 tarihinde yani bir Nevruz Bayramı günü yayın hayatına başlamıştır. Bu durum Nevruz Bayramının TRT Avaz için ayrı bir öneme sahip olduğunun bir göstergesi olmaktadır. Türkiye’nin sahip olduğu kültürel zenginliğe ait unsurların tanıtılarak kültürel diplomasiye katkı sağlayan TRT Avaz, Türk dünyasının ortak kültür mirası olan Nevruz Bayramı özelinde çeşitli yayınlar gerçekleştirmiştir. Bu yayınlarda konu edilen Nevruz Bayramı, kültürel iletişimin bir aracı olarak kullanılarak Türkiye’nin kültürel diplomasisine fayda sağlayabilecek önemli bir unsur olarak kendini göstermektedir.

Nevruz Bayramının genel hatlarıyla anlatılması TRT Avaz’ın kültürel iletişimin bir aracı olarak Nevruz Bayramından faydalanmasının altında yatan kültürel zenginliğin ortaya çıkarılması nedeniyle önem arz etmektedir.

3.3.1. Türk Dünyasında Nevruz

Milletler için çok önemli bir yer tutan milli ve dini bayramlar birlik ve beraberliğin temini ve fertlerin kaynaşması konusunda önemli fonksiyonlar içermektedir. Bayramlar, Türklerin bilinen en eski tarihlerinden bu yana birlik ve bütünlüğü sağlayan bir vasa sahip olmuş büyük coşkuyla kutlanmıştır. Türk soylu halkların ortak bayramı olan ve Türk dünyasının büyük bir coşkuyla kutladığı Nevruz Bayramı, yeniden dirilişi ve tabiatın canlanmasını ifade etmektedir. Farsça, Nev (Yeni) ve ruz (Gün) kelimelerinden oluşarak “yeni gün” anlamına gelmektedir. Gece ile gündüzün eşit olduğu ve Güneş’in koç burcuna girdiği 21 Mart gününe takabül eden Nevruz, Rumi takvimde 9 Mart’a denk gelmesi sebebiyle halk arasında Mart 9’u adıyla da anılmaktadır. İlkbaharın geldiği 21 Mart gününde kutlanılan Nevruz, iyilik ve bereketi temsil eden bahar ile kötülük ve sıkıntıyı temsil eden kışın mücadelesini sembolize etmektedir.

(Savrun,

https://www.researchgate.net/publication/235218284_KARSILASTIRMALI_OLARAK_TURK_KULTURUNDE_NEVRUZ)

En eski Türk bayramlarından biri olan Nevruz, Türk topluluklarında çeşitli isimlerle kutlanmaktadır. Kırgızlar, yeni yılın ilk gününü “Nooruz” olarak adlandırmakta ve bu günde “Nooruz Köcö” adı verilen özel bir yemek yemektedir. Doğu Türkistanlılar tarafından da yaşatılan Nevruz, Uygur Türkleri tarafından da bahar bayramı olarak kabul edilmekte ve “Novruz” adı verilmektedir. Kazaklar, mart ayı için “Navrı” adını kullanmakta ve “Navrûz Köcö” veya “Navrız Köce” adını verdikleri Köcö yemeği yemektedir. Azerbaycan Türklerinde Nevruz, mahalli şive ile “Noruz/Novruz” olarak adlandırıldığı gibi bugüne “Ergenekon Bayramı” ve “Bozkurt Bayramı” adı da verilmektedir. Kırım Türklerinde de Nevruz geleneği yaşatılmakta ve Nevruz, Kırım Türkçesinde “Navrez” olarak yer almaktadır. Batı Trakya Türklerinde “Nevrîs” adıyla bilinen Nevruz, Çuvaş Türklerinde “Naurus” olarak kullanılmakta ve yeni yılın ilk günü anlamına gelmektedir. Nevruz, Osmanlı Türklerinde ise sayılı günlerden biri olarak kutlanmış ve güneşin koç burcuna girmesiyle “Nevruziyye” adı verilen macun ya da tatlı bir yemek adet olarak uygulanmıştır. (Turan, 2000: 68)

Nevruz, yer verilen isimlerin dışında kültürel iletişimin bir gereği ve sonucu olarak çeşitli isimlerle de anılmakta ve kutlanmaktadır. Bu isimler şu şekildedir: Navruz, Nauruz, Naorus, Nöruz, Nävruz, Nävroz, Novroz, Noruz, Navrıs Oyıx, Sultan-ı Navrız, Sultan-ı Nevruz, Sultan Navrız, Sultan Nevruz, Nevruz Sultan, Nevruz Norus, Ulu Kün, Ulustın Ulu Küni (Ulusun Ulu Günü), Bozkurt, Ergenekon, Babu Marta, Çağan, Kürklü Marta, Yengi Kün, İlkyaz Yortusu, Yeni Yıl, Mart Bozumu, Mart Dokuzu, Mart Kırma, Mart Bozması, Mart Dutması, Meyram, Mereke, Yılbaşı Tutmak, Nartavan, Nartukan, Altay Ködürgeni, Isıakh Bayramı, Çılgayak, Bereket Bayramı, Bahar Bayramı, Nevruz Çiçeği, Yörük Bayramı, Yumurta Bayramı, Mevris, Döldökümü, Yıl Yenilendi, Yılbaşı Tutmak, Kış Bitti Bayramı, Kırklar Bayramı. (Şengül, 2006: 162-163)

Tüm Türk dünyasında değişik isimlerle anılan Nevruz, tüm Türk coğrafyalarında, kabul edilen dini kabullere, coğrafi şartlara, kültürel değerlere ve inanışlara bağlı biçimde gerçekleştirilmektedir. Dini, coğrafi ve kültürel farklılıklar, birçok kültür ögesinde olduğu gibi Nevruz’a da yansımış ve Nevruz’un kutlanma şekilleri ve gerçekleştirilen etkinliklerin çeşitlenmesine neden olmuş olmasına karşın Nevruz, tüm bu çeşitlilikle birlikte dostluk, iyilik, kardeşlik ve mutluluk bayramı olarak

kutlanmakta, çeşitli coğrafyalarda yaşamakta olan Türk dünyasını birbirine bağlayan, kaynaştıran ve kenetleyen bir milli örf ve gelenekler bütününe teşkil etmekte ve milli birlik ve beraberliğin sembolü olarak görülmektedir. (Arklan, Akdağ ve Akgül, 201:780)

Bayramlar genel manada toplulukları ve bu topluluklar içinde yaşayan bireylerin bütünleşmesine katkı sağlayan, unutulmaya başlanmış değerleri yeniden gün yüzüne çıkaran ve gelecek nesillere aktarılmasını sağlayan kültür bağlarını inşa etmektedir. Baharın başlamasıyla yeniden doğuşu sembolize eden Nevruz Bayramı, geleceğe dair umudu, temenni ve arzuları da içermektedir. Nevruz'da yalnızca tabiatın yeniden doğuşu değil aynı zamanda insanın da yenilenmesi ve temizlenmesi anlamına gelmektedir. Bu sayede insanların fikirleri ve duyguları da temizlenmektedir. Nevruz Bayramı ve bu bağlamda yapılan kutlamalar, Anadolu'da toplumsal uygulama ve ritüellerin, sözlü kültürün, bilgi ve deneyimleri nesilden nesile aktaran bir araçtır. Bu temelde bakıldığında Nevruz ile nesiller arası iletişim sağlanabilmektedir. (Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü, <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-202345/nevruz-tr.html>) Bu durum Nevruz'un yalnızca Türk toplulukları arasındaki birlik ve bütünlüğün kültür yoluyla tesis etmesinin yanı sıra nesiller arasında kültürel devamlılığın da sağlanmasına katkı sağladığını gözler önüne sermektedir.

Nevruz, 2009'da Türkiye, Azerbaycan, Kırgızistan, Özbekistan, Pakistan, Hindistan ve İran'ın ortak başvurusu sonucu UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi'ne kaydedilmiştir. Nevruz'un sözü edilen listeye kaydedilmesi farklı dile, dine, inanca ve etnik kökene sahip toplumlar arasında kültürel diyalogu güçlendirmiş ve saygı ve anlayış ortamının geliştirilmesine katkı sağlamıştır. (Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü, <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-202345/nevruz-tr.html>) 2010 yılı itibariyle Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 21 Mart, "Dünya Nevruz Bayramı" olarak kabul edilmiştir. (TÜRKSOY, https://www.turksoy.org/haberler/2013-03-17-hos_geldin_sultan_nevruz)

Türkler için Ergenekon'dan çıkış anlamına da gelen Nevruz, Türkiye, Azerbaycan, Kırgızistan, Kazakistan, Türkmenistan, Özbekistan, Başkurtistan, Çuvaşistan, Kırım ve Balkanlar, Doğu Türkistan, Afganistan, Doğu Avrupa, Güney Sibirya ve Makedonya'nın (Aras, 2021:351) yanı sıra Altay Türklerinde, Gagauzlarda, Karaçay-Malkar Türklerinde, Karakalpaklarda, Nogaylarda, Suriye Türkmenlerinde ve Kumuklarda kutlandığı gibi Türklerin yaşadığı çok geniş bir coğrafyada kutlanmaktadır.

Divanü Lügati't- Türk ve Kutadgu Bilig gibi Türk kültürünün ilk yazılı kaynaklarında da yer verilen Nevruz ile ilgili tarihi bilgilere, Nizâmü'l Mülk, Bîrûnî, Uzun Hasan ve Melikşah'a kadar birçok ismin kaynaklarında rastlanmaktadır. Nizâmü'l Mülk, Siyasetnâme isimli eserinde Nevruz bayramından söz etmiş, bu bayramın yılbaşı olduğunu belirterek Nevruz geleneklerini anlatmıştır. Kâşgarlı Mahmud ise Divan-ı Lügati't-Türk'te Türklerde yıl başının Nevruz olduğunu belirtmiştir. (Şengül, 2008: 63)

Türk dünyasının ortak kültürel bir değeri olması sebebiyle önemli bir yere sahip olan Nevruz, Türk dünyasında ve Anadolu'da ortak inanç ve heyecanla yüzyıllardır Türk kültürüne özgü özelliklerle kutlanmaktadır. Nevruz, Türk boylarının ortak tarihi ve kültürel değeri olması bakımından politik veya mahallî renklerden öteye geçmiştir. Azerbaycan, Gagauz, Başkurt, Karaçay, Hakas, Kazak, Kaşkay, Kırgız, Özbek, Nogay, Uygur ve Türkmen gibi bütün Türk boylarınca kutlanan Nevruz, farklı coğrafyalarda yaşayan Türk boyları tarihi, coğrafi, milli ve geleneksel değerlerini Nevruz bayramına katmıştır. (Kafkasyalı, 2005:149)

Çeşitli kaynaklarda farklı başlangıç noktaları alınsa da Nevruz'un bin yıllardır Türk dünyası tarafından kutlanılan ve ortak kültür unsurlarının başında yer alan bir bayram olmasına karşın Sovyet Rejimi tarafından uygulanan mankurtlaştırma siyaseti Nevruz Bayramına karşı olmuş, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) hakimiyeti altında yaşıyan Türk topluluklarında Nevruz'un kutlanmasını engellemek amacıyla çeşitli adımlar atmıştır. Özellikle Stalin döneminde Nevruz Bayramı'na karşı daha sert bir tutum oluşmuş olsa da milli bilinç, aile gelenekleri ve irade Nevruz'un Türk topluluklarında muhafaza edilmesini sağlamıştır. 1960'lı yıllarda milli uyanış

adımlarının atılması, Perestroyka dönemi, (Nerimanoğlu, 2004: 205-206) ve 1991 yılı itibariyle kazanılan bağımsızlıklar sonrası Nevruz, Kırgızistan, Kazakistan, Türkmenistan, Azerbaycan ve Özbekistan başta olmak üzere tüm Türk dünyasında ruhuna uygun biçimde yeniden kutlanmaya başlamıştır. (Kapağan, 2019:48) Türklerin Ergenekon'dan çıkışıyla ve en basit tabirle sıkıntılarından kurtulmasıyla özdeşleşen Nevruz, bağımsızlığın şüphesiz ki sembollerinden biri olmuştur.

Milli bağımsızlık hareketinin önderlerinden biri olan ve 1991 yılında bağımsızlığını ilan eden Azerbaycan'ın eski Cumhurbaşkanı Ebulfez Elçibey, 21 Mart 1993'te Azerbaycan halkını Nevruz sebebiyle kutlama metni Nevruz'un Türk dünyası için mahiyetini kanıtlar niteliktedir: (Nerimanoğlu, 2004: 207-208)

“...Bin yıllardan beri süregelen Nevruz, yurdumuza ayak basmaktadır. Yüzyıllar boyunca ecdatlarımızdan bizlere, bizlerden gelecek kuşaklara armağan olan hafıza inancımıza göre, bugün yeni yıl başlıyor. Baharın ilk nefesinde tomurcuk açan yeni yıl. Bağımsızlık yolunda ilk adımlarını atan Azerbaycan'ımızın halkımızın en eski adet ve geleneklerini, benliğini içinde yaşatan kutsal Nevruz Bayramını zor, fakat şerefli bir dönemde karşılıyor. Yüreğimizde güzel arzular tuttuğumuz ilk yaz gününde inanıyoruz ki, Azerbaycan'ımızın bağımsızlığı dünyadaki bütün soydaşlarımızın fikir, dil ve iş birliği sonucunda mümkün olacaktır...Nevruz bayramı bereket bayramıdır. Baharın ilk gününden toprağa tohum serpenlerin bahçelerinde bırakın sümbüller boy atsın. Nevruz bayramı bütün incinmelere, dargınlıklara son veren bayramdır. Bugün Azerbaycan Cumhuriyeti'nde yaşayan her kesin bayramlaşma günü olsun. Nevruz bayramı müjde bayramıdır ve yurdumuza menekşe kokusu, karankuş nağmesi, turna katarı ile geliyor. Bu yıl sınır bölgelerinden gelen ilk haber müjdesine Zafer sözü çıracak tutsun. Aziz Vatandaşlarım! Sizleri Nevruz dolayısıyla kutluyor, hepimize uzun ömür sağlık, mutluluk ve güzellik dolusu hayat diliyorum...”

Türkiye’de ise, Nevruz, Cumhuriyetin ilk yıllarında hem resmi hem de halk tarafından kutlanmıştır. Ulu önder Mustafa Kemal Atatürk, 21 Mart 1922’de Ankara’da düzenlenen Nevruz kutlamalarına iştirak etmiştir. Bu durum şüphesiz Nevruz’a verilen önemin göstergesi olmuştur. Buna rağmen, 1991 yılına kadar geçen yaklaşık 50 yıllık süreç içerisinde Nevruz, (Özmen, 2017: 875) farklı politik sebeplerden oldukça sade ve öz kimliğinden uzak kutlanmıştır. Ancak, Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarını ilan etmeleri sonrası gerçekleştirilen coşkulu Nevruz kutlamaları Türkiye’deki devlet adamları ve aydınlarının dikkatlerinin Nevruz gibi köklü bir geleneğe çekilmesini sağlamıştır. (Kapağan, 2019: 49) Türkiye’de bir gelenek olarak kutlanan Nevruz 1995 yılından itibaren bayram olarak kabul edilen bir gün haline gelmiştir. (Cumhuriyet, <https://www.cumhuriyet.com.tr/yasam/nevruz-bayrami-ne-zaman-hangi-gun->

[kutlanacak-iste-nevruz-rituelleri-1917530](#)) Türkiye Cumhuriyeti 9. Cumhurbaşkanı

Süleyman Demirel Nevruzla ilgili kaydettiği şu sözlerle: (Nerimanoğlu, 2004: 206)

“Nevruz sosyal hayatın, tabiatın akışıyla ahenk içerisinde yürütülmesini sağlamaya yönelik derin bir varlık felsefesi ürünüdür. Nevruz bir kavmin bayramı değil, herhangi bir sınıra hapsedilecek bir bayram değil, hele hele herhangi bir sebeple bölücülüğe, kana ve kine sebep olabilecek bir gün hiç değil, kesinlikle bir sevinç günü, bir var oluş günü, yaşam sevincini ifade etme günü, bir barış, kardeşlik ve dostluk günüdür...”

Türkiye’nin 10. Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer ise aşağıda yer verilen sözleriyle Nevruz’un özüne ve önemine dikkat çekmiştir: (Hürriyet, <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/liderlerden-nevruz-mesajlari-39232862>)

“Değişimlerin özünü doğada arayan ve doğayla ilişkilendiren insan, ilkbaharda doğanın canlanmasına duyarsız kalamamakta, doğadaki bu değişikliği kendinde de aramaktadır. Doğanın yeniden uyanışı, insan için canlanışın simgesidir ve insan yaşamına yeni umutlar getirmektedir. Bir bayram coşkusuyla kutlanan ve tüm bireylerin katıldığı bu etkinlikler, toplum yaşamının ayrılmaz ögesi olarak ulusal birliği ve ulusun öz değerlerini pekiştirirler. Barış, kardeşlik ve dostluk günü olan, doğa ile insanın bütünleşmesini simgeleyen Nevruz’un, dinsel ve ulusal sınırları aşan insancıl, paylaşımcı ve bütünleştirici niteliği vardır. Bu nitelikler Nevruz’a evrensel değer ve önem kazandırmaktadır...”

Yeni yıl, tabiatın canlanması, güzellik ve bol ürün anlamlarına gelen Nevruz’u kutlamak yeni beklentiler, heyecan ve geçmişin acılarından kurtulmaktır. 21 Mart ve öncesinden yapılan çeşitli ritüeller baharın gelişini müjdelemekte, yeni yılın uğurlu, kötülüklerden uzak ve bereketli bir yıl olması gayesiyle yapılmaktadır. Nevruz Bayramı’nda ne kadar çok etkinlik yapılır ve insanlar ne kadar mutlu olursa o yılın o denli rahat ve bolluk içinde geçeceği inancı vardır. (Nar, 2014: 968)

3.3.1.1. Nevruz Ritüelleri

Nevruzla ilgili Türklerin çeşitli ortak kültür unsurları bulunmaktadır. Ateş kültü, su kültür, atalar kültü ve Hızır kültü bütün Türk boylarında bilinmesi bakımından Türk kültür bütünlüğünün göstergesi olmaktadır. Türkler, din ve inançları ne olursa olsun Sibirya’dan Makedonya’ya Sahalardan Karaim Türkleri’ne kadar çeşitli coğrafyalarda Nevruz’da ateş yakarak dilek ve niyetlerle ateşin üzerinden atlamayı bir gelenek olarak sürdürmüşlerdir. Tarihin en eski çağlarından beri birçok kavim tarafından ateş kutsal sayılmış, iyiliğin ve kötülüğün temsili olmuştur. *“Ateşin kötülükleri giderici, iyileştirici veya önleyici, temizleyici ve canlılara şifa, sağlık, güç, kuvvet ve bereket, uğur kazandıran bir yönüne inançtan başka ürküten, tahrip eden öldürücü dolayısıyla*

cezalandırıcı bir kuvvete sahip oluşu da ona tazim edilmeye yol açmış, onda insan üstü bir mahiyet ve karakter görülmüştür.” Eski Türk inancında dünyanın yaratılışında ateş ve bahar arasında bir bağ kurulmaktadır. Bolluk, bereket ve koruyuculukla anlamlandırılan ateş, Kırgızistan, Azerbaycan, ve Kazakistan’da olduğu gibi Dağıstan, Hakas Türkleri, Kumuk Türkleri, Gagauzlar ve Batı Trakya Türkleri gibi neredeyse tüm Türk dünyasında önemli anlamlar ifade etmektedir. Kırgızlar’da “Nooruz” adı verdikleri Nevruz bayramında “Ateşten Atlama” en önemli ritüellerden biridir. Azerbaycan Türkleri tarafından yapılan “Od Çerşenbesi” ve Kazak Türkleri’nde kötülük ve hastalıklardan arınmak niyetiyle Nevruz ateşinin üzerinden atlanması bu durumun örneklerinden yalnızca bir kaçıdır. (Aytaç, 2004: 49-59)

Türk soyunda “Ata Kültü” ismi verilen ataya saygı en önemli değerlerden biridir. Türkler Nevruz Bayramı’nda da atalarına olan saygı ve bağlılıklarını sergilemektedir. Ataların ziyaret edilerek elleri öpülmekte ve hediyeler sunulmaktadır. Hayatını kaybeden büyüklerin ise kabristanları ziyaret edilmektedir. (Kafkasyalı, 2005:151)

Su, Türkler için ayrıca önemli bir yere sahip olmakta, kutsal sayılmakta ve bu durumun tezahürü Nevruz ritüellerine de yansımaktadır. Türkler ırmakların kaynaklarının dünyanın başlangıcı olarak görürken ırmakların denize döküldüğü yerleri ise sonu olarak kabul etmiş onlara göre bu nehirlerin kaynağı cennet olmuştur. Su da yer yüzü gibi anadır. Eski Türklerin yaratılış destanında evrenin uçsuz bucaksız sularla kaplı olduğu anlatılmaktadır. Dede Korkut’ta ise Salur Kazan, suya haber sormakta ve onu övmektedir. Suyun gücüne duyulan bu ve benzeri inançlar kaynağında hala Anadolu’nun çeşitli şehir, köy ve kasabalarında çeşmeler, pınarlar ve kaynakların şifalı olduğuna inanılmaktadır. “Su başı adetleri” ve Su Çarşambası- Su Salısı gibi adetler neredeyse bütün Türk boyları tarafından benzer biçimde kutlanmaktadır. Azerbaycan’da bazı bölgelerde su kaynaklarından alınan yedi taş evlerin çeşitli bölgelerine bereket getirmesi için konulmaktadır. Yılın son Çarşambası erken saatte uyanılarak bir akar suyun başına gidilmekte ve genç, yaşlı, kadın, erkek herkes suyun üstünden atlayarak “*Ağırlığım-uğurluğum, Düşsün su üstüne*” sözlerini söylemektedir. Anadolu’da ise Nevruz gününde bir kaba su konmasının ardından dereden hiç konuşmamak suretiyle su getirilmekte ve kaptaki suya katılmaktadır. Gençler su dolu bu kabın içerisine kendilerine ait bir eşya atar ve niyet tutar. Kabın başındaki kızın

yüzüne bir örtü atılır ve daha sonra kız parmağını suya sokar eşyalardan birini çıkarır ve bir mani okur. Maniye göre eşya sahibinin niyetinin olup olmadığı üzerine yorumlar yapılmaktadır. (Aytaç, 2004: 71-73)

Nevruz'u kutlayan Türk devletlerinde çeşitli Nevruz ritüelleri de yer almakta ve Türk kültürünün birer rengi olarak çeşitliliğe katkı sağlamaktadır.

Kazakistan'da Nevruz kutlamaları Nevruz yaklaşırken başlamakta ve genel temizliğin yanı sıra özel çevre düzenlemeleri yapılmakta, Nevruz'un kutlanacağı açık ve kapalı mekanların süslemesi yapılmakta ve kutlamaların yapılacağı merkezlere "kiyiz üyler" yani keçe çadırlar kurulmaktadır. Nevruz için "Köpköje", bilinen adıyla "Navrız Köje" başta olmak üzere çeşitli yemekler hazırlanmaktadır. Mistik ve astrolojik temele sahip olan ve yedi yiyecekten yapılan Navrız Köje, cömertliğin ve konukseverliğin sembolü haline gelmiştir. Bol miktarda pişirilen Navrız Köje, Nevruz sabahı konuklara ikram edilmektedir. Navrız Köje'nin yanı sıra genç kızların hoşlandıkları delikanlılara hazırladıkları "uykıaşar" (uyku açar) olarak adlandırılan yiyecek de Nevruz'un önemli yemeklerindenidir. Kazakistan'da nevrüz kutlamalarında "Kökpar oyunu" ve "kız kuvuv oyunu" başta olmak üzere, "avdarıspak", "tüye tartış" (deve yarışı), "tayak şaşu", "küres", "aksüyek", "sokır teke", "kümis alu", dama ve satranç gibi oyunların oynandığı alanlar özel olarak hazırlanmaktadır. Bu oyunlara ek olarak oynanan asık/aşık, beş taş ve dokuz kumalak yalnızca Kazak sahasında değil Türk topluluklarının genelinde oynanan oyunlardır. Nevruz'un dini bir bayram olarak da kabul görmesiyle bağlantılı olarak Kazak Türk toplumu tarafından oldukça önemsenmekte ve bu sebepten herkes birbiriyle bayramlaşmaktadır. "Körisüv" (görüşme, ziyaret) geleneğinin çok önemli sayıldığı Kazakistan'da bayramlaşma esnasından kişiler birbirine bata yani dua vermektedir. Bu dualar karşılıklı söylenmenin yanı sıra yol güzergahları, ev ve kiyiz üyleri gibi çeşitli yerlere asılmaktadır. Her evde ve/veya kiyiz üyde zengin sofralar kurulmaktadır. Sözü edilen zengin sofralar hem Nevruz kutlamaları için hem de Nevruz'un dini bir bayram olarak da görülmesi sebebiyle mevlid için kurulmaktadır. Nevruz'un amaçlarından birinin toplumda huzurun tesisi olması bakımından Nevruz Bayramında birbirleriyle küs kişiler mutlaka barıştırılmalıdır. Tüm bu ritüel ve geleneklerin yanı sıra Nevruz kutlamalarının yapıldığı meydanlarda "dombra" ve "kopuz" gibi geleneksel çalgıların

yanında elektronik müzik araçlarıyla müzik yapılmaktadır. (Çetin ve Çetin, 2004: 287-293)

“Ce betin cakşılık uyalagan kün” yani yeryüzünde saadetin yuva yaptığı gün olarak tanımlanan Nevruz’un Kırgız Türkleri için anlamı Yıldız’ın aktarımıyla Anarhan Nadirova tarafından şu sözlerle açıklanmaktadır: (Nadirova’dan akt Yıldız, 2004: 302-303)

“Nevruz, yenilenme bayramıdır. İnsanlar onu, boylarını, poslarını, düşünce tarzlarını yenilesin diye kutlarlar... Nevruz, bolluk bayramıdır. Bayram hazırlığı yapılırken insanlar ölçülü ve seviyeli olup nezaketli ve zarif davranır, yüzlerinde mutluluk belirir, büyüklere saygı, küçüklere sevgi gösterilir...Nevruz, Eşitlik bayramıdır. Zengin ile yoksulun, padişah ile milletin eşitliğinin günüdür. Yurt yöneticileri hep katılır millete, onların yaşantısını yakından görüp milletle yatıp kalkar...Nevruz, misafirperverlik bayramıdır...Nevruz’da ise sabahtan akşama kadar kapılar açık kalır. Akşam geç vakte kadar misafir kabul ederler. Kendileri de komşularını ziyaret eder, köyü dolaşırlar. Nevruz, merhamet bayramıdır. Köy ahalisi gölgede kalan fakirlerine, hastalarına özel bir muamelede bulunur, hal- hatırlarını sorar, merhamet ve şefkatle yiyecek ve giyecek yardımında bulunurlar, hatta paylaşırlar. Nevruz’un kutsal özelliklerinden biri de, ecdadı vefat edenlerin onları anmalarıdır. Dolayısıyla mezarlar ziyaret edilir...Nevruz, dostluk bayramıdır. Bir kimse diğeriyle olan dostluğunu pekiştirir, düşmanı ile barışır. Komşular arasında küslük söz konusu varsa, hepsi unutulur...”

Kırgız Türklerinde Nevruz hazırlıkları bir hafta önceden başlamakta, Nevruz’da giymek için yeni giysiler hazırlanmakta ve boz üyler tamir edilerek temizlenmektedir. Kırgızistan’da Nevruz’da yakılan ocaklarda yedi kazanda yedi çeşit yemek hazırlanmaktadır. Sözü edilen yedi çeşit yemekten en önemlileri ise rivayete göre mart ayında yaşanan kıtlık sonrası geride kalanların ellerinde kalan son yiyeceklerle hazırladıkları karışımın kaynatılması sonucu ortaya çıkan “Sömölök” ve “Köcö”dür. İlk kez kaynatılmasının ardından bolluğa sebep olan Sömölök pişirme hazırlıkları Nevruzdan günlerce önce başlamaktadır. Bu gelenek ve ritüeller dışında Kırgızistan’da Nevruz günü kızlar ve gelinler tabiatın yeşillendiğini göstermek amacıyla öküzlerin boynuz ve kulaklarına erik ağacı dalları sarmakta, Ardıç ağacından yapılan ve “Alastoo” adı verilen tütsüler ev halkının başı üzerinde ve evlerde gezdirilmektedir. Ayrıca, Nevruz gününde eğlence maksatlı “kız kuumay”, “tıyın enmey”, “ulak tartış”, “ak çölmök”, “coluk tatlamay”, “köz tanmay”, töö çeçmey” ve “cöö çabış” adı verilen çeşitli oyunlar oynanmaktadır. (Yıldız, 2004: 300-302)

Azerbaycan’da Nevruz kutlamaları 21 Mart’ta başlamasına rağmen Nevruz’a hazırlık bir ay önceden başlamakta ancak asıl Nevruz Bayramı kutlamaları 3 gün sürmektedir.

(Adıgüzel, 2006: 144) Nevruz Bayramı'ndan önceki dört Çarşamba çok önemli bir yere sahiptir. Bunlar Su Çarşambası, Od (Ateş) Çarşambası, Yel (Rüzgar) Çarşambası ve Toprak Çarşambasıdır. Su Çarşambasında insanlar suyun kötülüklerden arındırdığı düşüncesiyle gün doğmadan su kaynaklarına gitmekte, su ile ellerini ve yüzlerini yıkamakta ve suyun üzerinden atlamaktadır. Od Çarşambasında insanlar, bir tepeye yakacak malzemeler yığarak güneşin doğuşunu selamlamanın ardından "Godu Han" nağmesiyle bir ateş yakmaktadır. Bu ateşten kendi meşalelerini yakan insanlar ocaklarını yakmak üzere evlerine dönmektedir. Yel Çarşambasında rüzgar ve havanın uyanarak toprağı gezdiğine ve uyanmış suyu ve toprağı harekete geçireceğine inanılmaktadır. Toprak Çarşambası ise en önemli Çarşamba olarak kabul görmektedir. Nevruz'un bir bayram havasında kutlandığı bu günde, bayrama özgü ritüel ve geleneklerin birçoğu yerine getirilmektedir. Yaklaşık bir ay süren Nevruz hazırlıklarında temizlik ve onarım önemli bir yer tutmaktadır. Geçmiş yılın kiri ve tozunun temizlenmes maksadıyla evler hem onarılmakta hem de temizlenmektedir. Bu temizlik işine ise Azerbaycan'da "Toz Töktü" ismi de verilmektedir. (Akyıldız, 2018: 4-7) Nevruz Bayramı'nda vefat eden insanların ruhunu şad etmek önemli bir yere sahiptir. "Kabir üstü" töreni bu önemi gösteren geleneklerden biridir. İlk Çarşambadan başlayarak Semeni yeşertilen Azerbaycan'da evler kırlardan toplanan Nevruz Çiçeğı ve Nevruz gülleri ile süslenmekte, bayram günü akraba, yaşlı ve dost ziyaretleri yapılmaktadır. Nevruz sofralarında yedi tür kuru yemiş ve Azerbaycan Pilavı eksik edilmemektedir. Eğlenceler de Azerbaycan'da Nevruz kutlamalarında öneme sahip olmaktadır. Bayramda saz eşliğinde Nevruz nameleri okunmakta, Nevruziyeler söylenmekte, horoz dövüşü, yumurta dönüşü ve koç dövüşü gibi etkinlikler yapılmaktadır. "Kapı pusma", "kulak falı", "tongal yapma" (ateş çatma) ve yarışların yapıldığı Azerbaycan'da "Belilbelican", "Fal Oyunu", "Vesfi-hal", "Papakatti", "Haftaseyri" ve "Çömeçgelin" gibi oyun ve merasimlere de rastlanmaktadır. (Nerimanoğlu, 2004: 248-249)

Türkiye'de ise Nevruz yedi bölgede de çeşitli gelenek ve ritüellerle kutlanmaktadır. Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Ardahan, Iğdır ve Kars illerinde Nevruz ruhuna yakışır bir biçimde kutlanmakta ve uygulamalar büyük oranda Azerbaycan ile benzeşmektedir. Ardahan'ın Çıldır ilçesinde Nevruz'a "Döldökümü" adı verilmekte

ve “cihan kokola” adı verilen ateşten atlanarak Ağrı, Kars, Iğdır ve Van’da olduğu gibi dilekler dilenmektedir. 22 Mart sabahında toplanan gençler kendi aralarında yumurta tokuştururlar. Papak kapma, cirit ve at yarışı gibi oyunlar oynanmaktadır. “Yeddi Levin/Yeddi Nevin”, “kulak asmak”, “mendil atma” gibi uygulamalar dışında “baca baca” töreni yapılmaktadır. Iğdır’da “Küflen getmeh”, “Kara Çarşamba”, “Kabir üstü” gibi gelenekler uygulanırken “kosa kosa” oyunu oynanmaktadır. Güney ve Kuzey Azerbaycan’ın Nevruz kutlamalarının tesirinin görüldüğü Ağrı’da ise konuşmadan yayık yaymak ve pamuk-iğne oyunu Nevruz uygulamaları arasında yer almaktadır. Elazığ ili ve çevresinde ise Nevruz’a “Sultan Nevruz” ve “Mart Dokuzu” gibi isimler verilmektedir.

Güney Anadolu Bölgesi’nde Nevruz sabahları kırlara ve yüksek yerlere gidilmektedir. Sultan Navruz’da evdeki tüm su kapları dolu tutulmalı, evdeki tekneler su ile doldurulmalıdır. Bölge halkında dileklerin gerçekleşmesi halinde tekneye bırakılan suların altına dönüşeceği inancı hakimdir. Çiğ, köfte, haşlanmış yumurta, şareli pirinç aşısı ve maş piyazı Nevruz’da pişirilen yemekler arasındadır.

İç Anadolu Bölgesi’nde Nevruz Bayramı’nda çocuklar kırlara Nevruz Çiçeği toplamaya gitmektedir. Yel hediği, Fadimana bekmezi, yel ekmeği ve bişi Nevruz’da yapılan yemekler arasındadır. Dalya, yakar top, mendil kapma, gibi oyunlar oynanmaktadır. Ateşten atlama ve fener alayı da İç Anadolu Bölgesi’nin çeşitli illerinde yapılmakta olan Nevruz uygulamalarıdır.

Karadeniz Bölgesi’nde Nevruz, “Mart Bozumu” (özellikle Giresun ve çevresi) olarak da adlandırılmaktadır. Amasya’da Nevruz kutlamaları için Amasya Çöreği, piyaz, haşlanmış patates ve otlarla boyanmış renkli yumurtalar hazırlanmakta ve “matuvar açma”, “deve oyunu”, “salıncakta sallanma” ve “saklambaç” oyunları oynanmaktadır. Ağrı ve Iğdır’a benzer şekilde Karadeniz Bölgesi’nde de bir kişi dilek tutmasının ardından üç kapıyı dinlemektedir. İçeriden duyulan konuşmaya göre dileğinin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği belli olmaktadır. Bolu’da ise Nevruz ateşi yakılmakta ve ateşin üzerinden atlanmaktadır. (Sakaoğlu ve Alptekin, 2004: 387-400)

Marmara bölgesinde de Nevruz Bayramı çeşitli ritüellerle uygulanmaktadır. Tekirdağ’da “Nevruz Şenlikleri” adıyla nevrüz kutlanmakta Kırklareli’nde ise “Mart

Dokuzu” olarak adlandırılan Nevruz’da boyalı yumurtalar ve lokmalar yenilmekte ve kırlara çıkılmaktadır. Edirne’de 22 Mart’ta yapılan “Sultan Nevruz” eğlencelerinde eski hasırlar yakılarak “*Mart içeri, pire dışarı*” sözüyle ateşin üzerinden atlanmaktadır. Yine Edirne’de kırk bir karıncanın yuvalarından alınan toprak o yılın bereketli geçmesi için kapı önüne serpilmekte veya kapı arkasına asılmaktadır. (Şengül, 2008: 69-70)

Ege Bölgesi’nde yer alan Afyon’da Nevruz hazırlıkları günler öncesinden başlamaktadır. Nevruz sabahı Orta Sivri ve Kale’ye çıkan gençler Nevruz ateşi yakmakta ve çeşitli oyunlar oynamaktadır. Diğer bölgelerde de görüldüğü gibi s harfi ile başlayan yedi çeşit yemeğin hazırlanması da bir gelenek olarak kendini göstermektedir. Nevruz bayramında dükkanlar açılmak ve iş yapılmamaktadır. Yapılan Nevruz törenlerinde gençlerin yumurta tokuşturma geleneği Afyon’da da görülmektedir. İzmir’de “Mart Dokuzu Şenlikleri” ve “Sultan Nevruz Şenlikleri” yapılmaktadır. Yapılan Kabristan ziyaretleri ise Nevruz’un önemli gelenekleri arasında yer almaktadır. (Sakaoğlu ve Alptekin, 2004: 402)

Akdeniz Bölgesi’nde yer alan Toros dağlarında yaşayan Yörüklerin Nevruz geleneğini canlı bir biçimde yaşattığı bilinmektedir. Hatay’ın İskenderun, Antakya ve Samandağ ilçelerinde “Yumurta Bayramı” şenlikleri, Kıbrıs’ta ise “Mart Dokuzu” şenlikleri yapılmaktadır. Antalya’nın Alanya ilçesinde Nevruz sabahı atlara taze ot yedirilerek hastalıklardan korunması niyetlenmektedir. Yine Alanya’da Nevruz sabahı zeytin yaprağına bin “İhlas Suresi” okunarak denize atılır. Zeytin yaprağı denize atılırken ise “*Ben salayım deryaya, derya götür Mevla’ya*” tekerlemesi söylenmektedir. (Şengül, 2008:66)

Nevruz Bayramı Özbekistan’da bir günden bir aya kadar devam etmektedir. Coğunlukla özel mesire yerleri ve vadilerde kutlanan Nevruz Bayramı’nda sabahın erken saatlerinde çalan zurnalar eşliğinde davetçiler halkı bayrama davet etmektedir. Bayram boyu at biniciler, komedyenler, pehlivanlar, falcılar, hafızlar, şarkıcılar ve rakkaseler bayram için gelenlere göster yapmaktadır. “Sümelek”, “darveşana” ve “hâlim” isimli yemekler büyük tencerelerde pişirilmekte ve tencere ne kadar büyükse o yılın o derece iyi ve bereketli geçeceğine dair bir inanış hakim olmaktadır. Bu durum “kazan toldi” yani kazan doldu merasimi gibi eski tasavvurların hala yaşatıldığının

göstergesi olmuştur. Nevruz gününün en önemli yiyeceklerinden biri olan Sümelek pişirmek yalnızca toplanıp yemek pişirmek anlamına gelmemektedir. Sümelek pişirilirken gencinden ihtiyarına birçok kişi, bir gece ve bir gündüz toplanarak büyük bir ateş yakmakta, oyunlar oynamakta ve çeşitli eğlencelerle koşuklar söylemektedir. Nevruz günü aşıkların güzel destanlar söylemesinin yanı sıra, pehlivanlar güreşe tutuşmakta ve aslında kış mevsimi oyunu sayılan “Köpkäri- ulak” merasimleri yapılmaktadır. Bu oyunun dışında, “ak teräkmi kök teräk” (Beyaz ağaç mı mavi ağaç mı?), “çillik” ve “ak süyäk” (beyaz kemik) isimli oyunlar davetlilerin birçoğunun katılımı ile oynanmaktadır. Nevruz kutlamalarında şehirlerin tamamında erkek ve kızların salıncağa binmesi ve ip atlaması da yaygın olarak gerçekleşmektedir. Bir dönem çiftçilik bayramı olarak düşünülen Nevruz’da hala çift çıkarmaya ilgili çeşitli adetler yaşatılmaktadır. Tarlada çift sürülmeden önce o yılın bereketli geçmesi niyetiyle kurbanlar kesilmekte ve “şah maylar” olarak adlandırılan boynuz yağlama merasimi yapılmaktadır. (Işankulov, 2004: 343-350)

Kazakistan, Kırgızistan, Azerbaycan, Türkiye ve Özbekistan’da gerçekleştirilen Nevruz ritüellerine bakıldığında özünde aynı veya çok benzer ritüel, gelenek ve an’anelerinin yer aldığı görülmektedir. Yumurta tokuşturma, ateşten atlama, çeşitli Türk geleneksel oyunlarının oynanması ve yemek kültürü gibi aynı veya benzer ritüel ve gelenekler sözü edilen ülkeler arasında özellikle ortaya çıkan kültür bağıni sürdürmekte ve Nevruz kültürünün yaşatılmasıyla bu ülkeler arasındaki kültürel iletişim güçlenmektedir. TRT, özellikle de Türk dünyasına yaptığı yayınlarla geniş bir coğrafyaya seslenen TRT Avaz, her yıl Nevruz Bayramı özelinde yaptığı yayınlarla sözü edilen kültür bağıinin sürdürülmesi ve Nevruz kültürünün Türk dünyasında yaşatılmasına önemli derecede katkı sağlamakta ve Nevruz’un özünde bulundurduğu birleştirici etkiyi yaymaktadır.

TRT Avaz, yalnızca her yıl Nevruz özelinde yaptığı televizyon yayınlarıyla Nevruz’u kutlamamış, aynı zamanda resmi internet sitesinde çeşitli coğrafyalarda yaşayan Türk halklarının Nevruz kutlamalarını da haberleştirmiş ve Nevruz’un Türk dünyası için anlamını ve ritüellerinin anlatılmasına bu biçimde de destek sağlamıştır.

21 Mart 2009’da yani bir Nevruz günü kurulan TRT Avaz için Nevruz’un yeni şüphesiz ki ayrıdır. TRT Avaz, her yıl 21 Mart’ta hem baharın gelişini tabiatın yeniden doğuşunu, Türklerin Ergenekon’dan çıkışını, Nevruz’u, kutlamakla birlikte TRT Avaz’ın yeni yaşını da kutlamaktadır. 2019 yılında düzenlenen TRT Avaz Nevruz Gala Programı’nda TRT Genel Müdürü İbrahim Eren, Nevruz’un gelişini ve TRT Avaz’ın yeni yaşını kutladığı konuşmasında şu sözlere yer vermiştir: (TRT Avaz, https://www.facebook.com/trtavaz/videos/2019-trt-avaz-10y%C4%B1l-ve-nevruz-gala-program%C4%B1-canl%C4%B1-yay%C4%B1n%C4%B1/2139227636371942/?locale=tr_TR)

“...Tam 10 yıl önce 21 Mart 2009 yılında yine bir Nevruz günü Orta Asya’dan Balkanlara kadar uzanan geniş coğrafyada büyük bir coşkuyla kutlanan, baharın müjdecisi, değişimin müjdecisi bir Nevruz günü TRT Avaz yayın hayatına başladı...Yayın anlayışında derdimiz hep bir oldu. Bir olmak, birlikten güç doğar dedik. “Ben gelmedi dava için, benim işim sevi için, dostun evi gönüllerdir, gönüller yapmaya geldim” demiş Yunus Emre, biz de Yunus Emre’nin sözünden hareketle 10 yıldır izleyenlerimizin, gönül coğrafyamızın gönlünde taht kurmaya çalıştık. TRT Avaz’ın payitahtının izleyenlerimizin gönlü olmasını arzu ettik...”

Nevruz Bayramı, Türk dünyasının çeşitli devlet ve milletlerinde kutlandığı gibi Türkiye’de de çeşitli bölgelerde çeşitli ritüellerle kutlanmaktadır. Türk Cumhuriyetleri ve/veya halkları ve Türkiye’de benzer ritüellerle kutlanan Nevruz Bayramı, Türk dünyası arasında kültürel bir köprü görevi üstlenmekte ve sözü edilen milletleri kültürel değerler vasıtasıyla yakınlaştırmaktadır.

3.3.2. TRT Avaz Nevruz Programlarına Ait Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde 21 Mart 2018 ile 21 Mart 2023 tarihlerini kapsayacak şekilde toplam 6 yılda TRT Avaz tarafından yayınlanan Nevruz Bayramı özelinde gerçekleştirilen programların söylem analizi yapılmaktadır. Çalışmada 2018 yılına ait “2018 Nevruz Bayramı Kutlamaları Özel Yayını” isimli 1 program, 2019 yılına ait “2019 Nevruz Programı” ve “2019 TRT Avaz 10. Yıl ve Nevruz Gala Programı” olmak üzere 2 program, 2021 yılına ait “2021 Avrasya Gündemi Nevruz Özel Programı” ve “2021 TRT Avaz Nevruz Özel” programı olmak üzere 2 program, 2022 yılına ait “2022 Nevruz Konseri” ve “2022 Avrasya Gündemi” isimli programlar olmak üzere 2 program ve 2023 yılına ait “Nevruz 2023 Türk Dünyası Tek Yürek Özel Yayını” isimli 1 program olmak üzere toplamda 6 seneye ait 8 program incelenerek

söylem analizi yapılmaktadır. Sözü edilen yıllara ait programların söylem analizi aşamasında 2020 yılına ait analiz, tüm dünyayı etkisi altına alan Koronavirüs sebebi ile Nevruz programlarının yapılamamasıyla ilişkilendirilerek ve TRT Avaz'ın resmi sosyal medya sayfalarında o yıla ait Nevruz Bayramı içerikli programlara ulaşılamamasından kaynaklı olarak atlanmaktadır.

3.3.2.1 2018 Nevruz Bayramı Kutlamaları Özel Yayınına Ait Bulgular

21 Mart 2018 tarihinde TÜRKSOY'un uygulamasıyla "2018 Türk Dünyası Kültür Başkenti" olarak belirlenen Kastamonu'dan canlı yayın yapan TRT Avaz, 21 Mart 2018 tarihinde "Nevruz Kutlamaları Özel Programı"nı yayınlamıştır. Programa Avrasya Yazarlar Birliği Başkanı Yakup Ömeroğlu ve UNESCO Milli Komisyonu Başkanı Prof. Dr. Öcal Oğuz konuk olarak katılmış TÜRKSOY Genel Sekreteri Düsen Kaseinov, Kastamonu Belediye Başkanı Tahsin Babaş ve dönemin Kültür ve Turizm Bakanı Numan Kurtulmuş katılım sağlayarak Nevruz Bayramı konuşması yapmıştır.

Türkiye, Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ve Azerbaycan başta olmak üzere çeşitli ülkelerden katılımcıların yer aldığı programda, Nevruz'un Türk dünyası için anlamı, Özbekistan, Azerbaycan, Kazakistan gibi Türk dünyasının çeşitli bölgelerinin Nevruz ritüelleri anlatılmış ve uygulamalı olarak gösterilmiştir. Tüm bunlara ek olarak Nevruz'un birlik ve beraberliği destekleyici gücü gibi manevi yönüne de sık sık vurgu yapılmıştır. Bu durum örnek gösterilecek söylemlerle de gözler önüne serilecektir.

Program boyunca;

Sunucu 1: "... Nevruz tabiatın dirilişinin bayramı..."

Sunucu 1: "... Yüzünü gösteren Kardelen çiçekleriyle bahar selamlıyor bizi..."

Sunucu 1: "... ve elbette Nevruz, tabiatın yenilenmesi..."

Sunucu 2: "... Nevruz bayramı zamanı hem tabiat yenileniyor hem bizler de bir noktada yenilenmiş oluyoruz... Uzun süredir kar altında yatan kuru dalların tomurcuklanmaya başlamasıdır, canlanışıdır Nevruz."

Sunucu 1: "Tabiatla birlikte elbette gönüllerin de yeşermesidir..."

gibi söylemlerle bin yıllardır Türkler tarafından tabiatla ilişkisi kurulan ve 'doğanın uyanışı' biçiminde de atfedilen Nevruz'un tabiatla olan ilişkisinin üzerinde durulmuştur.

Programda, tüm Türk coğrafyasının ortak bayramı olarak kutlanılan Nevruz, ortak kültürel değer olması yönü ve birleştiriciliğe olan katkısı sebebiyle birlik ve

beraberliğe katkı sağlayan bir unsur olarak konu edilmiş dostluk ve kardeşlik vurgusu birçok söylemde yer bulmuştur.

Sunucu 2: “... Balkanlar’dan Orta Asya’ya Sibirya’ya kadar dostluğun, kardeşliğin bayramı...”

Sunucu: “Dostluğun bayramı, kardeşliğin bayramı Nevruz hoş geldin...”

Konuk 2: “... Nevruz’un kutlandığı coğrafya bizim coğrafyamız. Nevruz özgürleşmeyi, Nevruz bağımsızlaşmayı, Nevruz zenginleşmeyi ifade ediyor...”

Konuk 2: “... Nevruz’un yeni dönemde kutlanması, Türklüğün yeni çağının, Türklerin, Türk dünyasının kucaklaşmasının, birlik beraberliğinin de sembolü...”

Konuk 2: “... Dilerim ki Nevruz coşkulu kutlandığında Türk dünyası da coşkulu olsun, kaderimiz güzel olsun ve bu yeni dönem; Nevruz coşkusuyla beraber, Nevruz şenlikleriyle, Nevruz ateşiyle beraber bütün Türk dünyasına barış, huzur, kardeşlik ve refah getirsin...”

Kültür ve Turizm Bakanı Numan Kurtulmuş: “... Nevruz, bize yeniden farklılığı, renkliliği, çeşitliliği, farklı farklı olmayı ama bütün bu farklı renklerle bütün bu farklı desenlerle bir olmayı, beraber olmayı, birlikte olmayı öğretiyor...”

TÜRKSOY Genel Sekreteri Düsen Kaseinov: “... Türk dünyasında heyecanla ve sevinçle kutlanan, akraba topluluklarında yaşayan halklarımızın büyük bir bölümünde kültür ve gönül bağı oluşturan Nevruz Bayramı’nın dostluk, barış ve sevgi getirmesi dileğiyle...”

Kastamonu Belediye Başkanı Tahsin Babaş: “...21 Mart Nevruz Bayramı, bütün Türk dünyasını birleştiren duygu ve düşüncede bir araya getiren, sevinç ve tasalarımızı paylaşmamızı sağlayan, kökleri 5 bin yıl öncesine uzanan milli bayramımızdır...”

Konuk 1: “... Kardeşlerimiz bir bir özgürlüklerine kavuşup bu bayramı kutlama arzusuyla birlikte ortaya çıkınca 90’lı yılların başında Türk dünyasını bir araya getiren, birleştiren bir sembol olarak kutlanmaya başlandı...”

Program’da Azerin “Anayurt Marşı” isimli eseri seslendirmektedir. Eserde Türkler arasındaki birliği vurgulayan söylemler yer almaktadır:

“Özbek, Türkmen, Uygur, Tatar, Azer; bir boydur. Karakalpak, Kırgız, Kazak; bunlar bir soydur. Özbekistan, Türkmenistan diye kurmuşlar. Anayurdum Türkistan’ı bölüp koymuşlar. İnanmayın, aldanmayın ey Türk yiğitler. Kırk yüz yıllık geçmişleri var olan Türkler. Özbek, Türkmen, Uygur, Tatar, Azer; bir boydur. Karakalpak, Kırgız, Kazak; bunlar bir soydur. Türkistan, Kafkasistan, ey güzel yurdumuz. Sana kurban olalım hey anayurdumuz....”

Nevruz, somut ve soyut birçok anlamı içinde barındıran ve birçok anlama sahip bir bayramdır. Program boyunca konuklar çok geniş bir coğrafyada kutlanan Nevruz’un çeşitli anlamlarına vurgu yapmaktadır.

Konuk 1: “... Nevruz, insanlık için birleştirici, bir araya getirici, hem çoğalmayı hem barışı hem de çiçeği ve doğayı korumayı sembolize eden fevkalade bir gün...”

Konuk 2: “... Nevruz’un kutlandığı coğrafya bizim coğrafyamız. Nevruz, özgürleşmeyi, Nevruz, bağımsızlaşmayı, Nevruz, zenginleşmeyi ifade ediyor. Nevruz, sıkıntıdan kurtulmayı ifade ediyor. Ergenekon’dan çıkışı ifade ediyor. Nevruz, büyük ümitlerin, Hz. Ali’nin doğuşunu ifade ediyor...”

Konuk 1: “... Her milletin kendine göre bir hikayesi var. Biz Nevruz’u Ergenekon’dan çıktığımız gün olarak biliyoruz...”

Azerbaycan Devlet Sanatçısı Azerin: “Nevruz, bizim adetimizdir. En önemlisi Türk’ün Ergenekon’dan çıkışıdır. Yeni günün gelişidir. Küslerin barışma günüdür...”

Program boyunca Nevruz’un hem Türk dünyasını da hem de Anadolu’da hangi isimlerle kutlandığına dair söylemlere de yer verilmiştir:

TÜRKSOY Genel Sekreteri Düsen Kaseinov: “Ulusumuzun ulu günü, engi günü, yılbaşı, Ergenekon, Mart dokuzu [...] kutlu olsun, bereketi dünyaya dolsun...”

Konuk 1: “... Türkçede de Nevruz’a verilmiş adlar var. Anadolu’da Nevruz, “Sultan Navruz” (Sultan Nevruz) olarak bilinir. Onun dışında da “Mart Dokuzu” olarak da bilinir...”

Programda, Birleşmiş Milletler tarafından 21 Mart tarihinin “Uluslararası Nevruz Günü” ilan edilmesi temelinde Nevruz, evrensel bir değer olarak nitelendirilmiştir.

Konuk 1: “Öncelikle Türk dünyasının Nevruz bayramı kutlu olsun sonra da bütün dünyanın Nevruz bayramı kutlu olsun. Çünkü Birleşmiş Milletler 21 Mart gününü Uluslararası Nevruz Günü olarak ilan etti. Birleşmiş Milletler tarafından bu tarz bir ilan varsa bütün insanlığın ortak mirası anlamına geliyor. Bu bakımdan kuzeydeki güneydeki bugün hayatta olan baharın sevincini yaşayan herkesin Nevruz’u olarak kabul ediyor ve kutluyoruz... Ama tabii ki Türklerin, Türk dünyasının kültüründe Nevruz’un bambaşka bir hikayesi var, bambaşka yeri ve rolü var...”

Nevruz’un coşkuyla kutlandığı Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan gibi devletlerde Nevruz’un nasıl kutlandığına ve hangi ritüellerin gerçekleştirildiğine dair bilgilerin yanı sıra Anadolu’da Nevruz’un nasıl kutlandığına dair söylemler de programda yer almaktadır.

Konuk 1: “... Dün akşam itibari ile Bolu’nun Seben ilçesinde yüksekçe dağlara çıkıp, Bolu Seben’de ateş yakıp bugün aşağıda Nevruz’u hala yüzyıllardır kutlayan halkımız var...”

Tüm bu söylemlerin yanında programda Nevruz’un en önemli ritüellerinden olan ‘Semeni’ yeşertme, Nevruz ateşi yakma, ateşten atlama, Türklerin Ergenekon’dan çıkışını sembolize eden demir dövme ve yumurta ritüelleri uygulamalı olarak katılımcılarla birlikte gerçekleştirilmiştir.

“Novruz Gelir, Yaz Gelir”, “Bahça Duvarından Aştım” ve “Karanfık Ekeceğim”, “Bu Gala Daşlı Gala” ve “Çırpınırdı Karadeniz” gibi çeşitli Türk bölgelerine ait yöresel eserler seslendirilmiş; Kosova Folkör Grubu, Kazakistan’dan Kazina Dans Topluluğu, Rusya Federasyonu Başkurtistan Folklor Grubu,, Dağıstan Halk Dansları Topluluğu, Bosna-Hersek Halk Dansları Topluluğu, Makedonya Halk Dansları Topluluğu,

Kırgızistan Dans Topluluğu, Rusya Federasyonu Kabardin Balkar Özerk Cumhuriyeti Balkarya Devlet Halk Dansları Topluluğu, Kastamonu Üniversitesi Halk Dansları Topluluğu ve T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Devlet Halk Dansları Topluluğu tarafından yapılan dans gösterileriyle çeşitli Türk topluluklarının geleneksel kıyafetleri ve müzikleri tanıtılmış, gerçekleştirilen Nevruz kutlamasına çeşitli ülkelerin katılımı bilfiil sağlanmıştır.

Kaynak: <https://www.youtube.com/watch?v=6JJkv9drWOY>

3.3.2.2. 2019 Nevruz Programına Ait Bulgular

TRT Avaz 21 Mart 2019 tarihinde “2019 Nevruz” programı, Eskişehir Anadolu Üniversitesi kampüsünden gerçekleştirilmiş Anadolu Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Şafak Ertan Çomaklı, Avrasya Yazarlar Birliği Başkanı Yakup Ömeroğlu, Anadolu Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Rahmi Atalay ve Prof. Dr. Kemal Aykut konuk olarak katılmıştır.

Program boyunca Nevruz’un hangi coğrafyalarda kutlandığı, Nevruz’un Türk dünyası için anlamı, Nevruz ritüelleri gibi konuların konuklar tarafından konuşulmasının yanı sıra Nevruz özelinde tanıtım videolarına da yer verilmiştir.

Programda Nevruz’un çeşitli somut ve manevi anlamları üzerinde durulmuştur. Birçok nitelendirme ve tanım yoluyla anlatılan Nevruz Bayramı’nın anlam hazinesi vurgulanmıştır.

Sunucu: “...Nevruz coşku demek, Nevruz mutluluk demek, Nevruz baharın gelişi demek, doğanın canlanması demek...”

Konuk 2: “...Dolayısıyla bugün yeni bir başlangıç. Eski defterlerin silinip yerine yeni bir sayfa açılmasıyla hem millet olarak toplum olarak ülke olarak hem de insan olarak etrafımızla birbirimizle yeni başlangıçlar yapacağımız bir gün...”

Tanıtım Videosun Yer Alan Yayın Konusu: “... Nevruz yenilenme, canlanma bayramıdır...”

Nevruz’un getirdiği “birlik”, “beraberlik” ve “kardeşlik” kavramları program boyunca konukların söylemlerinde önemli yer tutmuş Nevruz Bayramı sözü edilen kavramlar odağında anlatılmıştır. Bu yolla Türk dünyasının “ortak” bayramı olan Nevruz, Türk dünyasının birlik ve beraberlik sağlayıcı kültürel bir unsuru olarak vurgulanmıştır.

Konuk 1: “Türkler için önemli bir dönem bizim için bir bayram niteliğinde... Her milletin kendine göre karakteristik bazı özellikleri vardır... Herkesin kendine göre

gelenekleri, görenekleri ve seremonileri vardır. Biz Nevruz'u bir birliktelik olarak görüyoruz. Nevruz'u, bir dostluk, kardeşlik, bir arada olma, kaynaşma olarak görüyoruz. Çünkü bu neşeyi ve keyfi hep beraber alalım istiyoruz... Bu durum bizlere bir manevi ruh da katıyor. Önemli olan burada sadece bir çiçeğin açması değil bunu paylaşıp bir ruh halinde hareket etmemiz... Biz Türk milleti olarak şuandaki inanışımız gereğince de birlik beraberlikten başka bir şey düşünmüyoruz... Biz insanları katlederek değil biz insanları yaşatarak bu dünyada var olmayı hedeflemiş bir milletiz. Nevruz da bu yaşatmanın bir biçimidir. Türk dünyasında özellikle beklenen bir zamandır.”

Sunucu: “Nevruz bayramı birlikteliğimize beraberliğimize, kardeşliğimize inşallah yeni ilmekler atacaktır diye temenni ediyoruz.”

Konuk 2: “Gönlümüzü eski yılın kirinden arındırıp yeni bir yıla başlıyoruz. Nü, inanışlarımızda da dileklerin tutulduğu gün, dileklerin dilendiği gün. Bugün dileklerimizin kabul olması için de barışık olmamız lazım. Etrafımızla, dostlarımızla, arkadaşlarımızla, birbirimizle barışık olduğumuzda o barışla dileklerimizin kabul olacağına inanıyoruz...”

Konuk 2: “...Kırgızistan’da Nevruz, baharın habercisi, birlik, beraberlik ve kardeşliğin sembolü olarak büyük bir coşkuyla kutlanıyor...”

Konuk 4: “...Nevruz’un Somut Olmayan Kültürel Miras kapsamına alınması da çok önemli... Türklerin Nevruz’u bütün bu coğrafyaya ve bütün insanlığa armağanı. Çünkü Nevruz’un özünde barış var, kardeşlik var, dayanışma var, güzellik var, mutluluk var. Bütün bunlar insanı insan yapan değerler...”

Konuk 3: “... Bolluğu ve bereketi simgeleyen yumurta boya etkinliği var. Daha sonra bunlar tokuşturularak birlikteliğin, beraberliğin vurgulandığı renkli yumurtalarla yapılan böyle bir etkinlik var...”

Nevruz Bayramı’nda Türk coğrafyalarında uygulanan ve birçok manevi anlamı bulunan Nevruz Bayramı ritüelleri ve gelenekleri de programda sıklıkla konuşulan konular arasında yer almıştır. Nevruz Bayramı’nın ritüel ve gelenekleri anlatılırken ise Türk devletleri ve topluluklarına ait özgün kültürel değerler de ortaya çıkarılmıştır.

Tanıtım Videosu: “...Bayram dolayısıyla ihtiyacı olanlara yardım edilir. Hediyeler dağıtılır. Anne babalar ziyaret edilir. Özbek pilavıyla baharın müjdesi olan “Sümelek” tatlısı dev kazanlarda hazırlanır ve dağıtılır... Bir yandan kadınlar Sümelek başta olmak üzere çeşitli bahar yemekleri hazırlarken bir yandan yiğitler milli halk oyunlarını olan güreş, “Köpkarı” gibi oyunları yeniden yaşıyorlar... Küçük kızlar geleneksel kıyafetlerini giyerek saçlarına annelerine, ninelerine püsküller yaptırıp kaşlarına “Osma” adını alan bitkiyi koyarlar. Ninelerimizin dedelerimizin elleri hep duadadır...Özbekistan’da yaşayan farklı milletten birçok kişi de bu bayramı sevinçle kutluyor...”

Türk dünyasının çeşitli coğrafyalarında Nevruz ritüelleri ve geleneklerinin anlatılmasının yanında Nevruz’u birçok bölgesinde kutlayan Türkiye’den de Nevruz ritüellerine dair bilgiler verilmiştir.

Konuk 3: “Bazı bölgelerimizde özellikle Doğu Anadolu’da Nevruz’u karşılama gününde halkın Nevruz öncesi hazırlık ritüelleri var. Mesela Doğu Anadolu’da aile reisi, Nevruz’dan bir gün önce aile fertleri sayısı kadar taş toplayıp evin çatısında

bacanın etrafına dizermiş. Ertesi gün kalkıldığında hangi taşın altında bir kırmızı uğur böceği varsa o kişinin aile bireylerine uğur getirdiğine inanılmış...”

Nevruz Bayramı’nın Türk tarihi boyunca farklı dönemlerde kutlana geldiği ve bu açıdan Nevruz Bayramı’nın Türkler için bir süreklilik ifade ettiği vurgulanmıştır. Nevruz Bayramı’nın asırlardır Türkler tarafından kutlanan bir bayram olduğunun altı çizilmiştir.

Konuk 4: “... Nevruz’un tarihsel süreç içerisinde bir sürekliliği var... Orta Asya’dan başlayıp Türk topluluklarının yine günümüze kadar Selçuklu, Osmanlı ve tabii ki Türkiye Cumhuriyeti döneminde Nevruz’un bir süreklilik içerisinde ele alındığını ve kutlandığını bize gösteriyor...”

Programda Nevruz ritüellerinin anlatılması yoluyla Türk kültüründe önemli yer tutan ‘Misafirlik’ ve ‘Sofra’ gibi kültürel öğelerden de bahsedilerek Türk kültürünün ortak kültürel öğelerine örnekler verilerek önemi vurgulanmıştır.

Konuk 2: “... Sofralar çok mühim. Sofra geleneği, sofra kültürü bizim kültürümüzde çok mühim bir şey. Nevruz sofraları da ayrıca önemli. Mesela bugün Kazakistan’da her evde sofralar, masalar kurulmuş durumda ve hiçbir evin kapısı kapalı değildir. Evin kapısının kapalı olmayışı gönlün kapısının kapalı olmayışı demek...”

Konuk 4: “... Bizim insancıl dediğimiz davranışı bize gösteriyor. Bu da aslında dünya uygarlığına, dünya kültürüne büyük bir katkıdır aslında... Anadolu’da da ‘Tanrı Misafiri’ dediğimiz bir kavram var. Bizim coğrafyamızda bu da çok önemli bir şey. Evin kapısını çalan birisi asla boş dönmez...”

Nevruz’un Türklere ait bir değer olarak son yıllarda çeşitli alanlarda daha fazla konuşulduğu ve kutlandığı vurgusu yapılmıştır.

Sunucu: “Son yıllarda Nevruz üzerinde önemli kutlamalar, etkinlikler, konuşmalar, söyleşiler, konferanslar, söyleşiler, konferanslar ve bunun bize ait bir değer olduğunu gösterebileceğimiz platformların olduğunu düşünüyorum.”

Program boyunca Nevruz özelinde verilen örneklerle Türk toplumlarında yer alan Nevruz geleneklerinin benzerliği vurgulanmıştır. Aşağıda Nevruz günleri hazırlanan ‘Köje’ ve ‘Keşkek’ çorbaları üzerine kurulan diyalog bunun bir örneğidir:

Konuk 2: “Nevruz köje, bizim aşure adeti gibi hem ikram ediliyor konuya komşuya hem de çok şifalı olduğuna inanılıyor. “Toyga Çorbası” (Köje) normal zamanlarda da halkın çok sevdiği bir çorba...”

Sunucu: “Bizde de Keşkek değil mi mesela? Bugün kaynatılıyor muhtemelen birçok yerde.

Konuk 2: “... Bugün Nevruz Keşkek günü... Anadolu’nun muhtelif yerlerinde şimdi keşkekler hazırlanmış durumda...”

Program boyunca, açıklanan tüm bu konular dışında Nevruz'un kelime anlamı, Nevruz'un Türklerde kutlanmasının tarihi gibi konular üzerine konuşulmuş Nevruz hazırlıkları, etkinliklerin, gösterilerin tanıtıldığı tanıtım videoları yayınlanmıştır.

Kaynak: <https://www.facebook.com/trtavaz/videos/trt-avaz-2019-nevruz-canl%C4%B1-yay%C4%B1n%C4%B1/2238704923049649>

3.3.2.3. 2019 TRT Avaz 10. Yıl ve Nevruz Gala Programına Ait Bulgular

21 Mart 2019 tarihinde TRT Avaz iş birliğiyle Anadolu Üniversitesi kampüsünde “TRT Avaz 10. Yıl ve Nevruz Gala Özel Programı” gerçekleştirmiş ve yayınlanmıştır. Programı TRT Avaz'ın yanı sıra Azerbaycan İçtimai Televizyonu ve Türkmenistan Yaşlık Televizyonu canlı olarak yayınlamıştır.

Program boyunca Nevruz Bayramı, farklı biçimlerde nitelendirilerek tabiatın canlanışından kardeşliğe, Türklerin Ergenekon'dan çıkışından yeni yılın başı olarak sayılmasına kadar çeşitli anlamları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Sunucu: “Bugün tabiatın dirilişinin bayramı. Balkanlar'dan Orta Asya'ya taa Sibirya'ya kadar dostluğun, kardeşliğin bayramı... Tüm Türk dünyası tüm Avrasya coğrafyası da baharı selamlıyor. Hoş geldin yeni yıl, hoş geldin yeni gün...”

Sunucu: “...Nevruz, Türklerin Ergenekon'dan çıkışını temsil ediyor. Millet olarak Türklerin var oluşunu, bağımsızlığını ve esaretten kurtuluşunu simgeleyen Ergenekon'la Nevruz özdeşleşmiş gibi. Ergenekon'dan demiri eritip çıkmıştı Türkler işte bu yüzden Nevruz'da demirler dövülür...”

İncelenen önceki programlarla benzer şekilde 2019 TRT Avaz 10. Yıl ve Nevruz Gala programında da “birlik”, “beraberlik”, “barış” ve “kardeşlik” gibi kavramlara sıklıkla vurgu yapılmış çeşitli mani ve deyişlerle esenlik temennileri aktarılmıştır. Sözü edilen kavramlara yapılan vurguyla asırlardır Türk dünyası tarafından kutlanan Nevruz Bayramı, Türk devletleri ve toplulukları arasındaki birliği, kardeşliği ve dostluğu inşa eden bir bayram olarak anlatılmıştır.

Sunucu: “Pir Sultan Abdal der ki: Aşık olan canlar bugün gelirler, Sultan Nevruz günü birlik olurlar, Hallak-ı Cihan'dan ziya bulurlar, Himmeti erince Sultan Nevruz'un” Biz de diyoruz ki bugün Sultan Nevruz. Gelin canlar birlik olalım. Bir olalım. İri olalım. Diri olalım. Nevruz'un himmeti birliğimize, dirliğimize vesile olsun. Milletimiz hep yaşasın esen olsun.”

Sunucu: “Bugün bayram, bugün Nevruz. Darginlar barışa, ayrılar kavuşa, gönüllerden kirler paslar siline...”

Sunucu: “Halas, Halas, Halas. Her beladan halas, Aylarca yıllarca esen kalalım. İyiliği tanrı verdi. Aydınlık günleri bol verdi. Ambarlarımız dolsun. Ağzımız tatlı olsun...”

Program boyunca Türk coğrafyasının Kazakistan, Özbekistan ve Azerbaycan gibi çeşitli bölgelerinde Nevruz Bayramı’nın nasıl kutlandığı, Türk dünyası için ne anlam taşıdığı ve bayram boyunca ne tür ritüeller gerçekleştirildiğine dair sorulara cevap olabilecek nitelikte söylemler yer almıştır.

Sunucu: “Köje çorbasıdır Kazakistan’da Nevruz’un baş yemeği. Bütün sofraları süsler ak yüzüyle Köje. Anadolu’da “Toy çorbası”dır, “Toyga” çorbasıdır...Kazak sofrasının vazgeçilmesi Köje, bütün kurulan salıncaklarda sallanırken Kazak kızları, dökülüyor geçen yıldan kalan sıkıntıları...”

Sunucu: “Her Nevruz “Sümelek” kazanları kaynar Özbekistan’da... 30 melek anlamına gelen Sümelek tatlısı için 30 genç kız karıştırır kazanları. Adeta meleklerin güzellikleri uğuru siner bu tatlılara, bugüne ve bu bayrama. Sümelek’ten yiyenler bir başka baharla başlarla yeni yıla...”

Sunucu: “...Nevruz günü nevrüz ateşi yakılır, sabah erken kalkılıp Nevruz suyu ile yıkanılır. Aile fertlerinin sayısınca evlerde mum yakılır. Üzerlik ile her yer tütsülenir. Aile büyüklerinin kabirleri ziyaret edilir... Buğday tanelerinden “Semeni”ler göğertilir...”

Program bir gala programı olması sebebiyle programın büyük kısmında müzik ve sahne gösterilerine yer verilmiştir. Anadolu Üniversitesi Senfoni Orkestrası, TRT Ankara Radyosu Çok Sesli Korosu ve Piyanist Rustam Rahmedov’dan piyano dinletisinin yanı sıra Türkmen Solist Akmuhammed Hanow’dan Türk Dünyası dans sanatçıları eşliğinde “Duran Yellere” isimli parça, TRT Ankara Radyosu Çok Sesli Korosu tarafından Üzeyir Hacıbeyli’nin “Koroğlu Operası”, “Köçekçe”, “Gemiler Giresun’a”, “Kustar Ani”, “Avşar Bozlağı” ve “Sen Bu Yaylaları Yaylayamazsın” isimli eserlerin icrası gerçekleştirilmiştir. Türk dünyasının çeşitli halk dansları ekipleri sahne gösterileri yapmış ve bu sahne gösterileriyle Türk dünyasının çeşitli bölgelerinin geleneksel kıyafetlerinden çalgılarına kadar birçok kültürel öğenin tanıtımı sağlanmıştır.

Kaynak: https://www.facebook.com/trtavaz/videos/2019-trt-avaz-10y%C4%B1l-ve-nevrüz-gala-program%C4%B1-canlı%C4%B1-yay%C4%B1n%C4%B1/2139227636371942/?locale=tr_TR

3.3.2.4. 2021 Avrasya Gündemi Nevruz Özel Programına Ait Bulgular

21 Mart 2021 tarihinde TRT Avaz tarafından yayınlanan “Avrasya Gündemi Nevruz Özel” programı da analizi yapılan bir önceki program gibi Koronavirüs sebebiyle kısıtlı şartlar altında gerçekleştirilmiş olmasına rağmen Türk dünyasının Nevruz Bayramı’na verdiği önem sebebiyle tüm olumsuz şartlara rağmen canlı bağlantılar eşliğinde Nevruz özel programı gerçekleştirilmiştir.

Programa Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü Doç. Dr. Vakur Sümer, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluğu Başkanı Abdullah Eren ve Seçilmiş Gümölcine Müftüsü İbrahim Şerif yapılan canlı bağlantılarla yayın konukları olmuştur.

Program boyunca hem sunucu hem de yayın konukları Nevruz Bayramı’nın birleştirici ve bütünleştirici yönüne vurgu yapmış ve bu bayramı sevgi, kardeşlik ve bağımsızlık gibi kavramlarla özdeşleştirmişlerdir.

Sunucu: “Türk kültürünün, Türk dünyasının en önemli sembollerinden biri, yani Nevruz’u kutluyoruz bugün. Nevruz, yeni gün, yeni yılın başlangıcı, yenilik, coşku, canlanma, uyanma, dirilme, tabiatın doğuşu gibi nitelikleriyle bütün Türk dünyasının ortak kültürel mirası. Sevgi, kardeşlik ve yardımlaşma her şeyi içinde barındıran Nevruz, bahara duyulan özlemi Türk dünyası yüz yıllardır o kadar içten kuthuyor, anlatıyor ve yaşıyor ki gelenekler, an’aneler, yüz yıllar öncesinden günümüze uzanan, birliğimizi, kenetlenmemizi sağlayan kadim bir medeniyet olmamızın şüphesiz en önemli parçalarından...”

“Nevruz Coşkusu” başlıklı haber: “...Türk dünyasındaki örnekler incelendiğinde görülür ki bayramların özündeki sevgi, kardeşlik ve yardımlaşma ilkeleri Nevruz’un da temel prensibini oluşturmaktadır.”

“Cumhurbaşkanı’ndan Nevruz Mesajı” başlıklı haber: “Baharın müjdecisi, barış ve kardeşliğin simgesi Nevruz gününü tebrik ettiğini belirtti. Orta Asya’dan Balkanlar’a kadar geniş bir coğrafyada binlerce yıldır coşkuyla kutlandığını hatırlattı. Nevruz’un işaret ettiği birlik ve dayanışma duygusunun tüm dünyaya kök salmasını ve daim olmasını diliyorum ifadesini kullandı...”

“Tataristan’da Nevruz Kutlamaları” isimli haber konuğu Kazan Türkiye Başkonsolosu İsmet Erikan: “...Bu bayram 1990 öncesinde Sovyetler Birliği döneminde pek kutlanmayan ve kutlanması da istenmeyen bir bayramdı şimdi yeni yeni canlanıyor her geçen gün daha da fazla bir coşkuyla kutlanıyor. Türk dünyasını bir araya getiren bir bayramdır. Birliğimizin, dirliğimizin yeniden doğuşumuzun bir günüdür bugün...”

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluğu Başkanı Abdullah Eren: “...21 Mart Nevruz Bayramı, Türk dünyası arasında birlik ve beraberliğin sağlanması için en önemli bayramlardan ve bizim her sene hususi olarak anlamını ve önemini hep beraber idrak etmeye çalışmamız gereken bir bayram...”

“Nevruz Bayramı” başlıklı haberde Keçiören Belediye Başkanı Turgut Altınok: “...İnsanların birliğine beraberliğine, kardeşliğine vesile olsun. Atatürk’ün dediği gibi yurtta sulh, cihanda sulh, yurtta barış dünyada barış. Barışa, sevgiye, kardeşliğe, rahmet ve berekete vesile olsun...”

“Nevruz Coşkusu” başlıklı haberde T.C. Mehmet Nuri Ersoy: “...T.C. Kültür ve Turizm Bakanı’nın Nevruz Mesajından bir kesitte yer alan söylemler: “Nevruz, Türk

dünyasının yanında farklı toplumları da ortak bir çatı altında buluşturan, benzer mutlulukları yaşamalarını sağlayan bir değerdir...”

Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü Doç. Dr. Vakur Sümer: “...Bu esasen Türk dünyasının dünyaya armağanı olarak da görülebilecek artık sınırları aslında Türk dünyasını da aşmış çok büyük bir bayram. O kadar büyük bir bayram ki Atlantik’ten Pasifiğe kadar kutlanan yetmişden fazla ülkenin dahil olduğu, sadece devletlerin değil aynı zamanda devlet altı toplulukların, grupların, aşiretlerin ve devlet üstü yapıların da dahil olduğu bir muazzam küresel bayram halini almış bir bayram. Dolayısıyla coğrafi kapsayıcılık yönü açısından çok büyük bir kapsam ifade ediyor. Öte yandan tarihsel arka planına baktığımızda kökenleri tam olarak hesaplanamamakla birlikte minimum 3 bin yıl öncesine kadar Nevruz’un izlerine rastlamak mümkün. Dolayısıyla tarihsel yönü anlamında da çok ciddi bir bütünleştiricilik arz ediyor ve çok ciddi bir kapsayıcılığa sahip... Çok farklı din ve mezhep mensuplarınca da Nevruz bayramı kutlanıyor. Bu yönüyle de yine çok büyük bir bütünleştirici rolü olduğunu söylememiz lazım...”

Program boyunca Nevruz Bayramı’na verilen çeşitli isimler üzerinde durulmuş ve Nevruz Bayramı’nın altı çizilen nitelikleriyle anlam zenginliği vurgulanmıştır.

“Nevruz Coşkusu” başlıklı haber: “Türk kültüründe Nevruz, doğuş, diriliş, anlamına gelir. Aynı zamanda baharın başlangıcı sayılır ve bir takvim değişikliğini anlatır. Türk kültüründe Nevruz’un bir adı da “Ergenekon”dur... Türk dünyasının tamamında yaygın olarak kutlanılan Nevruz törenleri bahara duyulan özlemi anlatır...”

Keçiören Belediye Başkanı Turgut Altınok: “...Nevruz Türklerin Ergenekon’dan çıkışıdır. Ergenekon destanımızdır. Yeniden doğuştur, ovalara inştir bir taraftan da bahar bayramıdır, bir taraftan toprağın uyanışıdır, bir taraftan bereketidir...”

Kazan Türkiye Başkonsolosu İsmet Erikan: “...Bugün, doğanın canlandığı bir gün, hayatın yeni başladığı bir gün, yeni bir yıl olarak kabul ediliyor...”

Programda Türk dünyasında Nevruz Bayramı ritüelleri ve gelenekleri de anlatılarak çeşitli Türk devletleri ve topluluklarının kültürel değer ve öğeleri de tanıtılmıştır. Ayrıca Nevruz ritüelleri ve gelenekleri anlatılırken Türk topluluklarının Nevruz Bayramı’na verdiği önemden bahsedilmiş ve çeşitli manevi değerler üzerinde durulmuştur.

“Azerbaycan’da Nevruz Bayramı” başlıklı haber: “...Milli bir bayram. En değerli, en kıymet verdikleri bayram Nevruz Bayramı ve bu sene de 9 gün resmi tatil ilan edildi...Önemli de adetlerimiz var Nevruz’da... “Şekerbura”lar, “Şeki Baklava”ları ve diğer baklavalar...Çocuklar papaklarını kapıların önüne bırakıyor ve büyükler oraya harçlık bırakıyor büyükler oraya “şirniyyat” bırakıyor ve çocuklar ev ev kapı kapı geziyor...Ateş, su, toprak ve rüzgar çarşambaları var bizdeki cemreler burada Çarşamba olarak geçiyor...Semeniler hazırlanıyor. Hemen her evde Azerbaycan’ın her noktasında görürsünüz bunları. Bu semeniler baharın geldiğini müjdelediğini ifade ediyor...”

“Kazakistan’da “Nevruz”” başlıklı haber konuğu Prof. Dr. Cengiz Tomar: “...Yurt çadırları kuruluyor, “Dastarhan”lar, etnospor, herkes birbirini kutluyor, hediyeler, şekerlemeler... Bizim Türkiye’deki Ramazan Bayramı’nın bir nevi bir benzeri burada oluyordu. Tabi uzun da bir tatil oluyor. İnsanlar için kıştan çıktıktan sonra yeniden bir yenilenme tekrar bahar ve yaza hazırlanma şeklinde geçiyordu...”

“Özbekistan’da “Nevruz”” başlıklı haber: “... Tarihin çeşitli dönemlerinde Nevruz kutlamaları Özbekistan’da kutlanması yasaklandı, engellendi ama Özbek halkı Nevruz’unu unutmadı ve yaşatmaya devam ediyor. Nevruz’un özel yemekleri var: Sümelek (Sumalak) dediğimiz veya Türkçe Anadolu tabiriyle “Uğut Tatlısı” dediğimiz bir yemek yapılır. Onun dışında Özbekçe tabiriyle “Halim” yani Türkçe tabiriyle “Keşkek” yemeği yapılır ve bu yemekler sadece baharın ilk günlerini yani Nevruz’a ait yemekler olarak biliriz. Büyük kazanlarda yapılır ve tüm mahalleye tüm akrabalara dağıtılır ve böylelikle komşular arasında ve akrabalar arasında ahirlik ve birlik sağlanır. Nevruz ayrıca, tarlalarda ekimin yeni mevsiminin başlangıcı olarak da kutlanır ve bugünden itibaren artık çiftçilerin yeni mevsimi başlıyor...”

Seçilmiş Gümölcine Müftüsü İbrahim Şerif: “...Yolun üzerinde bu sefer de bekar erkekler o gün saman sepetleriyle samanları getirirler sıra sıra samanları dökerler, bunları tutuştururlar ve bu yanan ateşlerin üzerinden bütün köyün kızları, o genç erkekleri atlarlar... Bu mevsimde bölgemizde badem, erik ağaçları çiçek açtığı için onlardan yuvarlak bir süs yaparak kapısının önüne açar, ve kolundaki o vermiş oldukları ipten bileziği de bir taşın altına koyar, o yıl ki kısmetinin evine kötülüklerin gelmeyeceğine inanırlardı. Fakat 60’lı yıllardan sonra ikinci yarısına doğru bu etkinlikler Batı Trakya’da birçok köyde kalktı ve bazı dağ köylerimizde bu günde hala devam etmekte. Böylece Batı Trakya’da da geçmişten günümüze Nevruz bayramı bu şekilde kutlanmakta...”

Programın çeşitli haberleri ve konukları tarafından Nevruz Bayramı’nın Türklerde yüzyıllardır kutlana gelen bir bayram olduğunun altı çizilerek Nevruz Bayramı’nın asırlardır Türk bayramı olduğu üzerinde durulmuş ve Nevruz Bayramı’nın bir Türk mirası olduğu vurgusu yapılmıştır.

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluğu Başkanı Abdullah Eren: “...Bunun birkaç sebebi var: Birincisi, M.Ö 3. Yüzyıldan itibaren biz Türklerin İslam’la müşerref olmaktan önce dahi Nevruz Bayramı’nı kutlaya geldiğini biliyoruz. Yine İslam’la şereflendikten sonra, gerek Selçuklu gerek Osmanlı gerekse diğer Türk cumhuriyetlerinde Nevruz Bayramı, baharın gelişi toprağın yeniden canlanması, dirilişi, tabiatın yeni bir döneme hazırlanışının, bu bayramın kutlandığını, kutlana geldiğini biliyoruz. Dolayısıyla bu bizim asırlardan beri kutladığımız öz bir bayramımız...”

Sunucu: “...Kadim Türk medeniyeti yüz yıllardır bu bayramı kutluyor...”

Sunucu: “...Tüm dünyada, Türk dünyasında, Türklerin iz bıraktığı hükümlerlik sürdürdüğü coğrafyalarda Nevruz bayramı yüz yıllardır kutlana gelir...”

Sözü edilen bütün konulara ek olarak Nevruz gibi kültürel değerlerinin önemine değinilmiş tarih, kültür, dil ve gelenek gibi unsurların yaşatılmasının önemi üzerinde durulmuştur.

Keçiören Belediye Başkanı Turgut Altınok: “...Tarihine sahip çıkmayanların geleceği olmaz. Tarih tekerrürden ibarettir. Milletleri millet yapan kültürleridir, dilleridir, tarihleridir, gelenekleridir, töreleridir. Dolayısıyla geçmişten geleceğe tarih ve kültürü buluşturabilirsek, çocuklarımızı milli ve manevi değerlerimizle bezeyebilir, çocuklarımızı gençlerimizi böyle yetiştirirsek geleceğe daha güvenle bakabiliriz. Yani geçmişine sahip çıkmayanın geleceği olmaz. Kökü olmayanın gücü de olmaz...”

Kaynak: <https://www.youtube.com/watch?v=4bdmLaQ2cQk>

3.3.2.5. 2021 TRT Avaz Nevruz Özel Programına Ait Bulgular

21 Mart 2021 tarihinde TRT Avaz tarafından gerçekleştiren “Nevruz Özel Programı”, 2019 yılında Çin’in Wuhan kentinde ortaya çıkarak neredeyse tüm dünyaya yayılan Koronavirüs sebebiyle kısıtlı şartlarda gerçekleştirilmiş olmasına rağmen Nevruz, Türk dünyasında aynı düşünce ve duygularla anılmaya, kutlanmaya ve yaşatılmaya devam etmiştir. Bu durum, Türk dünyasının Nevruz Bayramı’na atfettiği kutsiyet ve önemi açıkça göstermiş, şartlar her ne olursa olsun Türk dünyasının Nevruz Bayramı’nı gerçek bir bayram olarak görerek kutladığını gözler önüne sermiştir.

21 Mart 2021 tarihli “Nevruz Özel Programı”nın stüdyo konukları Avrasya Yazarlar Birliği Başkanı Doç. Dr. Yakup Ömeroğlu ve İrfan Gürdal olurken T.C. Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy’un yanı sıra Azerbaycan Kültür Bakanı Anar Kerimaovi, Kırgız Cumhuriyeti Kültür, Enformasyon Spor ve Gençlik Politikası Bakanı Kairat İmanaliyev, Türkmenistan Kültür Bakanı Atageldi Şamiradov, Kazakistan Cumhuriyeti Kültür ve Spor Bakanı Aktotı Raimkulova, Özbekistan Cumhuriyeti Kültür Bakanı Ozodbek Nazarbekov, Gagauz Yeri Kültür ve Turizm Baş İdaresi Başkanı Marina Semyonova yaptıkları Nevruz konuşmalarında Nevruz’un Türk kültür ve medeniyetindeki öneminden bahsetmişlerdir.

Programın girişinde T.C. Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy yaptığı Nevruz Bayramı konuşmasında Nevruz Bayramı’nın Türk dünyası için eskimeyen ve unutulmayan kültürel bir öge oluşunu vurgulamıştır.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy: “... Türkistan’dan balkanlara Ata yurdumuza gönül coğrafyamıza ve en ebedi vatan Anadolu’ya kadar bu eşsiz kültürü yaşatan herkesin Nevruz Bayramını canı gönülden kutluyorum. Eskimeyen bir köprü misali asırlarca Türk dünyasını birbirine bağlayan Nevruz’da bir kez daha gönüllerimiz buluşmuşken kadim bir tarihin ve benzersiz bir kültürün mirasçıları olarak özümüze ayna tutuyor, hafızamızı tazeliyor ve hatırlıyoruz.”

Program boyunca Nevruz Bayramı’nın somut ve manevi birçok anlamı üzerinde durulmuştur. Nevruz Bayramı’nın anlam açısının ne denli zengin olduğu vurgulanmış çeşitli tanımlarla Nevruz Bayramı’nın öneminin altı çizilmiştir.

Sunucu: “Türk dünyasının en büyük bayramı Nevruz Bayramı, Kuzey Yarım Küremiz için bir ekinoks günü, gün tün eşitliği, kutsiyet atfedersek Hz. Ali’nin doğum günü ama

Türk dünyası için çok başka bir anlamı var, efsanevi bir anlamı var Ergenekon'dan çıkış günü...

Konuk 1: *"...sıkıntıların bitip ferahlığın başladığı, esaretin bitip hürriyetin başladığı, fakirliğin bitip zenginliğin başladığı, küslüğün bitip barışın başladığı gün ve yeni bir başlangıcın günü, yeni yıl yeni bir yaratılışın günü..."*

Konuk 1: *"...Türklerin yeni yılı, 12 Hayvanlı Türk Takviminin başlangıç dönemi..."*

Konuk 2: *"...Ulusun ulu günü..."*

Kazakistan Büyükelçisi Abzal Saparbekuly: *"... Nevruz, Kazakistan'da yeni yılın bir başlangıç günü... Kıştan sağ salim çıkılması kutlanmakta..."*

Programda Nevruz Bayramı'na yüklenen çeşitli anlamlar dışında Türk dünyasında Nevruz'un coşkuyla kutlanmasının sebebi üzerine de odaklanılarak sözü edilen coşku "bağımsızlık" ile özdeşleştirilmiştir.

Konuk 1: *"Sovyetler Birliği döneminde yasaklanmış Nevruz, oralarda da kutlanamamış aslında ve 1987 yılında Kazakistan'da ilk kez kutlanıyor sonra 1988 de bütün Türk dünyasına yayılıyor... Nevruz'un hasretiyle insanlar yıllarca bekledikleri için serbest bırakılır bırakılmaz tüm köylerde, şehirlerde hiç başka bir telkine, organizasyona ihtiyaç olmadan bütün halk Nevruz kutlamaya başlamış... Sovyetlerin içinde de büyük bir sıkıntıdaydı Türk halkları. Nevruz'un kutlanmaya başlamasıyla birlikte o sıkıntıdan da kurtuldular, demir dağı erittiler tabiri caizse... Bu yeni dönem Nevruz'un bu kadar büyük bir bayram oluşunun arkasında yatan mühim sebeplerden birisi de uzun yıllar yasaklanmış olması... Onlar, Nevruz'la kendi milli kültürlerine kavuşmanın, kendi dillerine kavuşmanın, tarihlerine kavuşmanın, hürriyetlerine kavuşmanın bayramını da kutluyorlar..."*

Program boyunca Nevruz Bayramı'nda barış, birlik, beraberlik gibi kavramların çeşitli söylem ve temennilerle altı çizilerek önemi vurgulanmıştır.

Konuk 1: *"...Nevruz'da da bu yeni yılda da insanlar güzel başlamak istiyorlar. Anadolu'da yağmur dualarına çıkılır ve yağmur dualarında çok nettir ki duadan sonra yağmur yağmıyor ise o grubun arasında; köyse köy ahalinin arasında küs vardır... Nevruz'da da dileklerin kabul olması için duaların kabul olması için bu küslüklerin, dargınlıkların, kırgınlıkların bitirilmesi lazım... Bu, toplumun da kendini rehabilite günü, tedavi günü, eski kalınlardan sıkıntılardan kurtulma günü..."*

Kazakistan Büyükelçisi Abzal Saparbekuly: *"...Tabii ki Nevruz, bol sofralarla, yemekle, dua, dileklerle kutlanmakla beraber bunun halkımız açısından bir manevi değeri de vardır. Nevruz, küskünlüklerin rencide olmaların unutulduğu gün. Barış, affetme günü. Nevruz, ak dileklerin söylendiği gün. Duaların, ellerin yayıldığı gün. Yeni yıla yeni iyiliklerle başlamak istiyoruz. Böylece birbirimizle kucaklaşıyoruz..."*

Program boyunca Türk dünyasının Türkiye, Azerbaycan ve Kazakistan gibi çeşitli ülke ve bölgelerinde Nevruz gelenekleri ve ritüelleri üzerinde durulmuş, Nevruz Bayramı'nda gerçekleştirilen gelenek ve ritüellerin "barış, birlik ve beraberlik" gibi duyguları barındırmasının da altı çizilmiştir.

Konuk 1: *"...Kazakistan'da da Nevruz'un hemen öncesinde barışma bayramı var, amal bayramı..."*

Konuk 1: “...Nevruz geleneklerinin en yaygını, Türkiye’de de artık görüyoruz, “Semeni yeşertme/ semeni göğertme”. Bu göğertme aslında bir canlanmanın, yeniden dirilişin de bir işareti... Aynı usulü Özbekler, Kırgızlar Sümelek yaparken hazırlıyorlar. Onlar Sümelekte buğdayı bu kadar yeşertmiyorlar daha az göğertiyorlar. Sonra o göğerttiklerinden tatlı yapıyor...Azerbaycan’da da tatlılar yapılıyor, Azerbaycan Sümeleği...”

Konuk 1: “...Anadolu’da yaşanan ilginç bir Nevruz Bolu’da sürdürülüyor hala hiç kesintiye uğramadan. Bolu’da Seben ilçesinde Nevruz Tepesi diye bir tepeler var. Nevruz Tepesi’nde dün akşam Nevruz ateşini gençler çıkıp yaktılar. Her yıl o tepede Nevruz ateşi yakılıyor. Ve Nevruz ateşinden sonra ahali aşağıdan ateşin yanmasını bekliyor. Ateş yandıktan sonrada aşağıda köylerde Nevruz kutlamaları devam ediyor...”

Konuk 1: “... Yumurta boyama ve yumurtaların tokuşturulması gençler için önemli... Bacadan ip sallamak. Bu Anadolu’da da evvelden çok yaygındı. Şehriyar da Heydar Baba şiirinde bahsediyor: “Ne güzel kaydadı şal sallamak” diye... Bacadan gençler ip sallıyorlar... Ev sahibi yukarıdakinin kim olduğunu bilmiyor. O ipin ucuna hediyeler bağlıyor çıkının içine. Kuruyemişler, yumurtalar hatta paralar... Ev sahibi aslında kim bize ip sallayabilir diye tahmin edip o da kendine göre tercihlerde bulunabiliyor ama sonuçta o obanın, o elin, o köyün gençleri bunlar ve bu gençlerin hepsi bizim, bu toplumun hepsi bizi. Bu çok hoş bir birlik beraberlik duygusu barındırıyor...”

Tüm bu söylemlere ek olarak sunucu ve konuklar programda Türk kültüründe önemli yeri olan “misafirlik” kavramı üzerinde durarak misafirliğin Türk kültürünün ortak bir ögesi oluşunu vurgulamışlardır.

Sunucu: “...Bizim Türk kültüründe zaten böyleyiz sanki. Daha misafire yönelik. Ben bilirim ki misafir baş tacı evin baş köşesine gelir, onun istediği yemekler yapılır. Ben Türk dünyasına gittiğimde de aynı şekilde ağırlandım... Misafirliğin önemi bizde zaten çok özel bir kültürel ritüel...”

Nevruz bayramına ait birçok ögenin de gösterildiği programda, “Çırpınırdın Karadeniz”, “Çiğdem Der Ki Ben Alayım”, “Beyrem Bugün”, “Novruz Gelir”, “Nogay El”, “Bala Çiçek Açar Bahar Gelende”, “Türkler Geliyor”, “Bayram Gelir Elimize Evimize” ve Hüsnü Baba’ya ait “Nevruziye” gibi Türk dünyasına ait çeşitli eserlerin icra edilmesinin yanı sıra TRT Avaz için hazırlanan Kazakistan Halk Sanatçısı Roza Rımaeva ve Kazina Halk Dansları Topluluğu, Kırgızistan Kambarkan Etno- Folklor Müzik Topluluğu, Özbekistan Bahor Devlet Halk Dansları Topluluğu, Azerbaycan Devlet Halk Dansları ve Müzik Topluluğu, Gagauz Düz- Ava Dans ve Müzik Topluluğu ve Kazak Dansçı Aziza Shergazieva tarafından sergilenen geleneksel dans gösterileriyle Türk dünyasının çeşitli ülke ve bölgelerine ait geleneksel kostümlerden, sahne makyajlarına çalgılardan aksesuarlara kadar çeşitli kültürel öge de tanıtılmıştır.

Kaynak: <https://www.youtube.com/watch?v=uFeAmdvtnE>

3.3.2.6. 2022 Nevruz Konseri Programına Ait Bulgular

TÜRKSOY, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası ve TRT Avaz iş birliğiyle hazırlanan “2022 Nevruz Konseri” 21 Mart 2022 tarihinde TRT Avaz tarafından canlı yayınlanmıştır. Konserde çalışmada daha önce de bahsedildiği üzere TRT Avaz’ın kuruluş yıl dönümü olması sebebiyle kanalın 13. yaşı da kutlanmıştır.

21 Mart 2022 tarihinde TRT Avaz’da yayınlanan “2022 Nevruz Konseri”, isminde de anlaşılabacağı üzere bir konser programı olması sebebiyle programın büyük bir kısmında müziğe ve Türk dünyasının çeşitli ülke ve topluluklarına ait geleneksel halk dansı gösterileri yer almıştır.

T.C. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Nevruz mesajında birlik, beraberlik, kardeşlik ve barış gibi kavramlar üzerinde durmuştur.

***Sunucunun aktarımıyla Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan:** “...Nevruz çok geniş bir coğrafyada toprağın uyanışı ve baharın gelişiyle birlikte kardeşliğin, dostluğun, dayanışmanın da nişanesi olan bir gündür. Orta Asya’dan Balkanlar’a kadar tüm canlılığıyla varlığını sürdüren Nevruz Bayramı, milletimizin tüm farklılıkları aşarak geçmişine sahip çıkma ve geleceğini birlikte inşa etme iradesini yansıttıyor. Her yıl olduğu gibi bu sene de farklılıklarımızı zenginlik görerek kimseyi dışlamadan ötekileştirmeden tam bir hoşgörü ikliminde hep birlikte Nevruz’u idrak ediyoruz. 2010 yılından itibaren Birleşmiş Milletler tarafından artık tüm dünyaya kazandırılan bu güzel bayramın insanlığa barış ve sevgi getirmesini temenni ediyorum. Nevruz’un bölgemizle birlikte tüm dünya için barışın, huzurun, istikrarın, refahın müjdecisi olmasını diliyorum. Bu düşüncelerle tüm insanlık ve tüm kardeşlerimizle birlikte milletimizin 21 Mart Nevruz Bayramı’nı kutluyorum.”*

15 ülkeden 350’ye yakın sanatçı, TÜRKSOY Halk Çalgıları eşliğinde gösterilerini sergilemiştir. Kurmangazi’den “Aday”, Taajy ve Keremet Halk Dansları Topluluğu eşliğinde “Kırgız Jeri”, Akak Komuz Grubu ve Şattık Dans Topluluğu tarafından “Maş Botoy”, Taajy ve Tumor Dans Toplulukları eşliğinde “Turnalar”, Ankara Türk Dünyası Dans Topluluğu ve Kazına Dans Toplulupu eşliğinde “Kerimoğlu Zeybeği”, Azerbaycan ezgilerinden oluşan potpuri ve Türk ezgilerinden oluşan potpuri icra edilmiş, Kuzey Makedonya’dan “Pollog Dansı”, Sveti Djortje Halk Dansları Topluluğu tarafından “Vlasko Sırp Dansı”, Azerbaycan Halk Dansları Topluluğu tarafından “Cengi Dansı”, Prın Devlet Halk Dansları Topluluğu tarafından “Shopski Bulgar Dansı” ve Şolpan ve Jorga Halk Dansları Topluluğu tarafından “Saltanat” Kazak Dansı gösterileri sergilenmiştir.

Kaynak: https://www.facebook.com/trtavaz/videos/ekonomi-politik-canl%C4%B1-yay%C4%B1n/1521154911615524/?locale=ms_MY

3.3.2.7. 2022 Avrasya Gündemi Programına Ait Bulgular

21 Mart 2022 tarihinde TRT Avaz’da yayınlanan “Avrasya Gündemi” isimli programda güncel haber içeriklerinin de yer almasıyla birlikte programın büyük bir kısmında Nevruz Bayramı ile ilişkili konular yer almıştır. Programa Avrasya Yazarlar Birliği Başkanı Yakup Ömeroğlu stüdyo konuğu olarak katılmış hem konuk söylemleri hem de haber içerikleriyle Nevruz’un Türkler için çeşitli anlamları ve nitelikleri üzerine konuşmalar gerçekleştirilmiş ve Türk dünyasının çeşitli ülke ve toplumlarının Nevruz kutlamaları ekrana getirilmiştir.

Program boyunca, Nevruz Bayramı, çeşitli biçimde nitelendirilmiş ve tanımlanmıştır. Nevruz Bayramı’nın anlam yoğunluğu ön plana çıkarılmıştır. Yapılan nitelendirilmelerle Nevruz Bayramı’nın milli ve manevi yönlerine de dikkat çekilmiştir. Nevruz bayramına yönelik tanım ve nitelendirmeler yapılırken “birlik” kavramı üzerinde sıklıkla durulmuş ve Türk dünyası için baharın başlangıcı ve dirilişi anlamına gelen “Ergenekon’dan çıkış” da sıklıkla üzerinde durulan kavramlardan biri olmuştur.

Sunucu: “Bugün 21 Mart sevgili seyirciler. Birlik, dirlik, bereket bolluk, bahar müjdecisi olan Nevruz Bayramı...”

Konuk: “...Nevruz başından beri bir diriliş bayramı, tarihte sıkıntılardan kurtulduğumuz, yeni bir hayatın başladığı, güçlüklerin, problemlerin arkada kaldığı, sevince, mutluluğa, yeni bir dirilişe, hareketin başladığına inanıldığı bir gün... Nevruz’un Ergenekon’dan çıkış motifi de çok mühim. Diğer inanışlar da; Hz. Ali’nin doğum günü, Yunus Peygamberin balığın karnından çıktığı gün hepsi sıkıntıların bittiği yeni bir yolun, yeni bir ümidin başladığı bir dönem. Biz de Nevruz’u her yıl yeni güzellikler, bolluk, bereket için kutluyoruz...”

“Nevruz Kutlamaları Başladı” başlıklı haber: “Su toprağa hayat veriyor, tomurcuklar çiçek açıyor. Baharın habercisi Nevruz heyecanı başlıyor...”

“Nevruz Bayramı” başlıklı haber: “...Türk dünyasının kutlu bayramındayız, Nevruz Bayramı’ndayız...”

“Nevruz Bayramı Kutlamaları” başlıklı haber konuğu Darhan Kıdırali: “... Nevruz, Farsça bir kelime ama yeni gün, diriliş günü olarak da binlerce yıldır Türk dünyasında kutlanmaktadır. Ergenekon günü olarak da anılmaktadır. Kaşgarlı Mahmut’un meşhur kitabında 12 hayvanlı takvimin çıkışında Nevruz’la ilgilendirmektedir. Dolayısıyla birlik ve beraberliğin, dirilişin, gece ile gündüzün eşitlendiği gün olan diriliş bayramı, Nevruz, bizim hepimiz için ortak bayramdır...”

“Nevruz Kutlamaları” başlıklı haber: “...Gönüllerin şenlendiği, umutların yeşerdiği bir gün bugün aslında...”

Programda boyunca Türkiye, Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan ve özellikle Azerbaycan gibi devlet ve toplulukların Nevruz ritüelleri üzerinde durulmuş ve sözü edilen devletlerde Nevruz münasebeti ile gerçekleştirilen çeşitli etkinlikler anlatılmıştır. Ritüellerin, gelenek, görenek ve etkinliklerin anlatılması sözü edilen devlet ve toplulukların geleneksel kıyafetlerden yemeklere, müzik aletlerinden geleneksel söylemlere kadar birçok kültürel öğenin gösterilmesiyle kültürlerinin tanıtımına da katkı sunmuştur. Tüm bunlara ek olarak Türk dünyasının çeşitli ülke ve topluluklarında Nevruz Bayramı ritüelleri ve gelenekleri anlatılırken Nevruz Bayramı'nın çeşitli anlamları üzerinde durulmuş ve ritüellerin manevi anlamları vurgulanmıştır.

“Nevruz Kutlamaları Başladı” başlıklı haber: “...Türk dünyasında bahar müjdeleyen Nevruz bayramı coşkusu yaşıyor. ...Evler ve sokaklar süsleniyor, tongallar yakılıyor, Nevruz günü mezarlıklar ziyaret ediliyor. Akrabalara komşulara bayram ziyaretinde bulunuluyor. Dokuz gün resmi tatil edilen Azerbaycan'da Nevruz kutlamaları ve coşkusu hafta boyunca devam edecek.”

Konuk: “...Her Ahır Çarşamba'da (söylemde yer alan haliyle Çerşembede) onlar toplanıyorlar, yemekler yapıyorlar, kutlamalar yapıyor, “tongallar” (ateşler) yakılıyor...Semeniler Azerbaycan Nevruz'unun sembolü adeta. Semeniler bir aydır yeşillendiriliyor... Aileler o semenileri yeşerttiler ve şimdi o semeniler hediye olarak gidiyor. Süslenerek, kuru yemişlerle, diğer yiyeceklerle. Aileler birbirine gönderiyor, dostlar birbirine gönderiyor... Bu yıl da 9 gün tatil olmuş...Azerbaycan'da hiçbir bayramın 9 gün tatili yok. Bu bile Nevruz'un Azerbaycan için ne kadar önemli olduğunun göstergesi...”

“Özbekistan'da Nevruz kutlamaları” başlıklı haber: “Özbekistan'da Nevruz, yeni hasat yılının başlangıcı olarak biliniyor. Baharın gelmesi, havaların ısınması, çiftçilik döneminin başlangıcı olarak kutlanan Nevruz, Özbekistan için milli bayram niteliğinde. Nevruz'a özel lezzetler de sofraları süslüyor. “Sumalak” da bu lezzetlerin başında geliyor. Özbekler için sumalak, akrabaların komşuların bir araya geldiği, dostluk bağlarının güçlendiği bir gelenek...”

“Nevruz Bayramı” başlıklı haber: “...Burada bir pilav festivali düzenleniyor... Tarihi oyuncular burada, pehlivanlar yine sahne alacak festival kapsamında. Halat çekme oyunları, konserler, resim serileri ve el işi sanatlarının da burada gelen konuklara gösterildiğini ifade edebiliriz. Burada yine milli, geleneksel kıyafetleri ile Azerbaycan balalarını (çocukları) görüyoruz ve milli musiki aletlerini görüyoruz, “Tar”ı görüyoruz... Çok renkli bir festival gerçekleşiyor... Bereketi simgeleyen Semeniler yeşertilmiş durumda...”

Kaynak: <https://www.youtube.com/watch?v=krX9e1jDxgw>

3.3.2.8. Nevruz 2023 Türk Dünyası Tek Yürek Özel Yayımına Ait Bulgular

TRT Avaz, 21 Mart 2023 tarihinde “Nevruz 2023 Türk Dünyası Tek Yürek” özel yayını ile Kazakistan, KKTC, Kırgızistan, Özbekistan, Kuzey Makedonya, Azerbaycan ve Kerkük gibi bölgelerden yapılan canlı bağlantılarla 6 Şubat’ta meydana gelen Kahramanmaraş merkezli ve 11 ili etkileyen deprem sonrasında bölgeye Türk devletleri tarafından yapılan yardımlar ve manevi destekler ortaya konularak aynı zamanda Nevruz’un da ruhunu yansıtan “birliktelik, kardeşlik ve yardımlaşma” duygularının odağında bir yayın gerçekleştirilmiştir. Türkiye’de meydana gelen deprem sonrası kardeş ülkelerin yardımlarının anlatılmasının yanı sıra Nevruz geleneği, Nevruz’un Türk dünyası için anlamı ve Nevruz ritüelleri üzerinden durulmuştur. Program boyunca Avrasya Yazarlar Birliği Başkanı Yakup Ömeroğlu konuk olarak ağırlanırken Kazakistan Ankara Büyükelçisi Yerkebulan Sapiev ve Kırgızistan Ankara Büyükelçisi Ruslan Kazakbaev stüdyo konukları olarak katılım sağlamıştır.

Bütün programın ana teması olan “birlik, beraberlik, kardeşlik ve barış” gibi kavramlar programda en fazla sözü geçen kavramlar olmuş sunucular, konuklar ve canlı bağlantılarla sözü edilen kavramlar Nevruz Bayramı ile bağdaştırılarak vurgulanmıştır.

Sunucu 2: “Nevruz’da bu kez Türk dünyasındaki birlikteliği, kardeşliği ve yardımlaşma duygusunu vurgulayacağız.”

Konuk: “Nevruz kardeşliğin bayramı. Birlik, beraberliğin bayramı...”

Konuk: “... Nevruz’un bizi birleştiren birlik beraberlik özelliği bütün Türk dünyasında iyice açığa çıkmış oldu...”

Sunucu 1: “Bugün Nevruz, Türk dünyası büyük bir dayanışmaya imza attı bu Nevruz günü... Bu Nevruz günü bizim de kalbimiz kardeş, kardeş diye atıyor.”

Sunucu 1: “... Bugün yeni bir yıl başlıyor. Bişkek’te Kazan’da iyilikler dinleniyor hep ama hep gelecek için. Buhara’da Semerkant’ta Astana’da dargınlar barışsın, ayrılanlar kavuşsun, bugün gönlü kırıkların hatırı sorulsun. Bugün Nevruz, bugün bayram, bugün yeni bir başlangıç olsun.”

Programda Nevruz Bayramı’nın çeşitli anlamlarına vurgu yapılarak tabiatın canlanışından “kardeşlik” ve “umut” gibi manevi anlamlarına kadar birçok anlamının altı çizilerek Nevruz Bayramı’nın çok yönlülüğü üzerinde durulmuş Nevruz Bayramı ile ilgili çeşitli tanım ve nitelemeler yapılmıştır.

Sunucu 1: “... Nevruz ümidin bayramı, Nevruz yeni başlangıçların bayramı. Balkanlardan Orta Asya’ya Sibiry’a dostluğun, kardeşliğin bayramı. Bugün bir başka burçtan doğuyor güneş, bugün gül dallarına sular yürüyor, kardelen çiçekleriyle

baharı selamlıyoruz. Türk dünyası, Avrasya coğrafyası baharı selamlıyor. Hoş geldin yeni yıl, hoş geldin yeni gün.”

Konuk: “... Nevruz umudun bayramı. Yeni bir başlangıç yapıyoruz, sıkıntıları geride bırakıyoruz... Nevruz’un ruhu zaten bu sıkıntılardan kurtulmak. Bir kardelen çiçeğinin karı yarıp çıkması, çiçekler açması gibi yeni umutlarla yeni başlangıçlarla hayata sarılmak...”

Muhabir 3: “...Nevruz aslında yeni gün, yeşillenmek ve yeni yılın başladığı gün...”

Muhabir 1: “Türkün bayramı, Nevruz Bayramı...”

Muhabir 3: “...Nevruz aslında yeni gün, yeşillenmek ve yeni yılın başladığı gün...”

Stüdyo Konuğu Kazakistan Büyükelçisi Yerkebulan Sapıyev: “Nevruz bayramı tüm Türk halkları için büyük bir bayramdır. Bu yeni günü simgeliyor, yeni yılı, yenilenmeyi, bolluğu, bereketi...”

Muhabir 4: “... Baharın habercisi, baharın müjdecisi olarak kabul edilen; bolluğun, bereketin ve tabiatın uyanmasını sergileyen Nevruz bayramı...”

“Birlik”, “beraberlik” ve “kardeşlik” kavramlarının yanı sıra program boyunca tarihsel arka plan eşliğinde Nevruz Bayramı’nın “bağımsızlık” kavramı ile olan ilişkisinde de sıklıkla bahsedilmiş dün ile bugün arasında “bağımsızlık” kavramı üzerinden bir ilişki kurulmuştur.

Konuk: “... Sovyetler döneminde Nevruz kutlamak yasaktı. İnsanlar gizli gizli Nevruz kutluyorlardı. Aile arasında kimseye fark ettirmeden, çocukları tembihleyerek... Çünkü bu cezalandırılıyordu. Sovyetler Birliği dağıldığında Nevruz tekrar kutlanmaya başladı. Bu, yeniden bağımsızlığın müjdecisi gibiydi. O sıkıntılardan kurtulmanın. Hani diyoruz ya Ergenekon’dan çıkıştır Nevruz...Ergenekon’da demir dağ erimişti. Sovyetler dağılırken demir perde eritildi ve bir ferahlığa, kurtuluşa, bağımsızlığa çıkış vardı... Bugün ki Nevruz’un üstüne de yeni anlam katmanları kazandı. Bağımsızlığın, milli kültürü yaşayabilmenin, hür yaşayabilmenin, kendi geleneklerini yaşayıp kültürünü yaşayabilmenin bir bayramı haline geldi...”

Program boyunca Azerbaycan, Kırgızistan, Kazakistan, Özbekistan ve Kerkük gibi Türk devletleri ve topluluklarıyla yapılan canlı bağlantılarla Nevruz ritüelleri ve gelenekleri üzerine konuşulmuştur. Yüzyıllardır süregelen Nevruz ritüelleri ve geleneklerinin “birlik, kardeşlik ve yardımlaşma” gibi manevi değerler barındırdığı vurgulanmış ve sözü edilen kavramlarla ilişkili olarak “...canımız Türkiye’...” ve “...kardeş ve dost Türkiye...” gibi söylemler yer almıştır.

Yayın konuğu 1: “... Bayram günü bütün Azerbaycan vatandaşları, Azerbaycan milletinin soydaşları dünyanın neresinde olursa olsun öz vatanına dönüyor ve özellikle bayramı dede- baba ocağında geçiriyorlar. Azerbaycan’ın diğer Türk Cumhuriyetleri’nden bayramdaki farkı budur...Bu bayramın özel karakterinden biri de nasıl ki Ramazan’da, Kurban Bayramı’nda, Müslümanların bayramında, paylaşımlar olur, bu bayramda da insanlar, sosyal yardımlaşmalar birbirine paylaşımlar yapıyor... Biz de bir Türk olarak paylaşımlarımızın çoğunu canımız Türkiye’nin deprem bölgesine yapacağız...”

Konuk: (Sunucunun elindeki “Semeni”den bahsediyor) “O elimizdeki hayat, o elimizdeki hayat enerjisi, yaşama arzusu, hayat mücadelesi yani Nevruz. Bu,

Azerbaycan'da çok yaygın. Adeta Nevruz'un bir parçası, geleneği olan Semeni... Semeni buğday tohumunun çimlendirilmesiyle yapılıyor. İşte bu kuru tohumdan buğdayın kuru halinden yeşillenerek hayatın başlangıcını sembolize ediyor...”

Muhabir 2: “... Ülke çapında fuarlar, el sanatları sergileri, spor müsabakaları, şarkı yarışmaları ve konserler düzenleniyor. Ayrıca Nevruz'un sembolik yemeklerinden olan “Sümölök” pişiriliyor. Dualar ediliyor, dilekler söyleniyor. Tabii ki dualar edilirken de kardeş Türk halkının yıkıcı deprem nedeniyle yaşadığı acı da unutulmuyor. “Sizin acınız bizim acımızdır” diyen Kırgız halkı, kardeş ve dost Türkiye'nin acılarını paylaşıyor...”

Konuk: “... Bugün evlerin kapısı kapanmaz Kazakistan'da ve evlerin içerisinde sofralar hep hazırdır. Kim arzu ediyorsa kapıyı çalmaya da gerek yoktur. Sadece “Bayram kutlu olsun” demek kafi. İkramlar paylaşarak Nevruz Bayramı büyük coşkuyla kutlanır her zaman.”

Konuk: “... UNESCO Somut olmayan Kültürel Miraslar Listesi'ne Nevruz kaydedilirken Tacikistan'da bunu destekleyen ülkeler arasındaydı. Nevruz'un ana gelenekleri ortak yaşıyor Tacikistan'da da. Akraba ziyaretleri çok önemli... Akrabalarla, eşle dostla yemekler yenir, ikramlarda bulunulur...”

Türkiye'de 6 Şubat'ta Kahramanmaraş merkezli ve 11 ili etkileyen deprem felaketi sonrası uzun bir yas süreci yaşamıştır. Yaşanan bu yas sürecine rağmen Nevruz Bayramı, yapılan “birliktelik, kardeşlik ve yardımlaşma” temalı programda sürece uygun biçimde anılmıştır. Bu durum Nevruz Bayramı'nın tarihte olduğu gibi koşullar ne olursa olsun anıldığının ve kutlandığının bir göstergesi olmuştur.

Konuk: “Tabi acımız var ama bayramlar biraz da bu acıların küllendirildiği, sarıldığı, sosyal yaraların biraz örtüldüğü günler. Bu acılara rağmen yeni bir başlangıç için Nevruz'u kutluyoruz...”

Araştırmaya konu edilen söylemlerden de anlaşılacağı üzere, TRT Avaz, kültürel ağırlıklı programlarının yanında Nevruz Bayramı gibi önemli bir kültürel değer de programlarına konu edilmesiyle Nevruz Bayramının niteliğinin, ritüellerinin, öneminin anlatılması gibi tanıtıcı söylemlerle Türkiye'nin kültürel diplomasisine katkı sağlarken çeşitli terimleri kullanmak vasıtasıyla da yayın coğrafyasında Türkiye'nin kültürel diplomasisine katkı sağlayacak algıların oluşmasına imkan sağlamaktadır.

Kaynak: https://www.youtube.com/watch?v=e4Qb_FNpjog

SONUÇ

Diplomasi, küreselleşme faktörü ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler sebebiyle yalnızca hükümetler arasında yürütülen bir faaliyet olmanın dışına çıkarak kamuoyu başta olmak üzere, sivil toplum kuruluşları, halkla ilişkiler şirketleri ve medya gibi aktörleri bünyesine katarak büyük bir dönüşüm yaşamıştır. Nicholas J. Cull'a göre, dinleme, savunma, kültürel diplomasi, mübadele diplomasisi ve uluslararası yayıncılık teknikleriyle yürütülen kamu diplomasisi ile devletler, kendi ideal ve fikirlerini, ulusal hedeflerini, kültürünü ve mevcut politikalarını, başka bir deyişle kendi hikayelerini, anlatmak yoluyla başka halkları etkilemeye çalışmışlardır. Küresel sistemde yaşanan bu değişimlere paralel olarak güç kavramında da değişimler yaşanmış, Joseph S. Nye, tehdit ve baskı araçlarıyla yürütülen askeri güçten ibaret olmadığı, kültür, siyasi değerler ve dış politikaları kaynak edinerek cezbetme ve gündem belirlemeye dayanan yumuşak güç ile başkalarının tercihlerini şekillendirme ve uygulayıcı ülkeyi bir cazibe merkezi haline getirebileceğini vurgulayarak literatüre 'yumuşak güç' kavramını kazandırmıştır. Hem Nicholas J. Cull tarafından belirlenen kamu diplomasisi tekniklerinde hem de Joseph Nye tarafından yumuşak gücün kaynakları arasında 'kültür' kavramının altının çizilmesi kültürün modern uluslararası ilişkilerde ne derece önemli olduğunu gözler önüne sermektedir.

E.B. Tylor bakış açısıyla, bir toplumu meydana getirenlerin ortaklaşa sahip olduğu, değerler, görüşler ve algılar bütünü olan kültür, farklı disiplinlerde birçok farklı tanıma ve dinamik bir yapıya sahip olmasına karşın ortak kabul görmüş öğeler ve özelliklere sahiptir. Başta kültür olmak üzere, dil, bilgi, fikir ve sanat gibi kültürel unsurların aktarılmasıyla uygulanan kültürel diplomasi, uygulama açısından yüzyıllar öncesine kadar uzansa da 19. yüzyılda modern devletlerin hızlı gelişimi, kurulan yeni devletlerin ulus kimliklerini küresel alanda oluşturmaları, iletmeleri ve paylaşmaları kültürel diplomasinin bir araç olarak önemini arttırmış ve kültürel diplomasi sözü edilen dönemde stratejik bir hal almıştır. Bu yüzyılda, kültürel diplomasi uluslararası sistemin güç sahibi devletleri tarafından kültür enstitülerinin kültürün en önemli öğelerinden biri olan dili kullanması yoluyla uygulanmıştır. Amerikan kültürel diplomasisi ise Soğuk Savaş itibarı ile resmi bir şekilde kullanılmaya başlamış, ABD,

medyadan müziğe kadar birçok araç vasıtasıyla Amerikan kültürünü yayma çabası içine girmiştir.

Türkiye ise, Joseph Nye tarafından yumuşak gücün kaynakları arasında yer verilen siyasi değerler ve dış politika anlamında da yüklü bir birikim ve değere sahip olmasıyla birlikte, uluslararası alanda güç elde etmiş Amerika, Fransa ya da Almanya'dan farklı olarak yumuşak gücünü askeri ve ekonomik üstünlük yerine tarihi ve kültürel zenginliğe dayandırmıştır. Türkiye, Osmanlı Devleti'nden devraldığı kültür mirası, çağlardır farklı medeniyetlere ev sahipliği yapması sebebiyle sahip olduğu Doğu- Batı medeniyeti sentezi ve sınırları içinde birçok farklı etnik grubun bir arada yaşayabilmesi gibi faktörlerden kaynaklanan kültürel zenginliğini bir kaynak olarak kullanmaktadır.

Osmanlı Devleti döneminde çeşitli biçimlerde kültürel diplomasi faaliyeti sayılabilecek faaliyetler yürütülmüş, kültürel diplomasi faaliyeti olarak sayılabilecek faaliyetler cumhuriyetin ilanı ile de sürdürmüştür. Mustafa Kemal Atatürk, "*Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli kültürdür.*" sözüyle kültürünün önemini vurgulamış ve bu çerçevede çeşitli faaliyetlerin yürütülmesine öncülük etmiştir. Türkiye, cumhuriyetin erken dönemlerin itibaren Türk kültürünün önemine vakıf bir bilinçle çeşitli faaliyetler yürütmüş olsa da kültürel diplomasiyle ilişkilendirilebilecek en eski strateji belgesi 1968-1972 yıllarını kapsayan İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı olarak ortaya çıkmaktadır. Sözü edilen tarihten bugüne kadar uygulamaya koyduğu kalkınma planlarında kültüre yer verilmiş ve kültürel diplomasi çatısı altında değerlendirilebilecek çeşitli adımlar atılmıştır.

Bugün Türkiye, kültürel diplomasi uygulamalarını T.C. Dışişleri Bakanlığı, T.C. İletişim Başkanlığı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, TİKA, YTB, Yunus Emre Enstitüsü ve Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı başta olmak üzere birçok kurum ve kuruluşla kültür-sanat, dil, eğitim ve değişim diplomasisi, spor, diaspora, din/inanç ve medya gibi çeşitli alanlarda aktif bir biçimde faaliyetlerini sürdürmeye devam etmektedir. Medya ve iletişim faaliyetleri içinde değerlendiren Türk dizileri, Türkiye'nin yumuşak gücü ve kültürel diplomasisi konusunda büyük bir öneme sahiptir. Türk dizilerinin yayınlandığı coğrafyalarda diziler vasıtasıyla Türk kültürü,

tarihi, gelenek ve görenekleri, sosyal yaşamı, değerleri, inançlarına dair kavramlar tanıtılırken Türk dizileri, Türkçeye olan merakı önemli derecede arttırmaktadır.

Türkiye'nin kültürel diplomasisin medya ayağı incelendiğinde TRT, gerçekleştirdiği yayın faaliyetleri ve iş birlikleri sonucu elde ettiği etki alanıyla Türkiye'nin kültürel diplomasisinde oldukça etkin bir role sahiptir. Türkiye'nin 'dünyaya açılan penceresi' olan TRT, uluslararası yayın yapan kanalları aracılığıyla Türkiye'nin hikayesinin anlatılmasındaki en etkin kurumların başında gelmektedir. TRT, bugün, TRT Kurdî, TRT Türk, TRT Arabi, TRT Belgesel ve TRT Avaz isimli kanallarıyla çeşitli dillerde ve/veya çeşitli coğrafyalarda yayınlarını sürdürmekte ve sözü edilen kanallarda yer alan içeriklerle Türkiye'nin uluslararası alandaki tanınırlığını arttırmaya çalışmaktadır.

21 Mart 2009 tarihinde yani bir Nevruz Bayramı günü yayın hayatına başlayan TRT Avaz, farklı dil ve lehçelerde yayınladığı haber programlarının yanında kültür-sanat, tarih, sağlık, sosyal yaşam, bilim, teknoloji, ekonomi, gezi, yemek, müzik,  ocuk ve spor konulu programlar, dizi ve filmler aracılığıyla Türk kültürünün her açıdan tanıtımını sağlayarak etkin bir kültürel diplomasi aracı olmuştur. Daha önce de söylendiği üzere bir Nevruz Bayramı günü yayın hayatına başlayan TRT Avaz için Türklerin ortak kültür mirası olan Nevruz Bayramı ayrı bir öneme sahip olmakta ve kanal, bu durumu ispatlar içerikler yayınlamayı sürdürmektedir. Türk dünyası için büyük öneme sahip olan Nevruz Bayramı, çok çeşitli nitelendirmelerle büyük bir coğrafyada birbirinden farklı ritüellerle kutlanmaktadır. TRT Avaz ise Nevruz Bayramı'nın sözü edilen zenginliğini yayın coğrafyasına yaşatmak gayesinde çeşitli yayınlar yapmaktadır.

Bu  alışmada, 21 Mart 2018- 21 Mart 2023 yıllarını kapsayan 6 yıllık süreç içerisinde TRT Avaz tarafından TRT Avaz'a ait resmi Facebook ve Youtube sayfalarından elde edilen veriler doğrultusunda Nevruz Bayramı özelinde 8 program yayınladığı gözlenmiştir. Programların analiz aşamasında, çalışmanın giriş kısmında da açıklandığı üzere, 2020 yılında TRT Avaz tarafından Nevruz Bayramı özelinde yayınlanan bir programa rastlanmamıştır. Bu duruma ek olarak bu çalışma kapsamına 'Nevruz Bayramı özelinde' nitelendirmesiyle dahil edilen programlar, program

isminde ‘Nevruz’ adının yer alması ve içeriğin büyük çoğunluğunun Nevruz Bayramıyla ilişkili olması hususuna uygun biçimde seçilmiş ancak 21 Mart 2022 tarihli Avrasya Gündemi isimli programın adında ‘Nevruz’ isminin geçmemesine rağmen programın büyük bir kısmını Nevruz Bayramıyla ilgili konuların oluşturması sebebiyle araştırma kapsamına dahil edilmiştir.

Bu çalışmanın araştırma bölümünde sözü edilen kapsamda yer verilen programlara uygulanan söylem analiziyle programlarda öne çıkan ilk husus, Türk dünyasının ortak kültür mirası Nevruz’un ‘Türk dünyasının bayramı’ olduğuna dair çeşitli söylemlerin yer aldığıdır.

Nevruz Bayramı’nın farklı coğrafyalarda çeşitli biçimlerde isimlendirilmesine karşın ‘ortak’ bir bayram olduğu vurgusu programların genelinde hakim olmuştur. Dikkat çekici bir diğer unsur, Nevruz Bayramı’nın içinde barındırdığı anlamların zenginliğine dair yapılan vurgular olmuştur. Nevruz Bayramı, ‘mutluluk’, ‘coşku’, ‘tabiatın dirilişi’, ‘yeni yılın başlangıcı’, ‘baharın gelişi’ ve ‘Ergenekon’dan çıkış’ gibi çeşitli biçimlerde nitelendirilmiştir. Programların genelinde, Nevruz Bayramı’nın kutlandığı coğrafyalarda Nevruz’a özel ritüellerle ilişkili bilgilere yer verilmiştir. Programlarda, Türklerin ortak kültürel değeri olan Nevruz Bayramı ile ilgili Nevruz Bayramının tarihi, hangi coğrafyalarda kutlandığı, hangi biçimlerde isimlendirildiği, hangi coğrafyalarda hangi ritüellerle kutlandığı, hangi yemeklerin pişirildiği, hangi oyunların oynandığı gibi konularda bilgilendirici söylemlere yer verilerek bir ‘kültürel’ hazine olan Nevruz Bayramı her yönüyle tanıtılmıştır.

Araştırmada elde edilen en önemli sonuçlardan biri ise Nevruz Bayramı özelinde yapılan programların genelinde Nevruz Bayramı, ‘birlik’ ve ‘beraberlik’ kavramları başta olmak üzere, ‘barış’, ‘dostluk’, ‘kardeşlik’ ve ‘sevgi’ kavramları ile birlikte kullanılarak programlarda sıklıkla tekrar edilen kelimeler olmuştur. Tüm Türk dünyasının ortak bayramı olarak kutlanan Nevruz Bayramı, ortak bir kültürel değer olması yönüyle birlik ve beraberliğe katkı sağlayan bir unsur olarak konu edilmiş ve dostluk ve kardeşlik vurgusu birçok söylemde yer bulmuştur. Programlarda yer verilen, “...Balkanlar’dan Orta Asya’ya Sibiry’a kadar dostluğun, kardeşliğin bayramı...”, “...Baharın müjdecisi, barış ve kardeşliğin simgesi Nevruz günü...”, ve

“Nevruz, kardeşliğin bayramı. Birlik, beraberliğin bayramı...” gibi söylemlerle Nevruz Bayramı’nın birlik ve beraberliğe sağladığı katkı vurgulanmıştır. Birlik, beraberlik, dostluk gibi kavramlarla Türkiye ve TRT Avaz’ın yayın coğrafyasında Nevruz Bayramını kutlayan devletler ve halklar arasındaki siyasi ve coğrafi sınırlar aşarak ‘bir millet’ algısı yaratılmak istenmiştir.

Programlarda yer alan birçok söylem aracılığıyla bir ‘biz biriz’ imajı yaratılmaya çalışılmış ve izleyiciye Nevruz Bayramı’nı kutlayan Türk soylu halklarla ‘daimi birliktelik’ mesajları verilmiştir. 2022 Nevruz Konseri programında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın söylemlerinde yer alan *“... Nevruz Bayramı, milletimizin tüm farklılıkları aşarak geçmişine sahip çıkma ve geleceğini birlikte inşa etme iradesini yansıtıyor...”* söylemi ve 2018 Nevruz Bayramı Kutlamaları Özel Yayını isimli programda dönemin T.C. Kültür ve Turizm Bakanı Numan Kurtulmuş’un *“...Nevruz bize yeniden farklılığı, renkliliği, eşitliliği, farklı farklı olmayı ama bütün bu farklı renklerle bütün bu farklı desenlerle bir olmayı, beraber olmayı, birlikte olmayı öğretiyor...”* söylemlerinde Türk devletlerinde kültürel, siyasi veya ekonomik farklılıklar bulunsada da tüm bu farklılıklara rağmen Türk devletlerinin ‘bir’ olduğu vurgusu yapılmıştır.

Azerbaycan, Kırgızistan, Kazakistan, Özbekistan ve Türkmenistan gibi Türk devletleri ve halklarına ait Nevruz Bayramı ritüellerinin anlatıldığı programlarda, ortak Nevruz ritüellerinden bahsedilmiş söylemlerle TRT Avaz’ın yayın coğrafyasında yer alan devletler ve halklarda olduğu gibi Türkiye’de de Nevruz’un çeşitli bölgelerde hala kutlandığından hareketle sözü edilen devletler arasındaki kültürel benzerlik vurgulanmaya çalışılmıştır.

Türk kültüründe önemli yere sahip misafirperverlik ve sofr kültürü gibi Türk dünyasının ortak kültürel öğeleri de çeşitli söylemlerle kendini göstermiş, programlarda konu edilen devletlerdeki kültürlerin özdeşliğinin vurgulanmasının yanında Türk kültüründe önemli yere sahip bu iki kavram tanıtılmıştır. Bu duruma ek olarak, programlarda, Türk kültüründe önemli yer tutan bayramlarda yapılan ata ziyaretleri, kabristan ziyaretleri, hediyeleşme, yardımlaşma gibi kavramlar üzerinde durularak sözü edilen kültürel değerlerin öneminin altı çizilmiştir.

Programlarda yer alan söylemlerde Nevruz Bayramında yapılan Özbek pilavı, Sümelek, Köje gibi Türk yemekleri tanıtılırken Köje ve Anadolu’da kullanılan ismiyle Keşkek çorbası arasında bağlantı kurulmuş mutfak kültürü üzerinden Türkiye ve Nevruz Bayramı’nı kutlayan Türk cumhuriyetlerinin benzerliklerinin altı çizilmiştir. Mutfak kültürüne ek olarak, Türklerin ata sporları olan güreş, cirit, köpkarı gibi sporların tanıtımı sağlanmıştır.

Programlarda yer verilen söylemlerde, Nevruz gibi kültürel değerlerin önemine değinilerek Türklerin sahip olduğu tarih, kültür, dil ve gelenek gibi unsurların yaşatılması ve kuşaktan kuşağa aktarılmasının önemi üzerinde de durulmuştur.

Tüm bunlara ek olarak, Nevruz Bayramı programlarında yer alan devletlerin geleneksel kıyafetleri, sanatçıları, geleneksel müzikleri, geleneksel müzik aletleri ve geleneksel dansları gibi kültürel unsurları da tanıtılmıştır.

Tüm bu tespitler ışığında, TRT Avaz, Nevruz Bayramı özelinde yaptığı programlarla Türkiye’nin kültür kaynağına dayandığı yumuşak gücünün etkin bir biçimde kullanılmasına aracılık etmiştir. Amerikan Dışişleri Bakanlığı kültürel diplomasiyi, “daha iyi bir uluslararası güven iklimi yaratılabilmesi ve resmi ilişkilerin anlaşılabilirliğinin sağlanması amacıyla, farklı devletlerin halkları arasında doğrudan ve sürekli bir ilişki kurulmasıdır.” olarak tanımlamıştır. TRT Avaz ise tanımda yer alan ‘farklı devletlerin halkları arasında doğrudan ve sürekli ilişki kurulması’ işini Nevruz Bayramı gibi kültürel öğelerle sağlamak yoluyla Türkiye’nin kültürel diplomasisine doğrudan katkı sunmaktadır. Kültürel diplomasi, farklı devletler ve onların halklarıyla arasında karşılıklı anlayış ve iletişim ortamının sağlanması amacıyla kültürel öğelerin kullanılması olarak da açıklanabilmekte ve TRT Avaz, Nevruz Bayramını ortak bir kültürel miras olarak yayın coğrafyasında hem tanıtmış hem de konuyla ilişkili yayınladığı programlarla yayın coğrafyası ve Türkiye arasında Nevruz Bayramı aracılığıyla kültürel iletişimin sürdürülmesine aracılık ederek Türkiye’nin kültürel diplomasisine katkı sağlamıştır. Nevruz programlarında tanıtıcı ifadelerle gelenek-görenek, dil, din, sanat gibi öğelerin aktarımını sağlamış ve bu yolla da Türkiye’nin kültürel diplomasisi doğrudan uygulanmıştır. Tüm bunlara ek olarak programlarda çeşitli söylemlerle ‘birlik’ kavramına yapılan vurgu ise

Türkiye'nin kültürel diplomasisine katkı sağlamakla birlikte TRT Avaz'ın "dilde, fikirde, işte birlik" yaklaşımının sadece söylemle kalmadığı, kanalın yayınladığı programlarda da bu yaklaşımı destekleyici yayınlar gerçekleştirdiği kanıtlanmıştır.

Bu çalışmada, TRT Avaz'ın Türkiye'nin kültürel diplomasisine katkısı olduğunun gözlenmiş olmasından hareketle, TRT Avaz'ın Türkiye'nin en önemli kültürel diplomasi araçlarından biri olan Türk dizilerini daha etkin bir araç olarak kullanması ve Türkiye'nin kültürünü, tarihini ve sosyal yaşantısını doğru bir biçimde anlatabilmekle birlikte yurtdışında ilgiyle takip edilen Türk dizilerine yayınlarında daha fazla yer vermesi TRT Avaz'ın Türkiye'nin kültürel diplomasisine sağladığı katkı ve etki alanının arttırılması konusunda fayda sağlayacaktır.

TRT Avaz'ın yayınladığı programlarda öncelikli yayın alanı olarak kabul ettiği coğrafyanın yanında yayınlarıyla ulaştığı diğer ülkeler ve halklarının da ilgiyle takip edebileceği yayınlara ağırlık vermesi ve kanalın akşam kuşağında Türk dizi ve filmleri gibi içeriklere ağırlık vermesi kanalın etki alanının arttırılmasına katkı sağlayacaktır.

Tüm bunlara ek olarak, bu çalışmada TRT Avaz'ın Türkiye'nin kültürel diplomasisine katkısı olduğunun gözlenmiş olmasına karşın TRT Avaz'ın yayın coğrafyasında nasıl bir etkiye sahip olduğu ve kanalın ne kadar etkili olduğu çalışmada ölçülmemiştir. Konuyla ilgili daha sonra yapılacak çalışmalarda TRT Avaz'ın yayın coğrafyasındaki etkisinin ölçülmesi ilgili alana katkı sağlamak konusunda önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Ada, Serhan: **Sivil Toplum Gözüyle Türkiye Kültür Politikası Raporu**, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2011.
- Adıgüzel, Sedat: “Azerbaycan’da Nevruz Kutlamaları,” **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C. VII No:1, 2006, s. 144.
- Ak, Mustafa: **“Farklı Dil ve Lehçelerde Televizyon Yayıncılığı: Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da TRT Kurdî Algısı,”** Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2019.
- Akcakaya, Elif: **“Kültürel Diplomasi Bağlamında Türkiye’deki Uluslararası Film Festivalleri,”** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 2020.
- Akkaya, Gülay: **“Anlatı Unsurları Açısından TRT Belgesel Kanalı İçeriği,”** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2019.
- Akoğlu, Halil Erdem, Tonguç Osman Mutlu: “Sporun Kamu Diplomasisi Açısından Türkiye’nin İmajına Etkisi,” **CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi**, C. XIII, No: 2, 2018, s.293.
- Akyıldız, Aslantürk: “Azerbaycan’dan Iğdır’a Nevruz Gelenekleri,” **Kafdağı Dergisi**, C. III, No:1, 2018, s. 4-7.
- Alemdar, Ahmet: **“Kültürel Diplomasi: Almanya ve Türkiye Örneği,”** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 2018.
- Altun, Fahrettin: **“Taktim,” Türkiye’nin Yumuşak Güç Enstrümanı Olarak Kültürel Diplomasi ve İletişim**, Ed. Zakir Avşar, Mehmet Şahin, M. Mücahit Küçükyılmaz, Serkan Ökten ve Mariana Popescu Veske, Ankara,

- Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yayınları, 2022, s. 10.
- Antropovskaya, Anna: “Public Diplomacy and Language Teaching,” **Proceedings of INTCESS 2021 8th International Conference on Education and Education of Social Sciences**, 2021, s. 775-778.
- Aras, Enver: “Türklerde Nevruz Bayramı,” **Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, C. VII, No: 2, 2021, s. 351.
- Arklan, Ümit, Mustafa Akdağ, Mahmut Akgül: “Nevruz Bayramı’nın Algısal Dönüşümü: Türk Basınında Nevruz Algısı,” **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. VIII, No: 39, 2015, s. 780.
- Aslan, Pınar: **Yumuşak Güç Kamu Diplomasisi ve Popüler Kültür Türk Televizyon Dizileri Üzerinden Bir İnceleme**, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2020.
- Avşar, Zakir, Serhan Koyuncu: “Teorik Çerçeve ve Kültürel Diplomasi” **Türkiye’nin Yumuşak Güç Enstrümanı Olarak Kültürel Diplomasi ve İletişim**, Ed. Zakir Avşar, Mehmet Şahin, M. Mücahit Küçükıymaz, Serkan Ökten ve Mariana Popescu Veske, Ankara, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yayınları, 2022, s. 21.
- Aydemir, Emrah: **Dış Politikada Yumuşak Güç ve Medya**, İstanbul, Kalkedon Yayıncılık, 2016.
- Aydemir, Emrah: **Kamu Diplomasisi Ülkeler-Avrupa Birliği-Kurumlar- Uygulamalar**, İstanbul, Kalkedon Yayınları, 2018.
- Aydın Kılıç, Esra: “Bir Kamu Diplomasisi Aracı Olarak TRT Kurumu”, **Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi**, Ed. Mehmet Şahin ve B. Senem Çevik, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2015, s.371.

- Aytaç, Pakize: “Kültürlerde Nevruz”, **Türk Dünyası Nevruz Ansiklopedisi**, Ed. Öcal Oğuz, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2004, s. 49-73.
- Barut, Melih: **Türk Dizileri ve Türkçe Türk Dizilerinin Türkçeye ve Türk Kültürüne Yakınlaştırıcı Etkisi**, Saha Araştırması, Ankara, Yunus Emre Enstitüsü Yayınları, 2022.
- Baydemir, Mehmet: “Türkiye’nin Sahraaltı Afrika’ya Yönelik İnanç Diplomasisi,” **İçtimaiyat Sosyal Bilimler Dergisi**, C. VI, No:1, 2022, s. 347-348.
- Binark, Mutlu: **Kültürel Diplomasi ve Kore Dalgası “Hallyu” Güney Kore’de Sinema Endüstrisi, K- Drama ve K-Pop**, Ankara, Siyasal Kitapevi, 2019.
- Bostancı, Meltem: **Kamu Diplomasisinde Medyanın Rolü ve Önemi**, İstanbul, Anahtar Kitaplar Yayınevi, 2012.
- Bulut, Firdevs: “Küresel Siyasette Kültürel Diplomasinin Yeri: Türkiye’nin Durumuna Dair Tespit ve Öneriler,” **İlim Kültür Eğitim Derneği Politika Notları**, 2019, s. 5-7,9,16.
- Canbey, Mustafa: **Kamu Diplomasisi ve Medya**, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2022.
- Ceylan, Ebubekir: “Kültürel Diplomasi”, **Dönüşen Diplomasi ve Türkiye**, Ed. Ali Resul Usul ve İsmail Yaylacı, İstanbul, Küre Yayınları, 2020, s. 326, 331-332.
- Cortés, Juve J., Thomas Jamieson: “Incorporating Research Design in Public Diplomacy: The Role of Listening to Foreign Publics,” **International Journal of Communications**, No: 14, 2020, s. 1217.
- Coşkun, Melek: “Popüler Kültür ve Tüketim Toplumu,” **Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi**, Batman

- Üniversitesi Uluslararası Katılımlı Bilim ve Kültür Sempozyumu, C.I, No:1, 2012, s. 840-841.
- Cull, Nicholas J.: **Public Diplomacy: Lessons from the Past**, Los Angeles, Figueroa Press, 2009.
- Cummings, M.C.: **Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey**, Center for arts and culture, 2003.
- Çavuşoğlu, Mevlüt: “Önsöz,” **Kültürel Diplomasi 2019**, T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2020, s.2.
- Çavuşoğlu, Mevlüt: “Önsöz,” **Kültürel Diplomasi 2020- 2021**, T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2021, s. 2.
- Çelenk, Bengü: “Diaspora ve Markalaşma: Avrupa’daki Türk Diasporalarının Marka Gücü ve Eksikleri”, **Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi**, Ed. Mehmet Şahin ve B. Senem Çevik, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2015, s. 73-76.
- Çelik, Hilal, Halil Ekşi: “Söylem Analizi,” **Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi**, C. XXVII, No: 27, s. 104-107.
- Çetin, İsmet, Ayşe Yücel Çetin: “Kazakistan’da Nevruz” **Türk Dünyası Nevruz Ansiklopedisi**, Ed. Öcal Oğuz, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2004, s. 287-193.
- Çevik, B. Senem: “Kültürel Diplomaside Devlet Dışı Aktörler: Türk Sineması ve Dizileri”, **Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi**, Ed. Mehmet Şahin ve B. Senem Çevik, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2015, s. 396-399.
- Demirkıran, Cenk: “Türk- Arap İlişkileri Bağlamında Türkiye’nin Yabancı Dilde İlk Uluslararası Kamu Televizyonu: TRT Et Türkiye (TRT Arapça),” **Journal of New World Sciences Academy**, C. VI, No: 3, 2011, s. 429-430.

- Devran, Yusuf: “Yeni Türkiye’nin Küresel Sesi TRT World: Fırsatlar ve Güçlükler,” **Intermedia International E- Journal**, C. II, No: 2, 2016, s. 290.
- Doğan, Merve Zeynep: “**El Cezire Televizyonu ve El Cezire Televizyonu’nda Habercilik Anlayışı**,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2010.
- Ekşi, Muharrem: **Kamu Diplomasisi ve Ak Parti Dönemi Türk Dış Politikası**, 2. bs., Ankara, Siyasal Kitapevi, 2018.
- Ekşi, Muharrem: “Kültürel Diplomasi ve Yunus Emre Enstitüsü”, **Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi**, Ed. Mehmet Şahin ve B. Senem Çevik, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2015, s. 348, 353.
- Erdoğan, İlhan: **İşletmelerde Davranış**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayını, 1987.
- Eren, Erdem: “Medya Diplomasisi Aktörü Olarak TRT ve Balkanlardaki Örnek Faaliyetleri,” **TRT Akademi**, C. IV, No: 07, 2019, s. 35.
- Ertekin, Bülend Aydın: “Uluslararası Sistemde Görsel- İşitsel Medyanın Kamu Diplomasisi ve Kamuoyu Yaratmadaki Önemi: TRT’nin Türkçe Dışında Yayın Yapan Kanalları Üzerine Bir İnceleme,” **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, C. XI, No: 42, 2012, s. 328.
- Eryılmaz, Yasin Ömer: “**Yumuşak Güç ve Sinema**,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi, Karabük, 2018.
- Gans, Herbert J.: **Popüler Kültür ve Yüksek Kültür**, 6. bs., Çev. Emine Onaran İncirlioğlu, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2020.
- Geçer, Ekmel: **Medya ve Popüler Kültür: Diziler, Televizyon ve Toplum**, 2. bs., İstanbul, Okur Kitaplığı Yayınları, 2015.

- Gençkaya, Ömer Faruk, Erdem Ünal Demirci: “Türkiye’de Kültür Politikasının Kurumsallaşma Sürecine Genel Bakış,” **Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi**, C. III, No: 2, 2018, s. 58.
- Gündoğdu, Serkan: **Türk Dış Politikasında Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Kurumlar ve Uygulamalar (2002-2013)**, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2021.
- Güner, Serkan: **“Türkiye’nin Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç Uygulamalarında Medya Aktörü- TRT Avaz Örneği,”** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir, 2022.
- Güvenç, Bozkurt: **İnsan ve Kültür**, İstanbul, Boyut Yayıncılık, 2020.
- Güvenç, Bozkurt: **Kültürün ABC’si**, 7. bs., İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2021.
- Haviland, William A., Harald E.L. Prins, Dana Walrath, Bunny McBride: **Kültürel Antropoloji**, Çev. İnan Deniz Erguvan Sarıoğlu, İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2008.
- Işankulov, Cabbar: “Özbekistan’da Nevruz An’aneleri”, **Türk Dünyası Nevruz Ansiklopedisi**, Ed. Öcal Oğuz, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2004, s.343-350.
- İskit, Temel: **Diplomasi Tarihi, Teoirisi, Kurumları ve Uygulaması**, 7. bs., İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2020.
- Kafkasyalı, Ali: “Türk Dünyasında Nevruz Geleneğine Toplu Bakış,” **Journal of Graduate School of Social Science**, C. VI, No: 2, 2005, s. 149-151.
- Kalın, İbrahim: “Soft Power and Public Diplomacy in Turkey,” ,” **Perceptions: Journal of International Affairs**, C. XVI, No: 3, 2011, s. 12.
- Kapağan, Enver: “Gelenekten Geleceğe “Nevruz”,” **Karabük Türkoloji Dergisi**, No:1, 2019, s. 48.

- Kaya, A. Yalçın: “Uluslararası İletişimde Bir Sorun Olarak Haber ve Çözüm Önerileri,” **Selçuk İletişim Dergisi**, C. IV, No: 2, 2006, s. 57.
- Kömür, Gökhan: “Yumuşak Güç Unsuru Olarak Kamu Diplomasisi,” **International Journal of Politics and Security (IJPS)**, C.II, No:3, 2020, s. 91.
- Lenczowski, John: **Cultural Diplomacy, Political Influence And Integrated Strategy**, Washington, The Institute of World Politics Press, 2007.
- Mamanova, Gulnara: “**Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri Arasındaki İletişimin Önemi (TRT Avaz Kazakça Yayınlar Örneği)**,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2013.
- Nar, Mehmet Şükrü: “Halk İnanışlarında Toplumsal Bir Sembol Olarak Nevruz,” **International Journal of Human Science**, C. XI, No: 2, 2014, s. 968.
- Nerimanoğlu, Kamil Veli: “Azerbaycan’da Nevruz”, **Türk Dünyası Nevruz Ansiklopedisi**, Ed. Öcal Oğuz, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2004, s. 248-249.
- Nerimanoğlu, Kamil Veli: “Politik Süreçlerde Nevruz,” **Türk Dünyası Nevruz Ansiklopedisi**, Ed. Öcal Oğuz, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2004, s. 205-208.
- Nye, Joseph S.: **Yumuşak Güç Dünya Siyasetinde Başarının Araçları**, 3. bs., Çev. Rayhan İnan- Aydın, Ankara, BB101 Yayınları, 2020.
- Oğuz, Esin Sultan: “Toplum Bilimlerinde Kültür Kavramı,” **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, C. XXVIII, No: 2, 2011, s. 125, 128.
- Oran, Baskın: “Türk Dış Politikası: Temel İlkeleri ve Soğuk Savaş Ertesindeki Durum Üzerine Notlar,” **Ankara**

Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C. LI, No:1 1998, s. 253-255.

Orhun Öz, Zeynep:

“Türk Dış Politikası Zemininde Kültürel Diplomasi: Kuram, Araç ve Uygulama,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir, 2021.

Ökten, Serkan:

“Kültürel Diplomasi ve Medya”, Türkiye’nin Yumuşak Güç Enstrumanı Olarak Kültürel Diplomasi ve İletişim, Ed. Zakir Avşar, Mehmet Şahin, M. Mücahit Küçükylmaz, Serkan Ökten ve Mariana Popescu Veske, Ankara, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yayınları, 2022, s. 102-103, 126-134.

Önal, Buket:

“Türkiye’nin Orta Asya’da Uyguladığı Kamu ve Kültür Diplomasisi Politikaları”, Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Üzerine Akademik Analizler Türkiye ve Dünyadan Örnekler, Ed. Ayhan Nuri Yılmaz ve Gökmen Kılıçoğlu, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2018, s. 42, 49, 50.

Özdemir, Esin
Mehmet Özdemir:

Ece, **“Türkiye’nin Uluslararası Tanıtımında Kitle İletişim Araçlarının Rolü ‘TRT Örneği’”, Uluslararası Tanıtımda Medya ve Türkiye**, Ed. Mehmet Özdemir, Bursa, Dora Yayıncılık, 2016, s.47-48.

Özel, Meltem:

“Eğitim Diplomasisi Bağlamında Uluslararası Değişim Programları: Erasmus+ Programı Örneği,” The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication- TOJDAC, C. XI, No: 3, s. 946-947.

Özel, Meltem:

Türkiye’de Kültürel Diplomasi ve Eğitim Diplomasisi Uluslararası Değişim Programları Ekseninde, Ankara, Nobel Bilimsel Eserler, 2021.

- Özmen, Şule Yüksel: “Türk Basınında Nevruzun Bağlamsal İzleri,” **Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi**, C. V, No: 2, 2017, s. 875.
- Öztermiyeci, Murat: “THY ve İstanbul Yeni Havalimanının Türkiye’nin Yumuşak Gücüne Etkileri”, **Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Üzerine Akademik Analizler Türkiye ve Dünyadan Örnekler**, Ed: Ayhan Nuri Yılmaz ve Gökmen Kılıçoğlu, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2018, s. 399-401.
- Parım, Ali, Cem Çetin: “Bir Kamu Diplomasisi Aracı Olarak TRT Avaz ve Milliyetçilik,” **Communication and Diplomacy**, No: 5, 2021, s. 43.
- Purtaş, Fırat: “Türk Dış Politikasının Yükselen Değeri: Kültürel Diploması,” **Gazi Akademik Bakış**, C. VII, No: 13, 2013, s. 7-10.
- Rayman, Hayrettin: “Nevruz ve Türk Kültüründe Renkler,” **Milli Folklor Uluslararası Halk Bilimi Dergisi**, Yıl: 12, No: 53, 2002, s.10.
- Sakaoğlu, Saim, Ali Berat Alptekin: “Türkiye’de Nevruz”, **Türk Dünyası Nevruz Ansiklopedisi**, Ed. Öcal Oğuz, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2004, s. 387-402.
- Sancak, Kadir: **Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı ve Yumuşak Güç**, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2016.
- Sancar, Aslı Gaye: “Kamu Diplomasisinde Medyanın Önemi”, **Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi**, Ed. Mehmet Şahin ve B. Senem Çevik, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2015, s. 447-448.
- Sancar, Gaye Aslı: **Uluslararası Halkla İlişkiler Yöntemi Olarak Kamu Diplomasisi: Türkiye İçin Bir Model Önerisi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2012.

- Schneider, Cythia P.: “Culture Communicates: US Diplomacy That Works,” **The New Public Diplomacy Soft Power in International Relations**, Ed. J. Melissen, New York Palgrave Macmillan, 2005, s. 147-148, 153.
- Silindir, Murat: “21. Yüzyılda Türk Dizilerinin Türkiye’nin Tanıtımına Etkileri”, **Uluslararası Tanıtımda Medya ve Türkiye**, Ed. Mehmet Özdemir, Bursa, Dora Yayıncılık, 2016, s. 68.
- Soner, Fikret: **Gastrodiplomasi**, Ankara, Siyasal Kitapevi, 2020.
- Sökmen Alaca, Aşkın İnci: “Gastrodiplomasi ve Dünyada Örnekleri”, **Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Üzerine Akademik Analizler Türkiye ve Dünyadan Örnekler**, Ed. Ayhan Nuri Yılmaz ve Gökmen Kılıçoğlu, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2018, s. 508-509.
- Sözen, Orhun Burak: “Yüksek Kültür ve Popüler Kültürde Kadın Söyleminin Türkçede Woolf ve Weldon Çevirileri Üzerinden İncelenmesi,” Yayınlanmamış Doktora Tezi, T.C. Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul, 2014.
- Sünter Sayın, Sinem: “Kültür Politikaları Bağlamında Milli Kültür Şuralarının Değerlendirilmesi,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul, 2019.
- Szondi, Gyorgy: **Discussion Papers in Diplomacy - Public Diplomacy and Nation Branding: Conceptual Similarities and Differences**, Clingendael, Netherlands Institute of International Relations, 2008.
- Şengül, Abdullah: “Türk Kültüründe Nevruz Mete Han’dan Atatürk’e,” **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. VIII, No: 3, 2006, s. 162-163.

- Şengül, Abdullah: “Türk Kültüründe Nevruz ve Anadolu’da Nevruz Kutlamaları,” **Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi**, No: 26, 2008, s. 63-70.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı: **Kamu Diplomasisi Nedir?**, İstanbul, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yayınları, 2022.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı: **Kültürel Diplomasi 2019**, 2020.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı: **Kültürel Diplomasi 2020-2021**, 2021.
- Turan, Ahmet Arif: “Nevruz Bayramı ve Kültürümüzdeki Yeri,” **Milli Folklor Uluslararası Halk Bilimi Dergisi**, Yıl: 12, No: 45, 2000, s. 68.
- Tutar, Necmiye Yasemin, Denis Hyams-Ssekasi: “Examining the Role of Education in Public Diplomacy,” **Journal of Global Politics and Current Diplomacy**, C. IX, No: 1, 2021 s. 66-67.
- Ünal Erzen, Meltem: **Kamu Diplomasisi**, 2. bs., İstanbul, Derin Yayınları, 2014.
- Vural, Aysu: “Çin Dış Politikasında Yumuşak Güç Etkisi”, **Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Üzerine Akademik Analizler Türkiye ve Dünyadan Örnekler**, Ed. Ayhan Nuri Yılmaz ve Gökmen Kılıçoğlu, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2018, s. 466.
- Yağmurlu, Aslı: “Kamu Diplomasisi Bakışından Spor Diplomasisi,” **Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. XVIII, No: 4, 2019, s. 1377.
- Yalvaç, Abdülkadir: **Kültürel Diplomasi ve Kalkınma**, **Kültürel Diplomaside Sınırların Dışında Düşünmek**, Ed. Şeref Ateş, Şaban Köktürk ve Melih Barut, İstanbul, Yunus Emre Enstitüsü Kültürel Diplomasi Akademisi Yayınları, 2016, s. 95-106.
- Yatağan, Arda Görkem: “Sert Güç Unsurlarının Yumuşak Güç Unsurlarının Yumuşak Güç Aracı Olarak Etkileri,” **Kara Harp Okulu Bilim Dergisi**, C. XXVIII, No: 2, 2018, s. 73.

- Yaylagül, Levent: **Kitle İletişim Kuramları Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar**, 9. bs., Ankara, Dipnot Yayınları, 2018.
- Yaylar, Yasin: **Karşılaştırmalı Kamu Diplomasisi Analizi Türkiye, ABD ve Japonya**, Ankara, Akademisyen Kitapevi, 2020.
- Yazar, Faruk: “Kamu Diplomasisi Aracı Olarak Türk Dizi Sektörünün Değerlendirilmesi,” **Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. IV, No: 3, 2020, s.530.
- Yıldırım, Gonca: **“Kültürel Diplomasi Ekseninde” Uluslararası Halkla İlişkiler Perspektifinden Kamu Diplomasisi**, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2015.
- Yıldırım, Gonca: “Türkiye’nin Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü’nün Faaliyetlerinin Kültürel Diplomasi Bağlamında İncelenmesi,” **Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi**, C. V, No:1, 2015, s. 3
- Yıldız, Naciye: “Kırgızistan’da Nevruz”, **Türk Dünyası Nevruz Ansiklopedisi**, Ed. Öcal Oğuz, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2004, s. 300-303.

İNTERNET KAYNAKLARI

- AA: “4. Dünya Göçebe Oyunları’nın kapanış töreni yapıldı,” (Çevrimiçi) <https://www.aa.com.tr/tr/spor/4-dunya-gocebe-oyunlarinin-kapanis-toreni-yapildi/2700889>, 8 Ocak 2023.
- AA: “ABD’den sonra en fazla dizi ihraç eden ülke Türkiye,” (Çevrimiçi) <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/abdden-sonra-en-fazla-dizi-ihrac-eden-ulke-turkiye/1641524>, 18 Ocak 2023.
- AA: “Anadolu Ajansı bir asrı aşan haber yolculuğunda yenilenen vizyonuyla öne çıkıyor,” (Çevrimiçi)

<https://www.aa.com.tr/tr/kurumsal-haberler/anadolu-ajansi-bir-asri-asan-haber-yolculugunda-yenilenen-vizyonu-yla-one-cikiyor/2556292> , 17 Ocak 2023.

AA: “Avrupa Konseyi 17. Spordan Sorumlu Bakanlar Konferansı Antalya’da sürüyor,” (Çevrimiçi) <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/avrupa-konseyi-17-spordan-sorumlu-bakanlar-konferansi-antalyada-suruyor/2721255>, 8 Ocak 2023.

AA: “Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı Fahrettin Altun: Türk dizileri önemli bir başarı hikayesine imza attı,” (Çevrimiçi) <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/cumhurbaskanligi-iletisim-baskani-altun-turk-dizileri-onemli-bir-basari-hikayesine-imza-atti/1414740>, 18 Ocak 2023.

AA: “Kamu Diplomasisi Koordinasyon Kurulu ilk toplantısını gerçekleştirdi,” (Çevrimiçi) <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/kamu-diplomasisi-koordinasyon-kurulu-ilk-toplantisini-gerceklestirdi/1745855>, 17 Ocak 2023.

AA: “Süleyman Çelebi Sergisi Türk ve İslam Eserleri Müzesi’nde açıldı,” (Çevrimiçi) <https://www.aa.com.tr/tr/kultur/suleyman-celebi-sergisi-turk-ve-islam-eserleri-muzesinde-acildi/2785444>, 17 Ocak 2023.

AA: “Tarihçe,” (Çevrimiçi) <https://www.aa.com.tr/tr/p/tarihce>, 17 Ocak 2023.

AA: “TRTWORLD’un temel ilkesi ‘insan’ olacak,” (Çevrimiçi)

- <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/trtworldun-temel-ilkesi-insan-olacak-/457936>, 15 Şubat 2023.
- AA: “YTB yenilenen sitesini ve Dijital Kültür Platformu’nu yayına açtı,” (Çevrimiçi) <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/ytb-yenilenen-sitesini-ve-dijital-kultur-plattformunu-yayina-acti/2775160>, 19 Şubat 2023.
- Alliance Française: “About Us,” (Çevrimiçi) <https://www.alliancefr.org/en/about>, 1 Mayıs 2023.
- Benabid, Kaouthar: “CNN Effect,” (Çevrimiçi) <https://institute.aljazeera.net/en/ajr/article/1365>, 18 Ocak 2023.
- Cumhuriyet: “Nevruz Bayramı ne zaman, hangi gün kutlanacak? İşte Nevruz ritüelleri,” (Çevrimiçi) <https://www.cumhuriyet.com.tr/yasam/nevruz-bayrami-ne-zaman-hangi-gun-kutlanacak-iste-nevruz-rituelleri-1917530>, 16 Mart 2023.
- DHA: “İletişim Başkanlığından “Türkiye’nin Yumuşak Güç Enstrümanı Olarak Kültürel Diplomasi ve İletişim” Kitabı,” (Çevrimiçi) <https://www.dha.com.tr/kultur-sanat/cumhurbaskanligi-iletisim-baskanligindan-kulturel-diplomasi-ve-iletisim-kitabi-2055465>, 16 Şubat 2023.
- Diplomasi Akademisi: “Hakkımızda,” (Çevrimiçi) <http://diab.mfa.gov.tr/hakkimizda.tr.mfa>, 16 Şubat 2023.
- Ertekin, Bülend Aydın: “Uluslararası radyo ve televizyon yayıncılığı Açısından Deutsche Welle (DW)’nin Kamu Diplomasisindeki Yeri ve Önemi,” 1 Ocak 2015, (Çevrimiçi)

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/bsbd/issue/43828/53885>

4, 18 Ocak 2023.

Goethe Enstitüsü: “Hakkımızda,” (Çevrimiçi)
<https://www.goethe.de/ins/tr/tr/ueb.html>, 1 Mayıs 2023.

Grincheva, Natalia: “The Past and Future of Cultural Diplomacy,” (Çevrimiçi)
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10286632.2023.2183949>, 24 Mart 2023.

Hürriyet: “Liderlerden Nevruz mesajları,” (Çevrimiçi)
<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/liderlerden-nevruz-mesajlari-39232862>, 16 Mart 2023.

Hürriyet: “UEFA Şampiyonlar Ligi finali ne zaman ve nerede oynanacak, hangi statta? 2023 Şampiyonlar Ligi maçları hangi kanalda yayınlanıyor,” (Çevrimiçi)
<https://www.hurriyet.com.tr/sporarena/galeri-uefa-sampiyonlar-ligi-finali-2023-nerede-hangi-statta-oynanacak-sampiyonlar-ligi-maclari-hangi-kanalda-yayinlaniyor-42222195/1>, 8 Ocak 2023.

Hürriyet: “Uluslararası festivallerde başarı kazanmış 10 Türk filmi,” (Çevrimiçi) <https://www.hurriyet.com.tr/galeri-uluslararasi-festivallerde-basari-kazanmis-10-turk-filmi-41038951>, 18 Ocak 2023.

Institute for Cultural Diplomacy: “What is Cultural Diplomacy? What is Soft Power,” (Çevrimiçi)
https://www.culturaldiplomacy.org/academy/index.php?en_what-is-cultural-diplomacy, 23 Mart 2023.

Ivey, Bill: “Cultural Diplomacy and the National Interest: In Search of a 21st- Century Perspective,” (Çevrimiçi)

- <https://cdn.vanderbilt.edu/vu-wp0/wp-content/uploads/sites/143/2012/04/03205005/Cultural-Diplomacy-FINAL-report.pdf>, 24 Mart 2023.
- Mabillard, Vincent, “Sport as Cultural Diplomacy,” October, 2011, (Çevrimiçi)
Daniel Jadi: https://www.researchgate.net/publication/322807871_Sports_as_Cultural_Diplomacy, 8 Ocak 2023.
- Mevlana Programı: Değişim “Temel Bilgiler,” (Çevrimiçi)
<https://mevlana.yok.gov.tr/temel-bilgiler>, 4 Ocak 2023.
- Purtaş, Fırat: “Türk Cumhuriyetlerinin Kültürel Entegrasyonu ve Türksoy,” (Çevrimiçi) https://tasam.org/tr-TR/Icerik/25720/turk_cumhuriyetlerinin_kulturel_entegrasyonu_ve_turksoy, 19 Şubat 2023.
- Saliu, Hasan: “The Evolution of the Concept of Public Diplomacy from the Perspective of Communication Stakeholders,” 2020, (Çevrimiçi)
https://www.academia.edu/43511343/The_Evolution_of_the_Concept_of_Public_Diplomacy_from_the_Perspective_of_Communication_Stakeholders, 16 Nisan 2023.
- Savrun, Ergenekon: “Karşılaştırmalı Olarak Türk Kültüründe Nevruz,” January 2013, (Çevrimiçi)
https://www.researchgate.net/publication/235218284_KARSILASTIRMALI_OLARAK_TURK_KULTUR_UNDE_NEVRUZ, Erişim Tarihi: 16 Mart 2023.
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı: “Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı 1985-1989,” (Çevrimiçi) <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Besinci-Bes-Yillik-Kalkinma-Plani-1985-1989.pdf>, 3 Nisan 2023.

- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı: “İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1968-1972,” (Çevrimiçi) https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Ikinci_Bes_Kalkinma_Plani-1968-1972.pdf 3 Nisan 2023.
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı: “Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001-2005,” (Çevrimiçi) https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Uzun_Vadeli_Strateji_ve_Sekizinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-2001-2005.pdf, 3 Nisan 2023.
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı: “Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1996-2000,” (Çevrimiçi) https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Yedinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-1996-2000.pdf, 3 Nisan 2023.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı: “On Birinci Kalkınma Planı 2019- 2023,” (Çevrimiçi) https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/On_Birinci_Kalkinma_Plani-2019-2023.pdf, 3 Nisan 2023.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı: “3. Milli Kültür Şurasında Yaptıkları Konuşma,” (Çevrimiçi) <https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/72348/3-milli-kultur-srasinda-yaptiklari-konusma>, 3 Nisan 2023.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı: “Türkiye’nin Birliği ve Bütünlüğüne Saldırarak Sanatçılık Yapılmaz,” (Çevrimiçi) <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/44446/ulkenin-birligi-ve-butunlugune-saldirarak-sanatcilik-yapilamaz>, 2 Nisan 2023.

- T.C. Dışışleri Bakanlığı: “Kültür İşleri,” (Çevrimiçi)
<https://www.mfa.gov.tr/sub.tr.mfa?57a66466-ce7f-4a60-9587-eb1ff64b06cb>, 16 Şubat 2023
- T.C. Dışışleri Bakanlığı: “Ülkemizin Yurtdışında Tanımı,” (Çevrimiçi)
<https://www.mfa.gov.tr/ulkemizin--yurtdisinda-tanitimi.tr.mfa>, 16 Şubat 2023
- T.C. Dışışleri Bakanlığı: “Yurtdışında Düzenlenen Kültürel Etkinlikler ve İkili Anlaşmalar,” (Çevrimiçi)
<https://www.mfa.gov.tr/yurtdisinda-duzenlenen-kulturel-etkinlikler.tr.mfa>, 16 Şubat 2023
- T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı: “Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü,” (Çevrimiçi)
<https://disiliskiler.diyamet.gov.tr/>, 3 Mart 2023.
- T.C. İletişim Başkanlığı: “2020- 2024 Stratejik Plan,” (Çevrimiçi)
https://www.iletisim.gov.tr/images/uploads/dosyalar/%C4%B0leti%C5%9Fim_Ba%C5%9Fkanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1_2020-2024_Stratejik_Plan%C4%B1_%28G%C3%BCncellenen%29.pdf, 16 Şubat 2023.
- T.C. İletişim Başkanlığı: “İletişim Başkanlığından “Türkiye’nin Yumuşak Güç Enstrümanı Olarak Kültürel Diplomasi ve İletişim” Kitabı,” (Çevrimiçi)
<https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/iletisim-baskanligindan-turkiyenin-yumusak-guc-enstrumani-olarak-kulturel-diplomasi-ve-iletisim-kitabi>, 16 Şubat 2023.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı: “Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018,” (Çevrimiçi)
https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Onuncu_Kalkinma_Plani-2014-2018.pdf, 3 Nisan 2023.

- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma Genel Müdürlüğü: “Nervuz,” (evrimii) <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-202345/nevruz-tr.html>, 16 Mart 2023.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: “2019-2023 Startejik Plan,” (evrimii) <https://www.ktb.gov.tr/Eklenti/67667,ktb20192023stratejikplani23mbpdf.pdf?0>, 16 şubat 2023.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: “III. Milli Kültür şurası Sonuç Raporu,” (evrimii) <https://kultursurasi.ktb.gov.tr/Eklenti/50571,raporsurasonucpdf.pdf>, 3 Nisan 2023.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: “İnanç Turizmi,” (evrimii) <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-10173/inanc-turizmi.html>, 3 Mart 2023.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: “İstanbul Kültür alıştayı alıştay Kitabı,” (evrimii) <https://istanbul.ktb.gov.tr/Eklenti/59540,istanbul-kultur-calistayi-1112-mayis-2018pdf.pdf?0>, 16 şubat 2023.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: “Misyonumuz Vizyonumuz,” (evrimii) <https://www.ktb.gov.tr/TR-133260/misyonumuz-vizyonumuz.html>, 16 şubat 2023.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: “Mobil Uygulamalar,” (evrimii) <https://mobil.ktb.gov.tr/>, 16 şubat 2023.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: “Türkiye’deki Uluslararası Film Festivalleri,” (evrimii) <https://sinema.ktb.gov.tr/TR-145428/turkiye39deki-uluslarasi-film-festivalleri.html>, 18 Ocak 2023.
- TASAM: “Kültür ve Sanat Diplomasisi alıştayı Sonuç Raporu,” (evrimii) https://tasam.org/Files/Icerik/File/SDK_KVS_Rapor

[TR_pdf_d5785250-6c52-49d1-b048-560dd50dcb6c.pdf](#), 20 Şubat 2023.

TİKA: “Tarihçe,” (Çevrimiçi)
<https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/tarihce-222>, 18 Şubat 2023.

TİKA: “Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı 2021 Faaliyet Raporu,” (Çevrimiçi)
<https://www.tika.gov.tr/upload/sayfa/FAAL%C4%B0YET%20RAPORU%202021/T%C4%B0KA%202021%20%C4%B0dare%20Faaliyet%20Raporu.pdf>, 18 Şubat 2023.

TRT Avaz: “2019 TRT Avaz10. Yıl ve Nevruz Gala Programı Canlı Yayını,” (Çevrimiçi)
https://www.facebook.com/trtavaz/videos/2019-trt-avaz-10y%C4%B1l-ve-nevruz-gala-program%C4%B1-canl%C4%B1-yay%C4%B1n%C4%B1/2139227636371942/?locale=tr_TR, 17 Mart 2023.

TRT Avaz: “Anasayfa,” (Çevrimiçi) <https://www.trtavaz.com.tr/>, 10 Şubat 2023.

TRT Avaz: “Avrasya Gündemi ’21 Mart 2022’,” (Çevrimiçi)
<https://www.youtube.com/watch?v=krX9e1jDxgw>, 19 Mart 2023.

TRT Avaz: “Avrasya Gündemi Nevruz Özel ’21 Mart 2021’,” (Çevrimiçi)
<https://www.youtube.com/watch?v=4bdmLaQ2cQk> 18 Mart 2023.

- TRT Avaz: “Dünyaya Açılanlar,” (Çevrimiçi)
<https://www.trtavaz.com.tr/program/dunyaya-acilanlar/64068>, 11 Şubat 2023.
- TRT Avaz: “Elimi Bırakma,” (Çevrimiçi)
<https://www.trtavaz.com.tr/program/elimibirakma/61012>, 12 Şubat 2023.
- TRT Avaz: “Hakkımızda,” (Çevrimiçi)
<https://www.trtavaz.com.tr/hakkimizda>, 9 Şubat 2023.
- TRT Avaz: “Hayal Kurucular,” (Çevrimiçi)
<https://www.trtavaz.com.tr/program/hayalkurucular/62006>, 11 Şubat 2023.
- TRT Avaz: “Nevruz 2023 “Türk Dünyası Tek Yürek”,” (Çevrimiçi)
https://www.youtube.com/watch?v=e4Qb_FNpjog, 21 Mart 2023.
- TRT Avaz: “Nevruz Bayramı Kutlamaları Özel” Yayını- 2018,” (Çevrimiçi)
<https://www.youtube.com/watch?v=6JJkv9drWOY>, 16 Mart 2023.
- TRT Avaz: “Nevruz Özel Programıyla Canlı Yayındayız,” (Çevrimiçi)
<https://www.youtube.com/watch?v=uFeAmdvtknE>, 18 Mart 2023.
- TRT Avaz: “TRT AVAZ 2019 Nevruz Canlı Yayını,” (Çevrimiçi)
<https://www.facebook.com/trtavaz/videos/trt-avaz-2019-nevruz-canli%C4%B1-yay%C4%B1n%C4%B1/2238704923049649/>, 17 Mart 2023.

- TRT Avaz: “Türksoy ve kuruluşunun 13. Yıldönümünü kutlayan TRT AVAZ, Nevruz Bayramı coşkusunu görkemli bir konserle kutluyor....,” (Çevrimiçi)
https://www.facebook.com/trtavaz/videos/ekonomi-politik-canl%C4%B1-yay%C4%B1n/1521154911615524/?locale=ms_MY, 18 Mart 2023.
- TRT Avaz: “Yayın Akışı,” (Çevrimiçi)
<https://www.trtavaz.com.tr/yayin-akisi>, 9 Şubat 2023.
- TRT Avaz: “Yoldan Çık,” (Çevrimiçi)
<https://www.trtavaz.com.tr/program/yoldan-cik/41979>, 11 Şubat 2023.
- TRT Avaz: “YTB’nin “2023 Türkiye Bursları”na başvurular başladı,” (Çevrimiçi)
<https://www.trtavaz.com.tr/haber/tur/avasyadan/ytbni-2023-turkiye-burslarina-basvurular-basladi/63bd79a201a30a24a4f4ecc2>, 11 Şubat 2023.
- TRT Haber: “Türk dizileri dünyanın dört bir yanına köprü oldu,” (Çevrimiçi)
<https://www.trthaber.com/haber/yasam/turk-dizileri-dunyanin-dort-bir-yanina-kopru-oldu-560791.html>, 18 Ocak 2023.
- TRT Kazakistan Temsilciliği: “Tercihi Türkiye Oldu,” (Çevrimiçi)
<https://www.youtube.com/watch?v=w57b35WDG-4>, 9 Şubat 2023.
- TRT: “Görevler,” (Çevrimiçi)
<https://www.trt.net.tr/kurumsal/gorevler/>, 8 Şubat 2023.

- TRT: “Tarihçe,” (Çevrimiçi) <https://www.trt.net.tr/kurumsal/tarihce>, 8 Şubat 2023.
- TRT: “Televizyon,” (Çevrimiçi) <https://www.trt.net.tr/kurumsal/televizyon>, 8 Şubat 2023.
- TRT: “TRT 2015 Faaliyet Raporu,” (Çevrimiçi) <https://www.trt.net.tr/pdfs/event-reports/2015.pdf>, 9 Şubat 2023.
- TRT: “TRT 2017 Faaliyet Raporu,” (Çevrimiçi) <https://www.trt.net.tr/kurumsal/2017/>, 9 Şubat 2023.
- TRT: “TRT 2019 Faaliyet Raporu,” (Çevrimiçi) <https://www.trt.net.tr/kurumsal/2019/>, 9 Şubat 2023.
- TRT: “TRT 2020 Faaliyet Raporu,” (Çevrimiçi) <https://www.trt.net.tr/pdfs/event-reports/2020.pdf>, 9 Şubat 2023.
- TRT: “TRT 2021 Faaliyet Raporu,” (Çevrimiçi) <https://www.trt.net.tr/pdfs/event-reports/2021.pdf>, 9 Şubat 2023.
- TRT: “TRT’nin Hikayesi,” (Çevrimiçi) <https://www.trt.net.tr/kurumsal/trtnin-hikayesi>, 8 Şubat 2023.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri: “Avaz,” (Çevrimiçi) <https://sozluk.gov.tr/>, 10 Ocak 2023.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri: “Diplomasi,” (Çevrimiçi) <https://sozluk.gov.tr/>, 14 Nisan 2023.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri: “Güç,” (Çevrimiçi) <https://sozluk.gov.tr/>, 30 Mart 2023.

Türk Dil Kurumu “Kültür,” (Çevrimiçi) <https://sozluk.gov.tr/>, 23 Mart 2023.

Türkiye Bursları: “Türkiye Bursları,” (Çevrimiçi) <https://www.turkiyeburslari.gov.tr/hakkimizda>, 4 Ocak 2023.

Türkiye Kültür Portalı: “Geleneksel Mutfak,” (Çevrimiçi) <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/genel/neyenir>, 1 Nisan 2023.

Türkiye Kültür Portalı: “Halk Kültürü,” (Çevrimiçi) <https://www.kulturportali.gov.tr/>, 1 Nisan 2023.

Türkiye Kültür Portalı: “Nevruz,” (Çevrimiçi) <https://www.kulturportali.gov.tr/portal/nevruz#:~:text=Nevruzun%20ba%C5%9Flang%C4%B1%C3%A7%20tarihi%20Miladi%20takvime,uygulaman%C4%B1n%20ger%C3%A7ekle%C5%9Ftirildi%C4%9Fi%20uygun%20ortam%C4%B1%20olu%C5%9Fturumad%C4%B1r.>, 16 Mart 2023.

Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi: “Konya 2021 İslami Dayanışma Oyunları,” (Çevrimiçi) <https://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/Olimpiyat-Oyunlari-Detay/137/1#:~:text=%C4%B0slami%20Dayan%C4%B1%C5%9Fma%20Oyunlar%C4%B1'n%C4%B1n%20be%C5%9Fincisi,%C3%BClkeden%20yakla%C5%9F%C4%B1k%204200%20sporcu%20yar%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1.&text=%C4%B0slami%20Dayan%C4%B1%C5%9Fma%20Oyunlar%C4%B1'n%C4%B1n%20d%C3%B6rd%C3%BCnc%C3%BCs%C3%BC,2017%20tarihinde%20Azerbaycan'da%20ger%C3%A7ekle%C5%9Ftirildi>, 8 Ocak 2023.

- Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu: “Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu,” (Çevrimiçi) <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2954.pdf>, 14 Şubat 2023.
- TÜRKSOY: “Hoş geldin Sultan Nevruz,” (Çevrimiçi) https://www.turksoy.org/haberler/2013-03-17-hos_geldin_sultan_nevruz, 16 Mart 2023.
- TÜRKSOY: “Sanat Toplulukları,” (Çevrimiçi) <https://www.turksoy.org/sanat-topluluklari>, 21 Şubat 2023.
- TÜRKSOY: “Tarihçe,” (Çevrimiçi) <https://www.turksoy.org/tarihce>, 19 Şubat 2023.
- U.S. Department of State: “Report of the Advisory Committee on Cultural Diplomacy,” (Çevrimiçi) <https://2009-2017.state.gov/documents/organization/54374.pdf>, 23 Mart 2023.
- UNESCO Türkiye Milli Komisyonu: “UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Listeleri,” (Çevrimiçi) <https://www.unesco.org.tr/Pages/126/123/UNESCO-Somut-Olmayan-K%C3%BClt%C3%BCrel-Miras-Listeleri>, 1 Nisan 2023.
- YEE: “Yunus Emre Enstitüsü 2020 Faaliyet Raporu,” (Çevrimiçi) https://www.yee.org.tr/sites/default/files/yayin/faaliyet_raporu_2021_28.06_kucuk.pdf, 20 Şubat 2023.
- YEE: “Yunus Emre Enstitüsü 2021 Faaliyet Raporu,” (Çevrimiçi) https://beyrut.yee.org.tr/sites/default/files/yayin/2021_faaliyet_raporu.pdf, 21 Şubat 2023.

- YEE: “Yunus Emre Enstitüsü,” (Çevrimiçi)
<https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/yunus-emre-enstitusu>, 20 Şubat 2023.
- YTB: “Başkanlığımız,” (Çevrimiçi)
<https://ytb.gov.tr/kurumsal/baskanlik>, 19 Şubat 2023.
- YTB: “Kardeş Topluluklar,” (Çevrimiçi)
<https://ytb.gov.tr/daireler/kardes-topluluklar>, 19 Şubat 2023.
- YTB: “T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı 2021 Faaliyet Raporu,” (Çevrimiçi)
<https://ytbweb1.blob.core.windows.net/files/2022/BELGELER2022/2021%20FAAL%C4%B0YET%20RAPORU.pdf>, 19 Şubat 2023.
- YTB: “T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı 2020 Faaliyet Raporu,” (Çevrimiçi)
<https://ytbweb1.blob.core.windows.net/files/2021/BELGELER/2020%20FAAL%C4%B0YET%20RAPORU-6046114fcd034.pdf>, 8 Ocak 2023.
- YTB: “Yurtdışı Vatandaşlar,” (Çevrimiçi)
<https://ytb.gov.tr/daireler/yurtdisi-vatandaslar>, 8 Ocak 2023.
- Zamorano, M. Martín: “Reframing Cultural Diplomacy: The Instrumentalization of Cultural Research,” November, 2016, (Çevrimiçi)
https://www.researchgate.net/publication/309819450_Reframing_Cultural_Diplomacy_The_Instrumentalization_of_Cultural_Research

[ion of Culture under the Soft Power Theory,](#) 23
Mart 2023.

